



NJOHURI THEMELORE TË FESË ISLAME

BESIMI • ADHURIMI • MORALI • SIJERI



SEYFETTİN YAZICI







Botimet e Kryesisë së Çështjeve Fetare të Turqisë: 1130

Libra profesionalë: 85

Titulli i Originalit:

Temel Dini Bilgiler

Koordinator i përgjithshëm:

Prof. Dr. Huriye MARTI

Drejtor publikimi:

Dr. Fatih KURT

Koordinimi:

Lokman ARSLAN

Përktheu:

Ermal NURJA

Redaktor gjuhësor:

Fatjon CUKA

Redaktor fetar:

Florida KULLA

Faqosja:

Erzen PASHAJ

Përgatiti për botim:

Uğur ALTUNTOP

ANKARA • 2019

Botimi i katërt

2019-06-Y-0003-1130

ISBN: 978-975-19-6321-5

Certifikimi: 12930

Vendimi i Këshillit të Lartë të Çështjeve Fetare: 06.09.1990/82

Shtypshkronja:

Başak Mat. Tam. Hiz. İth. İhr. Tic. Ltd. Şti.

+90 312 397 16 17

© KRYESIA E ÇËSHTJEVE FETARE TË TURQISË

Kontakt me Drejtorinë e Përgjithshme të Botimeve

Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü

Yabancı Dil ve Lehçelerde Yayınlar Daire Başkanlığı

Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı No: 147/A

06800 Çankaya - ANKARA / TÜRKİYE

Tel.: +90 312 295 72 81 • Fax: +90 312 284 72 88

E-posta: yabancidiller@diyanet.gov.tr

NJOHURI
THEMELORE
TË FESË
ISLAME

BESIMI • ADHURIMI • MORALI • SIJERI



SEYFETTİN YAZICI





PASQYRA E LËNDËS

Parathënie	19
KAPITULLI I: BESIMI.....	21
Mësimi I.....	23
Feja islame dhe karakteristikat e saj	23
Çfarë është feja?	23
Roli i fesë islame ndër fetë e tjera	25
Qëllimi i fesë islame	26
Karakteristikat e fesë islame	26
Karakteristikat universale të fesë islame.....	27
Mësimi II.....	30
Imani (Besimi)	30
Fjala e teuhidit	30
Fjala e shehadetit	30
Bazat e imanit	31
Njerëzit nga pikëpamja e besimit	32
Paqja dhe lumturia që besimi i fal njeriut.....	33
Marrëdhënia mes besimit dhe veprave	33



Kushtet e vlefshmërisë dhe të pranueshmërisë së imanit	34
Mësimi III	36
Besimi në Allah	36
Ekzistenca e Allahut dhe njëjësia e tij	36
Atributet e Allahut	37
Atributet individuale (Dhati)	37
Atributet qenësore (Thubuti)	37
Muslimani beson në këtë mënyrë tek Allahu	38
Dashuria për Allahun	38
Mësimi IV	41
Besimi te melekët	41
Natyra dhe karakteristikat e melekëve	41
Melekët kryesorë dhe detyrat e tyre	42
Dobitë e besimit te melekët	43
Mësimi V	45
Besimi te librat	45
Natyra e shpalljes hyjnore (vahj)	45
Llojet e vahjit	45
Besimi në librat hyjnorë dhe fletët	46
Shpallja e Kur'anit	47
Shkrimi i Kur'anit dhe mbledhja e tij në formë libri	48
Karakteristikat e Kur'anit	49
Detyrat tona ndaj Kur'anit	50
Mësimi VII	53
Besimi te peygamberët	53
Profetësia dhe nevoja për peygamberë	53
Detyrat e peygamberëve	54
Cilësitë e detyrueshme që duhet të ketë një peygamber	54



Pejgamberët që përmenden në Kur'an.....	55
Pejgamberët, emrat e të cilëve përmenden në Kur'an	55
Bazat e përbashkëta që kumtuan pejgamberët.....	55
Ç'do të thotë muxhize dhe keramet.....	55
Mrekullitë e pejgamberit Muhammed (s.a.s.)	56
Disa prej këtyre mrekullive	56
Karakteristikat e Pejgamberit (s.a.s.).....	57
Muhammedi (s.a.s.) është pejgamberi i fundit.....	57
Mësimi VII.....	61
Besimi ne ditën e ahiretit.....	61
Çfarë është besimi në jetën tjetër?	61
Dobitë e besimit në jetën tjetër.....	62
Vdekja	64
Varri.....	64
Kiameti	65
Shpërblimi, dënimi, xhenneti dhe xhehennemi.....	65
Mësimi VIII	69
Besimi në kader dhe kada	69
Çfarë është kaderi dhe kadaja?	69
Përgjegjësia e njeriut	70
Dobitë e besimit te kaderi dhe kadaja.....	71
Risku	71
Exheli	72
Teuekkuli dhe puna	72
Rëndësia e punës në fenë islame.....	74
KAPITULLI II: ADHURIMI	81
Mësimi I.....	83
Adhurimi	83



Çfarë është adhurimi?	83
Përse adhurojmë?	83
Llojet e adhurimeve	84
Nivelet e adhurimeve	84
Dobitë e adhurimeve	85
Mësimi II	87
Islami	87
Ç'do të thotë Islam?	87
Kushtet e Islamit	87
Përgjegjësia fetare (mukel'lef)	89
Vendimet juridike fetare nga aspekti i përgjegjësisë fetare (mukel'lef)	89
Mësimi III	93
Pastërtia	93
Pastërtia dhe rëndësia që i ka dhënë feja islame asaj	93
Uji nga pikëpamja e pastërtisë	94
Vlera e abdestit	95
Farzet e abdestit	96
Sunnetet e abdestit	96
Etika e abdestit	97
Si merret abdest?	97
Mekruhet e abdestit	98
Gjërat që e prishin abdestin	98
Veprimet që nuk mund të bëhen pa abdest	99
Fërkimi (mes'h) mbi meste	99
Fërkimi mbi fashën e plagës	100
Gusli	100
Farzet e guslit	101
Sunnetet e guslit	101
Si merret gusli?	102



Situata e personave me justifikime	102
Situatat e veçanta të femrave	103
Tejmmumi.....	104
Farzet e tejmmumit	105
Sunnetet e tejmmumit	105
Si merret tejmmumi?	105
Gjërat që e prishin tejmmumin.....	105
Në ç'raste bëhet tejmmumi?	106
Mësimi IV	109
Namazi (I).....	109
Rëndësia e namazeve.....	109
Kush e ka detyrim faljen e namazit	111
Kohët e namazeve	111
Kohët kur falja e namazeve është mekruh	112
Llojet e namazeve.....	112
Namazet farz.....	112
Namazet vaxhib	113
Namazet nafile	113
Farzet e namazit.....	114
Vaxhibet e namazit.....	115
Sunnetet e namazit.....	116
Ezani.....	117
Ikameti	117
Situatat që prishin namazin.....	119
Mekruhet (veprimet e papëlqyeshme) në namaz ...	120
Mënyra e faljes së pesë namazeve	121
Namazi i sabahut	122
Namazi i drekës	125
Namazi i ikindisë	130
Namazi i akshamit	132



Namazi i jacisë	134
Namazi i vitrit	135
Çfarë lexohet pasi falet namazi?	137
Mësimi V	141
Namazi (II)	141
Sexhdja e harresës (sehv)	141
Virtytshmëria e namazit me xhemaat.....	142
Etika e xhamisë dhe xhemaatit.....	143
Mënyra e faljes së namazit me xhemaat.....	145
Dita e premte dhe namazi i xhumasë	147
Kush e ka farz namazin e xhumasë?	148
Mënyra e faljes së namazit të xhumasë	148
Namazi i bajrameve.....	149
Mënyra e faljes së namazit të bajrameve	151
Tekbiret e teshrikut	151
Namazi i teravisë.....	152
Namazi ulur dhe me shenja	154
Namazi i udhëtarit	155
Kazaja e namazeve të kaluara	156
Sexhdja e tilavetit	156
Namazi i xhenazes	158
Mënyra e faljes së namazit të xhenazes.....	159
Mësimi VI	163
Agjërimi	163
Rëndësia e agjërit	163
Dobitë e agjërit	164
Kush e ka farz agjërimin?	166
Vlera e syfyrit dhe e iftarit	166
Kur dhe si bëhet nijeti për agjërim?.....	167



Llojet e agjërimit	168
Arsyet që lejojnë të mbahet agjërimi i Ramazanit në një kohë tjetër	169
Fidja	170
Gjykimi në lidhje me mosagjërimin e Ramazanit pa arsye	170
Situatat që e prishin agjërimin dhe që kushtëzojnë kazanë dhe keffaretin.....	170
Situatat kur prishet agjërimi dhe kushtëzon vetëm kazanë	171
Situatat që nuk e prishin agjërimin	171
Situatat mekruh për agjëruenin.....	172
Situatat që nuk konsiderohen mekruh për agjëruenin	172
Mësimi VII.....	175
Zekati.....	175
Rëndësia dhe dobitë e zekatit.....	175
Kush e jep zekatin?	176
Nisabi	176
Kujt i jepet zekati?	177
Kujt nuk i jepet zekati?	177
Mallrat për të cilat nuk jepet zekat	178
Mallrat për të cilat jepet zekati dhe masa e zekatit	178
Sadakaja e fitrit	179
Mësimi VIII	181
Haxhi.....	181
Rëndësia e haxhit dhe vlerat e tij.....	181
Kush e ka farz haxhin dhe kur është farz haxhi? ...	182
Farzet e haxhit	183



Llojet e haxhit	183
Mënyrat e kryerjes së haxhit.....	184
Umreja	187
Mësimi IX	189
Kurbani.....	189
Rëndësia e kurbanit	189
Kush pret kurban?	190
Kur dhe si pritet kurban?	190
Ndarja e mishit dhe përdorimi i lëkurës.....	190
Kafshët e lejuara dhe ato të palejuara për kurban ..	191
Kafshët, mishi i të cilave hahet	191
Kafshët, mishi i të cilave nuk hahet	192
Kurbani i zotimit (kushtimit)	192
Llojet e betimit dhe dispozita fetare në lidhje me to	193
Mësimi X	195
Ditët dhe netët e mira	195
Dita e xhuma	195
Ditët e bajrameve	196
Mevludi	196
Nata e Regaibit	197
Nata e Miraxhit	198
Nata e Beraetit.....	198
Nata e Kadrit.....	199
KAPITULLI III: MORALI	203
Mësimi I.....	205
Feja islame dhe morali	205
Përkufizimi i moralit	205



Morali në fenë islame	206
Roli i fesë dhe i adhurimeve për një moral të mirë	207
Muhammedi (s.a.s.) si shembulli i moralit të përsosur	207
Rëndësia e moralit për individët.....	208
Puna dhe morali.....	208
A ndryshon morali me kalimin e kohës?	210
Vlera që i jep feja islame intelektit dhe shkencës ...	211
Mësimi II	213
Detyrat tona morale	213
Detyrat tona ndaj Allahut, Pejgamberit (s.a.s.) dhe Kur'anit.....	213
Detyrat ndaj vetvetes.....	214
Etika në ushqim.....	218
Edukimi i gjuhës dhe përmirësimi i saj	219
Edukimi dhe përmirësimi i sjelljeve tona	220
Mësimi III	225
Detyrat ndaj familjes	225
Rëndësia e familjes në Islam.....	225
Detyrat e anëtarëve të familjes ndaj njëri-tjetrit	226
Mësimi IV	235
Detyrat tona ndaj atdheut dhe kombit	235
Ne duhet të jemi përherë të fortë	235
Detyrat tona ndaj njerëzimit.....	237
Detyrat tona ndaj kafshëve	241
Karakteristikat e muslimanit që jeton në përputhje me moralin islam	243
Veprimet e ndaluara në fenë islame	244



KAPITULLI IV: SIJER: Jeta e Pejgamberit (s.a.s.)	251
Mësimi I	253
Datëlindja dhe fëmijëria	
e Pejgamberit Muhammed (s.a.s.)	253
Situata e Arabisë para ardhjes së fesë islame	253
Prejardhja e Pejgamberit Muhammed (s.a.s.).....	254
Datëlindja e Pejgamberit Muhammed (s.a.s.)	254
Fëmijëria e Pejgamberit Muhammed (s.a.s.).....	255
Mësimi II	259
Rinia dhe martesë e	
Pejgamberit Muhammed (s.a.s.)	259
Udhëtimet e Pejgamberit Muhammed (s.a.s.).....	259
Jeta tregtare e Pejgamberit Muhammed (s.a.s.)	259
Martesë e Pejgamberit Muhammed (s.a.s.)	
me Hatixhenë dhe fëmijët e tyre.....	260
Gjykimi i Pejgamberit Muhammed (s.a.s.)	
gjatë riparimit të Qabesë	260
Mësimi III	263
Ardhja e profetësisë për Muhammedin (s.a.s.)	
dhe periudha e ftesës së fshehtë në Islam	263
Shpallja e parë (viti 610)	263
Periudha e ndërprerjes së shpalljes.....	264
Fillimi i ftesës në fenë islame.....	265
Muslimanët e parë.....	265
Dy emigrimet drejt Etiopisë	265
Qëndrimi i mbretit të Etiopisë, Nexhashiut,	
ndaj muslimanëve	266
Mësimi IV	267
Kumtimi i fesë islame.....	267
Kumtimi publikisht i fesë islame	267



Dhuna që mushrikët u shkaktuan muslimanëve.....	268
Armiqtë kryesorë të Pejgamberit Muhammed (s.a.s.)	269
Shkaqet e armiqësisë së kurejshëve ndaj fesë islame.....	270
Kërkesat e mushrikëve ndaj Ebu Talibit	271
Hamzai bëhet musliman	271
Omeri bëhet musliman	272
Mësimi V	275
Bojkoti dhe vitet e pikëllimit	275
Bojkoti i mushrikëve ndaj muslimanëve.....	275
Vdekja e Ebu Talibit dhe e Hatixhesë	276
Udhëtimi drejt Taifit.....	276
Besëlidhja e Akabesë	277
Mrekullia e miraxhit.....	278
Namazi, dhurata e miraxhit.....	279
Mësimi VI	281
Hixhreti dhe vitet e para në Medine	281
Hixhreti i Pejgamberit tonë (s.a.s.), nga Meka në Medine (viti 622)	281
Pritja e Pejgamberit (s.a.s.) në Medine.....	283
Ndërtimi i xhamisë së Pejgamberit (s.a.s.).....	284
Vëllazërimi i ensarëve me muhaxhirët	284
Shkolla e Pejgamberit (s.a.s.) dhe sahabi suffe.....	284
Mësimi VII.....	287
Luftërat e Pejgamberit (s.a.s.) (I)	287
Shkaqet e luftës së Bedrit	287
Lufta e Bedrit dhe pasojat e saj (h.2/M.624)	288
Shkaqet e luftës së Uhudit.....	289
Lufta e Uhudit dhe pasojat e saj (h.3/M.625)	290



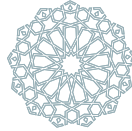
Mësimet që duhen nxjerrë nga lufta e Uhudit	291
Shkaqet e luftës së Hendekut	292
Lufta e Hendekut dhe rezultatet e saj (h.5/M.626)	292
Marrëveshja e Hudejbijes (h.6/M.628)	293
Rezultatet e marrëveshjes së Hudejbijes	294
Letrat që peygamberi (s.a.s.) u dërgoi kryetarëve të shteteve për t'i ftuar në Islam	295
Pushtimi i Hajberit (h.6/M.628)	295
Vizita e Qabesë (umreja kaza) (h.7/M.629)	296
Mësimi VIII	299
Luftërat e Pejgamberit (s.a.s.) (II)	299
Çlirimi i Mekës (h.8/M.630)	299
Lufta e Hunejnit (h.8/M.630)	301
Lufta e Eutasit dhe rrethimi i Taifit (h.8/ M.630) ...	302
Lufta e Tebukut (h.9/M.630)	302
Karakteristikat e luftërave të Pejgamberit (s.a.s.) ...	303
Drejtimi i haxhit nga ana e	
Ebu Bekrit (h.9 /M.631)	304
Haxhi i lamtumirës (h.10/M.632)	305
Hutbeja e lamtumirës	305
Sëmundja dhe vdekja e	
Pejgamberit (s.a.s.) (H.10/M.632)	308
Ngjarjet që ndodhën pas vdekjes	
së Pejgamberit (s.a.s.)	309
Fëmijët e Pejgamberit (s.a.s.)	310
Dhjetë sahabet e përgëzuar me xhennet	
(ashere-i mubesh-shere)	310
Sahabet e pejgamberit (s.a.s.)	311
Morali i lartë i Muhammedit (s.a.s.), i cili	
ndriçoi njerëzimin	311



Lutjet e abdestit	315
Lutjet që këndohen në namaz	319
Disa sure që këndohen në namaz	323
Marrja e abdestit me ilustrime	330
Mënyra e faljes së namazit me ilustrime	335



PARATHËNIE



Detyrë kryesore e çdo muslimani është që të zotërojë njohuritë e nevojshme dhe të sakta mbi çështjet e fesë.

Detyra e parë e njeriut ndaj Allahut është të besojë tek Ai dhe pastaj të kryejë adhurimet.

Ndërsa morali është fruti i pemës së besimit, pemë e cila kultivohet me ibadete (adhurime). Muslimani shembullor është ai që kryen detyrat e tij të adhurimit ndaj Allahut dhe sillet mirë me njerëzit e tjerë.

Shembulli më i bukur në fushën e moralit është Pejgamberi ynë Muhammedi (s.a.s.). Për këtë arsye, mësimi i jetës së Pejgamberit tonë, e cila është e mbushur me shembuj virtytësh dhe me moral shembullor për mbarë njerëzimin, ka një rëndësi të veçantë përkrah besimit, ibadeteve dhe detyrave tona morale.

Ky libër është hartuar me një gjuhë të thjeshtë dhe, veçanërisht që të jetë sa më i kuptueshëm për të rinjtë. Në të trajtohen njohuritë themelore në fushën e besimit, adhurimeve fetare, moralit dhe sijalet (jetës së Pejgamberit).

Gjithashtu, në fund të librit është treguar me ilustrime marrja e abdestit dhe falja e namazit, në mënyrë që ta kuptojnë dhe mësojnë sa më lehtë ata që i praktikojnë këto adhurime për herë të parë.

I lutem Allahut që ky libër, nga i cili mund të përfitojë lehtësisht muslimani i çdo moshe, të jetë sa më i dobishëm për lexuesit tanë.

Ne na takon të punojmë, ndërsa suksesin e ka në dorë Allahu.

Seyfettin Yazıcı

6 gusht 1990

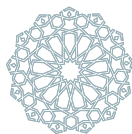
ANKARA

KAPITULLI I
BESIMI



MËSIMI I

FEJA ISLAME DHE KARAKTERISTIKAT E SAJ



- *Çfarë është feja*
- *Roli i fesë islame ndër fetë e tjera*
- *Qëllimi i fesë islame*
- *Karakteristikat e fesë islame*
- *Karakteristikat universale të fesë islame*

ÇFARË ËSHTË FEJA

Feja është një ligj hyjnor, i cili i orienton njerëzit me mendje të shëndoshë, me dëshirën dhe vullnetin e tyre, drejt mirësisë dhe lumturisë në këtë botë dhe në botën tjetër (ahiret).

Fetë ndahen kryesisht në tri lloje:

1. Fe të vërteta:

Fe që u komunikohet njerëzve prej Allahut me anë të peygamberëve dhe e cila ka mbërritur deri në ditët tona pa pësuar asnjë ndryshim apo prishje nga shpallja origjinale. Feja që zotëron këto karakteristika është feja jonë, pra, feja islame.

2. Fe të deformatuara (muharref):

Fe, të cilat, pavarësisht se janë transmetuar prej Allahut me anë të peygamberëve, më vonë janë ndryshuar nga dora e njeriut dhe kanë humbur origjinalitetin e tyre.



3. Fe besëtyte (batil):

Janë fe të shpikura nga njerëzit. Këto nuk kanë asnjë lidhje me fetë e shpallura nga pejgamberët.

ROLI I FESË ISLAME NDËR FETË E TJERA

Njeriu i parë, Ademi (a.s.), ka qenë edhe Pejgamberi i parë. Feja e parë e njerëzimit është feja e vërtetë. Të gjithë pejgamberët, duke filluar që nga Pejgamberi Adem (a.s.) e deri te Pejgamberi Isa (a.s.), u patën komunikuar njerëzve besimin te një Zot i vetëm (teuhid) dhe u patën mësuar atyre se si ta adhuronin Zotin. Ndërkaq, me kalimin e kohës, bazat e besimit që komunikuan këta pejgamberë dhe dispozitat fetare, u deformuan duke humbur origjinalitetin e tyre.

Prandaj, nëpërmjet Pejgamberit të Tij të fundit, Muhammedit (s.a.s.), Allahu i dërgoi të gjithë njerëzimit fenë e fundit në formën më të përkryer, fenë islame. Sot feja e vetme e vërtetë në rruzullin tokësor është feja islame. Fetë besëtyte nuk kanë asnjë vlerë tek Allahu. Feja e vetme dhe e pranuar tek Allahu, është feja islame.

Këtë të vërtetë Allahu e shpreh me këto fjalë në Kur'an:

“Nuk ka dyshim se feja e vetme e pranuar tek Allahu, është feja islame.”¹

“Atij që kërkon një fe tjetër, përveç fesë islame, nuk do t'i pranohet besimi dhe në jetën tjetër do të jetë nga të humburit.”²

FEJA IME

Feja ime është e lartë; unë e dua fenë time
 Atë unë e lavdëroj, mbi gjithë fetë e tjera e mbaj,
 Islami është feja ime, më e bukura ndër fe,
 Të thuash “Allahu është një”, është themel në këtë fe,
 “Allahu është një” themi ne, ne themi “Allah”,
 Ne nuk themi fjalë tjetër veçse “Allahu është një”.
 Pejgamberi im Muhammedi, diell i dy botëve
 Nuk ka shok ndër pejgamberët e tjerë.

¹ Al-i Imran, 2/19.

² Al-i Imran, 2/85.



Ai na e solli nga Zoti ynë këtë fe;
 Kjo fe na hedh dritë e nur, nga qiejt mbi ne.
 Kjo fe të thotë të jesh i pastër, të thotë të jesh i drejtë!
 Mos ka gjë rrugë më të bukur se kjo fe?
 Libri jonë është Kur'ani, e lexojmë në çdo kohë,
 Falënderimet i qofshin Allahut, që muslimanë jemi ne.
 M. Ş. Yalthkaya

QËLLIMI I FESË ISLAME

Dispozitat që solli feja islame synojnë lumturinë e njerëzve. Ata që veprojnë në përputhje me këto dispozita, do të fitojnë lumturinë si në këtë jetë, ashtu edhe në jetën tjetër.

Dispozitat e fesë ndahen në tri lloje:

1. Besimi: Njeriu, duke besuar në bazat e imanit, merr ushqimin e tij shpirtëror, stolis zemrën e vet me besimin e vërtetë, duke e pastruar atë nga besimet e gabuara dhe kështu fiton vlerën e vërtetë si njeri.
2. Vepra: Quhen të gjithë veprimet dhe sjelljet e njeriut. Dispozitat fetare në lidhje me veprat, ndahen në dy grupe:
 - Detyrat e adhurimit ndaj Allahut.
 - Dispozitat fetare, në varësi të të cilave formulohen marrëdhëniet mes njerëzve.
3. Morali: Dispozitat e fesë, të cilat caktojnë mendimet dhe veprimet tona ndaj njerëzve.

KARAKTERISTIKAT E FESË ISLAME

1. Feja islame është feja e fundit. Pas shpalljes së fesë islame nuk do të vijë asnjë fe tjetër dhe dispozitat e saj do të vlejnjë deri në ditën e kiametit. Pejgamberi Muhammed (s.a.s.), i cili u shpalli njerëzve fenë islame, është Pejgamberi i fundit dhe pas tij nuk do të vijë më asnjë Pejgamber tjetër.
2. Feja islame është universale. Ndërsa fetë e shpallura nga pejgamberët e mëparshëm, u drejtoheshin popujve dhe kombeve të caktuara, feja islame u është shpallur të gjithë popujve të botës.



3. Dispozitat e fesë islame janë të përsosura, në mënyrë që t'i përmbushin nevojat e të gjithë njerëzve. Për këtë arsye nuk ka mbetur nevojë për një fe tjetër.
4. Feja islame vërteton peygamberët dhe librat hyjnorë të dërguar nga Allahu, të ardhur para saj.
5. Feja islame ka shfuqizuar dispozitat fetare të feve të shpallura nga peygamberët e mëparshëm. Sepse ato dispozita janë dërguar ndaj popujve të caktuar për një kohë të kufizuar. Ndërsa feja islame është feja, e cila u është dërguar të gjitha kombeve dhe që do të vazhdojë deri në ditën e kiametit.

KARAKTERISTIKAT UNIVERSALE TË FESË ISLAME

Feja islame ka shumë karakteristika që e bëjnë atë universale. Disa prej tyre janë:

1. Islami është feja e fundit, e cila i është dërguar të gjithë njerëzimit: Islami është feja hyjnore e fundit, e dërguar për të gjithë njerëzimin dhe që do të vazhdojë deri në ditën e kiametit. Si rrjedhojë, edhe Pejgamberi (s.a.s.) u dërgoi letër mbretërve të asaj kohe, me qëllim që t'ua komunikonte fenë të gjithë popujve dhe t'i ftonte ata të pranonin fenë islame.

2. Feja islame është feja e logjikës dhe e shkencës:

Feja islame i ka dhënë shumë rëndësi shëndetit mendor dhe e ka caktuar atë si kusht, në mënyrë që njeriu të jetë përgjegjës për urdhëresat dhe ndalesat fetare. Feja jonë, e cila i atribuon një vlerë të lartë edhe diturisë, ka urdhëruar gjithmonë mësimarrjen e mësimnxënien, si dhe ka bërë të ditur që mësimi i dijes është farz për çdo musliman.

3. Islami është fe e kësaj bote dhe fe e ahiretit:

Qëllimi i fesë islame është ta bëjë të lumtur njeriun, si në këtë jetë, ashtu edhe në jetën e ahiretit, e cila do të jetë e përhershme. Feja islame ka përcaktuar parime, të cilat u përgjigjen si nevojave të individit, ashtu edhe nevojave të shoqërisë, në mënyrë që njerëzimi të jetë i lumtur në çdo periudhë dhe të lartësohet përherë e më shumë. Ajo i ka treguar njerëzimit rrugët e lumturisë në këtë jetë dhe në tjetrën.



Thelbi i parimeve që feja islame ka vendosur në lidhje me këtë çështje është: *“Puno në këtë botë, sikur nuk ke për të vdekur kurrë; puno për jetën tjetër sikur do të vdesësh nesër.”*

4. Islami është feja e lehtësimit:

Në mësimet e fesë islame nuk ka vështirësi. Përkundrazi, ka lehtësim. Urdhrat e fesë na ndihmojnë të formohemi më shumë dhe të parapërgatitemi për një jetë më sublimë. Duke marrë parasysh mundësitë dhe forcat tona në kryerjen e adhurimeve, feja islame ka treguar mjaft lehtësi.

Për shembull, udhëtarët e shkurtojnë në dy rekate namazin farz, i cili është katër rekate. Ai që nuk mund të falet më këmbë, mund të falet duke qëndruar ulur. Të sëmurët, të cilët nuk janë të aftë të agjërojnë në Ramazan, mbajnë agjërim kur të shërohen. Ndërsa të sëmurët që nuk kanë shpresë për shërim dhe të moshuarit, të cilët nuk janë në gjendje të agjërojnë, japin fidje (dëmshpërblim) në vend të ditëve që nuk kanë mundur të agjërojnë. Ka dhe mjaft lehtësi të tjera, të cilat feja islame i ka përcaktuar në lidhje me situatat imediate (të vështira), duke pasur parasysh fuqinë dhe nevojat e njeriut. Për këtë arsye, dispozitat e fesë islame zotërojnë karakteristikat e dispozitave që mund të zbatohen në çdo kohë dhe në çdo vend.

5. Në fenë islame nuk ka tejkalim mase:

Vendimet e fesë islame janë në përputhje me intelektin dhe me natyrën njerëzore. Detyra jonë është t’u përshtatemi atyre.

Në fenë islame nuk është e pranueshme që një person të tejkalojë masën në emër të fesë, duke e mundur kështu veten dhe të vijojë një jetë të vështirë duke u larguar nga mirësitë e lejuara të botës.

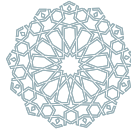
6. Islami është feja e paqes dhe e dashurisë:

Një nga qëllimet e fesë islame është formimi i një shoqërie të qetë dhe në paqe të qëndrueshme, duke mbjellur në zemra dashurinë për njeriun dhe respektin për të drejtat e njeriut. Feja islame ka vendosur shumë rregulla me këtë qëllim. Dashurinë e ndërsjellë dhe respektimin e të drejtave të tjetrit i ka konsideruar si kusht për të qenë besimtar i vërtetë.

*PYETJE:*

1. Çfarë është feja?
2. Në sa grupe ndahen fetë?
3. Tregoni cili është roli i fesë islame ndër fetë e tjera?
4. Cili është qëllimi i fesë islame dhe në sa grupe ndahen dispozitat e saj?
5. Cilat janë karakteristikat e fesë islame?
6. Cilat janë karakteristikat që e bëjnë fenë islame universale?

MËSIMI II IMANI (BESIMI)



- Fjala e Teuhidit, Fjala e Shehadetit dhe kuptimet e tyre
- Bazat e imanit
- Besimi ixhmali (në tërësi)
- Besimi tafsili (i detajuar)
- Njerëzit nga pikëpamja e besimit
- Paqja dhe lumturia që besimi i fal njeriut
- Marrëdhënia mes imanit dhe veprës
- Kushtet e vlefshmërisë dhe të pranueshmërisë së imanit

FJALA E TEUHIDIT

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ

Shqiptimi: “La ilahe il’lallah, Muhammedun Resulullah.”

Kuptimi: “Nuk ka Zot tjetër përveç Allahut, Muhammedi është i dërguari i tij.

FJALA E SHEHADETIT

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

Shqiptimi: “Esh’hedu en la ilahe il’lallah ue esh’hedu enne Muhammeden abduhu ue resuluhu.”



Kuptimi: “Dëshmoj se s’ka Zot tjetër veç Allahut dhe dëshmoj se Muhammedi është robi dhe i dërguari i tij.”

BAZAT E IMANIT

Në kuptimin leksikologjik, iman do të thotë t’i besosh diçkaje të caktuar.

Ndërsa imani si koncept do të thotë: “Besimi me zemër te çdo gjë që ka sjellë Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) nga Allahu dhe shprehja me fjalë e këtij besimi.”

Imani ndahet në dy lloje:

- a. Imani në tërësi (ixhmali),
- b. Imani i detajuar (tafsili),

a. Imani ixhmali: Të besosh në Allah dhe se Muhammedi (s.a.s) është Pejgamberi i Allahut.

Ky quhet imani ixhmali, pra besimi i përmbledhur, sepse është përmbledhje e asaj që duhet të besojë një musliman.

Bazat e besimit janë të shprehura qoftë në formën e shkurtër (fjala e teuhidit), ashtu edhe në formën e gjatë të shehadetit (fjala e shehadetit). Personi që shpreh fjalën e teuhidit ose fjalën e shehadetit dhe që e beson me zemër atë, konsiderohet se ka hyrë në Islam dhe e ka pranuar atë. Ndërkaq, duhet edhe që muslimani të mos mjaftohet me kaq, por të mësojë me hollësi bazat e fesë islame dhe t’i besojë secilës prej tyre.

b. Imani tafsili: Quhet besimi i detajuar, ose iman tafsili, ku shprehet besimi në veçanti ndaj secilës prej bazave të besimit islam.

Bazat e besimit, të cilat janë shpallur në mënyrë të detajuar, quhen edhe kushtet e imanit.

Kushtet e imanit janë gjashtë:

1. Besimi në Allah,
2. Besimi te melekët,
3. Besimi te librat e Allahut,
4. Besimi te pejgamberët e Allahut,
5. Besimi në botën tjetër, ahiretin,
6. Besimi në kader dhe në faktin se e mira dhe e keqja bëhen të mundura prej krijimit të Allahut.



Kushtet e imanit përmbledhen në formulën *Amentu*. Çdo musliman duhet ta mësojë *Amentu* në bashkë me kuptimin e saj.

Amentu është:

أَمَنْتُ بِاللَّهِ وَ مَلَائِكَتِهِ وَ كُتُبِهِ وَ رُسُلِهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ وَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَ
شَرِّهِ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى وَ الْبَعْثُ بَعْدَ الْمَوْتِ حَقٌّ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ

Shqiptimi: “*Amentu* bil’lahi ue melaikehi ue kutubihi ue rusulihii ue’l jeumi’l-ahiri ue bi’l-kaderi hajrihi ue sherrihi minell-llahi teala ue’l-ba’thu ba’del meuti hakkun. Esh’hedu en la ilahe il’lallah ue esh’hedu enne Muhammeden abduhu ue resuluhu.”

Kuptimi: “*Besoj te Allahu, te melekët e Tij, te librat e Tij, te pejgamberët e Tij, besoj në ditën e gjykimit dhe te kaderi i Tij; besoj se e mira dhe e keqja bëhen të mundura me krijimin e Allahut. Ringjallja pas vdekjes është e vërtetë. Unë dëshmoj se nuk ka Zot tjetër përveç Allahut dhe se Muhammedi (s.a.s.) është robi dhe Pejgamberi i Tij.*”

Në thelb, në fjalë, në gjuhë, në zë Allahu është një!

Për sa kohë shpirti është në trup, Allahu është një!

Kështu erdhëm dhe kështu shpresojmë të ikim...

Në frymën e parë e në frymën e fundit, Allahu është një.

Emin Ali Sipahi

NJERËZIT NGA PIKËPAMJA E BESIMIT

Nga pikëpamja e besimit, njerëzit ndahen në tri grupe:

1. Besimtar (mu’min): Quhen njerëzit që besojnë me zemër në ekzistencën dhe njëjësinë e Allahut, që besojnë se Muhammedi (s.a.s.) është Pejgamberi i Allahut dhe që e shprehin me gojë këtë besim.

2. Dyfytirësh, hipokrit (munafik): Quhen njerëzit, të cilët, megjithëse nuk besojnë në ekzistencën a njëjësinë e Allahut dhe se Muhammedi (s.a.s.) është i dërguari i Tij, e shprehin këtë besim duke e shqiptuar.

3. Mohues (kafir): Quhen njerëzit që nuk besojnë me zemër tek Allahu apo te njëjësia e Tij, që nuk besojnë se Muhammedi (s.a.s.) është i dërguari i Tij dhe këtë mosbesim e shprehin me gojë.



Besimtarët do të fitojnë një jetë të pafund dhe të lumtur në xhennet, ndërsa dyfyturëshit dhe mohuesit nuk do të mund të hyjnë në xhennet, por do të vuajnë dënimin e mosbesimit të tyre në xhehennem.

PAQJA DHE LUMTURIA QË BESIMI I FAL NJERIUT

Njeriu është një krijesë, e cila formohet si rrjedhojë e bashkimit të trupit dhe shpirtit. Njësoj siç trupi ka nevojë të hajë dhe të pijë, ashtu edhe shpirti ynë ka nevojë për ushqim.

Ushqimi më i rëndësishëm i shpirtit është besimi i fortë. Njeriu që beson tek Allahu dhe mbështetet tek Ai, e ka marrë ushqimin e tij shpirtëror dhe ka fituar një forcë të madhe. Sepse njeriu gjithmonë ka nevojë për ndihmën e Allahut. Besimi dhe mbështetja tek Allahu, për të cilin kemi aq shumë nevojë, është burimi i paqes dhe i sigurisë.

Allahu urdhëron kështu:

“Kini kujdes, zemrat gjejnë prehje vetëm duke e përmendur Allahun.”³

Imani e shpëton njeriun nga vetmia dhe nga ndjenja e zbrazëtisë. Imani është ushqimi i shpirtit dhe drita e zemrës. Shpirti i njeriut pa iman është i uritur, zemra është e errësuar dhe e privuar nga mbështetja e saj më e madhe.

Gjatë jetës njeriu përballet me vështirësi të ndryshme. Në këto situata, besimtarët, zemrat e të cilëve janë të lidhura me Allahun, nuk bien në dëshpërim. Ata mbështeten tek Allahu dhe presin me durim rezultatin. Të lidhesh me dashuri e respekt te një mik kaq i fuqishëm, kjo i fal njeriut lumturinë më të madhe.

Ndërsa njerëzit e privuar nga besimi bien në dëshpërim. Ata përpëliten nga mungesa e të qenit në prehje. Me mendimin se do të shpëtojnë nga vështirësitë, ata e kërkojnë paqen te pijet alkoolike dhe te përdorimi i lëndëve narkotike, duke shkuar kështu drejt fatkeqësive më të mëdha. Kështu, ata humbasin lumturinë e kësaj jete, por edhe atë të ahiretit.

MARRËDHËNIA MES BESIMIT DHE VEPRAVE

Një musliman, për sa kohë nuk mohon dispozitat e fesë dhe në zemër

³ Ra'd, 13/28.



ka besim, edhe sikur të mos i kryejë adhurimet, nuk del nga feja, nuk konsiderohet kafir (mohues), por konsiderohet përsëri musliman. Ndërkaq, për shkak se nuk ka kryer detyrat e adhurimit, të cilat janë urdhër i Allahut, konsiderohet se ka kryer gjynahe dhe se për këtë meriton dënim.

Ibadetet mundësojnë perfeksionimin e imanit dhe forcimin e tij. Ato bëhen shkak që ne të shpëtojmë nga dënimi në jetën e ahiretit dhe të gëzojmë begatitë e xhennetit. Të mjaftohesh vetëm me një besim të thjeshtë dhe të braktisësh ibadetet, bëhet shkak për dobësimin e imanit dhe shuarjen e dritës së besimit.

Le ta sqarojmë këtë me një shembull:

Imani ngjason me një llambë me vajguri, që ndriçon në një ambient të hapur. Në mënyrë që llamba të mos shuhet, është e nevojshme të ketë një mbulesë mbrojtëse prej xhami. Në qoftë se llamba me vajguri do të vazhdojë të digjet pa pasur një mbrojtëse, do të mjaftojë një erë e lehtë që të shuhet. Edhe imani është një zjarr, i cili digjet në zemrën tonë. Mbrojtësit e tij janë ibadetet (adhurimet). Duke kryer detyrat fetare, siç janë namazi, agjërimi dhe ibadetet e tjera, jo vetëm përmbushim detyrat tona ndaj Allahut, për të cilat jemi borxhlinj, por edhe mbrojmë imanin tonë.

Për sa kohë nuk kryhen adhurimet, zjarri i besimit mbetet i pambrojtur, njësoj si llamba e ndezur në një mjedis të hapur. Ai mund të shuhet nga dita në ditë. Ndërsa humbja e imanit do të thotë humbja e çelësit të xhennetit, që është pasuria më e vyer për muslimanin. Për këtë arsye, ibadetet kanë një vend shumë të rëndësishëm në mbrojtjen e imanit dhe në fitimin e jetës së pafundme të xhennetit.

KUSHTET E VLEFSHMËRISË DHE TË PRANUESHMËRISË SË IMANIT

Në mënyrë që imani të jetë i vlefshëm dhe i pranueshëm, duhet të plotësojë tri kushte:

1. Besimi nuk duhet të shprehet në çastin e fundit të jetës. Njeriu që nuk ka besuar më përpara dhe e shpreh besimin në çastin e vdekjes, apo kur sheh se po dënohet ose kur përjeton vuajtje, nuk ka dobi.
2. Muslimani nuk duhet të thotë fjalë apo të kryejë veprime, të cilat



mohojnë dispozitat e fesë. Për shembull, personi që, megjithëse i pranon të gjithë dispozitat e fesë islame, mohon namazin, e humbet imanin. Sepse në fenë islame, dispozitat që duhen besuar, përbëjnë një tërësi. Të mohosh njëren prej tyre do të thotë t'i mohosh të gjitha.

3. Muslimani duhet të pranojë se të gjitha dispozitat fetare janë të bukura e të pranueshme. Mospëlqimi i ndonjërës prej dispozitave fetare nga muslimani bëhet shkak për humbjen e imanit.

Imani është gjëja më e shtrenjtë për një musliman. Njeriu do ta arrijë lumturinë e prehjen në këtë jetë, si dhe lumturinë e përjetshme në jetën tjetër vetëm nëpërmjet imanit. Por, ai e ka kusht që besimin e tij ta ruajë derisa të japë frymën e fundit, kur të kalojë në jetën tjetër.

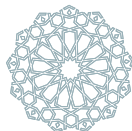
Personit që nuk e ruan besimin e tij deri në fund të jetës dhe largohet nga kjo botë pa iman, nuk i vlen imani që ka pasur përpara se ta humbasë atë. Prandaj, duhet të përpiqemi ta ruajmë besimin dhe të distancohemi nga fjalët dhe veprat që e dëmtojnë fenë tonë. Në qoftë se pa dashje themi fjalë dhe kryejmë veprime që e dëmtojnë besimin tonë, duhet të pendohemi (teube) dhe të kërkojmë falje nga Allahu.

PYETJE:

1. Thoni pa gabime fjalën e teuhidit dhe të shehadetit në formën e shkurtër dhe në formën e gjatë. Shpjegoni kuptimin e tyre në shqip!
2. Në sa lloje ndahen bazat e besimit?
3. Ç'do të thotë iman i përmbledhur (ixhmali)?
4. Ç'do të thotë iman i detajuar (tafsili)?
5. Thoni Amentu'në dhe kuptimin e saj në shqip.
6. Në sa lloje ndahen njerëzit nga pikëpamja e besimit? Shpjegojeni.
7. Cilat janë lumturia dhe prehja që i fal imani njeriut? Shpjegojeni.
8. Shpjegoni marrëdhënien mes imanit dhe ibadetit!
9. Cilat janë kushtet që imani të jetë i vlefshëm.

MËSIMI III

BESIMI NË ALLAH



- *Ekzistenca dhe njëjësia e Allahut*
- *Atributet e Allahut*
- *Dashuria për Allahun*
- *Një vajzë e re, besimtare e vërtetë (Pjesë leximi)*

EKZISTENCA E ALLAHUT DHE NJËJËSIA E TIJ

Besimi tek Allahu është kushti i parë nga gjashtë kushtet e besimit. Detyra e parë e çdo personi, i cili ka mendje të shëndoshë dhe ka arritur moshën e pubertetit, është të besojë në ekzistencën dhe njëjësinë e Allahut.

Kur shohim përreth nesh, vëmë re se asgjë nuk ekziston vetvetiu. Një vepër arti tregon ekzistencën e artistit që e ka bërë këtë. Për shembull, a nuk është zejtari ai që ka bërë orën që përdorim, piktori ai që ka pikturuar tablotë, me të cilat zbukurojmë muret e dhomës apo mjeshtri i ndërtimit ai që ka ndërtuar shtëpinë ku ne jetojmë? Nuk ka dyshim se po.

Atëherë, edhe gjithësia që është ndërtuar në bazë të një plani shumë të detajuar dhe që funksionon brenda një rregulli të përsosur, edhe njeriu, i cili është kryevepra e kësaj gjithësie, kanë një krijues. Ja pra, krijuesi i tyre është “Allahu”, i gjithëfuqishmi. Gjithësia argumenton



ekzistencën e Allahut, ndërsa rregulli dhe harmonia e përkryer e universit argumentojnë njëjësinë e Tij.

Detyra jonë e parë është të besojmë tek Allahu që na ka krijuar dhe na ka dhënë mundësinë të jetojmë e të lidhemi me zemër tek Ai. Që të besojmë në mënyrë të drejtë tek Allahu dhe të arrijmë të njohim ekzistencën e Tij, duhet që të njohim atributet e Allahut.

ATRIBUTET E ALLAHUT

Allahu ka 14 attribute absolute. Gjashtë prej tyre përshkruajnë individualitetin e Tij, kurse tetë të tjera përshkruajnë qenien e Tij, prandaj quhen attribute qenësore (thubuti).

Atributet individuale (dhati):

1. Ekzistencë (vuxhud): Allahu ekziston, nuk mund të konceptohet dot mosekzistenca e Tij.

2. Paraqenie (kidem): Allahu nuk ekziston pas një momenti të caktuar. Ai ekzistonte që atëherë kur nuk kishte asgjë tjetër përveç Tij.

3. Pasqenie (beka): Allahu do të ekzistojë në amëshim, edhe kur gjithçka të zhduket.

4. Njëjësia, unitet (uahdaniyet): Allahu është një. Ai nuk ka të barabartë, të ngjashëm me Të.

5. Pangjashmëri me qeniet e krijuara (muhaletetun li'l-havadith): Allahu nuk ngjason me asnjë krijesë.

6. Ekzistencë në vetvete (kijam bi-nefsihi): Allahu nuk ia ka nevojën asgjëje dhe çdo gjë ia ka nevojën Atij.

Atributet qenësore (thubuti):

1. Jeta (hajjat): Allahu është i gjallë.

2. Dituria (ilm): Allahu di të shkuarën, të tashmen dhe të ardhmen. Ai di gjërat e dukshme dhe ato të fshehta. Ai di se çfarë rreh në zemra.

3. Dëgjimi (semi): Allahu dëgjon gjithçka.

4. Shikimi (basar): Allahu sheh gjithçka.

5. Vullneti (irade): Allahu ka vullnet, Ai bën ç'të dëshirojë.

6. Fuqia (kudret): Allahu ka fuqi dhe mund të bëjë ç'të dëshirojë.

7. Fjala (kelam): Allahu flet dhe fjalët e Tij i ka shpallur nëpërmjet pejgamberëve. Kur'ani është fjala e Allahut.



8. Krijimi (tekuin): Allahu ka krijuar çdo gjë në gjithësi. Kur dëshiron një gjë, ai vetëm i thotë: “Bëhu” dhe ajo bëhet. Po ashtu, Ai mund ta asgjësojë diçka ekzistuese në çdo moment që dëshiron.

Muslimani beson në këtë mënyrë tek Allahu:

Allahu ekziston dhe është një. Ai nuk ka as fillim dhe as fund. Allahu nuk ngjason me asgjë tjetër. Allahu ekziston vetvetiu. Ai nuk ka nevojë për asgjë, kurse të gjitha krijesat ia kanë nevojën Atij.

- Allahu është i gjallë. Allahu di, dëgjon dhe sheh gjithçka.
- Allahu dëshiron dhe bën atë që do dhe askush nuk mund të ndërhyjë në punët e Tij.
- Allahu është i plotfuqishëm dhe i gjithëfuqishëm. Ai mund të bëjë çdo gjë që dëshiron.
- Allahu është Krijuesi. Ai krijon nga asgjëja dhe asgjëson atë që ekziston. Çdo gjë që ekziston në univers, ekziston falë krijimit të Tij. Çdo gjë që e ka krijuar, e ka krijuar me një urtësi.

Allahu flet dhe, atë që dëshiron, ua bën të ditur njerëzve nëpërmjet peygamberëve, të cilët u kanë transmetuar njerëzve urdhrat e Allahut. Libri i shenjtë i fesë sonë, Kur’ani, është fjala e Allahut.

Njeriu që beson në këtë formë tek Allahu, ka zënë vendin e respektueshëm që i takon ndërmjet krijesave dhe ka fituar vlerën e tij të vërtetë. Ky besim e pastron zemrën e njeriut nga çdo lloj mendimi i mbrapshtë dhe e stolis atë me mendime të vyera dhe shprehi të hijshme.

Njeriu besimtar nuk kryen veprime që bien ndesh me kriteret e moralit, qoftë edhe kur gjendet në mjedise që nuk e sheh njeri tjetër, sepse ai beson që Allahu sheh dhe dëgjon gjithçka. Besimi tek Allahu, është burimi i çdo mirësie.

DASHURIA PËR ALLAHUN

Allahu na ka krijuar me sy që të shohim, me veshë që të dëgjojmë, me gjuhë që të flasim, me duar që të kryejmë punë të shumëllojshme e me këmbë që të ecim. Ai na ka krijuar dhe na ka bërë krijesën më superiore ndërmjet krijesave të tjera, duke na pajisur me logjikë dhe me mendje.



Ai e ka pajisur tokën me begati të shumëllojshme, në mënyrë që të jetojmë të shëndetshëm dhe të lumtur, duke përmbushur të gjitha nevojat e njeriut, që nga ajri që thithim e deri tek uji që pimë. Njeriu që nuk ka ajër të thithë nuk mund të jetojë dhe brenda një kohe të shkurtër, vdes. Nëse këtë begati, kaq të nevojshme për ne, do ta mendonim çdo çast, do të kuptojmë se sa të shumta dhe të mëdha janë mirësitë e Allahut për ne.

Allahu i madhëruar urdhëron:

“Po të numëroni begatitë e Allahut, nuk do të arrini t’i përfundoni dot.”⁴

Njeriu do ata që i bëjnë mirë atij. Prandaj, Ai që duhet të duam më shumë, është Allahu. Sepse mirësitë e Tij ndaj nesh janë të panumërta. Ne duhet ta duam shumë Allahun. Dashuria nuk duhet të jetë vetëm me fjalë. Njeriu e respekton atë që do dhe nuk kryen veprime që nuk i pëlqejnë atij. Dashuria ndaj Allahut shprehet duke e përmendur emrin e Tij me respekt, duke përmbushur me dëshirë ibadetet që na ka urdhëruar dhe duke u shmangur nga veprimet që na ka ndaluar.

Në qoftë se veprojmë kështu, duke vërtetuar dashurinë tonë reale për Të, edhe Allahu do të na dojë dhe do të na japë më shumë begati në jetën tjetër, sesa na ka dhënë në këtë jetë.

Lumturia më e madhe për një njeri është të jetë një ndër personat që Allahu e do.

ALLAHU

Allahu është krijuesi i qiellit,
 Është zbukuruesi i pemëve,
 Është ai që hap lulet,
 Allahu është një, një është ai Allah!

Ai është që ngop çdo kafshë,
 Ai është që mban gjallë çdo njeri,
 Ai është që ruan këtë atdhe,
 Allahu është një, një është ai Allah!

⁴ Ibrahim, 14/34.



Ai gjendet në çdo vend;
 Çdo gjë që bën, Ai e sheh;
 Çdo gjë që thua ai e dëgjon;
 Ekziston, një është Ai, i madh është Ai.
 Unë e dua Allahun,
 Çdo fjalë ia dëgjoj.
Sabri Cemil Yakut

PJESË LEXIMI:

Vajza e re, besimtare e vërtetë...

Gjatë sundimit të tij, kalifi Omeri (r.a.), kishte urdhëruar që shitësit e qumështit të mos e përziënin qumështin me ujë dhe këtë urdhër e kishte shpallur në të gjithë anët e vendit. Një natë prej netësh, pasi kishte shëtitur nëpër qytetin e Medines për të parë gjendjen, ashtu siç ishte i lodhur, u mbështet te muri i një shtëpie për të pushuar pak. Kur u mbështet te muri, dëgjoji këtë bashkëbisedim mes nënës dhe së bijës:

Nëna:

- Çohu bijë, çohu e hidh pak ujë në qumësht.

Vajza:

- A nuk e di se kalifi e ka ndaluar këtë gjë?

Nëna:

- Po, e di!

Vajza:

- Atëherë si mund të bëj atë që na ka ndaluar kalifi?!

Nëna:

- Çohu e hidhi pak ujë këtij qumështi, nga do të të shohë Omeri ty?

Vajza:

- Kalifi nuk na sheh, por Zoti na sheh. Pasha Zotin, unë një veprim që nuk e bëj në vendin ku Ai më sheh, nuk e bëj as në vendin ku nuk më sheh.

Omeri (r.a.), pasi dëgjoji këtë bashkëbisedim, u kthye në shtëpi. Ai vendosi ta martonte birin e tij, Asimin, me këtë vajzë të varfër fetare e me moral të lartë.



Ja një shembull se si besimi tek Allahu ndikon pozitivisht te sjelljet e njerëzve...

PYETJE:

1. Cila është detyra e parë e njeriut?
2. Sa attribute ka Allahu?
3. Numëroni atributet individuale të Allahut.
4. Numëroni atributet qenësore të Allahut.
5. Në çfarë mënyre beson njeriu tek Allahu?

MËSIMI IV

BESIMI TE MELEKËT



- *Natyra dhe karakteristikat e melekëve*
- *Emrat e melekëve kryesorë dhe detyrat e tyre*
- *Dobia nga besimi te melekët*

NATYRA DHE KARAKTERISTIKAT E MELEKËVE

Kushti i dytë i imanit është besimi te melekët. Melekët janë qenie të krijuara nga drita. Ato nuk hanë, nuk pinë dhe nuk kanë gjini.

Melekët janë robërit e dashur të Allahut. Ata nuk bëjnë gjynahe dhe i realizojnë urdhrat e Allahut me përpikëri.

Allahu i ka krijuar krijesat në forma të ndryshme. Disa prej tyre njeriu mund t'i shohë, ndërsa krijesat e tjera nuk i sheh dot. Kjo për faktin se shikimi i syrit të njeriut nuk është krijuar në mënyrë që të mund të shohë çdo gjë.

Për shembull, njeriu nuk sheh me sy të lirë krijesa shumë të vogla, ashtu sikurse nuk sheh me sy ajrin, erën, shpirtin dhe intelektin. Syri i njeriut nuk e sheh si objekt edhe rrymën elektrike që kalon nëpër tela. Ndërkaq e dimë se të gjitha këto që përmendëm ekzistojnë. Ja pra, edhe melekët janë krijesa, të cilat megjithëse ekzistojnë, nuk shihen me sy të lirë.

Njeriu nuk i sheh dot melekët, sepse ato janë qenie dritësore dhe shpirtërore. Mirëpo ne besojmë tek ekzistenca e melekëve, sepse Allahu tregon rreth tyre në Kur'an, edhe Pejgamberi Muhammed



(s.a.s.) i ka parë dhe na ka treguar në lidhje me ta. Çdo gjë, për të cilën na ka informuar Allahu dhe Pejgamberi i Tij i dashur, është e vërtetë. Prandaj edhe ne besojmë prerazi tek ekzistenca e melekëve.

MELEKËT KRYESORË DHE DETYRAT E TYRE

Melekët gjenden kudo, në tokë, në qiell, përreth nesh dhe në çdo vend. Numrin e tyre e di vetëm Allahu. Secili prej tyre ka një detyrë të caktuar nga Allahu.

Disa prej tyre adhurojnë vazhdimisht Allahun. Ndërsa disa të tjerë janë të ngarkuar me sigurimin e rregullit të gjithësisë. Melekët mund të kryejnë punë, të cilat njeriu nuk mund t'i kryejë dot. Ka edhe melekë që i këshillojnë njerëzit për punë të mira, i mbrojnë ata nga të këqijat dhe i ndihmojnë besimtarët kur këta ballafaqohen me vështirësi. Allahu, nëpërmjet ekzistencës së melekëve, tregon fuqinë e Tij të pakufishme.

Melekët e mëdhenj dhe detyrat e tyre

- Xhebraili: Është meleku më i madh. Detyra e tij ishte ndërmjetësimi mes Allahut dhe pejgamberëve, komunikimi i librave të Zotit tek ata. Meleku Xhebrail është meleku, i cili i ka sjellë Pejgamberit tonë (s.a.s.) Kur'anin nga Allahu.

- Mikaili: Ka për detyrë të drejtojë dukuritë natyrore (si për shembull, rënien e shiut, fryrjen e erës, mbirjen e të mbjellave etj.)

- Israfili: Ka për detyrë të ndjekë ngjarjen e kiametit dhe ringjalljen e njerëzve pas vdekjes.

- Azraili: Ka për detyrë të marrë shpirtat e njerëzve, jetës së të cilëve u ka ardhur fundi.

Ndërsa disa prej melekëve të tjerë, përveç këtyre katër melekëve të mëdhenj, janë:

Kiramen Katibin (melekët shkruar): Këta janë dy melekë, njëri rri në të djathtë dhe tjetri në të majtë të njeriut. Meleku në të djathtë regjistron punët e mira të njeriut, ndërsa meleku në të majtë regjistron punët e këqija. Kështu, çdo njeri ka një regjistër të veprimeve dhe të sjelljeve, në të cilin regjistrohen të mirat dhe të këqijat që ka kryer.

Munkerit dhe Nekirit: Janë dy melekë të ngarkuar me detyrën e marrjes në pyetje në varr të njeriut të sapovdekur.

Ridvani: Kryetari i melekëve të xhenetit.

Maliku: Kryetari i melekëve të xhehennemit.



DOBITË E BESIMIT TE MELEKËT

Disa melekë nuk ndahen asnjëherë prej nesh. Ata janë pranë nesh në çdo vend dhe në çdo kohë. Detyra e këtyre dy melekëve, që quhen Kiramen Katibin, është të regjistrojnë të gjitha veprimet që kryen njeriu, të mira apo të këqija qofshin. Pra, njeriu, edhe kur nuk ka dikë tjetër pranë, në të vërtetë nuk është vetëm, sepse janë dy melekë që e mbikëqyrin dhe regjistrojnë veprimet dhe sjelljet e tij.

Muslimani që beson te melekët, kur gjendet në vende të fshehta, nuk mund të thotë *“Mua nuk më sheh kush, prandaj bëj çfarë të dua”* dhe nuk mund të bëjë veprime të këqija. Sepse ai e di se kudo që të jetë, melekët e mbikëqyrin atë dhe shënojnë veprat e mira apo veprat e këqija që kryen. Kështu, besimi jonë te melekët na distancon nga veprat e këqija.

Përveç këtyre, ka edhe melekë të tjerë që na ruajnë nga të këqijat dhe na këshillojnë të bëjmë punë të mira. Simboli i mirësisë dhe i bukurisë në këtë botë është meleku, ndërsa simboli i së keqes dhe i së shëmtuarës është shejtani. Meleku e fton njeriun drejt punëve të mira, ndërsa shejtani e fton atë drejt punëve të këqija.

Për shembull, kur hasim një të varfër, që është i uritur dhe ka nevojë për ndihmë, në zemër ndiejmë keqardhje dhe një zë i brendshëm na thotë: *“Ndihmoje këtë të varfër.”* Ky është zëri i melekut. Një tjetër zë i brendshëm i shfaqur në të njëjtën kohë, përpiket të na bindë që të mos e ndihmojmë atë të varfër, duke na pëshpëritur: *“Po e ndihmove, do të të pakësohen paratë që ke, prandaj hiq dorë nga ndihma”*. Kjo pëshpërimë është zëri i shejtanit.

Në këtë rast, ne duhet të dëgjojmë zërin që na fton ta ndihmojmë të varfrin, sepse ai është zëri i mikut që të do të mirën dhe na fton drejt saj. Po e dëgjuam këtë zë, ne bëjmë punë të mira, nëpërmjet të cilave fitojmë sevape. Nuk duhet ta dëgjojmë zërin e shejtanit, sepse ai na largon nga veprat e mira dhe përpiket të na mashtrojë që të bëjmë gjynahe.

Siç shihet, besimi te melekët bën të mundur që të distancohemi nga veprat e këqija dhe të zbukurojmë moralin tonë me vepra të mira.

Pejgamberi (s.a.s.) ka thënë:

“Edhe shejtani, edhe meleku trokasin në zemrën e njeriut. Detyra e shejtanit është ta ftojë drejt së keqes dhe ta largojë nga e vërteta.



Detyra e melekut është ta ftojë drejt së vërtetës e së mirës dhe ta largojë nga e keqja.

Kushdo që dëgjon një zë të brendshëm, i cili e fton drejt së mirës, ta dijë se ai është zëri i melekut. Le t'i përshtatet menjëherë këtij zëri dhe të falënderojë Allahun.

Dhe kushdo që dëgjon një zë të brendshëm, që e fton atë drejt së keqes, ta dijë se ai është zëri i shejtanit. Mos ta dëgjojë atë zë, të largohet nga ai dhe të kërkojë strehim tek Allahu.”⁵

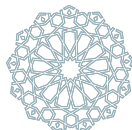
PYETJE:

1. Çfarë krijesash janë melekët?
2. Përse nuk i shohim melekët?
3. Cilët janë melekët kryesorë dhe detyrat e tyre?
4. Shpjegoni dobitë e besimit te melekët?

⁵ Tirmidhiu.

MËSIMI V

BESIMI TE LIBRAT



- *Natyra e shpalljes hyjnore dhe llojet e saj*
- *Librat hyjnorë dhe fletët*
- *Shpallja e Kur'anit*
- *Shkrimi i Kur'anit dhe mbledhja e tij në një libër*
- *Karakteristikat e Kur'anit*
- *Detyrat tona ndaj Kur'anit*
- *Fjalët e Pejgamberit (s.a.s.) në lidhje me virtytshmërinë e leximit të Kur'anit (Pjesë leximi)*

NATYRA E SHPALLJES HYJNORE (VAHJ)

Kuptimi etimologjik i fjalës vahj është të njoftosh një të dhënë fshehurazi dhe në një kohë shumë të shkurtër. Kuptimi terminologjik i fjalës vahj është informacioni i sigurt që u transmetohej pejgamberëve drejtpërdrejt nga Allahu ose nëpërmjet një meleku.

Informacioni që Allahu dëshiron t'i komunikojë një robi të Tij të përzgjedhur, bëhet edhe nëpërmjet njëres prej disa metodave specifike. Allahu ua ka bërë të ditur pejgamberëve fjalën e tij me metoda të ndryshme të vahjit.

LLOJET E VAHJIT

1- Ëndrrat e vërteta: Allahu ua ka komunikuar pejgamberëve informacionet që ka dëshiruar me anë të ëndrrave të vërteta. Edhe për Pejgamberin Muhammed (s.a.s.), vahji pati nisur pikërisht kështu,



duke u realizuar gjatë ditës pikërisht ato që ai kishte parë në ëndërr gjatë natës.

2- Vahji nëpërmjet frymëzimit: Në këtë rast, Allahu vendos në zemrën e pejgamberëve atë që Ai dëshiron, pa përdorur ndërmjetës.

3- Bashkëbisedimi pas perdes: Është rasti kur dëgjohet fjala e Allahut pa patur një ndërmjetës dhe kur ai që flet nuk shihet.

4- Vahji nëpërmjet një ndërmjetësi (meleku): Allahu ua ka komunikuar fjalën e Tij pejgamberëve nëpërmjet një meleku.

Meleku që u komunikonte pejgamberëve fjalën e Allahut, nganjëherë mund t'u shfaqej atyre në pamjen e tij reale. Herë të tjera në formën e njeriut ku të pranishmit e shihnin dhe i dëgjonin zërin. Ndonjëherë meleku u komunikonte pejgamberëve shpalljen hyjnore, por vetë ai nuk dukej.

Kur'ani i erdhi Pejgamberit tonë, Muhammedit (s.a.s.), nëpërmjet llojit të katërt të vahjit, domethënë nëpërmjet një meleku. Më i madhi i melekëve, ndërmjetësi që i shpalli Kur'anin Pejgamberit, duke e marrë atë nga Allahu, është Xhebraili.

BESIMI NË LIBRAT HYJNORË DHE FLETËT

Kushti i tretë i imanit, ndër gjashtë kushte, është besimi te librat e Allahut. Allahu u ka dërguar njerëzve libra me anë të pejgamberëve. Në këto libra njerëzve u janë bërë të ditur urdhëresat dhe ndalesat e Allahut, u janë mësuar detyrat fetare që duhet të kryejnë njerëzit dhe u është treguar rruga që i çon në lumturi në këtë jetë dhe në ahiret.

Muslimanët u besojnë të gjithë librave që u janë dërguar pejgamberëve. Ndërkaq, me përjashtim të Kur'anit, të gjithë librat e tjerë hyjnorë të shpallur, janë deformuar dhe ndryshuar më pas. Për këtë arsye, muslimanët nuk besojnë në formën e sotme të deformuar të këtyre librave, por në versionin origjinal që u qe shpallur pejgamberëve. Ndërsa Kur'ani është ruajtur me përpikëri, ashtu siç i është shpallur Pejgamberit Muhammed (s.a.s.) dhe nuk ka pësuar asnjë ndryshim.

Disa prej librave, të cilët u janë shpallur pejgamberëve nga Allahu, janë libra të vegjël, të përbërë nga vetëm disa fletë. Këta emërtohen si "SUHUF", term që nënkupton fjalën "fletët".

Të tjerët quhen "Katër librat e mëdhenj".



Fletët u janë dërguar këtyre pejgamberëve:

- 10 fletë i janë dërguar Pejgamberit Adem (a.s.).
- 50 fletë i janë dërguar Pejgamberit Shit (a.s.).
- 30 fletë i janë dërguar Pejgamberit Idris (a.s.).
- 10 fletë i janë dërguar Pejgamberit Ibrahim (a.s.). Në total janë 100 fletë.

Ndërsa katër librat e mëdhenj janë:

1. Teurati, dërguar Pejgamberit Musa (a.s.).
2. Zeburi, dërguar Pejgamberit Davud (a.s.).
3. Ungjilli, dërguar Pejgamberit Isa (a.s.).
4. Kur'ani, dërguar Pejgamberit Muhammed (s.a.s.).

SHPALLJA E KUR'ANIT

Pejgamberi ynë, Muhammedi (s.a.s.), përpara se t'i vinte shpallja hyjnore për herë të parë, shkante në shpellën Hira, që gjendet pranë Mekës dhe rrinte aty për një kohë të gjatë në vetmi, duke menduar rreth madhësisë së Allahut.

Në mbrëmjen e ditës së hënë të muajit Ramazan, në vitin 610, ai gjendej në shpellën Hira, me zemrën dhe gjithë ekzistencën e tij drejtuar nga Allahu. Pikërisht në këtë kohë, meleku më i madh, Xhebraili (a.s.), me urdhrin e Allahut, erdhi te Pejgamberi (s.a.s.) dhe i tha: “Lexo!”, duke e përsëritur tri herë këtë urdhër. Kur Pejgamberi (s.a.s.) e pyeti se “Çfarë të lexonte”, Xhebraili (a.s.) i komunikoi atij pesë ajete nga Kur'ani dhe kështu filloi edhe shpallja e Kur'anit.

“U pasqyrua nuri më i bukur i Allahut,
Lindi dielli i Kur'anit, mbaroi nata e ndërprerjes.”

Kur erdhi shpallja hyjnore për herë të parë, Pejgamberi (s.a.s.) ishte dyzet vjeç. Kuptimi i pesë ajeteve të para të sures Alak, që janë edhe shpallja e parë e Kur'anit, është si më poshtë:

1. Lexo me emrin e Zotit tënd, i cili krijoi (gjithçka),
2. E krijoi njeriun nga një droçkë gjaku!
3. Lexo! Zoti yt është bujari më i madh,
4. I cili, me anë të penës ia mësoi,
5. Ia mësoi njeriut ato që nuk i dinte.



Me fillimin e shpalljes së Kur'anit, Pejgamberit Muhammed (s.a.s.) iu bë e ditur se ai ishte Pejgamberi (s.a.s.) i fundit. Kur'ani u shpall pjesë-pjesë për një periudhë 23-vjeçare, duke zbritur herë në formë ajetesh dhe herë të tjera në formë suresh. Të shumtën e herëve, ajetet shpallshin si rezultat i një diskutimi apo një ngjarjeje. Diskutimet dhe ngjarjet për të cilat zbritën edhe ajetet e Kur'anit, quhen *sebeb-i nuzul*.

Ajeti i fundit i shpallur i Kur'anit, është ajeti 281 i sures Bakara, kuptimi i të cilit është:

“Dhe ruajuni asaj dite që do të ktheheni tek Allahu, kur çdokujt do t'i jepet ajo që ka fituar dhe askujt nuk do t'i bëhet padrejtësi.”

SHKRIMI I KUR'ANIT DHE MBLEDHJA E TIJ NË FORMË LIBRI

Kur vinin ajetet e Kur'anit, Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) thërriste shkruarit e veçantë që shkruanin ajetet dhe i mësonte ata se në cilën sure dhe në cilin vend duheshin shkruar ajetet e shpallura. Këta i regjistronin ajetet ashtu siç ua diktonte Pejgamberi. Ajetet që zbrisnin, sahabet i lexonin dhe shumë prej tyre i mësonin përmendësh. Kështu që Kur'ani është ruajtur që në kohën e Pejgamberit (s.a.s.) edhe duke u shkruar, edhe duke u mësuar përmendësh.

Për shkak se kur Pejgamberi ishte gjallë, ajetet vijonin të zbrisnin, fletët ku regjistrohej Kur'ani, nuk mund të mblidheshin në një libër. Kur'ani mori trajtën përfundimtare bashkë me përfundimin e shpalljes hyjnore.

Pas vdekjes së Pejgamberit (s.a.s.), kalifi i zgjedhur nga muslimanët, Ebu Bekri (r.a.), formoi një komision me sahabet më të shquar. Ky komision mblodhi të gjitha fletët ku ishin shkruar ajetet e Kur'anit, fletë të cilat gjendeshin të shpërndara dhe duke i krahasuar me pjesët që kishin mësuar përmendësh hafizët e shkruan dhe i mblodhën të gjitha ajetet e Kur'anit në një libër (mus'haf).

Pikërisht forma e mbledhjes së fletëve të Kur'anit dhe bashkimi i tyre në një libër, quhet Mus'haf.

Gjatë formimit të Mus'hafit suret u vendosën sipas radhës që Pejgamberi (s.a.s.) kishte diktuar. Ky Kur'an, i cili u mblodh dhe mori formën e mus'hafit, u ruajt te shtëpia e Ebu Bekrit (r.a.).

Më vonë, kalifi i tretë, Osmani (r.a.), pasi që përhapur Islami, e shumëfishoi këtë Kur'an dhe e dërgoi në shtetet islame.



Kështu, Kur'ani u ruajt në formën që iu shpall Pejgamberit (s.a.s.) nga ana e Allahut dhe erdhi në ditët tona pa pësuar asnjë ndryshim. Dhe kështu do të ruhet deri në ditën e kiametit. Kur'ani që ne lexojmë sot, është Kur'ani që u mësua përmendësh nga sahabet dhe u shkrua nën kujdesin e Pejgamberit, i cili u mblodh në një libër në kohën e Ebu Bekrit (r.a.) dhe u shumëfishua nga Osmani (r.a.).

KARAKTERISTIKAT E KUR'ANIT

Kur'ani, i cili iu dërgua prej Allahut, Muhammedit (s.a.s.), Pejgamberit më të madh dhe të fundit ndër të gjithë pejgamberët, është libri i shenjtë i muslimanëve.

Kur'ani ka shumë karakteristika, të cilat e dallojnë atë nga librat e tjerë hyjnorë dhe i japin përparësi mbi ta.

Karakteristikat kryesore janë:

- Kur'ani ka ardhur deri në ditët tona pa pësuar asnjë ndryshim, ashtu siç i është shpallur Pejgamberit Muhammed (s.a.s.). Ai do të ruhet kështu deri në ditën e kiametit.

Disa prej librave të tjerë hyjnorë kanë humbur tërësisht dhe disa të tjerë janë deformuar duke pësuar ndryshime, kështu që asnjëri prej tyre nuk ka mbërritur deri më sot ashtu siç është shpallur nga Allahu.

Allahu jep siguri se do ta ruajë Kur'anin të pandryshuar, duke urdhëruar:

“Ne e zbritëm Kur'anin dhe, pa dyshim, Ne do t'a ruajmë atë!”⁶ Me të vërtetë që Allahu e ruajti Kur'anin deri në ditët tona dhe kështu ka për t'a ruajtur deri në kiamet.

- Kur'ani nuk ka zbritur si një libër i tërë, por në formën e ajeteve dhe të sureve, sipas kohëve dhe ngjarjeve të ndryshme. Kjo ka siguruar lehtësinë e mësimit përmendësh dhe kuptimit të tij.

- Kur'ani është libri i fundit hyjnor. Pas tij nuk do të vijë më libër tjetër. Dispozitat e Kur'anit janë të vlefshme deri në kiamet dhe nuk do të ndryshojnë. Ndërsa librat e tjerë janë dërguar vetëm për një periudhë kohe të caktuar.

- Kur'ani është një libër hyjnor i dërguar për të gjithë njerëzimin.

⁶ Hixhr, 15/9.



Ai përmban të vërteta dhe urtësi, që u japin përgjigje nevojave të çdo shekulli. Kurse librat e tjerë janë dërguar vetëm për popuj të caktuar.

- Kur'ani është mrekullia më e madhe dhe e përhershme që iu dha Pejgamberit tonë. Kur'ani është një mrekulli e pashoqe me fjalët, me kuptimin e tyre dhe me të vërtetat sublime që transmeton!

DETYRAT TONA NDAJ KUR'ANIT

1. Çdo musliman duhet ta dijë se Kur'ani është fjala e Allahut dhe duhet ta lexojë atë pa gabime, sipas rregullave të texhvidit.
2. Kur'anin duhet ta prekim vetëm pasi kemi marrë abdest dhe leximin e tij duhet ta fillojmë duke thënë Eudhu-Besmele. Kur lexojmë Kur'an, nëse është e mundur duhet të kthehemi nga kibla dhe duhet ta lexojmë me edukatë dhe respekt, si dhe të përpiqemi të mësojmë kuptimin e asaj që lexojmë.
3. Kur'ani duhet lexuar në vende të pastra. Ai nuk duhet lexuar pranë personave që merren me punë të tjera, personave të cilët nuk e dëgjojnë atë apo në vende të pista.
4. Kur'ani që lexon dikush tjetër duhet dëgjuar me respekt.
5. Kur'anin duhet t'a vëmë në vende të larta dhe të pastra, jo ta lëmë në vende të ulëta.
6. Muslimani duhet t'i zbatojë urdhrat e Kur'anit, të distancohet nga gjërat e ndaluara prej tij dhe të sillet në përputhje me parimet morale të Kur'anit.

KUR'ANI I LARTË

O Kur'ani i lartë
 O Kur'ani i lartë
 Nga ana e Allahut
 të solli ty Pejgamberi im...

Je drita e botës,
 Je ndriçimi i shpirtit,
 Ti, në ditën e kiametit,
 Je streha e besimit...



O Kur'ani i lartë
 O Kur'ani i lartë
 Të dua e të respektoj,
 Më shumë se çdo gjë...
 Gökhan Evliyaoğlu

PJESË LEXIMI

Fjalët e bekuara të Pejgamberit (s.a.s.) në lidhje me vlerën e leximit të Kur'anit:

“Më i miri në mesin tuaj është ai që mëson vetë Kur'anin dhe ua mëson atë të tjerëve.”

“Kush lexon një germë nga libri i Allahut, Kur'ani, fiton një sevap. Dhe çdo sevap do të shpërblehet dhjetëfish.”

“Kush dëgjon një ajet nga Kur'ani, do të fitojë sevape shumëfish. Atij që lexon një ajet nga Kur'ani, ai do t'i bëhet dritë në ditën e kiametit.”

“Lexoni Kur'anin, sepse ai do të bëjë ndërmjetësim (shefaat) për ju në ditën e kiametit.”

“Prindërve të atij që lexon Kur'anin dhe vepron në përputhje me mësimet e tij, ditën e kiametit do t'u vihet në kokë nga një kurorë brilantësh, rrezatimi i së cilës është më i fortë se drita e diellit që bie mbi shtëpitë në këtë botë. Mendoni se sa sevape do të fitojë ai që vepron sipas Kur'anit.”

Pejgamberi (s.a.s.) i tha Ebu Dherit:

“Të dalësh në mëngjes nga shtëpia që të mësosh në xhami një ajet nga libri i Allahut, është më e dobishme për ty sesa të falësh njëqind rekat namaz nafile.”

“Kush lexon Kur'anin dhe e mëson përmendësh atë, si dhe kush mbështet hallallin dhe distancohet nga harami, Allahu ka për ta vendosur atë njeri



në xhennet dhe do ta lejojë të bëjë ndërmjetësim (shefaat) për dhjetë të afërm të tij që gjenden në xhehennem.”⁷

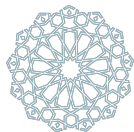
PYETJE:

1. Çfarë është vahji?
2. Tregoni llojet e vahjit.
3. Tregoni metodat se si i vinte vahji Pejgamberit (s.a.s.).
4. Me cilin lloj të vahjit iu shpall Pejgamberit (s.a.s.) Kur’ani?
5. Cilët ishin pejgamberët, të cilëve Allahu u dërgoi librat dhe fletët?
6. Si është shpallur Kur’ani dhe cilat kanë qenë ajetet e para të shpallura?
7. Tregoni se si është shkruar Kur’ani.
8. Çfarë quhet Mus’haf?
9. Cilat janë karakteristikat e Kur’anit?
10. Cilat janë detyrat tona ndaj Kur’anit?
11. Mësoni përmendësh pesë hadithe në lidhje me vlerën e leximit të Kur’anit.

⁷ Et-Tergib uet-terhib, vol. 2, fq. 342.

MËSIMI VI

BESIMI TE PEJGAMBERËT



- *Profetësia dhe nevoja për pejgamberë*
- *Detyrat dhe cilësitë e pejgamberëve*
- *Pejgamberët që përmenden në Kur'an*
- *Bazat e përbashkëta që pejgamberët u komunikuan njerëzve*
- *Ç'do të thotë muxhize (mrekulli) dhe keramet*
- *Muxhizet (mrekullitë) e Pejgamberit Muhammed (s.a.s.)*
- *Karakteristikat e Pejgamberit Muhammed (s.a.s.)*
- *Muhammedi (s.a.s.), Pejgamberi i fundit*
- *Çfarë kanë thënë të tjerët për Muhammedin (s.a.s.)
(Pjesë leximi)*

PROFETËSIA DHE NEVOJA PËR PEJGAMBERË

Kushti i katërt i imanit, ndër gjashtë kushte, është besimi te pejgamberët. Profetësia është detyra e ndërmjetësit mes Allahut dhe njerëzve. Allahu përzgjedh për këtë detyrë robërit e Tij më të denjë. Pejgamberët janë dërguar te njerëzit si udhërrëfyes. Njerëzit kanë nevojë për udhërrëfyes të tillë, sepse, megjithëse ata mund ta konceptojnë me logjikë ekzistencën e Allahut, nuk mund të konceptojnë atributet madhështore të Tij. Nuk mund të dinë me mendjen e tyre se në çfarë mënyre duhet adhuruar Allahu, si do të jetë jeta e ahiretit dhe kush do të shpërblehet në këtë jetë apo kush do të dënohet aty, si dhe në çfarë mënyre do të fitohet lumturia në këtë jetë dhe në ahiret.



Allahu ka ngarkuar me detyrë peygamberët që t'ua mësojnë njerëzve këto të vërteta dhe t'u tregojnë atyre rrugët që të shpien drejt lumturisë në këtë jetë dhe në jetën tjetër.

DETYRAT E PEYGAMBERËVE

Peygamberët ua kanë prezantuar njerëzve Allahun ashtu siç Ai e meriton, si dhe u kanë mësuar atyre bazat e besimit dhe format e adhurimit. Ata u kanë sqaruar atyre parimet e dispozitave fetare dhe parimet e moralit, si dhe kanë qenë shembull për njerëzit duke vepruar ato që u kanë mësuar atyre.

Peygamberët e kanë kryer misionin e tyre në kushtet më të vështira dhe kanë treguar mrekulli kundrejt atyre që nuk besonin, pra kanë demonstruar situata të mbinatyrshe, të cilat nuk mund t'i bëjë askush tjetër, në mënyrë që të vërtetojnë se ata janë me të vërtetë peygamberë. I kanë përgëzuar me xhennet, pra i kanë lajmëruar se do të shpërblehen me xhennet ndërsa ata që u binden urdhrave të Allahut dhe i kanë njoftuar ata që nuk u binden këtyre urdhrave, se do të dënohen në jetën tjetër me dënimin e xhehennemit.

Peygamberët kanë qenë njerëz shembullorë, që zotëronin çdo lloj morali të bukur dhe ishin të përzgjedhur prej Allahut.

Cilësitë e detyrueshme që duhet të ketë një Peygamber:

1- Drejtësia dhe besnikëria (sidk): *Peygamberët janë njerëz jashtëzakonisht të drejtë dhe besnikë. Ata nuk gënjejnë kurrë. Ajo që thanë se u bë, ka ngjarë me të vërtetë dhe ajo që kanë thënë se do të bëhet, ka për të ndodhur patjetër.*

2- Besueshmëria (amanet): *Peygamberët janë njerëz që e respektojnë dhe nuk e tradhtojnë amanetin e dhënë.*

3- Zgjuarsia (fetanet): *Peygamberët janë të mençur, të zgjuar dhe mendjemprehtë.*

4- Nuk kryejnë gjynahe (ismet): *Peygamberët nuk bëjnë asnjë lloj gjynahu, të madh a të vogël, hapur apo fshehur.*

5- Kumtimi (teblig): *Peygamberët u kanë kumtuar njerëzve dispozitat fetare të marra nga Allahu, pa bërë asnjë ndryshim.*



PEJGAMBERËT QË PËRMENDEN NË KUR'AN

Pejgamberi i parë është Ademi (a.s.), kurse Pejgamberi i fundit është Muhammedi (s.a.s.). Mes këtyre të dyve kanë ardhur edhe shumë pejgamberë të tjerë. Emrat e njëzet e pesë prej tyre përmenden në Kur'an, por numri i tyre është më i madh. Ndërkaq, muslimanët, krahas pejgamberëve që përmenden me emra në Kur'an, u besojnë edhe pejgamberëve të tjerë, numrin e të cilëve e di vetëm Allahu, pa bërë asnjë dallim.

Pejgamberët, emrat e të cilëve përmenden në Kur'an, janë:

1- Adem, 2- Idris, 3- Nuh, 4- Hud, 5- Salih, 6- Lut, 7- Ibrahim, 8- Ismail, 9- Is'hak, 10- Jakub, 11- Jusuf, 12- Shuajb, 13- Harun, 14- Musa, 15- Davud, 16- Sulejman, 17- Ejub, 18- Dhulkifl, 19- Junus, 20- Iljas, 21- Eljesa, 22- Zekerija, 23- Jahja, 24- Isa, 25- Muhammed.

BAZAT E PËRBASHKËTA QË KUMTUAN PEJGAMBERËT

Feja që i shpalli Allahu çdo Pejgamberi, ka qenë feja e vërtetë. Në fetë e vërteta ka disa parime që nuk ndryshojnë. Ato janë:

1- Bazat e besimit, 2- Ibadetet, 3- Ligjet morale.

Disa dispozita fetare dhe mënyra adhurimesh kanë ndryshuar me kalimin e kohës, duke u përshtatur me nevojat dhe gjendjet e njerëzve, por formën e përkryer dhe të fundit të tyre e kanë marrë me ardhjen e pejgamberit të fundit, Muhammedit (s.a.s.).

Ç'DO TË THOTË MUXHIZE DHE KERAMET

Muxhize (Mrekulli): Janë ngjarjet e jashtëzakonshme, që pejgamberët i kanë treguar me ndihmën e Allahut, për të dëshmuar se janë me të vërtetë pejgamberë. Muxhizet janë si dokumente profetësie. Ato ndodhnin në përputhje me nevojat e profetësisë. Njerëzit e thjeshtë nuk mund të bëjnë gjëra të tilla të jashtëzakonshme, nuk mund të tregojnë muxhize, sepse është e pamundur për ta.

Vetëm pejgamberët mund të tregonin muxhize. Ato realizoheshin me lejen dhe me fuqinë e Allahut.

Të gjithë pejgamberët kanë treguar muxhize, si një dëshmi e profetësisë së tyre, duke i lënë pa fjalë ata që nuk u besonin fjalëve të tyre.



Keramet: Janë ndodhitë e jashtëzakonshme, që evlijatë (miqtë e Allahut) realizojnë me ndihmën e Allahut. Kështu pra, ngjarjet e jashtëzakonshme konsiderohen keramet për evlijatë dhe muxhize për pejgamberët.

MREKULLITË E PEJGAMBERIT MUHAMMED (S.A.S.)

Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) ka treguar muxhize të shumta, me qëllim që të vërtetonte se është dërguar si Pejgamber nga ana e Allahut.

Disa prej këtyre muxhizeve janë:

- Një ditë ishte afruar koha e namazit të ikindisë, ndërkaq Pejgamberi (s.a.s.) nuk kishte gjetur ujë për të marrë abdest. I kishin sjellë një enë me pak ujë në të. Pejgamberi (s.a.s.) e vuri dorën në ujin brenda enës dhe ndër gishtat e tij filloi të rridhte ujë. Uji kishte rrjedhur deri sa kishin marrë abdest i gjithë xhemaati që gjendej aty, i cili përbëhej prej rreth treqind personash.

- Pejgamberi (s.a.s.) kishte një trung prej pemës së hurmës në mesxhidin e Medines, mbi të cilin hipte që t'i mbante hutbe xhemaatit. Kur u shtua numri i muslimanëve, urdhëroi t'i bënin një minber me tri këmbë shkallë, tek i cili të hipte që t'u fliste njerëzve. Kur në një ditë të premtë, teksa Pejgamberi (s.a.s.) po u mbante hutbe nga minberi muslimanëve, në anën tjetër të xhamisë, aty ku gjendej trungu i pemës së hurmës, filluan të dëgjohehin qarje me ngashërim, njësoj si qarja e nënës deve për ndarjen nga i vogli i saj, për shkak se ishte ndarë nga Pejgamberi. Kur e pa këtë gjë, Pejgamberi (s.a.s.) zbriti nga minberi, e përqafoi trungun e pemës së hurmës dhe trungu i ndërpreu lotët e përmallimit.

- Një vit e gjysmë përpara hixhretit, një natë, Pejgamberi (s.a.s.) shkoi nga Qabeja në Mekë në xhaminë Aksa, që gjendet në Jeruzalem, me anë të një kafshe, që quhej Burak dhe prej Jeruzalemit u ngrit në qiell së bashku me Xhebrailin (a.s.). Ky udhëtim i Pejgamberit (s.a.s.) si i ftuari i Allahut, është një ndodhi e jashtëzakonshme dhe e pashoqe në gjithësi. Ajo u realizua në një kohë shumë të shkurtër. Kjo ngjarje, vepër e fuqisë së pafund të Allahut, njihet si mrekullia e Israsë dhe Miraxhit për Pejgamberin.



- Mrekullia më e madhe dhe e përhershme e Pejgamberit tonë është Kur’ani Fisnik. Kur’ani është një mrekulli e pashoqe me melodinë e tij, që përkëdhel zemrat dhe qetëson shpirtrat, me kuptimet e tij sublime, që përmbajnë urtësi të panumërta, me parimet e pavdekshme për lumturinë e njerëzimit dhe me të vërtetat shkencore që ndriçojnë të gjithë shekujt.

KARAKTERISTIKAT E PEJGAMBERIT (S.A.S.)

Allahu urdhëron dhe thotë:

“Ne të kemi dërguar ty (o Muhammed) vetëm si sjellës të lajmit të mirë dhe paralajmërues për të gjithë njerëzimin...”⁸

“Thuaj (o Muhammed) : ‘O njerëz, unë jam i Dërguari i Allahut për të gjithë ju.’”⁹

Ne muslimanët besojmë te të gjithë pejgamberët, pa bërë asnjë dallim mes tyre. Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) ka një vend të veçantë dhe më të lartë ndërmjet të gjithë pejgamberëve.

Karakteristikat kryesore të Pejgamberit, Muhammedit (s.a.s.), janë këto:

- Muhammedi (s.a.s.) është robi më i dashur i Allahut dhe më i virtytshmi ndërmjet krijesave.
- Muhammedi (s.a.s.) është Pejgamberi i fundit. Pas tij nuk ka për të ardhur Pejgamber tjetër.
- Muhammedi (s.a.s.) është Pejgamberi i të gjithë njerëzve. Pejgamberët para tij janë dërguar për popuj të caktuar.
- Profetësia e tij do të zgjasë deri në kiamet. Pejgamberët para tij janë dërguar për një periudhë të caktuar kohore.
- Feja islame e kumtuar prej Pejgamberit, Muhammedit (s.a.s.), do të vazhdojë deri në kiamet.

MUHAMMEDI (S.A.S.) ËSHTË PEJGAMBERI I FUNDIT

Allahu i Madhëruar ka thënë:

“Muhammedi është i Dërguari i Allahut dhe vula e pejgamberëve.”¹⁰

⁸ Sebe, 34/28.

⁹ Araf, 7/158.

¹⁰ Ahzab, 33/40.



Pejgamberi ynë, Muhammedi (s.a.s.), është Pejgamberi më i rëndësishëm dhe i fundit i pejgamberëve.

Feja që komunikoi ai, feja islame, është feja e fundit. Kur'ani që ai solli prej Allahut është libri i fundit hyjnor, që i bën thirrje të gjithë njerëzimit.

Me ardhjen e Pejgamberit Muhammed (s.a.s.), është mbyllur edhe porta e profetësisë. Ai është Pejgamberi i të gjithë popujve mbi tokë. Kjo e vërtetë shprehet qartë në Kur'an.

Pejgamberët para Pejgamberit Muhammed (s.a.s.) janë dërguar për popuj të ndryshëm. Ata ngjajnë me kandilat që ndriçojnë shtëpinë. Ndërsa Pejgamberi Muhammed, i dërguar për gjithë njerëzimin, ngjason me një diell që ndriçon të gjithë botën. Kur lind dielli, kandili nuk është më i nevojshëm.

DUA E SHKURTËR

Na bëj të ecim, o Allah,
 Nga rruga jote, me dritë të pashuar...
 Mos na ndaj aspak,
 Nga i Dashuri yt, i Dërguari yt...

Ne e dimë që bujaria jote,
 Nuk bëhet e mangët nga një rob i vetëm yti...
 Ai e zë për krahu të pashpresin, të dobëtin,
 Dhe e merr pranë vetes së tij...

Nuk mbetet i privuar pendimi,
 Nga hiri e nga pranimi yt...
 Na bëj të ecim, o Allah,
 Nga rruga e të Dërguarit tënd...

E. Ali Sipahi



PJESË LEXIMI:

Çfarë kanë thënë për Pejgamberin, Muhammedin (s.a.s)...
 “Muhammedi është personaliteti më i madh në historinë e njerëzimit.”
 Studiuesi amerikan Michael H. Hart ka kryer një studim historik me titullin “100 personalitetet më me ndikim në historinë e njerëzimit”. Në përfundim të studimit ai shkroi se gjatë historisë dhe ditëve tona, ndër 100 personalitetet më me ndikim në botë, Muhammedi (s.a.s.) është personaliteti më i madh.

Ky libër i shkruar nga shkencëtari Amerikan, u botua në muajin tetor të vitit 1978 dhe pati interesim të madh në mesin e lexuesve. Autori i librit Prof. Dr. Michael Hart, faktin që Muhammedi (s.a.s.) është personaliteti më i rëndësishëm në histori, e argumentonte me këto fjalë:

“Disa lexues mund t’i habisë fakti që kam përzgjedhur në krye të listës së personaliteteve më me ndikim në botë Muhammedin (s.a.s), për të tjerë kjo mund të bëhet shkak për të drejtuar pyetje. Mirëpo unë mendoj se Muhammedi është personaliteti i vetëm në histori, i cili ka kapur majën e suksesit, si në aspektin fetar, ashtu edhe në atë botëror.”

(Gazeta e Kryesisë së Çështjeve Fetare të Turqisë, 15 janar 1979, nr. 205).

Bismarku, burri i shtetit gjerman, i cili kishte respekt të madh për Muhammedin (s.a.s.), ka thënë:

“O Muhammed! Më vjen keq që nuk kam qenë bashkëkohës me ty. Njerëzimi e ka dëshmuar me sytë e vet vetëm një herë fuqinë e zgjedhur dhe nuk ka për ta parë më atë. Unë, përulem me respekt përpara audiencës suaj hijerëndë.”

Filozofi francez, Alexi Leuvason ka thënë:

“Kur’ani, i cili iu shpall Muhammedit për të udhëzuar njerëzimin, është një libër i shkëlqyer, i mbushur me urtësi. Nuk ka dyshim se Muhammedi ka qenë një Pejgamber i vërtetë.”



Tolstoi i famshëm ka thënë:

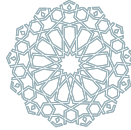
“Muhammedi ka qenë një reformator i madh. Ai i ka kryer shërbime të mëdha njerëzimit. Ka nxjerrë në dritë një popull të tërë. Vetëm kjo mjafton si shenjë nderimi për të. Ai e shpëtoi popullin pa derdhur gjak dhe vendosi paqen mes tyre. Ai u tregoi atyre rrugët e përparimit. Një personalitet i tillë i lartë si ai meriton çdo lloj respekti.”

PYETJE:

1. Kush quhet Pejgamber dhe përse njerëzit kanë nevojë për pejgamberët?
2. Cilat janë detyrat e pejgamberëve?
3. Tregoni karakteristikat që duhet të ketë një Pejgamber.
4. Kush janë pejgamberët, që përmenden me emër në Kur'an?
5. Cilat janë bazat e përbashkëta në fetë që komunikuan pejgamberët?
6. Ç'do të thotë muxhize dhe keramet?
7. Tregoni tri mrekulli të Pejgamberit Muhammed (s.a.s.).
8. Përse Kur'ani është një mrekulli?
9. Tregoni karakteristikat e Pejgamberit Muhammed (s.a.s.).
10. Tregoni përse Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) është Pejgamberi i fundit.

MËSIMI VII

BESIMI NE DITËN E AHIRETIT



- *Çfarë është besimi në ditën e gjykimit*
- *Dobitë e besimit në jetën tjetër*
- *Vdekja, varri dhe kiameti*
- *Shpërblimi, dënimi, xhenneti dhe xhehennemi*

ÇFARË ËSHTË BESIMI NË JETËN TJETËR

Kushti i pestë i besimit, ndër gjashtë kushtet, është besimi në jetën tjetër. Ashtu sikurse njerëzit dhe të gjitha krijesat kanë një fund, po ashtu edhe botës në të cilën jetojmë, do t'i vijë fundi një ditë. Kur të vijë koha e caktuar nga Allahu, meleku i ngarkuar me këtë detyrë, Israfil, do t'i fryjë një objekti që quhet “Sur” dhe nën ndikimin e tmerrshëm të tingujve që do të krijohen, do të vdesin të gjitha krijesat (me përjashtim të atyre që Allahu dëshiron të mos vdesin), do të prishet rregulli i qiejve dhe i tokës, si dhe gjithësia do të marrë një formë të re.

Pasi të kalojë një farë kohe nga kjo ngjarje që quhet kiamet, Israfil, me urdhrin e Allahut, do t'i fryjë për të dytën herë “Surit” dhe të gjithë njerëzit do të ringjallen e do të grumbullohen në vendin e quajtur “Mahsher”. Këtu, të gjithë do të dalin përpara Allahut dhe do të japin llogari për atë që kanë punuar në këtë jetë. Çdo njeriu do t'i jepet regjistri i tij i veprave ku melekët Kiramen Katibin, kanë regjistruar çdo vepër të mirë apo të keqe të bërë në tokë dhe çdokush do të shohë dhe do të lexojë çdo imtësi në regjistrin e tij të veprave.



Të gjitha gjynahet që janë bërë në këtë tokë, haptazi apo fshehtazi, do të dalin në shesh, veprat e mira dhe ato të këqija do të peshohen në peshoren e drejtësisë, e cila është mjaft delikate dhe njeriu do të gjykohet në varësi të asaj që ka punuar në këtë jetë.

Njeriu do të korrë në jetën tjetër pikërisht atë që ka mbjellë në këtë jetë, drejtësia hyjnore do të vihet në vend dhe askujt nuk do t'i bëhet padrejtësi.

Pejgamberi ynë i dashur (s.a.s.) urdhëron kështu:

“Ditën e kiametit njeriu nuk do të largohet nga audienca (prania) e Allahut, pa dhënë më parë llogari për këto katër gjëra:

1. Ku e ka kaluar jetën,
2. Si e ka përdorur fuqinë e tij fizike,
3. Si e ka fituar pasurinë dhe ku e ka shpenzuar atë,
4. Sa ka vepruar me ato që ka ditur.”¹¹

Periodha që fillon me ringjalljen dhe vazhdon deri në përjetësi quhet “Dita e Ahiretit”. Besimi se të gjithë njerëzit do të ringjallen pasi të kenë vdekur dhe se ekziston jeta tjetër e përjetshme, e cila do të vijojë pas kësaj, është një nga bazat më të rëndësishme të imanit.

DOBITË E BESIMIT NË JETËN TJETËR

1. Besimi në jetën tjetër zhvillon te njeriu ndjenjën e përgjegjësisë. Njeriu i përgjegjshëm tregon kujdes për veprimet që kryen.

Të besosh te jeta tjetër, do të thotë të besosh te ringjallja pas vdekjes, te llogaria që do të jepet përpara Allahut për punët që kemi bërë në këtë jetë, që punëmirët do të shpërblehen, ndërsa punëkëqinjët do të ndëshkohen. Ky besim e distancon njeriun nga veprat e këqija, duke e bërë atë person me moral dhe virtyte, pasi e drejton drejt së mirës dhe së vërtetës. Në një shoqëri që formohet nga njerëz me këtë besim, askush nuk e dëmton tjetrin, të gjithë respektojnë të drejtat e njërit-tjetrit dhe secili përpiqet të bëjë mirë me sa të mundet. Këto sjellje zhvillojnë ndjenjat e dashurisë dhe besimit të ndërsjellë ndërmjet njerëzve. Besimi në botën tjetër ka një rol shumë të rëndësishëm, që individët të jenë të moralshëm dhe që shoqëria të sigurojë besimin dhe paqen e brendshme.

¹¹ Et-Tergib uet-terhib, vol. 1, fq. 125.



2. Personi që beson në ahiret, përgatitet në këtë jetë kalimtare për një jetë më sublime dhe të përjetshme. Njeriu që dëshiron të niset për udhë të gjatë, merr me vete aq para sa do t'i nevojiten dhe përgatitet për udhëtim. Askush nuk niset në udhëtim pa pasur para dhe pa u përgatitur më parë.

Ndërkohë që udhëtimi drejt botës tjetër, që do të fillojë pas vdekjes, është udhëtim më i gjatë dhe më i rëndësishëm sesa udhëtimet e kësaj bote.

Për këtë arsye, duhet të sigurojmë sa më shumë ushqim për jetën tjetër dhe të parapërgatitemi mirë për udhëtimin drejt saj.

Personi që beson në jetën tjetër, përgatitet për udhëtim duke përmbytur urdhrat e Allahut dhe duke u distancuar nga gjërat që Ai i ka ndaluar. Ata që nisen të përgatitur për këtë udhë do të kalojnë një jetë më sublime.

Allahu kërkon prej nesh që të parapërgatitemi, duke na urdhëruar të mbledhim ushqim.

Ata që nuk përgatiten për jetën tjetër, kanë për të parë vërtetësinë e saj në çastin e vdekjes dhe do të kërkojnë të kthehen sërish në këtë jetë për të kryer urdhrat e Allahut. Atëherë është shumë vonë dhe kërkesa e tyre nuk do të pranohet. Kjo e vërtetë shprehet kështu në Kur'an:

“Kur i vjen vdekja ndonjërit prej tyre (jobesimtarëve), ai thotë: ‘O Zoti im, më kthe, që të bëj vepra të mira në botën që kam lënë!’¹²”

3. Besimi në jetën tjetër e ngushëllon besimtarin dhe ia lehtëson atij dhimbjet e kësaj jete.

Ka shumë njerëz të mirë, të cilët ndahen nga kjo jetë pa iu shpërblyer e mira që kanë bërë, ashtu sikurse ka shumë të nëpërkëmbur që vdesin pa e marrë të drejtën që u takon, ose shumë zullumqarë, të cilët ndërrojnë jetë pa u dënuar për krimet dhe padrejtësitë që kanë kryer. Jeta tjetër është vendi ku do të ndahen nga njëra-tjetra e mira dhe e keqja dhe çdo njeri do të trajtohet në varësi të asaj që ka punuar.

Në jetën tjetër do të vihet në vend drejtësia hyjnore. Ata që kanë bërë vepra të mira do të shpërblehen me bollëk, njerëzit që janë nëpërkëmbur do të marrin në mënyrë të plotë atë që u takon, ndërsa kriminelët dhe tiranët do të vuajnë për krimet që kanë kryer. Ky besim i fal njeriut prehje dhe ia lehtëson atij hallet e kësaj jete.

¹² Mu'minun, 23/100.



VDEKJA

Çdo njeri jeton në këtë botë vetëm brenda një afati të caktuar kohor. Kur i vjen fundi afatit të tij në këtë jetë, njeriu vdes. Njeriu është një krijesë që përbëhet nga trupi dhe nga shpirti. Shpirti i fal trupit gjallëri dhe lëvizje. Kur vjen koha e përcaktuar nga Allahu, shpirti largohet nga trupi. Procesi i ndarjes së shpirtit nga trupi quhet “vdekje”. Vjen një ditë dhe çdo njeri vdes. Askush nuk do të shpëtojë nga vdekja.

Kjo e vërtetë shprehet në këtë formë në Kur’an:

“Çdo shpirt do t’a shijojë vdekjen.”¹³

“Kudo që të gjendeni, do t’ju arrijë vdekja, madje, qofshi edhe në kështjellat më të forta!”¹⁴

Vdekja nuk është asgjësimi final. Ajo është kalimi nga jeta e kësaj bote kalimtare, për në botën e amëshuar të ahiretit. Për ata që përmbushin detyrat e tyre ndaj Allahut, vdekja është porta që hapet drejt një jete më sublime.

VARRI

Periudha prej momentit që vdes njeriu dhe deri në momentin kur do të ringjallet në ditën e kiametit, quhet *jeta e varrit*, ndërsa vendi që do të qëndrojë gjatë kësaj kohe quhet *varri i tij*. Kur njeriu vdes, trupi i tij dekompozohet, përzihet me tokën, ndërsa shpirti i tij që ndahet nga trupi, nuk vdes. Kur vendoset në varr, te njeriu vijnë dy melekë, që quhen Nekir dhe Munker. Ata e marrin në pyetje atë. Atyre që i japin përgjigjen e duhur pyetjeve që i bëjnë melekët, u shndërrohet varri në vend prehjeje, ndërsa atyre që i japin përgjigje të gabuar apo nuk dinë t’u japin përgjigje pyetjeve të melekëve, u shndërrohet varri në vend dënimi.

Pejgamberi ynë Muhammedi (s.a.s.), e ka sqaruar në këtë mënyrë gjendjen e varrit:

“Varrin është ose një kopsht nga xhenneti ose një gropë nga xhehennemi.”¹⁵

¹³ Al-i Imran, 3/185.

¹⁴ Nisa, 4/78.

¹⁵ Keshfu'l-Hafa, vol. 2, fq. 90.



Varri do të jetë një kopsht xhenneti, ku do të prehen ata që kanë kryer me përpikëri detyrat e tyre ndaj Allahut dhe që janë sjellë mirë me njerëzit e tjerë, kurse për ata që kanë kryer vepra të këqija, varri do të jetë një gropë prej xhehennemit.

KIAMETI

Ashtu siç kemi treguar edhe më lart, kur të vijë koha e përcaktuar nga Allahu, njëri nga katër melekët më të rëndësishëm, Israfil, do t'i fryjë një objekti që quhet "Sur" dhe do të kumbojë një zë i tmerrshëm, nën efektin e të cilit do të vdesin të gjitha krijesat dhe gjithësia do të pësojë ndryshime të rëndësishme.

Ndryshimi i gjithësisë ka për të qenë në këtë formë:

Qiejt do të çahen, dielli që ndriçon Tokën do të humbasë fuqinë e tij të dritës, do të eklipsohet hëna që stolis qiellin dhe ndriçon gjatë natës, si dhe do të bashkohet me diellin.

Yjet që shndrisin në qiell do të shuhen dhe do të bien në tokë në formë breshri. Toka do të tronditet nga një tërmet i llahtarshëm, detet do të vlojnë, malet do të shpëputen nga toka dhe do të fluturojnë si të ishin copa pambuku. Me pak fjalë, gjithësia do të ndryshojë rregullin që ka sot dhe toka e qiejt do të marrin formë tjetër.

Kjo ngjarje e madhe që do të ndodhë në univers, quhet *Kiamet*. Vetëm Allahu e di se kur do të ndodhë kiameti.

SHPËRBLIMI, DËNIMI, XHENNETI DHE XHEHENNEMI

Mirësia këmbëhet me *shpërblim*, kurse e keqja këmbëhet me *dënim*.

Njerëzit kanë ardhur në këtë jetë që të vihen në provë dhe u janë bërë të ditura detyrat, me të cilat janë ngarkuar. Ata që do të përmbushin urdhrat e Allahut, që do të distancohen nga gjërat që Ai ka ndaluar dhe u bëjnë mirë njerëzve të tjerë, e kanë fituar provimin e kësaj jete dhe do të shpërblehen shumëfish në këmbim të bindjes dhe punëve të mira që kanë kryer. Të gjithë njerëzit do të marrin atë që u takon në këmbim të punëve dhe veprave që kanë kryer në këtë jetë.



Allahu urdhëron dhe thotë:

“Dhe në ditën e kiametit, Ne do të vendosim peshore të sakta e askush nuk do të pësojë asnjë padrejtësi”¹⁶

“Kush ka bërë ndonjë të mirë, qoftë sa një grimcë, do ta shohë atë, e kush ka bërë ndonjë të keqe, qoftë sa një grimcë, do ta shohë atë.”¹⁷

Xhenneti është vendi i shpërblimeve, i përgatitur për besimtarët.

Në xhennet gjenden begati që nuk i ka parë askush me sy në këtë jetë, as i ka dëgjuar me veshë dhe as që i ka imagjinuar njeri. Xhenneti është një vend i mbushur me bukuri të rralla, ku besimtari do të gjejë në përjetësi gjëra që i do me zemër dhe i pëlqen. Në xhennet çdo gjë varet nga kërkesat e zemrës së besimtarit. Ai do të ketë menjëherë atë që dëshiron.

Në xhennet nuk ka sëmundje, frikë dhe pikëllim. Njeriu në xhennet do të jetë përherë i ri dhe nuk do të plakët kurrë. Jeta e xhennetit është e përjetshme. Aty nuk ka vdekje. Ai që hyn në xhennet, nuk ka për të dalë më prej aty, do të gjejë aty çdo gjë që i do shpirti dhe do të jetojë në përjetësi në rehati dhe në bollëk.

Në lidhje me këtë çështje, në Kur'an thuhet:

“Kurse ata që besojnë e bëjnë vepra të mira, do të jenë banorë të xhennetit, ku do të qëndrojnë përgjithmonë.”¹⁸

“Aty do të kenë çfarë të duan - e prej Nesh (do të kenë) edhe më shumë.”¹⁹

Ata që nuk përmbushin detyrat e tyre ndaj Allahut, që nuk distancohen nga haramet dhe që u bëjnë keq njerëzve, kanë për t'u dënuar për këto arsye me xhehennem.

Xhehennemi është vendi ku do të dënohen me zjarr ata që nuk kanë besuar dhe ata që, megjithëse kanë besuar, kanë bërë gjynahe. Ata që vdesin pa iman, kanë për të qëndruar përjetësisht në xhehennem.

Ata që kanë besuar, por nuk kanë vepruar në përputhje me urdhrat e Allahut dhe nuk kanë përmbushur detyrat e tyre fetare, kanë për të qëndruar për një afat të caktuar në xhehennem dhe, pasi të vuajnë

¹⁶ Enbija, 21/47.

¹⁷ Zelzele, 99/7-8.

¹⁸ Bakara, 2/82.

¹⁹ Kaf, 50/35.



dënimet e tyre, do të dalin prej aty dhe do të hyjnë në xhennet. Mohuesit dhe munafikët (hipokritët) do të qëndrojnë përjetësisht në xhehennem.

Në lidhje me ta, në Kur'an thuhet:

“Kurse ata që i mohojnë dhe i përgënjeshtrojnë shpalljet Tona, do të jenë banorë të xhehennemit, ku do të mbesin gjithmonë.”²⁰

“Pa dyshim që hipokritët do të jenë në thellësinë më të madhe të xhehennemit dhe ti kurrsesi nuk do t’u gjesh atyre ndihmës.”²¹

PYETJE:

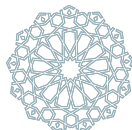
- 1- Ç’është jeta e ahiretit?
- 2- Tregoni shkurtimisht dobitë e besimit në jetën tjetër.
- 3- Ç’është vdekja?
- 4- Ç’është jeta e varrit?
- 5- Ç’është kiameti?
- 6- Shpjegoni fjalët shpërblim dhe dënim?
- 7- Ç’është xhenneti dhe xhehennemi?
- 8- Kush do të hyjë në xhennet dhe kush do të hyjë në xhehennem?

²⁰ Bakara, 2/39.

²¹ Nisa, 4/145.

MËSIMI VIII

BESIMI NË KADER DHE KADA



- *Çfarë është kadaja dhe kaderi*
- *Përgjegjësia e njeriut*
- *Dobitë e besimit në kader dhe në kada*
- *Risku dhe exheli*
- *Teuekkuli dhe puna*
- *Rëndësia e punës në fenë islame*
- *Të mbjellim pemë (Pjesë leximi)*

ÇFARË ËSHTË KADAJA DHE KADERI

Kushti i gjashtë i besimit është të besosh te kadaja dhe kaderi, se e mira dhe e keqja bëhen të mundura me anë të krijimit nga Allahu.

Kuptimi i kadasë dhe i kaderit si përkufizime fetare:

Kader: Quhet njohja dhe përcaktimi në amëshim (ezel) nga ana e Allahut, për çdo gjë që do të ndodhë në gjithësi, koha, vendi, forma dhe veçoritë e saj.

Kada: Quhet krijimi i gjërave të përcaktuara nga Allahu në amëshim (ezel), në çastin që vjen koha e realizimit të tyre.

Në qoftë se kaderin e konsiderojmë si plan, kadaja është zbatimi i këtij plani. Çdo gjë që ndodh në gjithësi, ndodh me njohjen, dëshirën dhe me krijimin e Allahut. Nuk ka krijues tjetër përveç Tij.



Të besosh te kadaja dhe kaderi, do të thotë të besosh se çdo gjë, qoftë e mirë apo e keqe, e mbarë apo e mbrapshtë, është caktuar dhe programuar nga ana e Allahut, kur i vjen koha, ashtu siç është përcaktuar.

PËRGJEGJËSIA E NJERIUT

Veprat e njeriut ndahen në dy grupe:

Së pari, janë punët që ndodhin jashtë vullnetit të njeriut dhe me krijimin e Allahut, si për shembull, dridhja e dorës për shkak të sëmundjes, funksionimi i zemrës, gjatësia e trupit etj. Meqë këto veprime ndodhin drejtpërdrejt me pëlqimin dhe me krijimin e Allahut, njeriu nuk është përgjegjës në lidhje me to.

Së dyti, janë punët që krijohen nga Allahu si rezultat i vullnetit të njeriut. Veprimet, si ulja dhe ngritja, ecja më këmbë, si dhe të gjitha veprimet që njeriu i kryen me organet e trupit të tij, janë krijim i Allahut, por me dëshirën e njeriut, prandaj edhe ai është përgjegjës për veprimet e kryera.

Allahu është Ai që cakton dhe krijon gjithçka. Ai i ka dhënë njeriut vullnetin, pra të drejtën e përzgjedhjes në lidhje me kryerjen apo jo të një veprimi të caktuar. Në qoftë se njeriu e zgjedh me vullnetin e vet veprën e mirë dhe kërkon ta përdorë fuqinë e tij në këtë drejtim, Allahu e krijon atë punë të mirë. Në qoftë se njeriu zgjedh të bëjë një vepër të keqe dhe e përdor fuqinë e tij në këtë drejtim, Allahu e krijon atë punë të keqe.

Siç shihet, Allahu krijon atë që njeriu dëshiron të veprojë. Ky është edhe kuptimi i fjalëve *“E mira dhe e keqja janë prej Allahut, pra Ai krijon të mirën dhe të keqen.”*

Arsyeja që njeriu është përgjegjës për veprat dhe punët që kryen, është pikërisht mundësia e lirisë së tij për të zgjedhur dhe përdorimi i fuqisë së tij për të realizuar atë që ka përzgjedhur. Prandaj, çdo njeri është përgjegjës për punët që kryen me vullnetin e tij. Në qoftë se kryen një punë të mirë, meriton shpërblim, ndërsa, në qoftë se punon një punë të keqe, meriton ndëshkim.



DOBITË E BESIMIT TE KADERI DHE KADAJA

Besimtari që beson te kaderi, e di se çdo gjë në gjithësi ndodh me caktimin dhe krijimin e Allahut, se ai zotëron lirinë e zgjedhjes dhe një mundësi veprimi për të kryer atë që dëshiron. Personi që beson këtë gjë, përpiket gjatë gjithë jetës së tij, me sa fuqi që ka, për të qenë i suksesshëm dhe asgjë nuk e kthen mbrapsht nga synimi i vet. Besimtari beson se Allahu ka për ta krijuar punën drejt së cilës ai ka orientuar vullnetin dhe fuqinë e tij dhe se Allahu do ta ndihmojë ta realizojë atë gjë.

Besimtari e përdor në punë të hajrit lirinë e tij të zgjedhjes, meqë e di se do të jetë përgjegjës për punët e kryera me dëshirën e tij. Ai distancohet nga veprimet për të cilat do të dënohet. Kështu, besimi te kaderi edhe rrit fuqinë e punës te njeriu, edhe zhvillon ndjenjën e përgjegjësisë tek ai.

Muslimani që beson te kaderi nuk thyhet moralisht dhe nuk bie në pesimizëm, kur nuk është i suksesshëm në punën e tij apo kur përballet me fatkeqësi.

Ai e di se çdo punë dhe krijim i Allahut ka një synim e një urtësi, se ai është krijuar me fuqi dhe mundësi të kufizuara, se nuk do të jetë përgjegjës për punët që nuk ka fuqi t'i kryejë, prandaj ai përulet para caktimit të Allahut dhe strehohet tek Ai. Ky besim e lehtëson mendërisht dhe shpirtërisht njeriun dhe ia zbut problemet që ka.

Besimi te kaderi na mëson se çdo gjë në gjithësi është krijuar në përputhje me një plan dhe për një qëllim të caktuar dhe i mëson atij se çdo gjë ka një shkak.

Me këtë besim, njeriu përpiket që të përmbushë detyrat e tij në jetë, duke kërkuar rrugët dhe arsyet që do ta çojnë atë drejt suksesit.

RISKU

Risk quhet çdo gjë, me të cilën ushqehen apo kanë dobi krijesat. Allahu është Ai që ua jep të gjitha krijesave riskun. Allahu urdhëron:

“Risku i të gjitha gjallesave që jetojnë në tokë, i përket vetëm Allahut.”²²

²² Hud, 11/6.



Allahu e ka caktuar riskun e çdo krijese. Vetëm se i takon njeriut të kërkojë dhe ta gjejë riskun e tij. Detyra e njeriut është ta fitojë me rrugë hallall riskun e tij dhe në përputhje me urdhrat e Allahut. Allahu ia jep njeriut riskun si ta kërkojë ai. Ai që e përdor keq vullnetin e tij, teksa fiton riskun e vet dhe ushqehet me haram, ka për t'u dënuar për këtë arsye.

EXHELI

Allahu e ka krijuar njeriun nga hiçi dhe ka caktuar edhe moshën që ai duhet të jetojë. Jeta është një periudhë kohore e kufizuar, që fillon nga lindja e njeriut dhe vazhdon deri në vdekjen e tij. Exhel quhet çasti kur merr fund jeta e kësaj bote.

Allahu ka caktuar se sa do të jetojë secili njeri, kur, ku dhe si do të vdesë. Cilado që të jetë arsyeja e vdekjes, exheli është një dhe nuk ndryshon. Kur vjen exheli, pra koha e përcaktuar për të vdekur, njeriu ndahet nga kjo jetë. Allahu urdhëron kështu në Kur'an, në lidhje me faktin se exheli nuk ndryshon:

“... kur atyre u vjen afati, ata nuk mund ta shtyjnë atë e as ta shpejtojnë, qoftë edhe për një çast.”²³

Detyrat që bien mbi ne janë: të mbrojmë shëndetin, të distancohemi nga gjërat që rrezikojnë jetën tonë, të mos kalojmë kot kohën e kësaj bote, që është shumë e kufizuar për ne, të punojmë për këtë jetë sikur nuk do të vdesim kurrë dhe të punojmë për jetën tjetër sikur do të vdesim nesër.

Meqë njeriu nuk e di se kur i përfundon jeta dhe kur do t'i vijë exheli, ai duhet t'i kryejë detyrat e tij në kohë dhe të mos i shtyjë ato për një kohë më të largët.

TEUEKKULI DHE PUNA

Teuekkul (nënshttrim) do të thotë të përpiqemi me të gjithë forcën tonë në lidhje me një punë që dëshirojmë të kryejmë dhe të presim rezultatin nga Allahu, pasi të kemi konsumuar të gjithë fuqinë tonë për realizimin e saj.

²³ Nahl, 16/61.



Le të përpiqemi ta sqarojmë këtë gjë me një shembull:

Bujku që dëshiron të marrë prodhim të mirë nga ara e tij, duhet që më parë ta punojë tokën sa më mirë, të hedhë farën, ta mbulojë atë me pleh, madje edhe ta ujisë sa duhet, nëse është e nevojshme. Pasi të ketë marrë çdo masë që t'i ruajë të mbjellat nga ndonjë dëm, ai duhet t'ia lërë fazën tjetër Allahut dhe të mbështetet tek Ai. Sepse bujku çfarë kishte në dorë e ka kryer. Tani ai do të presë nga Allahu që të mbjellat të shkojnë mbarë dhe të japin fryte. Ky është teuekkuli i vërtetë.

Në të kundërt, në rast se njeriu kërkon që një punë të realizohet pa derdhur mund dhe djersë, duke menduar se i është mbështetur Allahut, kjo nuk ka të bëjë aspak me teuekkulin. Ky është një mendim i gabuar, që nuk i ka hije muslimanit.

Personin që e la devenë jashtë xhamisë pa e lidhur, duke menduar se çfarëdo që të ndodhë ai i është mbështetur Allahut, Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) e urdhëroi me këto fjalë: “Më parë lidhe devenë, pastaj mbështetu tek Allahu.”²⁴ Nga këto fjalë të bekuara të Pejgamberit (s.a.s.) mësojmë se muslimani duhet të kryejë më parë atë që ka në dorë të kryejë dhe më pas duhet të mbështetet tek Allahu.

Ashtu sikurse është ibadet falja e namazit dhe agjërimi i Ramazanit, ashtu është ibadet edhe puna për të siguruar të mirat materiale për jetën.

Allahu ka thënë:

“Dhe, kur të përfundojë namazi, atëherë shpërndahuni nëpër tokë, kërkonin nga mirësitë e Allahut.”²⁵

Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) na ka bërë të ditur se kërkimi i fitimit me rrugë hallall është farz.²⁶

Omeri (r.a.) ka thënë: “Askush të mos guxojë të braktisë kërkimin e riskut me rrugë hallall dhe të rrijë vetëm duke u lutur: ‘O Zot, ma fal riskun tim, sepse nga qielli nuk bie as ar dhe as argjend.’”²⁷

Siç shihet, feja jonë na e urdhëron punën. Puna është detyra e

²⁴ Keshful-Hafa, vol. 1, fq. 144.

²⁵ Xhuma, 62/10.

²⁶ Keshful-Hafa, vol. 3, fq. 46.

²⁷ Sherhu Ajnil-Ilm, vol. 1, fq. 182. 7. Nexhm, 53/39.



muslimanit. Për të pasur sukses në lidhje me një çështje, më parë duhet të bëjmë atë që kemi mundësi të bëjmë dhe të përpiqemi të punojmë me të gjithë fuqinë tonë. Pastaj duhet të presim nga Allahu që të na falë suksesin dhe do të mbështetemi tek Ai.

RËNDËSIA E PUNËS NË FENË ISLAME

Qëllimi i fesë islame, fesë së fundit dhe më të përsosur, është lumturia e njeriut. Kjo lumturi nuk mund të jetë e paekuilibruar dhe e njëanshme.

Feja islame u ka mësuar njerëzve rrugët për të gjetur lumturinë, qoftë në këtë botë, qoftë në botën tjetër. Lumturia, si në këtë jetë, ashtu edhe në jetën tjetër, arrihet me punë. Për këtë arsye, muslimani duhet të përpiqet të punojë me zell për të dyja botët. Feja islame e urdhëron muslimanin të punojë dhe të fitojë në këtë jetë.

Allahu ka treguar për rëndësinë e punës në Kur'an, kur thotë: "Me të vërtetë që njeriu do të fitojë vetëm atë që punon."²⁸

Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) ka thënë: "Ushqimi më i begatë për njeriun është ushqimi që ai fiton me punën e duarve të tij. Pejgamberi i Zotit, Davudi (a.s.), jetonte me punën e duarve të tij."²⁹

Feja islame i ka kushtuar rëndësi të madhe punës, duke e konsideruar punën ibadet për fitimin e pasurisë hallall.

Një ditë, para Pejgamberit (s.a.s.) kaloi një person i fuqishëm fizikisht.

Sahabet që gjendeshin aty me Pejgamberin i thanë:

- *O i dërguari i Allahut! Sa mirë do të ishte, në qoftë se ky njeri do të punonte në rrugën e Allahut!*

Pejgamberi (s.a.s.) iu përgjigj atyre:

- Në qoftë se ky njeri ka dalë nga shtëpia e me qëllim që të punojë për të fituar bukën e fëmijëve të tij, ai është në rrugën e Allahut. Në qoftë se ka dalë që të kryejë nevojat e prindërve të tij, ai është në rrugën e Allahut. Në qoftë se ka dalë të fitojë bukën e tij, ai është në

²⁸ Nexhm, 53/39.

²⁹ Rijadus-salihin, vol. 1, fq. 569.



rrugën e Allahut. Në qoftë se ka dalë për t'u dukur rrugëve, ai është në rrugën e shejtanit.³⁰

Dy nga pesë kushtet e Islamit, zekati dhe haxhi, janë adhurime me pasuri, që duhet t'i kryejnë muslimanët e pasur. Pasuria arrihet me punë. Njeriu punëtor është njeri i mbarë, sepse duke punuar është i dobishëm për veten e tij, për familjen dhe për popullin e tij.

Pejgamberi (s.a.s.), e ka sqaruar me këto fjalë këtë të vërtetë, kur ka thënë:

“Njeriu më i hajrit është njeriu i dobishëm për shoqërinë.”³¹

Njeriu duhet të punojë për këtë botë sikur nuk do të vdesë kurrë dhe për botën tjetër sikur do të vdesë nesër.

Pejgamberi (s.a.s.) na e ka këshilluar gjithmonë punën dhe ka kërkuar nga muslimanët të zhvillohen çdo ditë, pasi u ka thënë: “Ai për të cilin dy ditë janë njësoj, është mashtruar nga kjo jetë.”³²

Një musliman nga Medina erdhi te Pejgamberi (s.a.s.) dhe lypoi para prej tij. Pejgamberi (s.a.s.) e pyeti:

- Nuk të gjendet asgjë në shtëpi?

- Kam një shtambë, me të cilën pimë ujë dhe një shtrojë, me të cilën mbulohemi vetë dhe anën tjetër e shtrojmë në tokë.

- Shko dhe m'i sill këtu.

Personi shkoi dhe ia solli Pejgamberit (s.a.s.), i cili, pasi i mori, iu drejtua sahabeve duke u thënë:

- Kush i blen këto?

- Unë i blej për një derhem, - tha njëri.

- A nuk mundet kush prej jush të shtojë më shumë? - pyeti Pejgamberi.

- I marr unë për dy derhemë, - tha tjetri.

Pejgamberi (s.a.s.) ia shiti këto objekte këtij të fundit dhe pasi mori derhemët, u kthye nga personi dhe i tha:

- Urdhëro, merri këto dy derhemë. Me njërin bli ushqime për shtëpinë, ndërsa me tjetrin shko dhe bli një sëpatë e ma sill mua.

Burri veproi ashtu siç e urdhëroi Pejgamberi. Kur i solli sëpatën, Pejgamberi (s.a.s.) i vuri asaj një bisht druri dhe pastaj i tha personit:

³⁰ Et-Tergib uet-Terhib, vol. 2, fq. 254.

³¹ 250 Hadith, fq. 121.

³² Keshful-hafa, vol 2, fq. 233.



- Merre këtë sëpatë, shko në mal, prit dru me të dhe mos eja këtu për pesëmbëdhjetë ditë.

Pas pesëmbëdhjetë ditëve personi u kthye. Ai kishte fituar dhjetë derhemë, me të cilët kishte blerë ushqime dhe rroba për familjen. Kur e pa këtë gjë, Pejgamberi (s.a.s.), i tha:

“E sheh se është më mirë të punosh sesa të lypësh. Lypja do të jetë njollë e zezë për ty në ditën e gjykimit.”³³

Me këto fjalë, i dërguari i Allahut na ka treguar rrugën e lumturisë në këtë botë dhe në botën tjetër:

“Më i hairit në mesin tuaj është ai që nuk braktis jetën tjetër për këtë botë dhe anasjellas, por punon për të dyja dhe nuk u bëhet barrë njerëzve.”³⁴

Mos pandeh se patën fjetur me shekuj etërit e tu;
Ndryshe, ku do ta gjeje këtë vend ku rri?
Për këtë janë dëshmitarë gjurmët që rrjedhin gjak
Vende vende në të tria kontinentet!

M. Akif Ersoy

PJESE LEXIMI:

Të mbjellim pemë...

Pejgamberi i dashur (s.a.s.) ka thënë:

“Në qoftë se dikush prej jush ka me vete një fidan peme në çastin që vjen kiameti, le t’a mbjellë atë, nëse ka mundësi që ta bëjë këtë gjë.”³⁵

“Në qoftë se një person mbjell një pemë apo diçka tjetër dhe prej frytit të saj ushqehen zogjtë, kafshët apo një njeri tjetër, ajo që konsumohet nga frutat e pemës do të numërohet sadaka për të.”³⁶

“Njeriut që mbjell një pemë, do t’i shkruhen në regjistrin e tij të punëve aq sevape sa fruta të japë ajo pemë.”³⁷

³³ Et-Tergib uet-Terhib, vol. 2, fq. 523.

³⁴ Muhtarul-ehadith.

³⁵ 250 Hadith, fq. 27.

³⁶ Përkthimi dhe komentimi i veprës “Texhrid-i Sarih”, vol. 7, fq. 121

³⁷ Përkthimi dhe komentimi i veprës “Texhrid-i Sarih”, vol. 7, fq. 122



Kalifi abasid Harun Reshidi pa një ditë një plak që po mbillte një fidan peme. Kalifi i tha plakut:

- Xhaxha! Ti je në moshë që mund të mos hash fruta nga kjo pemë, prandaj pse lodhesh duke u marrë me mbjelljen e saj?

I moshuari u përgjigj:

- Ata që qenë para nesh, mbollën që të hanim ne, kurse ne po mbjellim që të hanë fruta ata që do të vijnë pas nesh.

Kjo përgjigje i pëlqeu pa masë Harun Reshidit, i cili i dhuroi plakut një grusht me florinj.

- Ja, biri im, edhe unë hëngra nga frutat e kësaj peme, - i tha plakut. Harun Reshidit i pëlqyen edhe më shumë këto fjalë.

Pemët dhe pyjet janë pasuria natyrore e një vendi. Praninë e pemëve e ndeshim kudo në jetën tonë, deri te libri që lexojmë dhe lapsi me të cilin shkruajmë. Pyjet prodhojnë oksigjenin, që është i pazëvendësueshëm për jetën e gjallesave, si të ishin fabrika të mëdha. Në pyje jetojnë lloje të shumta zogjsh dhe kafshësh. Pyjet pengojnë edhe humbjen e tokës në drejtim të detit si rezultat i erozionit.

Për këtë arsye, nuk ka dyshim se mbjellja dhe ruajtja e pemëve është një punë e hajrit, ashtu siç është edukimi i një fëmije të mbarë. Sa punë e mirë është të mbjellësh pemë dhe t'i ruash ato, aq gjynah është të presësh pemë dhe të shkatërrosh pyjet.

Pejgamberi (s.a.s.) ka thënë: “Atë që pret një pemë të re pa pasur arsye, Allahu ka për ta hedhur kokëposhtë brenda në xhehennem.”³⁸

Ky hadith është një paralajmërim i rëndësishëm për muslimanët.

Si mund të pritet pema, kur ky veprim është i panevojshëm. Si mund t'u vihet zjarri pyjeve dhe të bëhen shkumb e hi, duke shkatërruar pemët dhe duke u bërë shkak të digjen edhe shumë kafshë që gjenden aty?

Ata që shkatërrojnë pa mëshirë pyjet, kanë për të dhënë llogari në jetën tjetër për këtë të keqe që kanë punuar dhe do të marrin dënimin e merituar. Detyra jonë si muslimanë është të mbjellim pemë dhe t'i ruajmë ato, ashtu sikurse na ka mësuar edhe Pejgamberi (s.a.s.), t'i trajtojmë pemët si fëmijë të vegjël dhe t'i ruajmë si drita e syve.

³⁸ Fejzul-kadir, vol. 6, fq. 206.



Mbjellja e pemëve, jo vetëm që është një detyrë e jona ndaj atdheut, por është edhe një punë e mbarë, e barabartë me ibadetin. Le të lexojmë se sa bukur i ka shprehur një qytetar ndjenjat e tij për pemën, duke shpalosur dashurinë që ka për to në zemër.

Përgjërimi i pemës, e cila i ngre degët e saj në drejtim të qiellit, ashtu sikurse ngre njeriu duart e tij kur lutet:

Unë të ngroh vatrën netëve të ftohta të dimrit dhe me hijen time të mbroj nga dielli përvëlues i verës.

Unë jam çatia e vatrës tënde, porta e shtëpisë dhe tavolina në dhomën tënde.

Unë jam lapsi yt, letra jote dhe miku yt, që të përcjell nga djepi deri në varr.

Unë jam pjesëmarrësi i gëzimit kur ti lind, i shërbimeve gjatë jetës tënde dhe i dhimbjes kur ti vdes.

Më shpëto nga flakët e zjarrit, nga të rënat e sëpatës dhe nga dhëmbët e dhive.

Unë jam bukuria e atdheut, hareja e tokës tënde dhe stolia e vatanit.

Më duaj dhe atëherë në degët e mia do të këndojnë zogjtë, mbi kokën time do të fryjë era dhe nën hijen time do të pushojnë udhëtarët.

Mos më digj mua, se atëherë përrenjtë do të bëhen lumenj përmybtës dhe malet do të jenë të zhveshura. Burimet e ujit do të thahen, toka do të bëhet djerr dhe muret do t'i bësh prej qerpiçi.

Dëgjoje këshillën time dhe mos prit pemë kot.

Mos më digj, sepse në këtë mënyrë do të djegësh edhe gjallesat që rriten brenda meje.

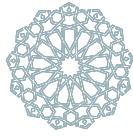
Dëshira jote më e madhe le të jetë dashuria për pemën.

Si mund të ngresh dorë dhe mos të të dhimbset pema e re, që i përgjërohet njeriut me këto fjalë duke ju lutur që ta kursejnë dhe mos ta shkatërrojnë më kot.

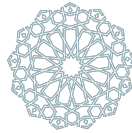
**PYETJE:**

- 1- Ç'është kaderi dhe kadaja?
- 2- Në sa pjesë ndahen veprat e njeriut?
- 3- Përse njeriu është përgjegjës për veprat e tij?
- 4- Shpjegoni dobitë e besimit te kadaja dhe kaderi!
- 5- Shpjegoni çfarë është risku dhe exheli!
- 6- Shpjegoni kuptimin e teuekkulit dhe të punës!
- 7- Shpjegoni rëndësinë e punës në fenë islame!

KAPITULLI II
ADHURIMI



MËSIMI I ADHURIMI



- Çfarë është adhurimi, pse adhurojmë?
- Llojet e adhurimeve
- Nivelet e adhurimeve dhe dobitë e tyre

ÇFARË ËSHTË ADHURIMI

Adhurimi është respektimi dhe madhërimi i Allahut, është përmbushja e detyrës që kemi për ta falënderuar atë për begatitë e panumërta që na ka dhuruar.

PËRSE ADHUROJMË?

Allahu na ka krijuar nga asgjëja dhe na mban gjallë. Ai e ka pajisur trupin tonë me organe të përkryera, siç janë sytë që shohin, veshët që dëgjojnë dhe gjuha që flet. Në dallim nga krijesat e tjera, njeriut i është dhuruar mendja dhe nëpërmjet saj njeriu ka një vend të veçantë në mesin e krijesave. Përveç këtyre, Allahu na ka dhënë begati të panumërta, që na mundësojnë ekzistencën, duke filluar nga ajri që thithim dhe deri tek uji që pimë.

Gjithashtu, Ai nuk na ka lënë vetëm, por duke dërguar peygamberë dhe libra hyjnorë, na ka mësuar rrugët për të fituar lumturinë në këtë jetë dhe në jetën tjetër. Kundrejt të gjitha këtyre begative që na ka dhuruar, Allahu kërkon prej nesh ta pranojmë Atë si Zot dhe të adhurojmë vetëm Atë. Le të mendojmë një herë: Personin që na ka bërë shumë të mira, ne e falënderojmë duke e respektuar. A nuk do ta përmbushnim me dëshirë të madhe një detyrë që na kërkon ai person?



Atëherë, a nuk duhet ta falënderojmë Allahun, që na ka krijuar nga asgjëja dhe na ka dhënë kaq shumë begati, si dhe të përmbushim me shumë dëshirë ibadetet që na ka urdhëruar të kryejmë? Pa dyshim që po.

Qëllimi i krijimit tonë është njohja e Allahut dhe adhurimi ynë ndaj Tij. Për sa kohë që përmbushim adhurimet tona, edhe falënderojmë Allahun për begatitë që na ka dhënë, edhe fitojmë dashurinë e Tij. Në qoftë se përmbushim detyrat tona ndaj Allahut dhe fitojmë dashurinë e Tij, Allahu do të na japë në jetën tjetër edhe më shumë begati nga ato që na ka dhënë në botë, duke fituar kështu në saje të ibadeteve lumturinë e përhershme në xhennet.

LLOJET E ADHURIMEVE

Adhurimet janë tri llojesh:

1- Ibadete fizike (me trup): Për shembull, falja e namazit dhe agjërimi.

Këto adhurime secili musliman duhet t'i bëjë vetë. Nuk është e lejuar të ngarkohet dikush tjetër për të kryer adhurimet tuaja personale. Një person nuk mund të falë namaz dhe nuk mund të agjërojë në vend të një personi tjetër.

2- Ibadete me pasuri: Për shembull, zekati, prerja e kurbanit.

Një musliman mund t'i kryejë adhurimet me pasuri duke ngarkuar një person tjetër si përfaqësues të tijin.

3- Ibadete fizike dhe me pasuri: Një ibadet i tillë është haxhi.

Muslimanët që kanë para, por janë të dëmtuar fizikisht, janë të sëmurë rëndë apo janë shumë të moshuar sa të shkojnë personalisht në haxh, mund të ngarkojnë një person si përfaqësues të tyre, që të përmbushë detyrën e haxhit.

NIVELET E ADHURIMEVE

Një ibadet kryhet me tri synime:

- Ta adhurosh Allahun, sepse Ai është i vetmi që meriton respekt dhe adhurim.

Ibadeti që kryhet me këtë qëllim, pra pa kërkuar asnjë shpërblim, por vetëm për të përmbushur urdhrin e Zotit, është niveli më i lartë i ibadeteve.



Të bësh adhurim duke shpresuar se do të hysh në xhennet ose duke pasur frikë nga xhehennemi. Muslimani që kryen ibadetin me këtë qëllim, e përmbush urdhrin e Allahut. Ndërkaq njeriu nuk duhet të bëjë adhurim me mendim interesi por vetëm për hir të Allahut.

Adhurimi sa për sy e faqe, me qëllim që të sigurohet ndonjë përfitim në këtë jetë.

Ky është niveli më i ulët i ibadetit. Madje, nuk është e drejtë të quhet ibadet adhurimi që kryhet me këtë qëllim, sepse ajo që nuk bëhet për hir të Allahut nuk ka asnjë vlerë.

DOBITË E ADHURIMEVE

Njësoj si trupi, edhe shpirti ynë ka nevojë për ushqime. Ushqimi i shpirtit është besimi dhe adhurimi. Ibadetet e përsosin shpirtin tonë, na distancojnë nga të këqijat, e forcojnë edhe më shumë moralin tonë dhe mbrojnë imanin, që është pasuria jonë më e shtrenjtë.

Në jetë ka shumë raste kur njeriu përballlet me probleme dhe vështirësi nga më të ndryshmet, duke rënë në pesimizëm dhe në krizë. Në këto raste, njeriu shpëton nga kriza shpirtërore në saje të ibadeteve. Njeriu afrohet përherë e më shumë tek Allahu në saje të ibadeteve. Ai hyn në mëshirën e Tij dhe gjen qetësinë. Ibadetet janë të dobishme, jo vetëm për shpirtin, por edhe për trupin tonë.

Muslimani fal namaz dhe për këtë arsye duhet të marrë abdest, që do të thotë se duhet të pastrohet disa herë në ditë. Të gjithë e dimë se sa e rëndësishme është pastërtia për shëndetin tonë.

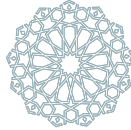
Mjekësia ka vërtetuar se veprimet e caktuara që kryhen gjatë namazit, i shërbejnë shëndetit tonë fizik, ashtu siç i shërben atij pushimi i disa organeve dhe sistemi i tretjes kur agjërojmë. Ibadeti i zekatit ka dobi të shumta për shoqërinë, nga aspekti i ndihmës sociale.

PYETJE:

1. Çfarë është ibadeti?
2. Përse bëjmë ibadet?
3. Sa lloje janë ibadetet?
4. Tregoni nivelet e ibadeteve.
5. Tregoni dobitë e ibadeteve.

MËSIMI II

ISLAMI



- Çfarë është *Islami*?
- *Kushtet e Islamit*
- *Përgjegjësia fetare dhe vendimet në lidhje me të*

Ç'DO TË THOTË ISLAM?

Islam do të thotë të pranosh ato që na ka kumtuar dhe mësuar Pejgamberi Muhammed (s.a.s.), nga ana e Allahut dhe pranimi i mësimëve të fesë, duke iu bindur Allahut dhe Pejgamberit. Shkurtimisht, Islam do të thotë të jetosh në përputhje me atë që beson.

KUSHTET E ISLAMIT

Islami ka pesë kushte:

1. Fjala e shehadetit

Do të thotë të thuash: “Esh’hedu en la ilahe ilallah ue esh’hedu enne Muhammeden abduhu ue resuluhu.”

Që do të thotë: “Deklaroj se nuk ka Zot tjetër përveç Allahut dhe Muhammedi është robi dhe i dërguari i Zotit.”

2. Falja e namazit

Falja e pesë kohëve namaz gjatë ditës.

3. Agjërimi i Ramazanit

Të agjërosh gjatë muajit Ramazan.



4. Të japësh zekatin

Ata që, sipas kritereve të fesë konsiderohen të pasur, duhet të japin brenda vitit sasi të përcaktuara nga pasuria e tyre për të varfërit.

5. Shkuarja në haxh

Shkuarja të paktën një herë në jetë në haxh, për ata që kanë mundësi ekonomike.

KUSHTET E ISLAMIT

Pesë kushte ka Islami;
Edhe t'i dish të jep lumturi,
Kushdo që u përshtatet këtyre,
Xhenneti i hapet atij...

I pari ndër kushtet,
Fjala e shehadetit;
S'ka dyshim se s'ka tjetër Zot,
Veç Allahut që është Një dhe i madh.
Pejgamberi i fundit i tij,
Famëlarti Muhammed.

Namazi është kusht i dytë,
Sa adhurim i bukur është ai,
Në gjysmë ore në ditë,
Përfshihen pesë kohë namaz...

Ramazani është kusht i tretë
Në agjërimin e tij ka nijet,
Gjatë ditës pa ngrënë e pa pirë,
Kalon koha me gëzim...

Zekati është kusht i katërt,
Pasuri nëse ka dhënë Allahu;
Ndaje çmimin në dyzet,
E dhuroje një ndër dyzet...



Të ikësh njëherë në Haxh,
Po të jetë kismet,
Ndërsa kushti i parë i Islamit,
Vizitë e Qabesë...

Gökhan Evliyaoglu

PËRGJEGJËSIA FETARE (MUKEL'LEF)

Në fenë islame, individi bëhet fetarisht përgjegjës (mukel'lef) kur është i shëndoshë mendërisht dhe ka hyrë në moshën e pubertetit.

Personi konsiderohet përgjegjës (mukel'lef) për zbatimin e urdhrave të fesë dhe për distancimin nga aktet e vlerësuara haram. Individi duhet të plotësojë dy kushte, që të konsiderohet mukel'lef:

- 1- Duhet të jetë i shëndoshë mendërisht,
- 2- Duhet të ketë mbushur moshën e pubertetit.

Fëmijët e vegjël, që nuk kanë kaluar në moshën e pubertetit dhe personat me zhvillim mendor anormal, nuk janë fetarisht përgjegjës (mukel'lef).

Përgjithësisht, puberteti te djemtë përcaktohet ndërmjet moshës 12-15-vjeçare, kurse te vajzat ndërmjet moshës 9-12-vjeçare. Djali ose vajza që kanë mbushur moshën 15-vjeçare, por te të cilët nuk janë shfaqur ende zhvillimet fiziologjike, që tregojnë se kanë kaluar në fazën e pubertetit, do të konsiderohen fetarisht përgjegjës (mukel'lef) sapo të kenë hyrë në këtë moshë.

VENDIMET JURIDIKE FETARE NGA ASPEKTI I PËRGJEGJËSISË FETARE (MUKEL'LEF)

Aktet dhe veprimet që kanë të bëjnë me përgjegjësinë fetare ndahen në tetë grupe dhe quhen ef'ali mukel'lefin. Ato janë:

1. Farz: Quhen urdhrat fetarë të formës së prerë, zbatimi i të cilëve është i detyrueshëm, si namazi, agjërimi dhe zekati.

Dispozita fetare: Personi që kryen farzin, si shpërblim, fiton sevap, kurse kur nuk e kryen, bëhet gjynahqar dhe meriton të ndëshkohet. Personi që mohon njërin prej farzeve, del nga feja.



Farzet janë dy llojesh:

a. Farzi ajn: Quhet detyrimi për çdo individ, si falja e namazit dhe agjërimi i Ramazanit.

b. Farzi kifaje: Quhet farzi që, kur kryhet nga të paktën një musliman, përgjegjësia largohet nga të gjithë muslimanët, si falja e namazit të xhenazes. Në qoftë se namazin e xhenazes e falin disa besimtarë, ky farz quhet i kryer, prandaj besimtarët e tjerë çlirohen nga detyrimi i faljes së namazit për të njëjtin të vdekur.

2. Vaxhib: Quhet urdhri fetar jo i formës së prerë, por që mbështetet në argumente të forta, si falja e namazit të Bajramit, dhënia e sadakasë së fitrit, prerja e kurbanit.

Dispozita fetare: Personi që kryen vaxhibin, fiton sevap; personi që nuk e kryen dhe nuk ka asnjë arsye për këtë, meriton ndëshkimin hyjnor.

3. Sunnet: Quhen veprimet e kryera nga Pejgamberi Muhammed (s.a.s.), përveç farzeve dhe sunneteve.

Sunneti është dy llojesh:

a. Sunneti i fortë (sunnet-i muekkede): Quhen veprimet e përsëritura në mënyrë të vazhdueshme nga Pejgamberi, të cilat ai i pati lënë rrallë pa bërë, si sunnetet e namazeve të sabahut, drekës dhe akshamit.

b. Sunneti jo shumë i fortë (sunnet-i gajri muekkede): Quhen veprimet që Pejgamberi (s.a.s.) i kryente herë pas here, si sunneti i namazit i ikindisë dhe sunneti i parë i namazit të jacisë.

Dispozita fetare: Personi që kryen sunnetet, fiton sevap, meriton ndërmjetësimin e Pejgamberit (s.a.s.) për falje në jetën tjetër (shafaat). Braktisja e vetëdijshme e sunneteve është një veprim i qortueshëm

4. Mustehab: Quhen veprimet që Pejgamberi (s.a.s.) një herë i kryente dhe një herë jo, si falja e namazit të paradites (duha).

Dispozita fetare: Personi që kryen veprime të pëlqyera (mustehab), fiton sevap. Moskryerja e këtyre veprimeve nuk qortohet.

5. Mubah: Quhen veprimet e zakonshme të jetës, të cilat njeriu mund t'i kryejë apo jo, si shëtitja etj.



Dispozita fetare: Me kryerjen e veprimeve të zakonshme, personi nuk fiton ndonjë sevap; po ashtu, nuk bën gjynah nëse nuk i kryen.

6. Haram: Quhen veprimet, kryerja e të cilave është e ndaluar në formë të prerë në fenë tonë, si vrasja, vjedhja, konsumimi i pijeve alkoolike, bixhozi, mishi i derrit, mosbindja ndaj prindërve.

Dispozita fetare: Personi që kryen një veprim të quajtur haram, meriton dënimin e përcaktuar në shariat për haramin që kryen dhe ndëshkimin hyjnor në jetën tjetër. Personi, i cili, duke pasur frikë Zotin, ruhet prej haramëve, fiton sevap. Personi që mohon haramet del nga feja.

7. Mekruh: Quhen veprimet që, megjithëse nuk ndalohen si harami, janë, sipas fesë islame, të papëlqyera.

Mekruhet janë dy llojesh:

a. Mekruhet e forta (keraheti tahrimijje): Janë mekruhet e ngjashme me haramin, si braktisja e vaxhibeve.

Vendimi: Personi që ruhet të mos e kryejë një mekruh të tillë, fiton sevap. Personi që e kryen, bën gjynah.

b. Mekruhet e buta (keraheti tenzihijje): Janë mekruhet, kryerja e të cilave nuk përbën ndonjë veprim të rëndë, si braktisja e sunneteve jo shumë të forta dhe mustehabeve.

Dispozita fetare: Personi që ruhet nga këto mekruhe, fiton sevap. Personi që i kryen, nuk meriton ndëshkimin hyjnor.

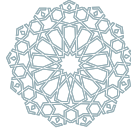
8. Mufsid: Janë veprimet, me anë të të cilave zhvleftësohen adhurimet. Mufsid janë veprime të tilla si, të folurit gjatë faljes së namazit dhe ngrënia e vetëdijshme gjatë agjërimit. E folura prish namazin, kurse ngrënia, agjërimin.

Vendimi: Prishja e vetëdijshme dhe e ndërgjegjshme e një adhurimi meriton ndëshkimin hyjnor.

PYETJE:

1. Ç'është Islami?
2. Cilat janë kushtet e Islamit?
3. Kush quhet fetarisht përgjegjës (mukel'lef)?
4. Ç'është mosha e pubertetit?
5. Si ndahen aktet dhe veprimet nga aspekti i përgjegjësisë fetare?

MËSIMI III PASTËRTIA



- *Pastërtia dhe rëndësia që i jep feja islame pastërtisë*
- *Ujërat dhe niveli i tyre i pastërtisë*
- *Vlerat e abdestit*
- *Farzet, sunnetet dhe etika e abdestit*
- *Si merret abdesti*
- *Mekruhet e abdestit dhe në cilat raste zhvleftësohet ai*
- *Gjërat që nuk mund të kryhen pa pasur abdest*
- *Mes'hi mbi meste*
- *Mes'hi mbi plagë*
- *Situatat që detyrojnë guslin dhe veprimet që nuk mund të kryhen pa marrë gusl (larje trupore të plotë)*
 - *Farzet, sunnetet e guslit dhe mënyra se si merret gusl*
 - *Situata e personave me justifikime*
 - *Situatat e veçanta të grave*
 - *Farzet, sunnetet e tejmumit dhe mënyra si merret tejmum*
 - *Pastërtia e mjedisit (Pjesë leximi)*

PASTËRTIA DHE RËNDËSIA QË I KA DHËNË FEJA ISLAME ASAJ

Feja islame është ndërtuar mbi pastërtinë. Musliman do të thotë të jesh i pastër. Allahu, por edhe njerëzit, e do atë që kujdeset për pastërtinë e vet. Allahu në Kur'an thotë:



“Pa dyshim, Allahu i do ata që pendohen fort (për gjynahet) dhe ata që pastrohen.”³⁹

Që të jemi edhe ne prej njerëzve që Allahu i do, duhet të tregohemi të kujdesshëm për pastërtinë fizike. Pejgamberi (s.a.s.), ka treguar rëndësinë që i ka dhënë feja islame pastërtisë, kur është shprehur: “*Pastërtia është gjysma e besimit.*”⁴⁰

Kur fal namazin, besimtari del para Zotit. Të dalësh para Allahut, do të thotë të kesh të pastër trupin, rrobat dhe vendin ku do të falesh. Feja islame i ka dhënë rëndësi të madhe edhe pastërtisë shpirtërore. Ashtu sikurse pamja e jashtme e muslimanit duhet të jetë e pastër, ashtu duhet të jetë edhe zemra dhe mendja e tij.

UJI NGA PIKËPAMJA E PASTËRTISË

Uji ndahet në dy grupe kryesore:

1. Uji absolut:

Këtu përfshihen ujërat e shiut, borës, liqenit, lumit, detit, burimit dhe pusit. Kur themi ujë, të vjen ndërmend ndonjëri prej këtyre ujërave. Pra, është uji i papërzier me ndonjë substancë tjetër.

2. Uji i kushtëzuar:

Këtu përfshihet uji i përzier me ndonjë substancë tjetër. Me këtë lloj uji nuk merret as abdest dhe as gusl (larje trupore e plotë).

Nga aspekti i pastërtisë, uji absolut ndahet në pesë pjesë:

1. Uji i pastër, me të cilin mund të pastrohesh dhe përdorimi i të cilit nuk është mekruh:

Kështu quhet uji që nuk ka ngjyrë, erë dhe aromë. Pra, është i pastër si në origjinë, sepse nuk është përdorur. Me këtë lloj uji bëhet çdo lloj pastrimi, merret abdest, merret gusl, pihet dhe me të gatuhet.

2. Uji i pastër, me të cilin mund të pastrohesh, por përdorimi i të cilit është mekruh:

Kështu konsiderohet uji ku kanë pirë kafshët shtëpiake, si pula, macja apo zogjtë grabitqarë, të tillë si skifteri. Në qoftë se kemi ujë tjetër të pastër dhe përdorim këtë lloj uji për të marrë abdest, për të

³⁹ Bakara, 2/222.

⁴⁰ Mesharikul-Enuar, vol. 2, fq. 107.



marrë gusl, për të pirë apo për të gatuar, kryejmë një veprim mekruh. Në qoftë se nuk kemi ujë më të pastër sesa ky, në këtë rast nuk bëjmë mekruh.

3. Uji i pastër në vetvete, por që me të nuk pastrohet gjë tjetër:

Kështu konsiderohet uji, me të cilin është marrë abdest apo gusl. Me këtë lloj uji nuk mund të marrësh abdest apo gusl për herë të dytë.

4. Uji i papastër:

Kështu konsiderohet uji, brenda të cilit bien papastërti dhe që nuk rrjedh. Uji ku ka pirë qeni, derri dhe kafshët e tjera grabitqare nuk është i pastër dhe nuk mund të përdoret për asnjë lloj pastrimi.

5. Uji i dyshimtë:

Konsiderohet uji ku kanë pirë kafshë shtëpiake si mushka apo gomari. Me këtë lloj uji pastrohet papastërtia. Në qoftë se ka ujë tjetër më të pastër, atëherë me ujin e dyshimtë nuk merret abdest dhe as gusl. Në qoftë se nuk gjendet ujë tjetër, me këtë lloj uji merret abdest, merret gusl, por bëhet edhe tejemmum, sepse ky lloj uji është i dyshimtë.

VLERA E ABDESTIT

Abdest quhet pastrimi i pjesëve të caktuara të trupit nëpërmjet larjes me ujë apo prekjes me dorë të lagur. Në lidhje me vlerat e abdestit dhe të përfitimeve morale nga marrja abdest, Pejgamberi (s.a.s.) ka thënë:

“Kur një musliman merr abdest dhe lan duart, të gjitha gjynahet që ka bërë me duar i fshihen; kur lan fytyrën i fshihen gjynahet që ka bërë me sy; kur i bën mes’h kokës, i fshihen gjynahet që ka bërë duke dëgjuar me veshë dhe kur lan këmbët i shlyhen gjynahet që ka punuar duke ecur me këmbë.”⁴¹

“Atij muslimani që merr abdest siç duhet dhe pastaj thotë: ‘Esh’hedu en la ilahe ilallahu uahdehu la sherike lehu ue eshhedu enne Muhammeden abduhu ue resuluhu’, do t’i çelen në botën tjetër të tetë dyert e xhennetit dhe do të hyjë nga cila derë që të dëshirojë.”⁴²

Abdesti ka shumë dobi edhe për shëndetin tonë. Muslimani që merr abdest, pastron herë pas here organet e tij të trupit, që janë më

⁴¹ Et-tergib uet-terhib, vol. 1, fq. 155.

⁴² Ibid, vol. 1, fq. 171.



të ndotura, për shkak se janë më shumë në kontakt me mjedisin e jashtëm, duke e ruajtur kështu veten nga shumë sëmundje.

FARZET E ABDESTIT

Farzet e abdestit janë katër:

1. Larja e fytyrës një herë,
2. Larja e duarve deri në bërryla një herë,
3. Fërkimi i një të katërtës së kokës me pëllëmbë të lagur një herë,
4. Larja e këmbëve një herë.

Mosplotësimi i njërit prej këtyre farzeve e bën abdestin të pavlefshëm.

SUNNETET E ABDESTIT

- Shprehja e njetit për të marrë abdest,
- Fillimi i abdestit me Eudhu-Besmele,
- Larja në fillim e duarve deri në nyje,
- Pastrimi i dhëmbëve me misvak ose furçë, apo duke i fërkuar me gishta,
- Larja e gjymtyrëve njëherë pas tjetrës, duke mos lënë kohë sa të thahet pjesa që lamë pak më përpara, teksa lajmë organin tjetër në radhë.
- Larja e gjymtyrëve duke i fërkuar mirë.
- Shpëlarja e gojës me ujë të bollshëm tri herë dhe derdhja e tij për çdo radhë.
- Shpëlarja mirë e gojës me ujë, kur nuk jemi agjërueshëm.
- Tërheqja e ujit me hundë tri herë dhe shfryrja e hundëve me dorën e majtë për çdo radhë. Tërheqja e ujit me hundë me forcë kur nuk jemi agjërueshëm.
- Ruajtja e radhës së mësipërme gjatë pastrimit të gjymtyrëve.
- Larja e çdo organi tri herë.
- Fillimi i larjes nga ana e djathtë.
- Fillimi i larjes së duarve e këmbëve nga gishtat.
- Për ata që kanë mjekër të dendur, përshkuarja e mjekrës me gishtat e lagur.
- Lëvizja e unazës nga vendi dhe larja e vendit të saj.
- Fërkimi i veshëve me duar të lagura.



- Fërkimi i qafës me duar të lagura.
- Fërkimi i të gjithë kokës me duar të lagura, një herë.
- Pastrimi i hapësirës ndërmjet gishtave.

ETIKA E ABDESTIT

- Marrja abdest para se të hyjë koha e namazit, duke qenë gati për namaz në këtë mënyrë.
- Kthimi nga kibla gjatë marrjes abdest.
- Qëndrimi mbi një vend të lartë, që të ruhem nga spërkatja me ujë.
- Marrja abdest pa të ndihmuar dikush tjetër.
- Marrja e abdestit pa folur, kur nuk je i detyruar të flasësh.
- Pas marrjes abdest, thënia e fjalës së shehadetit, i kthyer nga kibla.

SI MERRET ABDEST

Personi përvesh krahet gjer në bërryla. Qëndron, në qoftë se është e mundur, me fytyrë nga kibla. Shpreh njetin e marrjes së abdestit, duke thënë: “Bëra njet, për hir të Allahut, të marr abdest!”, pastaj thotë: “Eudhu bil’lahi minesh-shejtanirrahim, bismil’lahirrahmanirrahim.”

Pastaj ndiqet radha e mëposhtme:

Lahen duart gjer në nyje tri herë, lëvizet unaza (nëse mban një të tillë) dhe pastrohet vendi i saj.

Me pëllëmbën e djathtë merret tri herë ujë në gojë dhe për çdo herë shpëlahet goja mirë e mirë dhe derdhet uji jashtë. Pastaj përsëri nga pëllëmba e djathtë tërhiqet tri herë ujë me hundë dhe pastrohen hundët duke i shfryrë me dorën e majtë.

Lahet fytyra tri herë. Pastaj lahen me radhë tri herë krahu i djathtë dhe tri herë krahu i majtë bashkë me bërrylat.

Laget sërish dora e djathtë dhe me pëllëmbën me gishtat e hapura e të shtrira, fërkohet koka. Pastaj duart lagen prapë dhe me gishtin tregues ose të vogël të dorës së djathtë fërkohet pjesa e brendshme e bulëzës së veshit të djathtë, kurse me gishtin e madh, pjesa e jashtme. Gjithashtu, me gishtin tregues ose të vogël të dorës së majtë fërkohet pjesa e brendshme e veshit të majtë, kurse me gishtin e madh, pjesa e jashtme. Pas kësaj, me pjesën e jashtme të gishtave të mbetur të dy duarve fërkohet qafa.



Lahen me radhë këmba e djathtë dhe e majtë nga tri herë (deri në nyje). Kur lajmë këmbët, është më e përshtatshme të fillohet nga gishti i vogël i këmbës së djathtë, duke vazhduar me gishtin e madh të këmbës së majtë e duke përfunduar te gishti i vogël i këmbës së majtë. Gjatë larjes së gishtave, i kushtohet kujdes pastrimit të hapësirave mes tyre.

Kur mbaron abdesti, këndohet fjala e dëshmisë, i kthyer nga kibla. Ky është abdesti i plotë, në të cilin janë zbatuar farzet, sunnetet dhe etika e tij. Ne tekst janë edhe disa dua që këndohen gjatë marrjes abdest.⁴³ Këndimi i tyre e bën më të bukur abdestin. Abdesti është i vlefshëm edhe po nuk u thanë këto dua.⁴⁴

MEKRUHET E ABDESTIT

Mekruhet e abdestit janë:

- Shpenzimi i ujit më shumë se sasia e nevojshme për abdest,
- Përdorimi i ujit në sasi më të vogla se sasia e nevojshme pa pasur arsye,
- Përplasja e ujit në fytyrë gjatë larjes së fytyrës,
- Bisedat e panevojshme gjatë marrjes abdest,
- Marrja abdest në një vend të pistë.

GJËRAT QË E PRISHIN ABDESTIN

Kur ndodh ndonjë nga situatat e mëposhtme, abdesti prishet:

- Rrjedhja e gjakut, qelbit ose e plazmës nga ndonjë pjesë e trupit,
- Vjellja aq sa mbushet plot goja,
- Përbërja e gjysmës së pështymës prej gjaku gjatë pështyrjes,
- Nevoja e madhe ose e vogël dhe lëshimi i gazrave,
- Të fikët (asfiksia) dhe dehja,
- Qeshja në namaz, sa të dëgjojë personi që qëndron pranë (qeshja jashtë namazit nuk e prish abdestin),
- Të fjeturit.

⁴³ Këto dua gjenden në fund të këtij libri.

⁴⁴ Në fund të këtij libri gjendet edhe marrja e abdestit e ilustruar me foto.



VEPRIMET QË NUK MUND TË BËHEN PA ABDEST

- Nuk falet namaz,
- Nuk preket Kur'ani.
- Nuk bëhet sexhdja e tilavetit (këndimit të Kur'anit).
- Nuk bëhet tavafi i Qabesë.

FËRKIMI (MES'H) MBI MESTE

Nëse menjëherë pas marrjes së abdestit vishen meste mbi këmbët e lara, lejohet që në abdestet pasuese këmbët të mos lahen, por vetëm të bëhet mes'h mbi meste. Kjo është një lehtësi e fesë islame për besimtarët e saj.

Personat që nuk janë në udhëtim, gjatë njëzet e katër orëve, në çdo marrje abdesti mund të bëjnë mes'h mbi meste. Pas përfundimit të kësaj periudhe, në abdestin më të parë, këmbët lahen përsëri. Për udhëtarët, kjo periudhë është tri ditë e tri net, domethënë 72 orë.

Mes'hi mbi meste bëhet në këtë mënyrë:

Kur vjen radha e larjes së këmbëve, laget në fillim pëllëmba e djathtë dhe me tre gishta (të hapur) fërkohet shpina e këmbës së djathtë, duke filluar nga maja e deri te nyja. Pastaj laget pëllëmba e majtë dhe në të njëjtën mënyrë fërkohet shpina e këmbës së majtë. Pjesët e poshtme të mesteve nuk fërkohen.

Kushtet që mes'hi të jetë i vlefshëm:

Që mes'hi mbi meste të jetë i vlefshëm, duhet të përmbushen këto kushte:

- Mestet duhet të jenë veshur me abdest.
- Mestet duhet të mbulojnë thembrat. Mbi mestet e shkurtra, që zbulojnë thembrat, nuk bëhet mes'h.
- Mestet duhet të jenë të forta, aq sa të rezistojnë në një rrugë prej rreth 12 mijë hapash ose edhe më shumë.
- Në secilën prej mesteve nuk duhet të ketë të çara, vrima ose shqepje deri në masën e tre gishtave.
- Mestet duhet të jenë të trasha, aq sa të qëndrojnë më këmbë edhe pa lidhëse.



- Mestet duhet të mos e thithin ujin nga jashtë brenda, duke i lagur kështu këmbët.

- Në rast se personi ka humbur pjesën e parme të këmbëve dhe nuk ka mbetur një pjesë sa tre gishta, atëherë nuk mund të bëjë mes`h, por duhet t`i lajë këmbët çdo herë që merr abdest. Edhe nëse njërën këmbë e ka të pagjymtuar, nuk mund të veshë meste e të fërkojë mbi këmbën e shëndoshë. Ai duhet t`i lajë që të dyja këmbët.

Veprimet që e prishin mes`hin:

- Çdo veprim që prish abdestin, prish edhe mes`hin.

Në këtë rast, bashkë me abdestin, përsëritet edhe mes`hi.

- Po qe se njëra prej mesteve del nga këmba.

Në këtë rast, nëse personi ka abdest, i lan që të dyja këmbët. Nëse nuk ka abdest, kur të marrë abdest, i lan këmbët si zakonisht.

- Kur mbaron afati i mestit.

Nëse personi ka abdest kur mbaron afati i mestit, mjafton t`i nxjerrë mestet e të lajë këmbët. Nëse nuk ka abdest, i lan këmbët si zakonisht kur merr abdest.

FËRKIMI MBI FASHËN E PLAGËS

Nëse në një pjesë të trupit ka copë të mbështjellur mbi një thyerje ose plagë, ajo zgjidhet kur merret abdest, ose bëhet gusl dhe vendi lahet. Nëse ky veprim është i dëmshëm për plagën, copa e mbështjellë nuk zgjidhet, por fërkohet me pëllëmbë të lagur.

Nëse mbi një plagë ka vetëm ilaç dhe plaga nuk është e lidhur, plaga lahet duke hedhur ujë mbi të. Nëse hedhja e ujit është e dëmshme, vetëm fërkohet me pëllëmbë të lagur. Nëse edhe kjo është e dëmshme, nuk bëhet asnjë veprim.

GUSLI

Gusli është larja e plotë e trupit, duke mos lënë asnjë vend pa lagur.

Situatat që e bëjnë të domosdoshëm guslin:

- Gjendja e xhunubit (papistëria seksuale) krijohet:
- pas marrëdhënies seksuale,



- pas daljes së spermës nga mashkulli apo lëngjeve të njohura nga femra, kur janë në gjendje gjumi apo zgjuar.
- Pas përfundimit të të përmuajshmeve, që përjetojnë femrat në afate të caktuara gjatë çdo muaji.
- Me përfundimin e gjendjes së lehonisë te gratë që kanë lindur fëmijë.

Të gjithë meshkujt dhe femrat që kanë kaluar njëri nga këto gjendje, e kanë farz të marrin gusl. Për sa kohë që nuk marrin gusl, ata e kanë të ndaluar:

- Të falin namazet.
 - Të këndojnë Kur'anin.
 - Ta prekin Kur'anin.
 - Të bëjnë tavaf Qabenë.
 - Të shkojnë në xhami pa qenë të shtrënguar për një gjë të tillë.
- Gratë nuk agjërojnë kur kanë të përmuajshmet apo janë lehona.

Bërja e guslit është sunnet në ditët e Bajramit e të xhumasë, edhe nëse s'kemi të bëjmë me gjendje xhunubi.

FARZET E GUSLIT

Farzet e guslit janë tri:

1. Marrja ujë në gojë dhe shpëlarja e gojës duke bërë gargara.
2. Tërheqja e ujit me hundë dhe pastrimi i saj.
3. Larja e gjithë trupit, duke mos lënë pjesë as sa maja e gjilpërës pa larë.

SUNNETET E GUSLIT

Sunnetet kryesore të guslit janë këto:

- Fillimi i guslit me Besmele.
 - Shprehja e nijetit për të bërë gusl.
 - Pastrimi më parë i papastërtive në pjesë të veçanta të trupit.
 - Pastrimi i organeve gjentiale dhe të jashtëqitjes.
 - Marrja abdest para guslit.
 - Pas marrjes abdest, larja duke hedhur me radhë, tri herë ujë mbi kokë, tri herë mbi supin e djathtë e tri herë mbi supin e majtë.
- Uji i derdhur duhet të arrijë në të gjitha pjesët e trupit.



- Fërkimi i trupit pas derdhjes së ujit.
- Po qe se në vendin e këmbëve mblidhet ujë, kur merret abdest, këmbët lahen në fund.

SI MERRET GUSLI

Personi që ka për të bërë gusl, në fillim këndon Besmele dhe shpreh njetin për të bërë gusl. Pasi lan duart deri në nyje, lan dhe pastron organet gjinitale dhe të jashtëqitjes.

Pastaj merr tri herë ujë në gojë me dorën e djathtë, duke e shpëlarë gojën mirë e mirë. Nëse është agjërueshëm, kujdeset të mos i kalojë uji nëpër fyt. Me dorën e djathtë tërheq ujë në hundë dhe i pastron duke i shfryrë me të majtën. Dhe kështu e vazhdon abdestin deri në fund.

Pas mbarimit të abdestit, lan trupin duke hedhur ujë nga tri herë mbi kokë, mbi supin e djathtë e mbi supin e majtë dhe duke e fërkuar trupin për çdo radhë, aq sa t'i arrijë dora. Kështu e lan nga tri herë çdo pjesë të trupit duke mos lënë as edhe një pjesë të vogël pa larë.

Gjatë marrjes së guslit:

Gjatë larjes u duhet kushtuar kujdes i veçantë pjesëve të posaçme të trupit, siç janë vrima e kërthizës, palosjet e brendshme të veshëve, vrimat e vathëve, mjekra, mustaqet, flokët, si dhe rrënjët e tyre. Gjatë guslit nuk këndohen dua, nuk kthehet nga kibla dhe nuk bisedohet pa nevojë. Ky është gusli i bërë duke respektuar farzet dhe sunnetet e tij.

Gusli mund të bëhet edhe nën ujëra që rrjedhin ose liqen, det etj., pasi personi të ketë larë gojën dhe hundët ashtu siç është përkruar më lart.

SITUATA E PERSONAVE ME JUSTIFIKIME

Kur gjatë gjithë kohës së një namazi ndodh një situatë që e prish abdestin (si rrjedhja e gjakut ose e lëngjeve të tjera), kjo quhet gjendja e justifikimit, ndërsa personi që vuan nga kjo gjë, quhet person i justifikuar.

Nëse situata që prish abdestin (rrjedhje gjaku apo çfarëdo lëngu nga trupi, për shkak sëmundjeje), ndërpritet, mbaron edhe situata e justifikuar, edhe justifikimi i personit, i cili duhet të ngrihet menjëherë, të marrë abdest dhe të falë namazin përkatës.



Nëse situata që prish abdestin nuk ndërpritet gjatë gjithë kohës së namazit dhe nuk ka asnjë ndërprerje të kësaj situate sa për të marrë abdest dhe për të falur namaz, personi quhet i justifikuar.

Nëse gjëja që prish abdestin vazhdon gjatë gjithë kohës së një namazi pa bërë asnjë ndërprerje, personi i justifikuar ngrihet, merr abdest dhe falet. Me këtë abdest dhe brenda kohës së këtij namazi, personi mund të falë namaze të tjera (kaza ose nafile) sa të dojë.

Me mbarimin e kohës së namazit, personit i mbaron edhe vlera e abdestit të marrë në atë kohë, kështu që, për të falur një namaz tjetër, duhet marrë abdest sërish dhe kështu për çdo kohë namazi, derisa të vazhdojë gjendja e justifikimit.

Kjo është një lehtësi që feja islame u mundëson njerëzve me situata të tilla të vështira.

SITUATAT E VEÇANTA TË FEMRAVE

Situatat e veçanta të femrave janë tri:

1) Të përmuajshmet

Kur femrat arrijnë në moshën e pubertetit, fillojnë të kenë të përmuajshme. Të përmuajshmet ndodhin çdo muaj në ditë të caktuara dhe në përgjithësi zgjasin deri në moshën 55-vjeçare. Te disa femra ato mund të ndërpritin përfundimisht edhe para kësaj moshe.

Periudha e të përmuajshmeve ndryshon nga njëra femër te tjetra, por kufiri minimal i tyre është tri ditë, ndërsa kufiri maksimal i tyre është dhjetë ditë. Nuk është kusht që gjakrrjedhja të jetë e vazhdueshme brenda afatit të mësipërm. Çdo femër duhet të njohë mirë ditët e të përmuajshmeve, sepse kjo gjendje ka të bëjë me disa ndalime e detyra fetare.

Femra me të përmuajshme:

- Nuk mund të falë namaz.
- Nuk mund të agjërojë.
- Nuk mund të lexojë Kur'an.
- Nuk mund ta prekë Kur'anin.
- Nuk mund ta bëjë tavaf Qaben.
- Nuk mund të hyjë në xhami.
- Nuk mund të kryejë marrëdhënie seksuale.



Është farz që të merret gusl sapo të mbarojë periudha e të përmuajshmeve.

Femrat nuk janë të detyruara t'i bëjnë kaza namazet e pafalura gjatë periudhës së të përmuajshmeve. Allahu ua ka falur ato. Ndërsa ditët e agjërimet që nuk kanë agjëruar, duhet t'i agjërojnë kaza.

- **Lehonia**

Periudha pas lindjes, gjatë së cilës vazhdon gjakrrjedhja.

Lehonia vazhdon e shumta 40 ditë pas lindjes së fëmijës. Nuk ka kufi minimal. Mund të përfundojë edhe pa mbushur dyzet ditë. Në këtë rast, gruaja merr gusl dhe nis adhurimet e saj. Ajo nuk pret që të mbushen dyzet ditë, në rast se është e sigurt se ka përfunduar lehoninë. Mund të ndodhë që gjatë periudhës së lehonisë, gjakrrjedhja të ndërpritet përkohësisht. Edhe këto ditë konsiderohen periudhë lehonie.

Gjërat e ndaluara gjatë të përmuajshmeve janë të ndaluara edhe gjatë lehonisë.

Është farz kryerja e guslit në përfundim të lehonisë. Namazet e pafalura gjatë lehonisë nuk bëhen kaza, kurse ditët e paagjëruara, po.

- **Gjakrrjedhja e zakonshme (istihada)**

Të femrat mund të ndodhë një gjakrrjedhje e zakonshme për shkaqe të ndryshme, si sëmundje, dëmtim fizik etj. E tillë është gjakrrjedhja e një të përmuajshmeje të rreme, që përfundon para tri ditësh ose gjakrrjedhja që vazhdon edhe pas dhjetë ditësh të përmuajshme, si dhe pas dyzet ditësh lehoni. Të gjitha këto periudha quhen istihada.

Gjatë gjakrrjedhjeve të zakonshme, femra, pas pastrimit të nevojshëm, merr abdest, fal namaz, agjëron, i vazhdon lutjet dhe adhurimet e tjera.

TEJEMMUMI

Quhet pastrimi, në të cilin pasi shprehet nijeti, fërkohen fytyra dhe krahët me pëllëmbët e fërkua më parë lehtë në dhe të pastër ose në sende prej dheu. Tejemmumi zëvendëson guslin dhe abdestin, kur nuk gjendet ujë për ta.



FARZET E TEJEMMUMIT

Farzet e tejemmumit janë dy:

1. Shprehja e nijetit.
2. Fërkohen lehtë pëllëmbët në dhe të pastër ose në sende prej dheu dhe me to fërkohet fytyra. Fërkohen për herë të dytë me dhe, pastaj fërkohen krahët.

SUNNETET E TEJEMMUMIT

- Fillimi me Besmele,
- Kryerja e veprimeve sipas radhës,
- Kryerja e veprimeve pa humbur kohë mes tyre,
- Fërkimi i pëllëmbëve bëhet duke i çuar në fillim para,
- Pastaj duke i tërhequr pas,
- Gishtat e duarve mbahen hapur normalisht,
- Nëse kur ngrihen pëllëmbët vihet re se janë me pluhur, shkundet pluhuri duke i përplasur lehtë me njëra-tjetrën.

SI MERRET TEJEMMUMI

Krahët përvishen deri mbi bërryla. Shprehet nijeti se për cilën arsye do të bëhet tejemmumi. Pëllëmbët e shtrira me gishtat e hapur normalisht fërkohen një herë mbi dhe të pastër ose sende prej dheu. Shkunden duke i përplasur lehtë me njëra-tjetrën, nëse kanë marrë shumë pluhur, dhe me to fërkohet një herë fytyra.

Pëllëmbët fërkohen për së dyti në dhe ose sende prej dheu dhe me pëllëmbën e majtë fërkohet krahu i djathtë bashkë me bërrylin, kurse me pëllëmbën e djathtë fërkohet parakrahu i majtë bashkë me bërrylin. Qoftë fytyra, qoftë krahët, fërkohen vetëm një herë.

GJËRAT QË E PRISHIN TEJEMMUMIN

- Gjërat që prishin abdestin, prishin edhe tejemmumin.
- Në çastin kur sigurohet ujë për abdest ose gosl dhe mund të përdoret, tejemmumi zhvleftësohet.
- Personit që ka bërë tejemmum me një arsye të pranuar fetarisht, si pamundësia e larjes me ujë për shkak të ndonjë plage, i zhvleftësohet tejemmumi, kur justifikimi i tij e humbet vlefshmërinë.



NË Ç'RASTE BËHET TEJEMMUMI

- Kur nuk gjendet aq ujë i pastër sa për të marrë abdest, ose për të bërë gosl.

- Kur ka ujë, por përdorimi i tij është i pamundur.

- Kur i gjithë trupi ose një pjesë e madhe e tij është me plagë, të cilat nuk lejojnë përdorimin e ujit.

Tejemmumi është një lehtësim, që Allahu ia ka dhuruar Pejgamberit të tij të dashur, Muhammedit (s.a.s.) dhe ummetit të tij musliman.

PJESË LEXIMI:

Pastërtia e mjedisit

Pastërtia nuk përfshin vetëm pastërtinë e trupit, rrobave dhe mjedisit të brendshëm të shtëpisë. Fusha e pastërtisë në fenë islame është shumë më e gjerë. Prandaj duhet të ndalemi veçanërisht në lidhje me pastërtinë e mjedisit. Pastërtia e mjedisit nuk ka të bëjë vetëm me ne, por edhe me personat e tjerë. Të ndotësh mjedisin, do të thotë të shqetësosh njerëzit e tjerë dhe t'i dëmtosh ata. Muslimani nuk dëmton kënd dhe nuk lëndon asnjë krijesë tjetër.

Pejgamberi (s.a.s.) na ka mësuar se jemi të detyruar të mbajmë pastër edhe pjesën rreth shtëpisë sonë kur ka thënë: “Pastroni kopshtet tuaja.”⁴⁵

Ndotja e mjedisit të pastër është një veprim shumë i gabuar dhe një sjellje e shëmtuar, që nuk i ka hije një muslimani.

Pejgamberi (s.a.s.) ka thënë:

- Mos u bëni edhe ju si të mallkuarit.

- Kush janë të mallkuarit?- e pyetën sahabet.

- Ata që ndotin vendet ku kalojnë njerëzit apo vendet ku bie hija.⁴⁶

Ndotja e vendeve nga shkojnë e vijnë njerëzit e tjerë, ku qëndrojnë dhe pushojnë, duke u shkaktuar shqetësime të tjerëve nuk përputhet me moralin e fesë islame.

Muslimani nuk kryen veprime, me të cilat shqetëson të tjerët dhe nuk duhet të bëjë një gjë të tillë. Ai duhet të tregohet i kujdesshëm që të sigurojë pastërtinë dhe rregullin e rrugëve nga kalon çdo ditë,

⁴⁵ Tirmidhi, Edeb.

⁴⁶ Rijadus-salihin, vol. 3, fq. 282.



në mënyrë të veçantë të mjediseve publike, parqeve, kopshteve dhe vendeve të shëtitjes.

Fakti që Pejgamberi (s.a.s.) e ka ndaluar urinimin në ujë, si dhe e ka pastruar murin e xhamisë së fëlliqur me gëllezë duke përdorur një copë gur, tregojnë se sa rëndësi i kushtonte ai pastërtisë së mjedisit.

Si mundet një musliman të ndotë mjedisin, duke shqetësuar kështu njerëzit e tjerë, kur Pejgamberi i tij (s.a.s.) nuk ka lejuar as të pështyhet përtokë? Si është e mundur që ai kryen veprime që shkaktojnë dëme për njerëzit e tjerë?

Pejgamberi (s.a.s.) ka thënë: “Kush ha qepë dhe hudhra të mos i afrohet xhamisë.”⁴⁷ Si qepa, ashtu edhe hudhra, janë të lejuara të hahen në fenë islame. Por era e tyre mund të shqetësojë personat e tjerë. Për këtë arsye, nuk hahen qepë e hudhra kur dëshirojmë të shkojmë në xhami dhe në rast se kemi ngrënë, atëherë nuk duhet t’u afrohem personave të tjerë, në mënyrë që të mos i shqetësojmë.

Allahu na bën të ditur se Ai i do ata që kujdesen për pastërtinë e tyre. Prandaj ne duhet të jemi të pastër dhe ta mbajmë pastër mjedisin tonë, në mënyrë që Allahu të na dojë. Ata që janë të pastër i duan edhe njerëzit e tjerë. Të përpiqemi të mos fitojmë urrejtjen e të tjerëve duke ndotur mjedisin, por të fitojmë dashurinë e tyre duke u kujdesur për pastërtinë.

PYETJE:

1. Tregoni rëndësinë që feja islame i kushton pastërtisë.
2. Në sa lloje ndahen ujërat nga aspekti i pastërtisë?
3. Flisni rreth vlerave të abdestit.
4. Flisni rreth farzeve, sunneteve dhe edukatës së abdestit.
5. Si merret abdesti?
6. Cilat janë mekruhët e abdestit dhe çfarë e prish atë?
7. Çfarë i ndalohej të bëjë personit që nuk ka abdest?
8. Si bëhet mes’hi mbi meste?
9. Në cilat raste bëhet mes’hi mbi plagë?
10. Çfarë është gusli dhe cilat janë rastet kur është farz marrja e guslit?

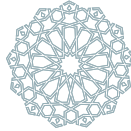
⁴⁷ Buhari, Bed’ul-ezan.



11. Cilat janë veprimet që nuk kryhen duke qenë xhunub?
12. Cilat janë farzet e guslit dhe sunnetet kryesore të tij?
13. Si bëhet gusli?
14. Si veprojnë njerëzit që janë të justifikuar?
15. Cilat janë situatat e veçanta të femrave?
16. Çfarë quhet tejjemmum dhe cilat janë farzet dhe sunnetet e tejjemmumit?
17. Si bëhet tejjemmumi?
18. Cilat janë rastet kur detyrohemi të marrim tejjemmum?

MËSIMI IV

NAMAZI (I)



- Rëndësia e namazit. Kush e ka detyrim faljen e namazit?
- Kohët e namazeve dhe kohët kur falja e namazeve është mekruh
- Llojet e namazeve
- Farzet, vaxhibet dhe sunnetet e namazit
- Çfarë e zhvlerëson namazin, mekruhet e namazit
- Mënyra e faljes së pesë namazeve
- Mënyra e faljes së namazit të sabahut
- Mënyra e faljes së namazit të drekës
- Mënyra e faljes së namazit të ikindisë
- Mënyra e faljes së namazit të akshamit
- Mënyra e faljes së namazit të jacisë
- Mënyra e faljes së namazit të vitrit
- Lutjet që lexohen pas faljes së namazit

RËNDËSIA E NAMAZEVE

Falja e namazit është kushti i dytë nga pesë kushtet e Islamit. Detyra e parë e personit është t'i besojë ekzistencës dhe njëjesisë së Zotit, si dhe të pranojë profetësinë e Muhammedit (s.a.s.). Pas imanit (besimit), farzi më i rëndësishëm është namazi! Pesë vaktet e namazit janë bërë farz në natën e Miraxhit, një vit e gjysmë para hixhretit.

Namazi është një ibadet që pastron shpirtin, ndriçon zemrën e njeriut dhe e ndihmon atë për t'u lartësuar drejt audiencës (pranisë) së Zotit.

Pejgamberi ynë i dashur (s.a.s.), na ka treguar se sa ibadet i rëndësishëm është në fenë tonë namazi, kur ka thënë: “*Namazi është*



*shtylla e fesë.*⁴⁸ Namazi është dritë që purifikon trupin dhe shpirtin e njeriut. Në saje të namazit, muslimani pastrohet nga fëlliqësitë e gjynahut dhe bëhet një rob i dëlirë, që meriton të hyjë në xhennet.

Lidhur me këtë të vërtetë, Pejgamberi (s.a.s.), ka thënë:

“Po qe se para portës së ndonjërit prej jush rrjedh një lumë dhe ju laheni në të pesë herë në ditë, a mbetet më papastërti tek ju?”

Të pranishmit iu përgjigjën:

“S’mbetet asnjë papastërti, o i Dërguari i Allahut!” Atëherë Pejgamberi (s.a.s.) ka thënë:

*“Ja pra, me këtë ngjajnë edhe pesë kohët e namazeve. Allahu i fshin gjynahet me namazin!”*⁴⁹

Namazi e mbron njeriun nga kryerja e gjynaheve, duke mbjellë në zemrën e njeriut frikën ndaj Allahut. Kjo e vërtetë shprehet kështu në Kur’an:

*“Lexo (o Muhammed) atë që të është zbritur ty prej Librit (Kur’anit) dhe fale namazin! Vërtet që namazi të mbron nga shthurja dhe nga çdo vepër e shëmtuar.”*⁵⁰

Personi që e fal namazin siç duhet, nuk bën gjynahe, forcon besimin dhe fiton pëlqimin e Zotit. Atij i hapet rruga e ndritshme drejt xhennetit. Muslimani ka përgjegjësi për fëmijët e vet që t’u mësojë atyre namazin, njësoj siç ai vetë është i ngarkuar me faljen e namazit. Pejgamberi ynë (s.a.s.), ka thënë: *“Kur fëmijët të mbushin moshën shtatëvjeçare, filloni t’u mësoni atyre namazin!”*⁵¹

Në qoftë se prindërit do të nisin t’ua mësojnë fëmijëve të tyre namazin që në moshën shtatëvjeçare, kur ata të mbushin moshën e pubertetit, do të jenë mësuar me namazin.

NAMAZI NUK KA VEND TEK I EGRI

Pesë kohë namaz, sabah, drekë, ikindi, aksham dhe jaci,
Qëndro në namaz, hidh nga brenda çdo papastërti,

⁴⁸ Keshful-hafa, vol. 2, fq. 31.

⁴⁹ Buhari, vol. 2, fq. 475.

⁵⁰ Ankebut, 29/45.

⁵¹ Keshful-hafa, vol. 2, fq. 203.



Shpirtrat e namazfalësve mbushen me nur,
Ndërsa atyre që nuk falin namaz u shuhet drita në fytyrë.

Namaz do të thotë të dalësh në audiencën e Allahut
Të arrish kënaqësinë e tij, e me Allahun të flasësh.

Merr abdest e pastrohu, që herët pastrohu ti,
Duhet të mësohesh, që fëmijë, me pastërti.

M. Şerafettin Yaltkaya

KUSH E KA DETYRIM FALJEN E NAMAZIT

Që ta ketë farz namazin, një person duhet të përmbushë këto tri kushte:

1. Të jetë musliman.
2. Të ketë mbushur moshën e pubertetit.
3. Të jetë me zhvillim mendor normal.

KOHËT E NAMAZEVE

Gjatë një dite janë pesë kohë namazi. Ato janë: sabahu, dreka, ikindia, akshami dhe jacia. Çdo namaz falet në kohën e vet të përcaktuar. Çdo namaz duhet të falet brenda kohës së vet. Nuk lejohet falja e namazit para se të ketë hyrë koha e tij, ashtu sikurse është gjynah i madh falja e namazit pa pasur arsye pasi i ka kaluar koha e vet. Në Kur'an urdhërohet:

“Namazi është detyrë për besimtarët dhe duhet të falet në kohën e caktuar.”⁵²

Koha e namazit të sabahut: Koha e namazit të sabahut fillon me feksjen e ditës dhe vazhdon deri në lindjen e diellit.

Koha e namazit të drekës: Koha e namazit të drekës fillon që kur dielli ndodhet në zenit dhe hija fillon të rritet nga lindja, për të vazhduar deri në çastin kur hija e objektit është një herë apo dy herë aq.

⁵² Nisa, 4/103.



Koha e namazit të ikindisë: Fillon që nga çasti kur përfundon koha e namazit të drekës dhe vazhdon deri sa të hyjë koha e akshamit.

Koha e namazit të akshamit: Fillon pas perëndimit të diellit dhe vazhdon deri në çastin kur humbet bardhësia që vijon pas ngjyrës së kuqe, që shfaqet aty ku perëndon dielli.

Koha e namazit të jacistë: Fillon nga çasti kur përfundon koha e namazit të akshamit dhe vazhdon deri sa të hyjë koha e namazit të sabahut.

Koha e namazit të vitrit: Koha e namazit të vitrit është në kohën e namazit të jacistë. Vitri falet pas namazit të jacistë.

Koha e namazit të xhumasë: Koha e drekës në ditën e premte.

Koha e namazit të teravisë: Koha e namazit të jacistë gjatë muajit Ramazan.

Koha e namazit të Bajramit: Koha e këtij namazi është në ditët e Bajramit në mëngjes, afërsisht 50 minuta pasi ka lindur dielli dhe vazhdon derisa dielli të ngjitet në zenit.

KOHËT KUR FALJA E NAMAZEVE ËSHTË MEKRUH

Gjatë ditës janë tri kohë, gjatë të cilave nuk lejohet falja e namazit:

1. Duke lindur dielli.
2. Kur dielli ndodhet në zenit.
3. Duke perënduar dielli.

Në kohë kur po perëndon dielli mund të falet vetëm farzi i ikindisë, nëse ka mbetur pa u falur.

LLOJET E NAMAZEVE

Janë tri lloje kryesore namazesh:

1. Namazet farz.
2. Namazet vaxhib.
3. Namazet nafile.

A- NAMAZET FARZ:

Janë namazet e pesë kohëve gjatë ditës, namazi i xhumasë dhe namazi i xhenazes.



Namazet e pesë kohëve:

- **NAMAZI I SABAHUT:** Ka katër rekate: - 2 rekate sunnet,
- 2 rekate farz.
 - **NAMAZI I DREKËS:** Ka 10 rekate: - 4 rekate sunneti i parë,
- 4 rekate farz,
- 2 rekate sunneti i fundit.
 - **NAMAZI I IKINDISË:** Ka 8 rekate: - 4 rekate sunnet,
- 4 rekate farz.
- 4) **NAMAZI I AKSHAMIT:** Ka 5 rekate: - 3 rekate farz,
- 2 rekate sunnet.
- 5) **NAMAZI I JACISË:** Ka 10 rekate: - 4 rekate sunneti i parë,
- 4 rekate farz,
- 2 rekate sunneti i fundit.

Namazet e tjera farz, përveç pesë namazeve të ditës:

- **NAMAZI I XHUMASË:** Ka 10 rekate: - 4 rekate sunneti i parë,
- 2 rekate farz,
- 4 rekate sunneti i fundit.
- **NAMAZI I XHENAZES:** Farz Kifaje.

B- NAMAZET VAXHIB:

- **NAMAZI I VITRIT:** 3 rekate.
- **NAMAZI I BAJRAMIT TË RAMAZANIT:** 2 rekate.
- **NAMAZI I BAJRAMIT TË KURBANIT:** 2 rekate.

C- NAMAZET NAFILË:

Namaze nafilë quhen namazet që falen përveç namazeve farz dhe vaxhib.

Namazet nafilë ndahen në dy lloje:

1. Namazet nafilë që falen në varësi të namazeve farz.



Ato janë sunnetet që falen para dhe pas farzeve, si dhe namazi i teravisë, që është sunnet muekkede dhe që falet në netët e Ramazanit.

2. Namazet nafile, që falen dhe nuk janë në varësi të namazeve farz. Ato quhen edhe mendub ose mustehab (të pëlqyeshme). Janë namaze që falen në kohë të caktuara, me qëllim fitim sevapi.

Disa prej tyre janë:

- Namazi i paradites (duha): Namaz prej dy deri në dymbëdhjetë rekatesh, që falet pasi lind dielli dhe ka kaluar koha mekruh e faljes së namazit në mëngjes.
- Namazi tehexh'xhud: Namaz prej dy deri në tetë rekate, që falet natën.
- Namazi tahijjetul-mesxhid: Dy rekat namaz, që falen gjatë vizitës së një xhamie për herë të parë (me kusht që mos të jetë koha mekruh për faljen e namazit).

FARZET E NAMAZIT

Farzet e namazit janë 12. Gjashtë prej tyre janë jashtë namazit dhe quhen kushtet e namazit, kurse gjashtë të tjerat janë brenda namazit dhe quhen shtyllat e namazit.

Që namazi të quhet i saktë, duhen përmbushur të dymbëdhjetë farzet e namazit.

Kushtet e namazit:

- Pastrimi nga papastërtia (hadeth): Pastrimi me anë të abdestit ose guslit për arsyet e njohura.
- Pastrimi nga papastërtitë (nexhaset): Pastrimi nga papastërtitë e ndryshme që mund të gjenden në trupin, rrobat e personit apo në vendin ku do të kryhet falja.
- Mbulimi i avretit: Mbulimi i pjesëve të trupit që duhen mbuluar fetarisht për të qenë e saktë falja e namazit.

Te meshkujt, avret quhet pjesa mes kërthizës dhe gjunjëve (duke përfshirë kërthizën dhe kupën e gjurit).

Te femrat, avret quhet i gjithë trupi, përveç fytyrës, duarve deri në nyje dhe i këmbëve deri në nyje.

- Drejtimi nga kibla: Falja e namazit i kthyer nga kibla. Kibla është Qabeja, faltorja e parë e ndërtuar mbi tokë, me qëllim adhurimin



e Zotit, që ndodhet në qytetin e Mekës dhe është ndërtuar me urdhër të Allahut nga Pejgamberi Ibrahim (a.s.) dhe i biri, Pejgamberi Ismail (a.s.).

- Koha: Falja e namazit në kohën e vet. Namazi i falur para kohës së vet të përcaktuar është i pavlefshëm.
- Nijeti: Të dish se cilin namaz je duke falur. Sunnet është që nijeti të shprehet edhe me gojë.

Shtyllat e namazit:

- Tekbiri fillestar: Të fillohet namazi me tekbir.
- Qëndrimi më këmbë (kijam): Në namaz, në një pjesë të tij, duhet të qëndrohet më këmbë.
- Këndimi i Kur'anit (kiraat): Leximi i një pjese të Kur'anit gjatë qëndrimit më këmbë (kijam).
- Rukuja: Përkulja aq sa duart të arrijnë gjunjët.
- Sexhdja: Pas rukusë, vënia e ballit në tokë bashkë me gjunjë, me duar dhe me këmbë.
- Qëndrimi i fundit (kade-i ahire): Pas sexhdes së rekatit të fundit, qëndrimi ulur aq kohë sa do të duhej që të lexohej Ettehijjatu.

VAXHIBET E NAMAZIT

- Fillimi i namazit me fjalët Allahu Ekber
- Këndimi i sures Fatiha në dy rekatet e para të namazeve farz dhe në çdo rekat në namazet nafile.
- Këndimi i një sureje të Kur'anit pas Fatihasë në dy rekatet e para të namazeve farz dhe në çdo rekat të namazit të vitrit e të namazeve sunnet.
- Këndimi i Fatihasë para sures.
- Në sexhde, bashkë me ballin, vënia e hundës në tokë.
- Qëndrimi ulur pas rekatit të dytë të namazeve tri dhe katër rekatësh. Kjo quhet edhe qëndrimi i parë ulur (kade-i ula).
- Këndimi i lutjes Ettehijjatu në uljen e parë dhe të fundit.
- Këndimi nga imami me zë i Fatihasë dhe i një sureje të Kur'anit në të gjitha rekatet e namazeve me xhemaat të sabahut, xhumasë, Bajramit, teravive dhe vitrit (gjatë muajit Ramazan), si dhe në dy rekatet e para të namazit të akshamit e të jacisë; këndimi nga imami



pa zë i Fatihasë dhe i një sureje tjetër në namazet e drekës dhe të ikindisë, në rekatin e tretë të akshamit, si dhe në rekatin e tretë dhe të katërt të jacisë.

- Xhemaati që falet i lidhur pas imamit, nuk këndon Fatihanë dhe suren, por ndjek në heshtje imamin.
- Shqiptimi i tekbitit të Kunutit në namazin e vitrit dhe këndimi i duave të Kunutit.
- Tekbiret shitesë në namazet e bajrameve.
- Ta'dili erkan: Drejtimi i trupit në kijam dhe marrja formë e kurrizit në ruku (femrat e mbajnë kurrizin në ruku më të mbledhur). Drejtimi i trupit kur ngrihemi nga rukuja dhe qëndrimi drejt mes dy sexhdeve.
- Dhënia selam djathtas e majtas në fund të namazit.
- Po qe se gjatë namazit bëhet ndonjë gabim, kryhet sexhdja e harresës (sehvi sexhde).

(Sexhdeja e gabimit duhet bërë në rastet kur në namaz kryhet me vonesë një veprim farz ose vaxhib, apo kur harrohet të kryhet ndonjë veprim vaxhib. Po qe se vaxhibi lihet me vetëdije, namazi duhet të përsëritet.)

SUNNETET E NAMAZIT

- Ngritja e duarve në tekbinin fillestar të çdo namazi, në tekbinin e Kunutit të namazit të vitrit dhe në tekbiret shitesë të namazeve të bajrameve. (Meshkujt i ngrenë duart në mënyrë që gishti i madh të prekë bulëzën e veshit, kurse femrat në mënyrë që majat e gishtave të arrijnë në lartësinë e supeve).
- Thirrja e ezanit dhe këndimi i ikametit për pesë kohët namaz dhe namazin e xhumasë. (Ezani dhe ikameti nuk janë sunnet për femrat).

Dëgjimi i ezanit është mustehab. Personi që dëgjon ezanin, përsërit me zë të ulët fjalitë e muezinit. Përrjashtim bën këndimi i Hajje alessalah dhe Hajje ale'l felah, për të cilat ai që e dëgjon duhet të thotë: *“La haule ue la kuvvete, il'la bil'lahi'l alijjil adhim.”*

Pasi mbaron ezani, këndohet salavat dhe selam për Pejgamberin, ndërsa në vijim këndohet kjo lutje:



اللَّهُمَّ رَبَّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ اٰتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيْلَةَ
وَالْفَضِيْلَةَ وَاَبْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُوْدًا الَّذِي وَعَدْتَهُ

Allahumme Rabbe hadhihi'd-daueti't tammeti ue's-salati'l kaimeti ati Muhammede el'uesilete ue'l-fadhilete ue bath'hu makaman mahmudel' ledhi ue adtehu.

Kuptimi: Allahu ynë, Zoti i kësaj thirrjeje të përkryer dhe i këtij namazi! Dhuroji Muhammedit (s.a.s.), ndërmjetësi dhe virtyt dhe ngjite atë në postin e lavdëruar që ia ke premtuar!

Pejgamberi (s.a.s.) ka thënë: "Ai që lexon këtë dua në fund të ezanit, do të meritojë shefaatin tim në ditën e gjykimit."⁵³

EZANI

Allahu Ekber - Allahu Ekber

Allahu Ekber - Allahu Ekber

Eshhedu en la ilahe il'lallah

Eshhedu en la ilahe il'lallah

Eshhedu enne Muhammeden Resulullah

Eshhedu enne Muhammeden Resulullah

Hajje ale's salah, Hajje ale'l salah

Hajje ale'l felah, Hajje ale'l felah

Essalatu hajrun minen-neum

Essalatu hajrun minen-neum⁵⁴

Allahu Ekber, Allahu Ekber

La ilahe il'lallah

⁵³ Rijadus-salihin, vol. 2, fq. 371.

⁵⁴ Kjo pjesë lexohet vetëm në ezanin e sabahut.



IKAMETI

Allahu Ekber - Allahu Ekber

Allahu Ekber - Allahu Ekber

Eshhedu en la ilahe il'lallah

Eshhedu en la ilahe il'lallah

Eshhedu enne Muhammeden Resulullah

Eshhedu enne Muhammeden Resulullah

Hajje ale's salah, Hajje ale's salah

Hajje ale'l felah, Hajje ale'l felah

Kad ikameti's salah Kad ikameti's salah

Allahu Ekber, Allahu Ekber

La ilahe il'lallah

- Këndimi i Subhaneke.
- Këndimi i *Eudhu-Besmele* në rekatën e parë pas *Subhaneke* dhe leximi i *Besmele* para *Fatihase* në rekatet e tjera.
 - Leximi i *Subhaneke*, *Eudhu-Besmele* në heshtje.
 - Thënia *amin* pa zë, pasi lexohet *Fatihaja*, si nga imami, ashtu edhe nga xhemaati.
 - Të gjitha tekbiret që merren gjatë namazit, me përjashtim të tekbirit fillestar.
 - Të thuhet *Semiallahu limen hamideh*, kur drejtohem nga rukuja dhe *Rabbena leke'l hamd*, pasi e kemi drejtuar trupin.
 - Të thuhet *Subhane Rabbije'l adhim* tri herë në ruku dhe *Subhane Rabbije'l ala* tri herë në çdo sexhde.
 - Të mbahen këmbët katër gisht larg njëra-tjetrës, kur jemi duke qëndruar në kijam.
 - Të kapësh gjunjët me duar kur gjendesh në ruku dhe gishtat t'i mbash të hapur. (Femrat nuk i hapin gishtat dhe nuk i kapin gjunjët me dorë, vetëm i vënë duart mbi gjunjë.)



- Të mbash gjunjët dhe krahët në ruku drejt dhe pa i përkulur e të mbash drejt pjesën e shpinës. (Ndërsa femrat i përthyejnë gjunjët dhe pjesën e pasme (shpinën) e mbajnë pak të ngritur lart.)

- Kur bie në sexhde, të vendosësh në tokë për herë të parë gjunjët, duart dhe fytyrën, ndërsa kur çohesh nga sexhdja të ngresh për herë të parë fytyrën, duart dhe më pas të ngrihesh duke mbështetur duart mbi gjunjë.

- Gjatë qëndrimeve ulur në namaz, duart të vihen mbi kofshë.

- Gjatë qëndrimit ulur në namaz, këmba e majtë shtrihet dhe ulemi mbi të, ndërsa këmba e djathtë mbahet drejt me gishtat e kthyer nga kibla. (Femrat i shtrijnë këmbët në të djathtë të tyre dhe ulen në tokë.)

- Këndimi në qëndrimin ulur të fundit të duasë *Ettehijatu, Salavateve dhe duave* (Rabbena atina).

- Të jepet selam në fillim djathtas dhe pastaj majtas.

- Të thuhet në selam *Esselamu alejkum ue rahmetullah*.

Etika e Namazit:

- Në qëndrimin më këmbë, të shihet në vendin ku do të vendoset balli në sexhde.

- Në ruku, të shihen këmbët.

- Në qëndrimin ulur, të shihet mbi prehër.

- Në qëndrimin në sexhde, të shihet drejt.

- Kur jepet selam, të shihen supet.

SITUATAT QË PRISHIN NAMAZIN

- Të folurit në namaz.

- Ngrënia apo pirja e diçkaje në namaz.

- Qeshja aq sa ta dëgjojë vetë personi. (Nëse dëgjon edhe personi pranë, prishet edhe abdesti.)

- Dhënia selam dikujt ose pranimi i selamit nga dikush.

- Shmangia e kraharorit nga drejtimi i kibles.

- Rënkimi apo qarja me ngashërim për shkaqe që lidhen me këtë botë ose nga një dhimbje. (Qarja për shkak të frikës së Allahut, nuk e prish namazin).



- Përpyekja për t'u kollitur pa pasur kollë. (Kolla e pavullnetshme nuk e prish namazin).
- Përpyekja për të bërë diçka gjatë faljes.
- T'i frysh diçkaje gjatë namazit.
- Këndimi i Kur'anit gabim, aq sa t'i priset kuptimi.
- Këndimi i ajetit në namaz, duke e lexuar atë nga Kur'ani.
- Prishja e abdestit gjatë namazit.
- Shikimi i ujit nga personi që ka marrë tejemmum dhe kalimi i afatit të mesteve në namaz për atë që ka veshur meste.
- Lindja e diellit gjatë faljes së namazit të sabahut.
- Falja e namazit me xhemaat, kur femrat dhe meshkujt janë bashkë, në një rresht dhe krahpërakrah, pa pasur në mes ndonjë perde.
- Hapja ose zbulimi gjatë namazit i vendeve të turpshme, të cilat duhet të mbulohen në namaz dhe zgjatja e këtij zbulimi aq sa kryerja e një shtylle namazi.

MEKRUHET (VEPRIMET E PAPËLQYESHME) NË NAMAZ

- Luajtja me trupin ose me rrobat, kërcitja e gishtave, ndërthurja e gishtave me njëri-tjetrin, vendosja e duarve në ijë gjatë namazit.
- Gromësima dhe lëvizja e trupit për t'u rehatuar ose përgjumja.
- Pulitja ose mbyllja e syve, shikimi anash, lart e poshtë. (Në rast se gjatë shikimit e shmang kraharorin nga drejtimi i kiblës, namazi priset.)
- Falja e namazit me krahë të përveshur. (Në rast se femrat falen me krahë të përveshur, namazi priset.)
- Ulja në namaz pa justifikim në formë këmbëkryq, i mbështetur apo shtrirë, si dhe me gjunjët e ngritur lart.
- Falja e namazit para njeriut ose para zjarrit me thëngjinj të ndezur. (Nuk është mekruh falja para kandilit, qiririt ose llambës.)
- Fshirja e djersës dhe e pluhurit mbi fytyrë, kruajtja, sistemimi i gurëve në vendin e sexhdes. (Nuk është mekruh, nëse bëhen si pasojë e ndonjë shqetësimi.)
- Braktisja e këndimit të tesbiheve në ruku dhe sexhde, ose këndimi në më pak se tri herë.
- Prania e fotove ose e pamjeve që kanë gjallesa, njerëz e kafshë para, sipër, majtas dhe djathtas atij që fal namaz, ose rënia në sexhde



mbi një foto a pamje me gjallesa. (Përjashtim bëjnë fotot ose pamjet me sende jo të gjalla, si peizazhe dhe pemë.)

- Mbështetja gjatë namazit mbi një send.
- Vënia në tokë, në sexhde, vetëm e ballit, por jo e hundës.
- Vënia e gjunjëve në tokë para duarve gjatë rënies në sexhde dhe ngritja e gjunjëve para duarve gjatë ngritjes nga sexhdja. (Nëse kjo bëhet për shkak sëmundjeje, nuk është mekruh.)

- Të falesh në rrugë pa pasur nevojë, pranë vendeve të papastra, mbi varr, në një truall të huaj pa marrë lejen e pronarit.

- Këndimi në rekatën e dytë të një sureje më të gjatë se sureja e kënduar në rekatën e parë.

- Këndimi në dy rekate i së njëjtës sure, kur di përmendësh edhe sure të tjera.

- Këndimi në rekatën e dytë i sures që vjen në radhë në Kur'an, para sures së kënduar në rekatën e parë. Kur lexohen suret, duhet ndjekur radha e sureve të Kur'anit. Për shembull, nëse lexohet pas Fatihasë sureja Fil dhe në rekatën e dytë sureja Kurejsh, ky është veprim i saktë. Në qoftë se në rekatën e parë lexohet sureja Kurejsh dhe në rekatën e dytë sureja Fil, ky veprim është mekruh.

- Leximi i një sureje të caktuar në rekatën e parë dhe leximi i një sureje në rekatën e dytë, duke kaluar një sure sipas radhës në Kur'an.

Pra, në qoftë se në rekatën e parë lexohet sureja Fil dhe në rekatën e dytë lexohet sureja Maun, kapërcehet sureja Kurejsh. Në rast se në mes sures së rekatit të parë dhe asaj që lexohet në rekatën e dytë gjenden dy ose më shumë sure, kjo nuk është mekruh.

- Falja në namaz me xhaketën apo pallton e hedhur krahëve.
- Falja e namazit me sy mbyllur.
- Falja në një rresht nga radhët e pasme, ndërkohë kur rreshti më para është bosh.

MËNYRA E FALJES SË PESË NAMAZEVE

Në mënyrë që namazi të jetë i vlefshëm dhe në përshtatje me urdhëresat fetare, duhet që të falet duke përmbushur farzet, vaxhibet dhe sunnetet e tij dhe të shmangen veprimet që prishin namazin apo konsiderohen mekruh (të papëlqyeshme) nëse kryhen në namaz.



NAMAZI I SABAHUT

Namazi i sabahut përbëhet nga dy rekate farz dhe dy rekate sunnet, pra është katër rekate. Përpara falet sunneti dhe pastaj farzi.

Falja e sunnetit të sabahut: Rekati i parë:

- Drejtohem nga kibla me këmbët e hapura sa katër gishta dhe me gishtat e këmbëve drejtuar nga kibla.

Nijeti

- Thuhet nijeti: “Bëra nijet, për hir të Allahut, të fal sunnetin e namazit të sabahut të kësaj dite!”

Tekbiri fillestar

- Merret tekbiri fillestar, duke thënë *Allahu ekber*

(Meshkujt, kur marrin tekbir, i kthejnë pëllëmbët e duarve nga kibla, gishtat i mbajnë të hapur normalisht dhe duart i ngrenë, në mënyrë që me gishtat e mëdhenj të prekin bulëzat e veshëve.)

(Femrat, kur marrin tekbir, i kthejnë pëllëmbët e duarve nga kibla, gishtat i mbajnë të hapur normalisht dhe duart i ngrenë, në mënyrë që majat e duarve të jenë në nivelin e supeve.)

Qëndrimi në këmbë (kijam)

- Pas tekbitit fillestar duart lidhen. Gjatë qëndrimit më këmbë në namaz, shikohet vendi ku do të biem në sexhde.

(Meshkujt vendosin dorën e djathtë mbi dorën e majtë, duke rrokur me gishtin e madh dhe të vogël kyçet e duarve dhe të dyja duart i vendosin nën këmbë.)

(Gratë shtrijnë dorën e djathtë mbi dorën e majtë dhe të dyja i vendosin mbi kraharor.)

Leximi i Kur’anit

- Duke qëndruar më këmbë lexohen me radhë: a) Subhaneke, b) Eudhu-Besmele, c) Fatiha, d) një sure.⁵⁵

⁵⁵ Duatë dhe disa sure që lexohen në namaz, gjenden në fund të këtij libri.



Ruku

- Duke thënë *Allahu ekber* bihet në ruku dhe në këtë pozicion thuhet tri herë *Subhane rabbije'l-adhim*. Në ruku, shikohen këmbët.

(Meshkujt e bëjnë rukunë duke e shtrirë shpinën dhe me gishtat e hapur kapin me duar kupat e gjunjëve. Gjunjët dhe bërrylat i mbajnë drejt.)

(Femrat përkulen me pjerrësi më të vogël se meshkujt në qëndrimin në ruku. Mbajnë mbyllur gishtat e duarve dhe i vendosin duart mbi gjunjë. Gjunjët i mbajnë pak të përkulur.)

Drejtimi nga rukuja

- Duke thënë *Semiallahu limen hamideh* drejtohem nga rukuja dhe në qëndrimin drejt më këmbë themi *Rabbena leke'l-hamd*.

Sexhdja

- Duke thënë *Allahu ekber*, bihet në sexhde. Duke rënë në sexhde, në fillim vihen në tokë gjunjët, pastaj duart, pastaj balli dhe hunda. Në sexhde koka vihet mes dy duarve. Në sexhde këmbët nuk ngrihen lart. Në sexhde thuhet tri herë *Subhane rabbije'l-ala*.

(Meshkujt në sexhde i mbajnë krahët larg trupit dhe nuk i ulin në tokë. Këmbët rrinë drejt mbi gishta dhe majat e gishtave vendosen në tokë, në mënyrë që të jenë të drejtuar nga kibla.)

(Femrat i ngjeshin krahët me trupin e tyre. Këmbët rrinë drejt mbi gishta dhe majat e gishtave vendosen në tokë, në mënyrë që të jenë të drejtuar nga kibla.)

Qëndrimi ulur mes dy sexhdeve

- Duke thënë *Allahu ekber*, ngrihem nga sexhdja dhe ulemi mbi gjunjë. Gjatë qëndrimit ulur duart vihen mbi kofshë, në mënyrë që majat e gishtave të jenë mbi kupat e gjunjëve dhe shikohet në prehër. Këtu, qëndrojmë aq kohë sa të thuhet *Subhanallah*.

(Meshkujt e shtrijnë këmbën e majtë dhe ulen mbi të, ndërsa këmba e djathtë mbahet drejt me gishtat e drejtuar nga kibla)

(Femrat i shtrijnë këmbët në të djathtën e tyre dhe ulen)



- Duke thënë *Allahu ekber* bihet në sexhde për të dytën herë dhe aty thuhet tri herë *Subhane rabbije'l-ala*.

- Duke thënë *Allahu ekber*, ngrihemi nga sexhdja në rekatin e dytë dhe lidhen duart.

Duke u ngritur nga sexhdja, më parë ngremë kokën, pastaj ngremë duart, pastaj vendosim duart mbi gjunjë dhe ngrihen gjunjët nga vendi.

Të gjitha veprimet që u treguan deri këtu, duke filluar që nga tekbiri fillestar, përbëjnë një rekat.

Rekati i dytë:

- Duke qëndruar më këmbë, këndohen me radhë: a) Besmele, b) Fatiha, c) një sure tjetër nga Kur'ani.

- Ashtu si në rekatin e parë, duke thënë *Allahu Ekber* kalohet në ruku, ku thuhet tri herë *Subhane Rabbije'l-adhim*.

- Duke thënë *Semiallahu limen hamideh*, drejtohesh në qëndrimin drejt dhe thuhet *Rabbena leke'l hamd*.

- Duke thënë *Allahu Ekber*, bihet në sexhde, ku thuhet tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.

- Duke thënë *Allahu Ekber*, drejtohemi nga sexhdja për qëndrimin ulur mbi gjunjë. Qëndrojmë drejt aq kohë sa do të duhej për të thënë *Subhanallah*.

- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem në sexhde, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.

Qëndrimi ulur i fundit (Kade-i ahire):

- Duke thënë *Allahu ekber*, drejtohemi nga sexhdja dhe rrimë ulur duke vendosur duart mbi kofshë afër gjunjëve dhe shohim në drejtim të prehrit.

(Meshkujt ulen duke shtrirë këmbën e majtë në tokë dhe duke mbajtur drejt këmbën e djathtë).

(Femrat i kalojnë këmbët djathtas dhe ulen në tokë).

- Në këtë qëndrim lexohet me radhë: a) *Ettehijatu*, b) *Allahumme sal'li, Allahumme barik*, c) *Rabbenaatina*.



Selami që jepet djathtas:

- Jepet selam djathtas, duke thënë *Esselamu alejkum ue rahmetullah* dhe duke e kthyer kokën djathtas. Gjatë selamit shohim supin.

Selami që jepet majtas:

- Pastaj, me të njëjtat lëvizje, jepet selam majtas, duke thënë *Esselamu alejkum ue rahmetullah*. Kështu përmbushet falja e dy rekateve.

Mënyra e faljes së farzit të namazit të sabahut:

Farzi i namazit të sabahut falet njëlloj si sunneti. Ndryshon vetëm përmbajtja e nijetit dhe shtohet ikameti për meshkujt.

Nijeti për farzin e namazit të sabahut:

“Bëra nijet për hir të Allahut që të fal farzin e namazit të sabahut të kësaj dite.”⁵⁶

NAMAZI I DREKËS

Namazi i drekës ka 10 rekate: 4 rekate sunneti i parë, 4 rekate farz dhe 2 rekate sunneti i fundit.

Falja e sunnetit të parë të namazit të drekës:

Rekati i parë:

- Thuhet nijeti: *Bëra nijet, për hir të Allahut, të fal sunnetin e parë të namazit të drekës së ditës së sotme.*
- Pasi thuhet tekbiri *Allahu Ekber*, lidhen duart.
- Duke qëndruar më këmbë këndohen me radhë: *Subhaneke, Eudhu-Besmele, Fatiha* dhe një sure tjetër.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, kalohet në ruku, ku thuhet tri herë *Subhane Rabbije'l adhim*.
- Duke thënë *Semiallahu limen hamideh*, drejtohet trupi dhe thuhet *Rabbena leke'l hamd*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, bihet në sexhde, ku thuhet tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, drejtohem nga sexhdja për në qëndrimin ulur.

⁵⁶ Në fund të librit ilustron me figura mënyra e faljes së farzit të sabahut.



- Duke thënë *Allahu Ekber*, bihet në sexhde, ku thuhet tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.

- Duke thënë *Allahu Ekber*, ngrihemi më këmbë për në rekatin e dytë dhe lidhen duart.

Rekati i dytë:

- Duke qëndruar më këmbë, këndohen me radhë, *Besmele*, *Fatiha* dhe një sure tjetër.

- Duke thënë *Allahu Ekber*, kalohet në ruku, ku thuhet tri herë *Subhane Rabbije'l-adhim*.

- Duke thënë *Semiallahu limen hamideh*, drejtohet trupi dhe thuhet *Rabbena leke'l hamd*.

- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem në sexhde, ku thuhet tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.

- Duke thënë *Allahu Ekber*, drejtohemi nga sexhdja për në qëndrimin ulur.

- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem në sexhde për herë të dytë, ku thuhet tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.

- Duke thënë *Allahu Ekber*, drejtohemi në qëndrimin ulur, ku këndohet vetëm *Ettehijjatu*. (Ky është qëndrimi i parë ulur i të gjitha namazeve me katër rekate.)

- Duke thënë *Allahu Ekber*, ngrihemi më këmbë në qëndrimin drejt për rekatin e tretë dhe lidhim duart.

Rekati i tretë:

- Duke qëndruar më këmbë, këndojmë me radhë *Besmele*, *Fatiha* dhe një sure tjetër.

- Duke thënë *Allahu Ekber*, kalojmë në ruku, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l-adhim*.

- Duke thënë *Semiallahu limen hamideh*, drejtohemi në qëndrimin drejt dhe themi *Rabbena leke'l hamd*.

- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem në sexhde, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.

- Duke thënë *Allahu Ekber*, drejtohemi nga sexhdja për qëndrimin ulur.



- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem në sexhde për herë të dytë, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, ngrihemi më këmbë (për në rekatin e katërt) dhe lidhim duart.

Rekati i katërt:

- Duke qëndruar më këmbë, këndohen me radhë *Besmele*, *Fatiha* dhe një sure tjetër.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, kalojmë në ruku, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l adhim*.
- Duke thënë *Semiallahu limen hamideh*, drejtohem në qëndrimin drejt dhe themi *Rabbena leke'l hamd*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem në sexhde, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, drejtohem nga sexhdja për në qëndrimin ulur.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem në sexhde për herë të dytë, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, drejtohem nga sexhdja në qëndrimin ulur.
- Ulur këndohen me radhë *Ettehijatu*, *Allahumme sal'li*, *Allahumme barik*, *Rabbena atina*.
- Jepet në fillim selam djathtas, duke thënë *Esselamu alejkum ue rahmetullah*, pastaj jepet selam majtas, duke thënë *Esselamu alejkum ue rahmetullah*.

Falja e farzit të namazit të mesditës:

Rekati i parë:

- Këndohet ikameti (për meshkujt)
- Thuhet nijeti: *Bëra nijet, për hir të Allahut, të fal farzin e namazit të drekës së ditës së sotme*.
- Pasi thuhet tekbi i fillimit *Allahu Ekber*, lidhen duart.
- Duke qëndruar më këmbë këndohen me radhë *Subhaneke*, *Eudhu-Besmele*, *Fatiha* dhe një sure tjetër.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, kalohet në ruku, ku thuhet tri herë *Subhane Rabbije'l adhim*.



- Duke thënë *Semiallahu limen hamideh*, drejtohem në qëndrimin drejt dhe themi *Rabbena leke'l hamd*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem në sexhde, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, drejtohem nga sexhdja për qëndrimin ulur.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem në sexhde për herë të dytë, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, ngrihem më këmbë për në rekatën e dytë dhe lidhim duart.

Rekati i dytë:

- Duke qëndruar më këmbë, këndohen me radhë *Besmele*, *Fatiha* dhe një sure tjetër.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, kalojmë në ruku, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l adhim*.
- Duke thënë *Semiallahu limen hamideh*, drejtohem në qëndrimin drejt dhe themi *Rabbena leke'l hamd*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem në sexhde, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, drejtohem nga sexhdja për në qëndrimin ulur.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem përsëri në sexhde, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, ngrihem në qëndrimin ulur.
- Në qëndrimin ulur këndohet vetëm lutja *Ettehijatu*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, ngrihem më këmbë për rekatën e tretë dhe lidhim duart.



Rekati i tretë:

- Duke qëndruar më këmbë, këndohen me radhë *Besmele* dhe *Fatiha*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, kalojmë në ruku, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l adhim*.
- Duke thënë *Semiallahu limen hamideh*, ngrihemi për në qëndrimin drejt dhe themi *Rabbena leke'l hamd*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem në sexhde, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, drejtohemi nga sexhdja në qëndrimin ulur.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem përsëri në sexhde, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, ngrihemi në këmbë për në rekatin e katërt dhe lidhim duart.

Rekati i katërt:

- Duke qëndruar më këmbë, këndohen me radhë *Besmele* dhe *Fatiha*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, kalojmë në ruku, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l adhim*.
- Duke thënë *Semiallahu limen hamideh*, ngrihemi për në qëndrimin drejt dhe themi *Rabbena leke'l hamd*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem në sexhde, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, drejtohemi nga sexhdja në qëndrimin ulur.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem në sexhde për herë të dytë, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, drejtohemi nga sexhdja në qëndrimin ulur.
- Në qëndrimin ulur këndohen me radhë *Ettehijjatu*, *Allahumme sal'li*, *Allahumme barik*, *Rabbena atina*.
- Jepet në fillim selam djathtas, duke thënë *Esselamu alejkum ue rahmetullah*, pastaj jepet selam majtas, duke thënë *Esselamu alejkum ue rahmetullah*.



Kështu përfundon edhe farzi i namazit të drekës.

Pastaj thuhet: *Allahumme entesselamu ue minkesselam. Tebarekte ja dhel xhelali uel ikram.*

Falja e sunnetit të fundit të namazit të drekës:

Bëhet nijeti: *Bëra nijet për hir të Allahut të fal sunnetin e fundit të namazit të sotëm të drekës.*

Pas nijetit falet sunneti i fundit i namazit të drekës, njësoj si dy rekatet sunnet të namazit të sabahut.

NAMAZI I IKINDISË

Namazi i ikindisë përbëhet prej 8 rekatesh: 4 rekate sunnet dhe 4 farz.

Falja e sunnetit të namazit të ikindisë

Rekati i parë:

• Thuhet nijeti: *Bëra nijet, për hir të Allahut, të fal sunnetin e namazit të ikindisë së ditës së sotme!*

• Pasi thuhet tekbiri i fillimit *Allahu Ekber*, lidhen duart.

• Duke qëndruar më këmbë, këndohen me radhë *Subhaneke, Eudhu-Besmele, Fatiha* dhe një sure tjetër.

• Duke thënë *Allahu Ekber*, kalojmë në ruku, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l adhim.*

• Duke thënë *Semiallahu limen hamideh*, drejtohem në qëndrimin drejt dhe themi *Rabbena leke'l hamd.*

• Duke thënë *Allahu Ekber*, biem në sexhde, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala.*

• Duke thënë *Allahu Ekber*, drejtohem nga sexhdja për në qëndrimin ulur.

• Duke thënë *Allahu Ekber*, biem në sexhde, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala.*

• Duke thënë *Allahu Ekber*, ngrihem më këmbë për në rekatën e dytë dhe lidhim duart.

Rekati i dytë:

• Duke qëndruar më këmbë, këndohen me radhë *Besmele, Fatiha* dhe një sure tjetër.



- Duke thënë *Allahu Ekber*, kalojmë në ruku, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l adhim*.
- Duke thënë *Semiallahu limen hamideh*, ngrihemi për në qëndrimin drejt dhe themi *Rabbena leke'l hamd*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem në sexhde, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, drejtohemi nga sexhdja në qëndrimin ulur.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem përsëri në sexhde, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, ngrihemi në qëndrimin ulur.
- Në qëndrimin ulur këndohen me radhë *Ettehijjatu*, *Allahumme sal'li*, *Allahumme barik*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, ngrihemi më këmbë në qëndrimin drejt për në rekatin e tretë dhe lidhim duart.

Rekati i tretë:

- Duke qëndruar më këmbë, këndohen me radhë *Subhaneke*, *Eudhu-Besmele*, *Fatiha* dhe një sure.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, kalojmë në ruku, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l adhim*.
- Duke thënë *Semiallahu limen hamideh*, drejtohemi në qëndrimin drejt dhe themi *Rabbena leke'l hamd*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem në sexhde, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, drejtohemi nga sexhdja për në qëndrimin ulur.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem përsëri në sexhde, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, ngrihemi më këmbë për në rekatin e katërt dhe lidhim duart.

Rekati i katërt:

- Duke qëndruar më këmbë, këndohen me radhë *Besmele*, *Fatiha* dhe një sure.



- Duke thënë *Allahu Ekber*, kalojmë në ruku, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l adhim*.

- Duke thënë *Semiallahu limen hamideh*, drejtohem në qëndrimin drejt dhe themi *Rabbena leke'l hamd*.

- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem në sexhde, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.

- Duke thënë *Allahu Ekber*, drejtohem nga sexhdja për në qëndrimin ulur.

- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem përsëri në sexhde, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.

- Duke thënë *Allahu Ekber*, ngrihem nga sexhdja për në qëndrimin ulur.

- Aty këndojmë me radhë *Ettehijjatu*, *Allahumme sal'li*, *Allahumme barik*, *Rabbenaatina*.

- Japim në fillim selam djathtas, duke thënë *Esselamu alejkum ue rahmetullah*, pastaj jepet selam majtas, duke thënë *Esselamu alejkum ue rahmetullah*.

Dallimi mes sunnetit të parë prej katër rekatesh të namazit të drekës dhe sunnetit prej katër rekatesh të namazit të ikindisë:

Sunneti i parë i namazit të drekës është muekkede. Në qëndrimin e parë ulur këndohet vetëm “*Ettehijjatu*” dhe, pasi ngrihem në rekatin e tretë, këndohen “*Besmele*”, “*Fatiha*” dhe një sure.

Sunneti i parë prej katër rekatesh i namazit të ikindisë, është gajri muekkede. Në qëndrimin e parë ulur, këndohen me radhë “*Ettehijjatu*”, “*Allahumme sal'li*”, “*Allahumme barik*” dhe, pasi ngrihem në rekatin e tretë, këndohen me radhë “*Subhaneke*”, “*Eudhu-Besmele*”, “*Fatiha*” dhe një sure.

Falja e farzit të namazit të ikindisë:

- Këndohet ikameti (vetëm meshkujt),
- Bëhet nijeti: *Bëra nijet për hir të Allahut, të fal farzin e namazit të ikindisë së ditës së sotme*.

Farzi i namazit të ikindisë falet njësoj si katër rekatet farz të namazit të drekës. Dallimi mes tyre është vetëm te nijeti.



NAMAZI I AKSHAMIT

Namazi i akshamit ka pesë rekate, tre farz dhe dy sunnete. Farzi falet para sunnetit.

Falja e farzit të namazit të akshamit:

Rekati i parë:

- Këndohet ikameti (për meshkujt).
- Thuhet nijeti: *Bëra nijet, për hir të Allahut, të fal farzin e namazit të akshamit!*

- Pasi thuhet tekbiri *Allahu Ekber*, lidhen duart.
- Duke qëndruar më këmbë, këndohen me radhë *Subhaneke*, *Eudhu-Besmele*, *Fatiha* dhe një sure.

- Duke thënë *Allahu Ekber*, kalojmë në ruku, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l adhim*.

- Duke thënë *Semiallahu limen hamideh*, ngrihem për në qëndrimin drejt dhe themi *Rabbena leke'l hamd*.

- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem në sexhde, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.

- Duke thënë *Allahu Ekber*, drejtohem nga sexhdja në qëndrimin ulur.

- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem në sexhde, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.

- Duke thënë *Allahu Ekber*, ngrihem në këmbë për në rekatin e dytë dhe lidhim duart.

Rekati i dytë:

- Duke qëndruar më këmbë, këndohen me radhë *Besmele*, *Fatiha* dhe një sure.

- Duke thënë *Allahu Ekber*, kalojmë në ruku, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l adhim*.

- Duke thënë *Semiallahu limen hamideh*, ngrihem për në qëndrimin drejt dhe themi *Rabbena leke'l hamd*.

- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem në sexhde, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.

- Duke thënë *Allahu Ekber*, drejtohem nga sexhdja në qëndrimin ulur.

- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem përsëri në sexhde, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.



- Duke thënë *Allahu Ekber*, ngrihemi në qëndrimin ulur.
- Në qëndrimin ulur këndojmë vetëm lutjen *Ettehiyatu*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, ngrihemi më këmbë në qëndrimin drejt për në rekatin e tretë dhe lidhim duart.

Rekati i tretë:

- Duke qëndruar më këmbë, këndojmë *Besmele* dhe *Fatiha*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, kalojmë në ruku, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l adhim*.
- Duke thënë *Semiallahu limen hamideh*, ngrihemi për në qëndrimin drejt dhe themi *Rabbena leke'l hamd*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem në sexhde, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, drejtohem nga sexhdja në qëndrimin ulur.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem në sexhde, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, drejtohem nga sexhdja në qëndrimin ulur,
- Në qëndrimin ulur këndohen me radhë *Ettehiyatu*, *Allahumme sal'li*, *Allahumme barik*, *Rabbena atina*.
- Jepet në fillim selam djathtas, duke thënë *Esselamu alejkum ue rahmetullah*, pastaj jepet selam majtas, duke thënë *Esselamu alejkum ue rahmetullah*.

Falja e sunnetit të namazit të akshamit:

Bëhet nijeti: *Bëra nijet, për hir të Allahut, të fal sunnetin e namazit të akshamit të ditës së sotme!* Sunneti i namazit të akshamit falet njësoj si dy rekattet sunnet të namazit të sabahut.

NAMAZI I JACISË

Namazi i jacistë përbëhet prej 10 rekatesh: 4 rekate sunneti i parë, 4 rekate farzi dhe 2 rekate sunneti i fundit.

Falja e sunnetit të parë të namazit të jacistë:

Shprehet nijeti: *Bëra nijet, për hir të Allahut, të fal sunnetin e parë të namazit të jacistë të ditës së sotme!*

Pas nijetit, falet sunneti i parë i jacistë, që është i njëjtë me sunnetin



e ikindisë. Të dy këto sunnete janë sunnete gajri muekkes. Dallimi mes tyre është vetëm te nijeti.

Forma e faljes së farzit të namazit të jacisë:

- Këndohet ikameti (vetëm meshkujt).
- Shprehet nijeti: *Bëra nijet, për hir të Allahut, të fal farzin e namazit*

të jacisë së kësaj dite.

Pasi bëhet nijeti, falet farzi i namazit të jacisë, që është i njëjtë me farzin e namazit të drekës.

Mënyra e faljes së sunnetit të fundit të namazit të jacisë:

Shprehet nijeti: *Bëra nijet, për hir të Allahut, të fal sunnetin e fundit të namazit të jacisë së kësaj dite.*

Pasi bëhet nijeti, falet sunneti i fundit i namazit të jacisë, që është i njëjtë me sunnetin e namazit të sabahut.

NAMAZI I VITRIT

Namazi i vitrit përbëhet nga 3 rekate, të cilat falen pas namazit të jacisë dhe, në krahasim me namazet e tjera, ka këto dallime: në rekatën e tretë, pas këndimit të “Fatihasë” dhe një sureje, nuk kalohet menjëherë në ruku, por merret tekbiri i fillimit duke ngritur duart lart dhe më pas duke i lidhur, për të vazhduar me këndimin e lutjeve të Kunutit. Pastaj kalohet në ruku.

Rekati i parë:

• Bëhet nijeti: *Bëra nijet, për hir të Allahut, të fal namazin e vitrit të kësaj nate!*

• Pasi thuhet tekbiri *Allahu Ekber*, lidhen duart.

• Duke qëndruar më këmbë, këndohen me radhë *Subhaneke*, *Eudhu-Besmele*, *Fatiha* dhe një sure.

• Duke thënë *Allahu Ekber*, kalojmë në ruku, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l adhim*.

• Duke thënë *Semiallahu limen hamideh*, drejtohem në qëndrimin drejt dhe themi *Rabbena leke'l hamd*.

• Duke thënë *Allahu Ekber*, biem në sexhde, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.



- Duke thënë *Allahu Ekber*, drejtohem nga sexhdja për në qëndrimin ulur.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem në sexhde për herë të dytë, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, ngrihem me këmbë për në rekatin e dytë dhe lidhim duart.

Rekati i dytë:

- Duke qëndruar me këmbë, këndohen me radhë *Besmele*, *Fatiha* dhe një sure tjetër.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, kalojmë në ruku, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l adhim*.
- Duke thënë *Semiallahu limen hamideh*, drejtohem në qëndrimin drejt dhe themi *Rabbena leke'l hamd*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem në sexhde, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, drejtohem nga sexhdja për në qëndrimin ulur.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem përsëri në sexhde, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, drejtohem për në qëndrimin ulur.
- Në qëndrimin ulur këndohet vetëm lutja *Ettehijjatu*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, ngrihem me këmbë për në rekatin e tretë dhe lidhim duart.

Rekati i tretë:

- Duke qëndruar me këmbë, këndohen me radhë *Besmele*, *Fatiha* dhe një sure.
- Ngrihen duart, thuhet tekbiiri *Allahu Ekber* dhe lidhen duart përsëri.
- Këndohet *Kunuti*. (Kush nuk e di Kunutin, këndon “*Rabbena atina fi'd dunja haseneten ue fi'l ahireti haseneten ue kina adhabennar!*”)
- Duke thënë *Allahu Ekber*, kalojmë në ruku, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l adhim*.



- Duke thënë *Semiallahu limen hamideh*, drejtohem i në qëndrimin drejt dhe themi *Rabbena leke'l hamd*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem në sexhde, ku thuhet tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, drejtohem i nga sexhdja për në qëndrimin ulur.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, biem në sexhde për të dytën herë, ku themi tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.
- Duke thënë *Allahu Ekber*, drejtohem i nga sexhdja dhe qëndrojmë ulur.
- Në qëndrimin ulur këndohen me radhë lutjet *Ettehijjatu*, *Allahumme sal'li*, *Allahumme barik*, *Rabbena atina*.
- Jepet në fillim selam djathtas, duke thënë *Esselamu alejkum ue rahmetullah*, pastaj jepet selam majtas, duke thënë *Esselamu alejkum ue rahmetullah*.

ÇFARË LEXOHE T PASI FALET NAMAZI

Pas faljes së namazeve farz, jepet selami dhe thuhet:

اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

Shqiptimi: Allahumme entes selamu ue minkesselam, tebarekte ja dhel xhelali uel ikram.

Në qoftë se pas farzit nuk ka sunnet, si në namazet e sabahut dhe të ikindisë, këndohet salavat për Pejgamberin, duke thënë:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ

Shqiptimi: Allahumme sal'li ala sejjidina Muhammedin ue ala ali sejjidina Muhammed.

Në namazet që kanë sunnet pas farzit, si në namazet e drekës, akshamit dhe të jacisë, salavatet këndohen pas faljes së sunnetit.

Pas salavateve thuhet:

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ
الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ



Shqiptimi: Subhanallahi ue'l hamdu lil lahi ue la ilahe il'lallahu uallahu ekber ue la haule ue la kuvvete il'la bil'lahi alijji'l adhim.

Pastaj thuhet *Eudhu Besmele* dhe këndohet ajeti Kursi:

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

Shqiptimi: Allahu la ilahe il'la huel hajju'l kajum. La tehdhuhu sinetun ue la neum. Lehu ma fis semauati ue ma fil erdh. Men dhel ledhi jeshfau indehu il'la bi idhnihi. Ja'lemu ma bejne ejdihim ue ma halfehum. Ue la juhitune bishej'in min ilmih i il'la bima shae. Uesia kursijjuhu's semauati ue'l erdh. Ue la jeuduhu hifdhuhuma. Ue hue'l alijjul adhim.

Kuptimi: Allahu! Nuk ka Zot tjetër (që meriton adhurimin) përveç Tij, të Gjallit, të Përjetshmit, Mbajtësit të gjithçkaje! Atë nuk e kaplon as dremitja, as gjumi! Atij i përket gjithçka që gjendet në qiej dhe gjithçka që gjendet në Tokë. Kush mund të ndërhyjë tek Ai për ndokënd pa lejen e Tij? Ai di çdo gjë që ka ndodhur përpara dhe çdo gjë që do të ndodhë pas njerëzve, kurse ata nuk mund të përvetësojnë asgjë nga dituria e Tij, përveçse aq sa Ai dëshiron. Kursiu i Tij shtrihet mbi qiejt dhe tokën dhe Ai nuk e ka të rëndë t'i ruajë ato. Ai është i Larti, Madhështori!

Pastaj bëhen tesbihet me radhë:

- 33 herë Subhanallah,

سُبْحَانَ اللَّهِ

- 33 herë Elhamdulil'lah,

الْحَمْدُ لِلَّهِ



- 33 herë Allahu Ekber.

اللَّهُ أَكْبَرُ

Pas këtyre, thuhet:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ وَ هُوَ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Shqiptimi: La ilahe ilallahu uahdehu la sherike leh, lehul mulku ue lehul hamdu ue hue ala kul`li shej'in kadir.

Kuptimi: Nuk ka Zot tjetër përveç Allahut, që është një i vetëm dhe i pashoq. Pushteti dhe lavdia i përkasin Atij dhe Ai ka fuqi për çdo gjë!

Pastaj ngrihen duart lart deri në lartësinë e kraharorit dhe këndohet kjo dua që na e ka mësuar Pejgamberi, kuptimi i së cilës në shqip është:

Lavdëruar qoftë Allahu, Zoti i botëve! Paqja dhe shpëtimi qofshin mbi Pejgamberin tonë Muhammed, mbi familjen dhe sahabet e tij.

O Allah! Të kërkojmë të na ruash nga vështirësitë e padurueshme, nga ngushtica në punët e kësaj jete dhe të jetës tjetër, nga përcaktimet që shkaktojnë dhimbje, nga hallet dhe problemet që i gëzojnë armiqtë tanë.

O Allah! Na i fal gjynahet, ji i kënaqur me ne dhe na i prano lutjet tona. Na vendos në xhennet dhe na shpëto nga zjarri i xhehennemit. Na i prij mbarë të gjitha punët tona, si në këtë jetë, ashtu edhe në jetën tjetër. Na ndihmo që të përmendim Ty, të falënderojmë Ty dhe të të adhurojmë Ty ashtu siç e meriton Ti!

O Allah! Përfundoji të gjitha punët tona me mbarësi, na shpëto nga hallet e kësaj jete dhe nga dënimi në jetën tjetër.

O Allah! Kërkojmë prej Teje të kryejmë ato gjëra që na mundësojnë mëshirën dhe faljen Tënde, që na distancojnë nga të gjitha gjynahet, që na bëjnë të mundur të kryejmë të gjitha veprat e mira dhe që në fund fare do të na mundësojnë të hyjmë në xhennet dhe të shpëtojmë nga xhehennemi.

O Allah! Na i fal të gjitha gjynahet, na i zgjidh të gjitha hallet, na i gëzo zemrat, na jep forcë dhe mundësi të shlyejmë të gjitha borxhet



që kemi dhe na mundëso të kryejmë vepra, me të cilat do të fitojmë pëlqimin Tënd edhe në këtë jetë, edhe në jetën tjetër. Ti je mëshiruesi më i madh!

Zoti ynë! Më fal mua, prindërit e mi dhe të gjithë besimtarët me anë të mëshirës Tënde në ditën e gjykimit. Ti je mëshiruesi më i madh!

Paqja qoftë mbi të gjithë pejgamberët dhe lavdërimi i takon vetëm Allahut!

Në fund të duasë, këndohet ajeti i mëposhtëm, fërkohet fytyra me pëllëmbët e duarve që qenë ngritur për lutje dhe namazi merr fund:

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

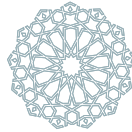
Shqiptimi: Subhane rabbike rabbi'l izzeti amma jesifun. Ue selamun ale'l murselin. Ue'l hamdu lil'lahi rabbi'l alemin.

PYETJE:

1. Tregoni rëndësinë e namazit.
2. Kush e ka detyrim faljen e namazit?
3. Tregoni kohët e pesë namazeve të ditës dhe kohët kur nuk lejohet falja e namazeve?
4. Cilat janë llojet e namazeve?
5. Cilat janë farzet e namazit? Flisni rreth farzeve që duhen plotësuar pa filluar namazin.
6. Flisni rreth farzeve gjatë faljes së namazit.
7. Cilat janë vaxhibet dhe sunnetet e namazit?
8. Çfarë e prish namazin?
9. Cilat janë veprimet mekruh të namazit?
10. Cili është dallimi ndërmjet mënyrës së faljes së katër rekateve farz dhe katër rekateve sunnet?
11. Cili është dallimi ndërmjet faljes së sunnetit muekkede dhe gajri muekkede?
12. Çfarë lexohet në namazin e vitrit në dallim nga namazet e tjera?
13. Çfarë lexohet pas faljes së namazit?

MËSIMI V

NAMAZI (II)



- Sexhdja e harresës (Sehvi sexhde)
- Virtytshmëria e namazit të falur me xhemaat
- Edukata e xhamisë dhe e xhemaatit, mënyra e faljes së namazit me xhemaat
 - Dita e premte dhe namazi i xhumasë, mënyra e faljes së namazit të xhumasë
 - Namazet e bajrameve
 - Tekbiret e teshrikut
 - Namazi i teravisë
 - Falja e namazit ulur dhe me shenja
 - Namazi i udhëtarit
 - Kazaja e namazeve që u ka kaluar koha
 - Sexhdja e tilavetit
 - Namazi i xhenazes

SEXHDJA E HARRESËS (SEHV)

Rastet kur duhet bërë sexhdja e harresës:

Brenda namazit:

- Kur kryhet me vonesë një nga farzet, si pasojë e harresës.
- Kur kryhet me vonesë njëri nga vaxhibet, si pasojë e harresës, ose kur nuk kryhet fare.



Për të plotësuar këtë mangësi në namaz, është vaxhib që në fund të namazit të kryhet sexhdja e harresës. Në rast se ndonjë farz nuk kryhet për shkak të harresës, ose lihet pa bërë me vetëdije, për shkak se namazi priset, nuk mund të plotësohet me sexhden e harresës, por duhet falur nga e para.

Kur dhe si kryhet sexhdja e harresës

Gjatë namazit, kur vonohet nga harresa një prej farzeve ose vaxhibeve, apo nuk kryhet një prej vaxhibeve, në uljen e fundit të namazit këndohet vetëm *Ettehijjatu* dhe pasi jepet selam vetëm nga e djathta:

Duke thënë *Allahu Ekber* biem në sexhde, ku themi tri herë *Subhane rabbije'l ala*. Pastaj drejtohem dhe, duke thënë *Allahu Ekber*, biem në sexhde për herë të dytë, ku themi tri herë *Subhane rabbije'l ala*. Pastaj, duke thënë *Allahu Ekber*, drejtohem në qëndrimin ulur.

Në këtë ulje këndohen me radhë *Ettehijjatu*, *Allahumme sal'li*, *Allahumme barik*, *Rabbena atina*. Jepet në fillim selam djathtas dhe pastaj majtas. Kështu, kjo sexhde quhet “sexhdja e harresës”.

VIRTYTSHMËRIA E NAMAZIT ME XHEMAAT

Feja islame i ka dhënë rëndësi të madhe faljes së namazit me xhemaat. Muslimanët që falin namaz me xhemaat, njihen nga afër me njëri-tjetrin. Ata me njohuri më të pakëta, përfitojnë nga ata me njohuri më të mëdha, përfitojnë shprehi e zakone të mira dhe me kohën heqin dorë nga zakonet e këqija.

Mes muslimanëve që vijnë faljen e namazeve me xhemaat, formohet dashuri e ndërsjellë, si dhe forcohen ndjenjat e vëllazërisë dhe të solidaritetit. Muslimanët, të cilët falen duke u vënë në radhë, siç vihen melekët para Allahut, fitojnë më shumë sevape se besimtarët që falen më vete.

Lidhur me këtë çështje, Pejgamberi ynë i dashur (s.a.s.) ka dhënë këto sihariqe:

“*Sevapi i namazit të falur me xhemaat është njëzet e shtatë herë më i madh se sa namazi i falur vetëm!*”

“*Personi që e fal namazin e jacisë me xhemaat, konsiderohet se ka falur*



namaz deri në mesnatë. Personi që e fal namazin e agimit me xhemaat, konsiderohet se ka falur namaz gjatë gjithë natës.”

Besimtari që pastrohet mirë në shtëpinë e tij dhe shkon në njërën prej xhamive që të kryejë njërin prej detyrimeve të tij ndaj Allahut, për çdo dy hapa që hedh drejt xhamisë, njëri i fshin gjynahet, ndërsa tjetri ia rrit gradën e tij.”⁵⁷

Namazet farz falen edhe vetëm, por falja me xhemaat është sunnet muekkede. Përfitimet shpirtërore të vajtjes së vazhdueshme në xhami janë të shumta, si dhe luajnë rol të madh për të siguruar unitetin e bashkësisë.

Namazet sunnet dhe nafile nuk falen me xhemaat. Vetëm namazi i teravisë, pavarësisht se është sunnet, falet edhe vetëm, edhe me xhemaat. Namazi i vitrit, që është vaxhib, falet me xhemaat vetëm në muajin e Ramazanit. Namazet e xhumasë dhe të bajrameve falen vetëm me xhemaat, nuk falen më vete.

ETIKA E XHAMISË DHE XHEMAATIT

Xhamitë janë vendet ku muslimanët adhurojnë Allahun. Xhamitë, mjediset më të nderuara mbi tokë, quhen edhe “shtëpitë e Allahut”. Besimtari që shkon në xhami për të bërë adhurim, konsiderohet vizitori dhe mysafiri i Allahut! Ashtu siç i zoti i shtëpisë i pret mirë vizitorët dhe i gostit e i nderon ata kur vijnë për vizitë, edhe Allahu do t’u japë shpërblime të mëdha besimtarëve që shkojnë në xhami!

Lidhur me këtë, Pejgamberi ynë (s.a.s.), ka thënë: *“Personi që merr abdest në shtëpi e shkon në xhami, është vizitori i Allahut. Allahu do ta shpërblejë atë që e viziton.”⁵⁸*

Respekti ndaj xhamive është detyrë për çdo musliman. Detyrat e muslimanit ndaj xhamisë, shkurtimisht janë si më poshtë:

- Në xhami hyhet me abdest, i veshur pastër dhe me rregull.
- Në xhami hyhet me këmbën e djathtë para dhe këndohen salavate për Pejgamberin (s.a.s.).
- Nga xhamia dilet duke hedhur këmbën e majtë para.

⁵⁷ Et-Tergib uet-terhib, vol. 1, fq. 260.

⁵⁸ Et-Tergib uet-terhib, vol. 1, fq. 214.



- Në xhami nuk duhet hyrë me këmbë dhe me çorape të papastra, në mënyrë që të mos ndoten tapetët dhe qilimët e xhamisë.
 - Gjatë qëndrimit brenda në xhami duhet të ruhem nga disa veprime të pahijshme, të tilla si shtrirja e këmbëve pa pasur arsye, bashkëbisedimi me zë të lartë ose të folurit me zë të lartë mbi biseda rreth çështjeve që i përkasin kësaj bote.
 - Nuk duhet të shkojmë në xhami pasi kemi ngrënë qepë ose hudhra, pra me gojën që kundërmon, pasi kjo i shqetëson të tjerët, si dhe duhet të shmangemi nga gromësima dhe veprimet që u shkaktojnë neveri të tjerëve.
- Kur në xhami këndohet Kur'an ose mbahet vaaz (predikim fetar), duhet dëgjuar imami me vëmendje dhe respekt. Ata që vijnë me vonesë në xhami, duhet të ulen aty ku ka vende të lira dhe të mos e shqetësojnë xhemaatin për të dalë në rreshtat e parë.

Le të njohim xhaminë:

Xhamitë janë pjesë të pandashme të shoqërisë muslimane dhe simbolet e bashkësisë muslimane të një vendi.

Xhami quhet ndërtesa ose mjedisi ku mbledhen muslimanët për të adhuruar Allahun.

Mesxhid do të thotë “vend faljeje”. Përgjithësisht, fjala “mesxhid” përdoret për të treguar xhamitë e vogla, megjithatë, me këtë fjalë janë emërtuar edhe xhami të mëdha, si xhamia profetike në Medine ose “Mesxhidi Nebi”.

Në mesxhide, përgjithësisht falen namazet e ditës, ndërsa namazet e xhumasë dhe të bajrameve falen në xhami.

Pjesët e xhamisë

Mihrab është vendi në anën e kibles në xhami, një vend si i futur, ku qëndron imami gjatë faljes së namazit.

Minber është një vend i lartë e me shkallë, ku ngjitet imami për të mbajtur hutben e ditëve xhuma dhe në bajrame.

Kursi, një vend i ngritur, i posaçëm për predikime (vaaz) dhe që shërben për t'u ulur në të.

Minare është një strukturë e lartë në formë kulle, e cila gjendet ngjitur me xhaminë dhe e cila shërben për të thirrur ezanin.



Ballkoni i minares (sherefe). Në pjesën e sipërme të minareve ndodhet një ballkon në formë të rrumbullakët, ku (personi që do të bëjë thirrjen e ezanit) ngjitet nëpërmjet shkallësh për të kënduar ezanin. Minaret në përgjithësi kanë një ballkon (sherefe), por ka edhe xhami me më shumë se një ballkon.

Alemi, objekti në formë gjysmëhëne, që vendoset në majë të minares.

MËNYRA E FALJES SË NAMAZIT ME XHEMAAT

Rasti i personit të lidhur pas imamit në rekatën e parë:

Personi që do të falet me xhemaat pas imamit, bën nijetin të falë namazin dhe të lidhet pas imamit. Le të marrim si shembull faljen e farzit të namazit të drekës me xhemaat:

- Çdo besimtar bën nijet duke thënë: *Bëra nijet, për hir të Allahut, të fal farzin e namazit të drekës së sotme, u lidha pas këtij imami!*

Fjalët “u lidha pas imamit” thuhet në të gjitha namazet që falen me xhemaat.

- Menjëherë pas tekbirit të imamit, edhe xhemaati thotë tekbirin fillestar, lidh duart dhe këndon pa zë *Subhaneke*. Në asnjë rekat tjetër xhemaati nuk këndon gjë tjetër gjatë qëndrimit më këmbë, përveç *Subhanekes*. Vetëm në namazet ku imami këndon me zë, xhemaati thotë në heshtje *amin*, në mbarim të këndimit të *Fatihasë*.

- Në ruku, xhemaati thotë pa zë tri herë *Subhane Rabbije'l-adhim*. Kur imami thotë me zë *Semiallahu limen hamideh*, duke u drejtuar nga rukuja, xhemaati thotë pa zë *Rabbena leke'l hamd* pas drejtimit të plotë nga rukuja.

Në sexhde, si imami, ashtu edhe xhemaati, thonë tri herë pa zë *Subhane Rabbije'l-ala*.

- Edhe në qëndrimet ulur, si xhemaati, ashtu dhe imami këndojnë pa zë lutjet *Ettehijatu*, *Allahumme sal'li*, *Allahumme barik*, *Rabbenaatina*, si dhe japin selam së bashku me imamin.

Personi që falet me xhemaat i lidhur pas imamit, në të gjitha veprimet e namazit, pra duke marrë tekbir, duke rënë në ruku, duke u drejtuar nga rukuja, duke rënë në sexhde dhe duke u ngritur nga sexhdja, si dhe duke dhënë selam, në asnjë rast nuk duhet të veprojë para imamit, por pas tij, duke e ndjekur atë.



Personi që vjen me vonesë në xhami, konsiderohet se e ka zënë rekatin, në qoftë se ai bën nijetin, thotë tekbinin fillestar dhe bie në ruku përpara se imami të jetë drejtuar nga rukuja.

Rasti i personit të lidhur pas imamit në rekatin e dytë:

Personi që s'arrin dot rukunë e rekatit të parë, bën nijetin, thotë tekbinin fillestar dhe vazhdon namazin, duke ndjekur imamin në atë pjesë të namazit që ndodhet. Në uljen e fundit, personi këndon vetëm *Ettehijjatu* dhe pret imamin të japë selam. Pasi imami jep selam në të djathtë dhe kthen kokën majtas për të dhënë selamin e dytë, personi ngrihet më këmbë duke thënë *Allahu Ekber*, për të falur vetëm rekatin e pafalur. Duke qëndruar më këmbë këndon *Subhaneke*, *Eudhu-Besmele*, *Fatiha* dhe një sure, bën rukunë, sexhdet dhe ulet. Ulur këndon *Ettehijjatu*, *Allahumme sal'li*, *Allahumme barik*, *Rabbena atina*. Pastaj jep selam djathtas e majtas, duke e përfunduar kështu namazin.

Rasti i personit të lidhur pas imamit në rekatin e tretë:

Personi që arrin imamin në rekatin e tretë të një namazi me katër rekate, në uljen e fundit këndon vetëm *Ettehijjatu* dhe pret imamin të japë selam. Sapo imami të japë selam majtas, personi ngrihet më këmbë duke thënë *Allahu Ekber* dhe plotëson dy rekatet e pafalura me imam.

Këndon *Subhaneke*, *Eudhu-Besmele*, *Fatiha* dhe një sure, bie në ruku dhe kryen sexhdet e rekatit të parë dhe duke thënë *Allahu Ekber*, ngrihet më këmbë në rekatin e dytë. Këndon *Besmele*, *Fatiha* dhe një sure, bën ruku, kryen dy sexhdet dhe ulet në qëndrimin ulur të fundit. Këndon me radhë *Ettehijjatu*, *Allahumme sal'li*, *Allahumme barik*, *Rabbena atina*, jep selam djathtas e majtas dhe e përfundon namazin.

Personi që lidhet pas imamit në rekatin e tretë të namazeve me tri rekate të akshamit dhe të vitrit, e fal atë rekat bashkë me imamin. Në uljen e fundit këndon vetëm *Ettehijjatu* dhe pret imamin të japë selam. Sapo imami të japë selam në anë të majtë, personi ngrihet më këmbë duke thënë me vete *Allahu Ekber* për të falur dy rekatet e pafalura me imam. Këndon *Subhaneke*, *Eudhu-Besmele*, *Fatiha* dhe një sure, bën ruku dhe dy sexhdet dhe ulet. Ulur këndon vetëm *Ettehijjatu* dhe, duke thënë *Allahu Ekber*, ngrihet më këmbë. Këndon *Besmele*,



Fatiha dhe një sure, bën ruku dhe dy sexhde dhe ulet. Ulur këndon me radhë *Ettehijjatu*, *Allahumme sal'li*, *Allahumme barik*, *Rabbena atina*, jep selam djathtas e majtas dhe e përfundon namazin.

Rasti i personit të lidhur pas imamit në rekatin e katërt të një namazi me katër rekate:

Personi fal rekatin bashkë me imamin. Në ulje këndon vetëm *Ettehijjatu* dhe pret imamin të japë selam. Sapo imami jep selam në të djathtë, personi ngrihet më këmbë duke thënë *Allahu Ekber*. Këndon *Subhaneke*, *Eudhu-Besmele*, *Fatiha* dhe një sure, bën ruku, dy sexhdet dhe ulet. Ulur këndon vetëm *Ettehijjatu* dhe ngrihet më këmbë për në rekatin tjetër. Këndon *Besmele*, *Fatiha* dhe një sure, bën ruku dhe dy sexhde dhe, pas sexhdes së dytë nuk rri ulur, por ngrihet më këmbë. Këndon vetëm *Besmele dhe Fatiha*, bën ruku dhe dy sexhdet dhe ulet. Ulur këndon me radhë *Ettehijjatu*, *Allahumme sal'li*, *Allahumme barik*, *Rabbena atina*, jep selam djathtas e majtas dhe e përfundon namazin.

Personi që e arrin imamin pasi ai drejtohet nga rukuja e rekatit të fundit, ngrihet më këmbë duke thënë *Allahu Ekber*. Sapo imami të japë selam në të majtë ngrihet dhe i fal katër rekatet që nga fillimi.

DITA E PREMTE DHE NAMAZI I XHUMASË

Xhumaja është një ditë e shenjtë për muslimanët. Prandaj muslimanët duhet ta presin këtë ditë me emocione dhe gëzimin e një feste, të lahen dhe të pastrohen, të veshin rrobat më të mira dhe të shkojnë në xhami. Pejgamberi (s.a.s.) ka thënë: “*Në rast se një musliman merr abdestin me përpikëri, shkon në xhami për xhuma, hesht dhe vetëm dëgjon hutben, atij do t’i falen gjynahet e vogla që ka bërë nga njëra xhuma në xhumanë tjetër.*”⁵⁹

Namazi i xhumasë ka dhjetë rekate, që përbëhen nga katër rekate sunneti i parë, dy rekate farz, katër rekate sunneti i fundit. Namazi i xhumasë falet ditën e premte në vend të namazit të drekës, duke e zëvendësuar kështu obligimin e faljes së këtij namazi. Farzi i namazit të xhumasë falet me xhemaat. Xhumaja nuk mund të falet vetëm.

⁵⁹ Rijadus-salihin, vol. 2, fq. 440.



KUSH E KA FARZ NAMAZIN E XHUMASË

Namazi i xhumasë është farz për një person, i cili është musliman, që ka mbushur moshën e pubertetit dhe që është i shëndetshëm mendërisht. Përveç këtyre tri kushteve, ai duhet të plotësojë edhe gjashtë kushtet e mëposhtme:

Kushtet që namazi i xhumasë të jetë farz:

- Namazi i xhumasë është farz vetëm për meshkujt, jo për femrat.
- Personi duhet të jetë i lirë (të mos i jetë hequr liria).
- Personi duhet të jetë banor vendës (jo udhëtar).
- Personi duhet të jetë me shëndet të plotë.
- Personi duhet të ketë shikim të mirë (jo i verbër).
- Personi duhet të mos jetë i gjymtuar.

Personi që nuk i plotëson këto kushte, nuk e ka farz namazin e xhumasë. Personi që shkon në xhami dhe e fal xhumanë, megjithëse nuk e ka detyrim atë, xhumaja që fal zëvendëson faljen e namazit të drekës së asaj dite.

Namazi i xhumasë është i vlefshëm, kur plotëson këto gjashtë kushte:

1. Falet në kohën e namazit të drekës.
2. Para namazit lexohet hutbja.
3. Vendi ku falet namazi i xhumasë, është i hapur për të gjithë.
4. Xhemaati përbëhet të paktën prej tre meshkujsh përveç imamit.
5. Personi që do të kryejë detyrën e imamit duhet të jetë një person i ngarkuar zyrtarisht me këtë detyrë nga shteti, ose person të cilit i ka dhënë leje shteti.
6. Vendi ku do të falet xhumaja, të jetë qytet ose një ndarje administrative, si fshati apo komuna.

MËNYRA E FALJES SË NAMAZIT TË XHUMASË

Ditën e premte, pas thirrjes së ezanit të drekës, paraprakisht falen katër rekate, që janë sunneti i parë i xhumasë. Nijeti për këtë sunnet thuhet kështu: *“Bëra nijet, për hir të Allahut, të fal sunnetin e parë të xhumasë!”*

Falja e sunnetit të parë bëhet si falja e namazit me katër rekate të drekës. Pas faljes së sunnetit, këndohet një ezan tjetër brenda xhamisë



dhe imami ngjitet në minber, nga ku mban hutben e xhumasë. Pas mbarimit të hutbes, këndohet ikameti dhe falet me xhemaat farzi me dy rekate i xhumasë. Xhemaati i lidhur pas imamit, bën nijet kështu: *“Bëra nijet, për hir të Allahut, të fal farzin e xhumasë së sotme dhe u lidha pas këtij imami!”*

Pas farzit, falet sunneti i fundit me katër rekate, si sunneti i parë. Nijeti bëhet kështu: *“Bëra nijet, për hir të Allahut, të fal sunnetin e fundit të xhumasë!”*

Kështu merr fund namazi i ditës së xhuma.

Pas kësaj, kush dëshiron mund të falë edhe katër rekate të tjera (dhuhr-i ahire), si dhe dy rekate sunnet.

Nijeti i namazit dhuhr-i ahire bëhet kështu: *“Bëra nijet, për hir të Allahut, të fal namazin e dhuhr-i ahirit, që nuk e kam arritur në kohë dhe më ka mbetur pa falur.”* Namazi i dhuhr-i ahirit falet njësoj si farzi me katër rekate i namazit të drekës, por është më e pëlqyer që në të gjitha rekatet të këndohet surja Fatiha, njësoj siç veprohet në namazet sunnet.

Nijeti i dy rekateve të sunnetit është: *“Bëra nijet, për hir të Allahut, të fal sunnetin e kësaj kohe.”* Ky namaz falet njëlloj si namazi sunnet i sabahut.

NAMAZI I BAJRAMEVE

Muslimanët kanë dy bajrame në vit:

- Bajramin e Ramazanit,
- Bajramin e Kurbanit.

Personat që e kanë farz namazin e xhumasë, e kanë vaxhib faljen e namazeve të bajrameve. Namazi i Bajramit është me dy rekate dhe falet me xhemaat. Në namazin e Bajramit nuk këndohet ezani dhe ikameti. Hutbja e namazit të bajramit është sunnet dhe mbahet pas namazit të sabahut. Hutbja e xhumasë është farz dhe mbahet para namazit.

Në dallim nga namazet e tjera, në namazet e Bajramit thuhet gjashtë tekbiere më tepër, tri në rekatën e parë dhe tri në rekatën e dytë. Këto tekbiere quhen *“Tekbiri zevaid”* (tekbiret shtesë).



MËNYRA E FALJES SË NAMAZIT TË BAJRAMEVE

Namazi i Bajramit të Ramazanit: Rekati i parë:

- Xhemaati rreshtohet pas imamit dhe bën nijetin: “Bëra nijet, për hir të Allahut, të fal namazin e bajramit të Ramazanit dhe u lidha pas këtij imami!”

- Xhemaati ndjek imamin, pas tij thotë tekbirin fillestar *Allahu Ekber* dhe lidh duart.

- Imami dhe xhemaati këndojnë pa zë *Subhaneke* dhe pastaj merren tri herë tekbire, siç shpjegohet më poshtë.

Tekbiri i parë: Imami me zë të lartë dhe xhemaati duke e ndjekur pa zë (njësoj si në tekbirin fillestar) thonë *Allahu Ekber*, duke ngritur duart lart, pastaj i ulin poshtë, por pa i lidhur dhe pushojnë disa sekonda.

Tekbiri i dytë: Përsëriten veprimet e tekbirit të parë dhe qëndrohet disa sekonda me duar të palidhura.

Tekbiri i tretë: Thuhet sërish *Allahu Ekber*, duke i ngritur duart dhe pastaj lidhen për namaz.

- Imami këndon pa zë *Eudhu-Besmele*, kurse me zë *Fatiha* dhe një sure. (Xhemaati nuk këndon asgjë më vete.)

- Bëhen rukuja dhe dy sexhdet. Ngrihemi më këmbë për në rekatin e dytë dhe lidhim duart.

Rekati i dytë:

- Imami këndon pa zë *Besmele*, kurse me zë *Fatiha* dhe një sure. Sapo mbaron surja, imami me zë dhe xhemaati pa zë, ashtu si në rekatin e parë, marrin tri tekbire dhe në fund të tekbirit të tretë duart nuk lidhen, por me duar të lëshuara, duke thënë *Allahu Ekber* (tekbiri i katërt), kalohet në ruku, bëhen dy sexhdet dhe rrihet ulur

- Duke qenë ulur, imami dhe xhemaati këndojnë *Ettehijatu*, *Allahumme sal’li*, *Allahumme barik* dhe *Rabbena atina*. Imami dhe xhemaati pas tij japin selam djathtas e majtas, duke e përfunduar namazin. Pastaj mbahet hutbja e Bajramit.

Namazi i Bajramit të Kurbanit:

- Bëhet nijeti: “Bëra nijet, për hir të Allahut, të fal namazin e Bajramit të kurbanit dhe u lidha pas këtij imami!”

- Duke ndjekur imamin që thotë tekbirin fillestar *Allahu Ekber*,



edhe xhemaati ngre duart duke thënë pa zë *Allahu Ekber*, i ul duart dhe i lidh nën kërthizë gati për namaz.

Pastaj falet namazi i Bajramit të Kurbanit njëlloj si namazi i Bajramit të Ramazanit. Pasi falet namazi mbahet hutbja.

TEKBIRET E TESHRIKUT

Duke filluar nga namazi i sabahut të ditës *Arefe*, që është një ditë përpara Bajramit të Kurbanit dhe deri në namazin e ikindisë së ditës së katërt të Bajramit, gjatë namazeve farz të pesë kohëve, pra për njëzet e tre vakte namazesh, menjëherë pas dhënies selam, është vaxhib të thuhet një herë:

Allahu Ekber, Allahu Ekber, la ilahe il'lallahu uallahu ekber; Allahu Ekber ue li'l lahi'l hamd!

Ky tekbir është vaxhib edhe për ata që falen vetëm, për ata që falen me xhemaat, për udhëtarët, për vendësit, për meshkujt dhe për femrat.

Nëse namazet e ditëve kur këndohet teshriku janë lënë pa falur dhe falen kaza brenda këtyre ditëve, edhe tekbiret e teshrikut duhet të thuhen, por, nëse falen kaza pas kalimit të ditëve të teshrikut, këta tekbire nuk thuhen.

Mënyra e sjelljeve gjatë ditëve të Bajramit:

Ditën e Bajramit muslimani duhet të zgjohet herët, të lajë dhëmbët, të lahet, të veshë rrobat më të mira, të lyhet me parfum dhe të shkojë në xhami për të falur namazin e Bajramit. Detyrat e tjera që na kushtëzon Bajrami janë edhe sjellja e mirë dhe buzëqeshja rrugës ndaj muslimanëve që takojmë, ndihma ndaj të varfërve për t'i gëzuar edhe ata në këtë ditë, urimi i festës së Bajramit ndaj vëllezërve muslimanë, vizita për Bajram te më të mëdhenjtë, vizita në varre, ku bëhen lutje për të vdekurit tanë, braktisja e zemërimeve me të tjerët dhe pajtimi i të hidhëruarve, bërja e dhuratave ndaj fëmijëve, me qëllim që të gëzohen për ardhjen e bajrameve.

NAMAZI I TERAVISË

Namazi i teravisë ka 20 rekate. Si meshkujt, ashtu edhe femrat, e kanë sunnet muekkede. Falet në muajin e Ramazanit. Falja e namazit të teravisë është sunnet edhe për personat që nuk agjërojnë për shkak se janë të sëmurë apo udhëtarë. Falja e namazit të teravisë në xhami



me xhemaat është sunnet dhe ka shumë sevape. Mund të falet në shtëpi, vetëm ose me xhemaat, por falja në xhami ka më shumë vlerë. Pejgamberi Muhammed (s.a.s.), ka thënë:

*“Atij që i kalon netët me ibadet (fal namazin e teravisë) gjatë muajit Ramazan, duke besuar në vlerat e këtyre netëve dhe në shpërblimin e Allahut, do t’i falen gjynahet që ka bërë më përpara.”*⁶⁰

Mënyra e faljes së namazit të teravisë:

Namazi i teravisë falet pas namazit të jacisë. Nuk lejohet falja e teravisë para jacisë. Namazi i vitrit gjatë muajit të Ramazanit, falet pas teravisë, por mund të falet edhe para teravisë.

Namazi i teravisë ka njëzet rekate dhe falet ose duke dhënë selam pas çdo dy rekateve, ose duke dhënë selam pas çdo katër rekateve. Në të dyja rastet namazi përfundon me faljen e njëzet rekateve.

Falja e namazit të teravisë me xhemaat me nga dy rekate:

Pasi mbaron falja e farzit dhe sunnetit të fundit të namazit të jacisë, fillon falja e namazit të teravisë.

Imami që drejton faljen, thotë pa zë nijetin: *“Bëra nijet, për hir të Allahut, të fal namazin e teravisë dhe iu bëra imam xhemaatit të lidhur pas meje”*, pastaj thotë tekbinin fillestar *Allahu Ekber* dhe lidh duart.

Xhemaati që falet pas imamit, thotë pa zë nijetin: *“Bëra nijet, për hir të Allahut, të fal namazin e teravisë dhe u lidha pas këtij imami”*, pastaj thotë tekbinin fillestar *Allahu Ekber* dhe lidh duart.

Imami dhe xhemaati këndojnë, secili më vetë dhe në heshtje, *Subhaneke*, pastaj imami këndon pa zë (xhemaati nuk lexon gjë më këmbë) *Eudhu-Besmele*, ndërsa me zë, *Fatiha* dhe një sure. Pastaj bëhen me radhë rukuja, dy sexhdet e rekatit të parë dhe imami e xhemaati ngrihen për në rekatën e dytë.

Imami këndon në heshtje *Besmele*, ndërsa me zë *Fatiha* dhe një sure. Të gjithë së bashku bëjnë ruku dhe dy sexhdet e rekatit të dytë, pastaj qëndrohet ulur.

Duke qenë të ulur, imami dhe xhemaati këndojnë në heshtje, secili më vete, *Ettehijatu*, *Allahumme sal’li*, *Allahumme barik*, *Rabbena atina* dhe japin selam. Kështu ka përfunduar falja e dy rekateve.

⁶⁰ Rijadus-salihin, vol. 2, fq. 467.



Pastaj imami dhe xhemaati ngrihen më këmbë për të falur dy rekate të tjera, duke vepruar ashtu siç u përshkrua për dy rekateshin e parë. Duke falur dhjetë herë nga dy rekate, përfundon falja e plotë e namazit të teravisë për një natë. Pas kësaj, falet përsëri me xhemaat namazi prej tri rekatesh i vitrit.

Falja e teravisë vetëm me nga dy rekate:

Bëhet nijeti: “*Bëra nijet, për hir të Allahut, të fal namazin e teravisë*” dhe falen dy rekate si sunneti i namazit të sabahut.

Në këtë mënyrë, deri sa të bëhen njëzet rekate, kryhet falja e namazit të teravisë me nga dy rekate. Pas kësaj, falet namazi i vitrit.

Falja e teravisë me xhemaat me nga katër rekate:

Xhemaati me imamin, të cilët bëhen gati të falin namazin e teravisë, ashtu siç u përshkrua më sipër në faljen me nga dy rekate, bëjnë nijetin, marrin tekbinin fillestar dhe lidhin duart. Pasi imami dhe xhemaati këndojnë në heshtje *Subhaneke* (xhemaati nuk këndon gjë tjetër), imami këndon pa zë *Eudhu-Besmele* dhe me zë, *Fatiha* dhe një sure. Pastaj bëhen rukuja dhe dy sexhdet e rekatit të parë dhe imami me xhematin ngrihen për në rekatën e dytë.

Në rekatën e dytë, imami këndon pa zë *Besmele* dhe me zë *Fatiha* dhe një sure. Pastaj imami dhe xhemaati bien në ruku dhe në sexhdet e rekatit të dytë, pastaj rrinë ulur. Në qëndrimin e parë ulur, në fund të rekatit të dytë, këndojnë *Ettehijjatu*, *Allahumme sal’li*, *Allahumme barik* dhe ngrihen në rekatën e tretë.

Në fillim të rekatit të tretë, imami dhe xhemati këndojnë në heshtje lutjen *Subhaneke*. Pastaj imami këndon pa zë *Eudhu-Besmele* dhe me zë *Fatiha* dhe një sure. Pastaj bëhen rukuja dhe dy sexhdet e rekatit të tretë, imami me xhemaatin ngrihen për në rekatën e katërt.

Në rekatën e katërt, imami këndon pa zë *Besmele* dhe me zë *Fatiha* dhe një sure tjetër. Pastaj bëhen rukuja, dy sexhdet e rekatit të katërt dhe rrihet ulur.

Në uljen e dytë, imami dhe xhemaati këndojnë *Ettehijjatu*, *Allahumme sal’li*, *Allahumme barik*, *Rabbenaatina* dhe japin selam. Kështu falen katër rekate namaz të teravisë.

Pastaj imami dhe xhemaati ngrihen më këmbë për të falur katër



rekate të tjera. Duke falur pesë herë nga katër rekate, siç u përshkrua këtu, plotësohen njëzet rekartet e namazit të teravisë.

Pas përfundimit të namazit të teravisë, falet me xhemaat namazi i vitrit.

Falja më vete e namazit të teravisë me nga katër rekate:

Shprehet nijeti: *“Bëra nijet, për hir të Allahut, të fal namazin e teravisë”* dhe falet siç falet sunneti i namazit të ikindisë. Ndryshimi është vetëm te nijeti që bëhet. Kështu, pesë herë nga katër, plotësohen njëzet rekartet e namazit të teravisë për atë natë. Pastaj falet namazi i vitrit.

NAMAZI ULUR DHE ME SHENJA

Në fenë islame nuk ka shtrëngim. Adhurimet bëhen në varësi të fuqisë fizike dhe mundësisë që ka njeriu. Ai që nuk ka mundësi ta falë namazin më këmbë, mund ta falë ulur.

Në këtë situatë, detyrat që duhet të plotësojë gjatë namazit kur është më këmbë, mund t'i plotësojë duke qëndruar ulur. Pastaj rukunë e bën duke u përkulur, pasi ngrihet nga rukuja bie në sexhde dhe duke vijuar kështu e plotëson namazin.

Nëse nuk mund të përkulet aq sa ta vërë ballin në tokë, mund të falet duke bërë shenjë me kokë. Ky quhet namazi me shenja, sepse rukuja dhe sexhdja bëhen vetëm duke lëvizur kokën në shenjë rukuje apo sexhdeje. Në këto situata, personi që falet duhet ta përkulë kokën si shenjë sexhdeje më shumë sesa e përkul si shenjë rukuje. Në rast se nuk e përkul kokën më shumë në sexhde se në ruku, atëherë namazi i tij nuk është i vlefshëm.

Nëse personi i sëmurë, nuk është në gjendje të rrijë ulur, e fal namazin siç është, shtrirë, me shenja të kokës. Ata që s'kanë mundësi as për të bërë shenja me kokë, e lënë namazin ta falin më pas, kur të shërohen, qoftë edhe deri në atë masë, sa të paktën të mund të lëvizin kokën.

NAMAZI I UDHËTARIT

Personat që dalin nga shtëpia e nga qyteza ose vendbanimi i tyre për të udhëtuar për në një vend të largët dhe kalojnë një distancë 18 orë me ecje normale me këmbë (rreth 90 km), quhen udhëtarë (mysafirë).



Personi që ka dalë për rrugë nga shtëpia ose vendbanimi i tij, njësoj siç quhet udhëtar gjatë udhëtimit për në destinacion, po ashtu quhet edhe pas arritjes aty për një afat kohor për më pak se 15 ditë, nëse ka vendosur më parë për të qëndruar për kaq kohë. Ai nuk quhet udhëtar, nëse ka vendosur më parë për të qëndruar pesëmbëdhjetë ditë ose më shumë se kaq.

Feja jonë ka përcaktuar disa lehtësira për udhëtarët:

Namazet farz me katër rekate, udhëtar i fal me dy rekate. Farzin dy rekate të sabahut, farzin tre rekate të akshamit dhe namazin e vitrit i fal të plotë. Po qe se gjatë udhëtimit e lejon koha, sunnetet i fal pa i shkurtuar.

Po qe se udhëtar i lidhet pas një imami që nuk është udhëtar, namazet farz i fal si imami, pra nga katër rekate. Po qe se udhëtar bëhet imam për vendësit, në fund të rekatit të dytë jep selam dhe e përfundon namazin, kurse vendësit falin më vete edhe dy rekate të tjera. Namazet katër rekate që ka lënë pa falur gjatë kohës së udhëtimit, edhe kur kalon në statusin vendës, udhëtar i bën kaza me nga dy rekate. Udhëtar mund të veshë meste dhe të bëjë mes'h (fërkim mbi ta me pëllëmbën e lagur të dorës) gjatë abdestit dhe ky mes'h është i vlefshëm për 3 ditë dhe 3 netë.

Gjatë Ramazanit, udhëtar i po të dojë agjëron, po të dojë nuk agjëron dhe i zëvendëson ato ditë që nuk ka agjëruar kur të kthehet në shtëpi. Po qe se s'ka ndonjë vështirësi për të agjëruar kur është udhëtar, është më mirë të agjërojë sesa të mos agjërojë. Udhëtar mund të mos falë namazet e xhumasë dhe të Bajramit, por në qoftë se i fal, i pranohen. Kur nuk fal namazin e xhumasë, atëherë fal namazin e mesditës.

Ja, pra, këto janë lehtësimet që feja jonë i njeh udhëtarit, duke pasur parasysh vështirësitë e udhëtimit.

KAZAJA E NAMAZEVE TË KALUARA

Falja e një namazi në kohën e përcaktuar quhet *eda*, ndërsa falja pasi të ketë kaluar koha e tij, quhet *kaza*. Lënia e një namazi pa pasur arsye dhe me vetëdije, për ta falur pasi i ka kaluar koha e tij, është gjynah



i madh. Me faljen kaza, namazi quhet i kryer, por i duhet kërkuar falje Zotit nëse lihet të falet pasi i ka kaluar koha.

Kaza falen farzet e namazeve të pesë kohëve, si dhe namazi i vitrit, kurse sunnetet nuk falen kaza. Personi që e ka lënë pa falur namazin e sabahut në kohën e vet, mund ta falë kaza deri në drekë, duke falur edhe sunnetin së bashku me farzin. Në përgjithësi, nuk ka ndonjë kohë të caktuar për faljen e namazeve kaza. Ato mund të falen në çdo kohë të natës ose ditës, me përjashtim të tri kohëve mekruh, pra kohës kur është duke lindur dielli, kohës kur dielli ndodhet në zenit dhe kohës kur dielli është duke perënduar.

Po qe se personi që nisat të falë namazet kaza, nuk e ka të qartë se namazin e cilës kohë dhe të cilës ditë ka për të falur, bën nijetin kështu: *“Bëra nijet, për hir të Allahut, të fal farzin e namazit të agimit të parë të mbetur kaza!”* Kështu, thotë farzin e namazit të drekës së parë të mbetur kaza, të ikindisë së parë, akshamit të parë, jacisë së parë, vitrit të parë, ose mund të bëjë nijet në formën e kazasë së namazit të fundit të sabahut, të drekës së fundit, të ikindisë së fundit, të akshamit të fundit, të jacisë së fundit apo të vitrit të fundit.

SEXHDJA E TILAVETIT

Sexhdja e tilavetit kryhet si respekt ndaj Allahut. Ajete të sexhdes ka në katërmbëdhjetë sure të Kur’anit. Për atë që gjatë këndimit të Kur’anit has një ajet të tillë dhe për atë që dëgjon të këndohet një ajet i tillë, është vaxhib të bjerë në sexhde.

Po qe se një ajet i sexhdes këndohet në namaz, duhet që sexhdja e tilavetit të bëhet në po atë namaz, në këtë mënyrë: po qe se këndimi ka për të vazhduar edhe pas ajetit të sexhdes, ndërpritet leximi, personi bie në sexhde, pastaj ngrihet më këmbë dhe vazhdon këndimin e Kur’anit aty ku është lënë.

Po qe se këndimi i një pjese nga Kur’ani mbaron me ajetin e sexhdes, nuk bëhet sexhde e posaçme për tilavet, nëse vazhdojmë leximin edhe për tri ajete të tjera në vijim, por, duke vepruar si zakonisht, bëhen rukuja dhe dy sexhdet e rekatit përkatës.

Po qe se ajetin e sexhdes të kënduar në namaz, e dëgjon një person që ndodhet jashtë atij namazi, duhet të bëjë sexhde. Po qe se një person që është duke u falur, dëgjon këndimin e një ajeti të sexhdes



nga një person që ndodhet jashtë atij namazi, e bën sexhden e tilavetit pas mbarimit të namazit.

Sexhdja e tilavetit të një ajeti të sexhdes bëhet brenda namazit ku këndohet, nuk mund të bëhet pas. Po që se imami këndon një ajet të sexhdes, bën sexhden e tilavetit së bashku me xhemaatin. Sexhdja e tilavetit është vaxhib për ata që janë mukel'lef (përgjegjës për urdhëresat e ndalesat fetare), pra të ngarkuar me përgjegjësinë e faljes së namazit. Nuk është vaxhib, p.sh., për femrat që ndodhen me të përmuajshme ose në periudhën e lehonisë.

Kryerja e sexhdes së tilavetit jashtë namazit:

Kthehemi nga kibla pasi kemi marrë abdest. Me nijetin për të bërë sexhde të tilavetit, themi *Allahu Ekber* pa ngritur duart dhe biem në sexhde. Aty themi tri herë *Subhane Rabbije'l-ala* dhe duke thënë *Allahu Ekber*, ngrihemi më këmbë. Është mustehab (e pëlqyeshme) që, duke u ngritur më këmbë, të themi *Gufraneke Rabbena ue ilejke'l-mesir*. Sexhdja bëhet vetëm një herë dhe pas saj nuk jepet selam.

Suret e Kur'anit ku ndodhen ajetet e sexhdes:

- | | |
|--------------------|------------------------|
| • Araf, ajeti 206 | 8) Neml, ajeti 25 |
| • Rad, ajeti 15 | 9) Sexhde, ajeti 15 |
| • Nahl, ajeti 48 | 10) Sad, ajeti 24 |
| • Isra, ajeti 107 | 11) Fussilet, ajeti 37 |
| • Merjem, ajeti 58 | 12) Nexhm, ajeti 62 |
| • Haxh, ajeti 18 | 13) Inshikak, ajeti 21 |
| • Furkan, ajeti 60 | 14) Alak, ajeti 19 |

NAMAZI I XHENAZES

Namazi i xhenazes është farz kifaje. Namazi i xhenazes është lutje për të vdekurin. Lutje drejtuar Allahut, që t'ia falë vëllait musliman të metat dhe gjynahet. Është detyra e fundit që muslimani kryen për vëllain e tij musliman.

Kujt i falet xhenazja:

Për t'i falur namazin e xhenazes një të vdekuri, duhet të plotësohen gjashtë kushte:



- I vdekuri duhet të jetë musliman.
- I vdekuri duhet të jetë i pastër (të jetë i larë dhe i mbështjellë me një qefin të pastër).
- I vdekuri duhet të jetë i vendosur para xhemaatit.
- I vdekuri duhet ta ketë trupin të plotë, ose më shumë se gjysmën e trupit, apo kokën dhe gjysmën e trupit.
 - Personi që do të drejtojë namazin, duhet të qëndrojë më këmbë (nëse nuk ka arsye që e pengon ta realizojë këtë gjë).
 - I vdekuri duhet të jetë i shtrirë mbi tokë dhe të mos jetë mbi supe të njerëzve ose mbi kafshë.

Meqë namazi i xhenazes është farzi kifaje, në rast se këtë namaz e falin disa muslimanë, nuk është e nevojshme që ta falin të tjerët. Nuk është kusht xhemaati për këtë namaz. Ky farz quhet i plotësuar edhe nëse në namazin e të vdekurit merr pjesë vetëm një mashkull ose vetëm një femër. Situatat që prishin namazet e tjera, e prishin edhe namazin e xhenazes. Namazi i xhenazes mund të falet në çdo kohë, përveç tri kohëve mekruh.

Shtyllat e namazit të xhenazes janë katër tekbiere dhe qëndrimi më këmbë (kijam). Dhënia e selamit është vaxhib. Në namazin e xhenazes nuk ka ruku dhe sexhde.

Sunnetet e namazit të xhenazes:

- Imami që do të drejtojë faljen e namazit të xhenazes, duhet të qëndrojë në drejtim me gjoksin e të vdekurit.
 - Këndimi i *Subhanekes* pas tekbitit të parë.
 - Këndimi i *Allahumme sal'li* dhe *Allahumme barik* pas tekbitit të dytë.
 - Këndimi i duasë pas tekbitit të tretë.

MËNYRA E FALJES SË NAMAZIT TË XHENAZES

I vdekuri i larë dhe i mbështjellë me qefin, vendoset mbi musalla (një shtrat prej druri, ose guri të lartë rreth një metër nga toka). Xhenazja vendoset para xhemaatit. Imami qëndron në drejtim me gjoksin e të vdekurit. Xhemaati qëndron i rreshtuar më këmbë, me fytyrë dhe gjoks nga kibla, pas imamit. Është mustehab që xhemaati të vendoset në tri rreshta.

Gjatë shprehjes së nijetit, përcaktohet nëse i vdekuri është mashkull (burrë) apo femër (grua), fëmijë djalë apo vajzë.



Imami që drejton faljen, bën nijet duke thënë: “Bëra nijet, për hir të Allahut, të drejtoj faljen e namazit të këtij të vdekuri burrë (grua, djalë, vajzë) dhe të bëj dua!”

Xhemaati i lidhur pas imamit bën nijet: “Bëra nijet, për hir të Allahut, të fal namazin e këtij të vdekuri burrë (grua, djalë, vajzë), të bëj dua për të dhe u lidha pas këtij imami!”

Në qoftë se xhemaati nuk e di nëse i vdekuri është burrë, grua, djalë ose vajzë, bën nijetin kështu: “Bëra nijet, për hir të Allahut, të fal namazin e këtij të vdekuri, të bëj dua për të dhe u lidha pas këtij imami!”

Pas bërjes së nijetit, imami me zë të lartë dhe xhemaati pa zë mbas tij, thonë tekbirin e parë *Allahu Ekber*, i ngrenë duart deri në veshë, si zakonisht, dhe pastaj i ulin dhe i lidhin nën kërthizë.

Imami dhe xhemaati këndojnë pa zë *Subhaneke*, së cilës i shtojnë fjalët *ue xhel’le thenauke*, të posaçme vetëm për rastin e xhenazes.

Pas kësaj, pa ngritur duart, imami me zë dhe xhemaati pa zë, thonë tekbirin e dytë *Allahu Ekber* dhe si imami, ashtu edhe xhemaati, këndojnë pa zë *Allahumme sal’li* dhe *Allahumme barik*.

Pa i ngritur duart, thuhet tekbiri i tretë *Allahu Ekber* dhe këndohet pa zë duaja e xhenazes. Ai që s’e di duanë e xhenazes, këndon duanë e Kunutit, kurse ai që s’e di as këtë, këndon *Rabbena atina fi’d dunja haseneten ue fi’l ahireti haseneten ue kina adhaben nar*.

Pas kësaj, përsëri pa i ngritur duart, thuhet tekbiri i katërt *Allahu Ekber* dhe, pa kënduar asgjë tjetër, jepet selam djathtas *Esselamu alejkum ue rahmetullah*, pastaj jepet selam majtas *Esselamu alejkum ue rahmetullah*. Kështu merr fund falja e namazit të xhenazes.

Duatë që këndohen në namazin e xhenazes pas tekbirit të tretë:

Për çdo xhenaze këndohet kjo lutje:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَعَاثِنَا وَذَكَرْنَا وَأُنثَانَا وَصَغِيرِنَا
وَكَبِيرِنَا

اللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَيَّ الْإِسْلَامِ وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّنَا
عَلَيَّ الْإِيمَانَ

Shqiptimi: Allahummegfir li-hajjina ue mejjitina ue shahidina ue gaibina ue dhekerina ue unthana ue sagirina ue kebirina. Allahumme



men ahjejtëhu minna fe ahjihi ale'l-islami ue men teueffjetëhu minna fe teueffëhu ale'l-iman.

Kuptimi: Zoti ynë! Fali të gjallët e të vdekurit tanë, ata që ndodhen e ata që s'ndodhen këtu, burra e gra, të vegjël e të mëdhenj!

Zoti ynë! Brezat që do të vijnë prej nesh, bëji muslimanë dhe atyre që ka për t'u ardhur vdekja, bëji të vdesin si muslimanë!

Pas kësaj, këndohet lutja e posaçme për të vdekurin që iu fal namazi, si më poshtë:

1. Lutja për të vdekurin burrë:

وَحُصَّ هَذَا الْمَيِّتَ بِالرُّوحِ وَالرَّاحَةِ وَالرَّحْمَةِ وَالْمَغْفِرَةِ وَالرِّضْوَانِ
 اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ مُحْسِنًا فَرِّدْ فِي إِحْسَانِهِ وَإِنْ كَانَ مُسِيئًا فَتَجَاوَزْ
 عَنْهُ وَلِقِهِ الْأَمْنَ وَالْبُشْرَى وَالْكَرَامَةَ وَالزُّلْفَى بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ
 الرَّاحِمِينَ

Shqiptimi: Ue hussa hadhel-mejjite bir-rauhi uer-rahati ue'l-magfireti uer-ridhuan. Allahumme in kane muhsinen fezid fi ihsanihi ue in kane musien fetexhauëz anhu ue lekkihil emne uel bushra uel keramete uez- zulfa bi-rahmetike ja erhamerrahimin.

Kuptimi: Jëpi këtij të vdekuri mëshirë, prehje, paqe e pëlqimin hyjnor!

Zoti ynë! Po qe se ky i vdekur është një njeri që ka bërë mirë, jepja dhe ti shpërblimin më të tepërt; por po qe se ka bërë keq, falja gjynahet dhe mos e ndëshko! Hiqja frikën këtij të vdekuri, përgëzoje me bujarinë Tënde, nderoje dhe ngjite në pozitë të lartë, Allahu im, o më mëshiruesi i mëshiruesve!

2. Lutja kur e vdekura është grua:

وَحُصَّ هَذِهِ الْمَيِّتَةَ بِالرُّوحِ وَالرَّاحَةِ وَالْمَغْفِرَةِ وَ الرِّضْوَانِ اللَّهُمَّ إِنْ
 كَانَتْ مُحْسِنَةً فَرِّدْ فِي إِحْسَانِهَا وَإِنْ كَانَتْ مُسِيئَةً فَتَجَاوَزْ عَنْهَا
 وَ لِقِهَا الْأَمْنَ وَ الْبُشْرَى وَ الْكَرَامَةَ وَ الزُّلْفَى بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ
 الرَّاحِمِينَ



Shqiptimi: Ue hussa hadhihi'l mejjitete birrauhi uerraheti ue'l magfireti ue'r-ridhvan. Allahumme in kanet muhsineten fezid fi ihsaniha ue in kanet musieten fetexhauetz anha ue lekkihal emne ue'l bushra ue'l keramete uez-zulfa birahmetike ja erhamerrahimin.

Kuptimi: *Dhe jepi kësaj të vdekure mëshirë, prehje, paqe e pëlqimin hyjnor!*

Zoti ynë! Po qe se kjo e vdekur është një njeri që ka bërë mirë, jepja dhe Ti shpërblimin me të tepërt; por po qe se ka bërë keq, falja mëkatet e mos e ndëshko!

Hiqja frikën kësaj të vdekure, përgëzoje me bujarinë tënde, nderoje dhe ngjite në pozitë të lartë, Allahu im, o më mëshiruesi i mëshiruesve!

3. Lutja kur i vdekuri është djalë:

اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا فَرَطًا وَاجْعَلْهُ لَنَا أَجْرًا وَذُخْرًا وَاجْعَلْهُ لَنَا شَافِعًا
وَمُشَفَّعًا

Shqiptimi: Allahummexh'alhu lena feretan uexh'alhu lena exhren ue dhuhren uexh'alhu lena shafian ue musheffean.

Kuptimi: *Zoti ynë, bëje këtë djalë pritësin tonë në xhennet dhe bëje për ne dhuratë për në jetën tjetër! Zoti ynë, bëje këtë djalë ndërmjetës për ne dhe pranoja ndërhyrjen e lutjen e tij për ne!*

4. Lutja kur e vdekura është vajzë:

اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا لَنَا فَرَطًا وَاجْعَلْهَا لَنَا أَجْرًا وَذُخْرًا وَاجْعَلْهَا لَنَا شَافِعَةً
وَمُشَفَّعَةً

Shqiptimi: Allahummexh'alha lena feratan uexh'alha lena exhran ue dhuhran uexh'alha lena shafiaten ue musheffean.

Kuptimi: *Zoti ynë, bëje këtë vajzë pritësen tonë në xhennet dhe bëje për ne dhuratë për në jetën tjetër! Zoti ynë, bëje këtë vajzë ndërmjetëse për ne dhe pranoja ndërhyrjen dhe lutjen e saj për ne!*



Ata që s'i dinë duatë e xhenazes, mund të këndojnë këtë ajet me nijetin e duasë:

رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

Shqiptimi: Rabbena atina fid-dunja haseneten ue fil-ahireti haseneten ue kina adhabennar.

Kuptimi: Zoti ynë, na jep të mira në këtë botë, na jep të mira në jetën tjetër dhe na mbro nga ndëshkimi i zjarrit!

PYETJE:

1. Çfarë është sexhdja e harresës (sehvi sexhde) dhe kur bëhet ajo?
2. Tregoni rreth vlerave të namazit me xhemaat.
3. Çfarë duhet të kemi kujdes kur jemi në xhami?
4. Flisni rreth objekteve fetare që gjenden brenda në xhami.
5. Si e fal namazin me xhemaat personi që lidhet pas një imami?
6. Kush e ka farz namazin e xhumasë?
7. Sa rekate ka namazi i xhumasë?
8. Kush e ka vaxhib namazin e Bajramit?
9. Cili është ndryshimi mes namazit të Bajramit dhe namazeve të tjera?
10. Flisni rreth tekbireve teshrike.
11. Cilat janë detyrat tona në Bajram?
12. Flisni rreth vlerave të namazit të teravisë.
13. Si falet namazi i teravisë?
14. Si falet namazi ulur dhe me shenja?
15. Kush quhet udhëtar fetarisht dhe si e fal namazin udhëtar?
16. Çfarë quhet eda dhe çfarë quhet kaza? Si falen namazet kaza?
17. Çfarë është sexhdja e tilavetit dhe si kryhet ajo?
18. Kujt i falet namazi i xhenazes?
19. Si bëhen nijetet kur xhenazja i falet burrit, gruas, djalit apo vajzës?
20. Si falet namazi i xhenazes?

MËSIMI VI

AGJËRIMI



- Rëndësia e agjërimit dhe dobitë e tij
- Kush e ka farz agjërimit?
- Vlerat e syfyrit dhe iftarit, lutja e iftarit
- Kur dhe si bëhet agjërimi?
- Llojet e agjërimit
- Arsyet që lejojnë të mbahet agjërimi i Ramazanit në kohë të tjera dhe fidja
- Gjykimi fetar në lidhje me mosagjërimit në muajin Ramazan pa pasur arsye
- Situatat që e prishin namazin, që kushtëzojnë kazanë dhe keffaretin
- Situatat kur prishet agjërimi dhe nevojitet vetëm kazaja
- Situatat që nuk e prishin agjërimit
- Situatat mekruh (të papëlqyeshme) për agjëruesin
- Situatat që nuk konsiderohen mekruh për agjëruesin

RËNDËSIA E AGJËRIMIT

Kushti i tretë nga pesë kushtet e Islamit është agjërimi i muajit të Ramazanit. Agjërimi i muajit Ramazan është bërë farz në vitin e dytë të hixhretit.

Agjërimit do të thotë të mos hahet, të mos pihet dhe të mos kryhen marrëdhënie seksuale duke filluar nga zbardhja e ditës dhe deri në perëndimin e diellit, pasi është bërë nijeti i agjërimit të asaj dite.



Muaji i Ramazanit përcaktohet sipas kalendarit hënor, prandaj në njërën vit ai është 29 ditë dhe në vitin tjetër 30 ditë. Edhe kur muaji i Ramazanit është më pak se 29 ditë, agjërimi është i saktë, sepse farz është agjërimi i plotë i muajit. Kështu, pas vitit që u shpall dhe deri në vitin që vdiq, Pejgamberi (s.a.s.) ka agjëruar nëntë muaj Ramazan, katër prej të cilëve ishin 29 ditësh dhe pesë prej tyre ishin 30 ditësh.

Muaji i Ramazanit është një muaj i shenjtë dhe i bekuar për muslimanët. Drita e Islamit ka lindur këtë muaj dhe libri ynë i shenjtë, Kur'ani, që ndriçoi botën, ka filluar të zbresë gjatë këtij muaji. Nata e Kadrit, që është më e çmuar se njëmijë muaj, është në këtë muaj. Në këtë muaj mbahet edhe agjërimi, që na pastron nga brenda prej mendimeve të mbrapshta dhe pamjen tonë të jashtme nga sjelljet e pahijshme.

Allahu i Lartë urdhëron e thotë:

“O besimtarë! Ju është urdhëruar agjërimi, ashtu siç u ishte urdhëruar atyre para jush, që të mund të ruheni nga të këqijat.”⁶¹

Agjërimi është një ibadet i rëndësishëm, që na largon nga të këqijat në këtë botë, na mbron nga xhehennemi në jetën tjetër dhe është shkak për të na u falur gjynahet. Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) na ka dhënë lajmin e mirë se: “*Kush agjëron duke besuar dhe duke pritur shpërblimin prej Allahut, atij do t'i falen gjynahet e mëparshme.*”⁶²

DOBITË E AGJËRIMIT

1. Agjërimi zbukuron moralin e besimtarit:

Agjërimi na e kujton vazhdimisht Allahun dhe na e zhvillon ndjenjën e përgjegjësisë. Ai na e pastron zemrën prej ndjenjave të mbrapshta dhe mendjen prej mendimeve të këqija, si dhe na pengon t'u bëjmë keq të tjerëve. Duke përfutur sjelljet morale më të bukura, agjërimi na bën pothuaj melekë. Agjërimi i mbron sytë nga shikimi i gjërave haram, gjuhën nga fjalët e gënjeshtërtë e të shëmtuara, veshët nga dëgjimi i gjërave haram, duart nga punët e këqija, këmbët nga vajtja në vende haram.

⁶¹ Bakara, 2/183.

⁶² Rijadus-Salihin, vol. 2, fq. 489.



Urtësia përse agjërimi është bërë farz, gjendet te përmbushja e detyrës së robërisë ndaj Allahut dhe distancimi nga veprimet e gabuara.

2. Agjërimi zhvillon te njeriu ndjenjat e mëshirës dhe të ndihmës së ndërsjellë:

Njeriu i pasur që nuk di se çfarë është uria, nuk e kupton si dhe sa duhet urinë dhe problemet që rëndojnë mbi të varfrin. Kur njeriu agjëron, kupton më mirë se çfarë është uria, ndjen më shumë shpirtërisht problemet e të varfërve dhe në zemrën e tij zgjohen ndjenjat e mëshirës e të dhembshurisë. Falë agjërimit, njeriu u shtrin të varfërve dorën e ndihmës dhe përpiqet të zgjidhë problemet e tyre

3. Agjërimi e mëson njeriun t'ua dijë vlerën të mirave:

Njeriu i vlerëson begatitë që ka pasi t'i humbasë ato, por atëherë kjo gjë s'ka më vlerë. Falë agjërimit, njeriu kupton më mirë vlerën e begative, duke pasur parasysh se ai e privon vetveten nga këto begati për një periudhë të caktuar. Kur ndërgegjësohet, njeriu i mbron më mirë begatitë që ka dhe e falënderon Allahun që ia ka dhënë.

4. Agjërimi mbron shëndetin:

Lidhur me këtë, Pejgamberi (s.a.s.) ka thënë: *“Agjëroni, që të ruani shëndetin.”*⁶³ Falë agjërimit, organet e tretjes, që punojnë njëmbëdhjetë muaj gjatë vitit, pushojnë gjatë një muaji. Pas muajit të Ramazanit, organet e trupit e kryejnë funksionin e tyre në mënyrë më të fuqishme. Mjekët dhe shkencëtarët e kanë treguar qartë se agjërimi është shumë i vlefshëm për trupin e njeriut nga aspekti shëndetësor. Në lidhje me agjërimin, mjeku Alex Carel, shkencëtari i njohur francez që ka fituar çmimin Nobel në fushën e mjekësisë, ka thënë: *“Gjatë agjërimit shpenzohen lëndët ushqimore që janë depozituar në trupin e njeriut, të cilat zëvendësohen me lëndë ushqimore të reja dhe në këtë mënyrë trupi i njeriut rinovohet. Agjërimi është i vlefshëm për trupin e njeriut nga aspekti shëndetësor.”*⁶⁴

⁶³ Keshful-hafa, vol. 2, fq. 33.

⁶⁴ Enciklopedia Hayat, artikulli Agjërimi.



5. Agjërimi e mëson njeriun të jetë i duruar:

Njeriu që agjëron e mëson trupin e tij duke mos ngrënë dhe duke mos pirë për një afat të caktuar kohor, për të duruar me lehtësi vështirësitë, me të cilat mund të përballlet gjatë jetës. Ai nuk frikësohet nga lufta me armikun dhe di të përballojë të gjitha vështirësitë që mund t'i dalin përpara.

KUSH E KA FARZ AGJËRIMIN

Me qëllim që agjërimi të jetë farz, duhen përmbushur këto kushte:

- Të jetë musliman.
- Të ketë zhvillim mendor normal.
- Të ketë mbushur moshën e pubertetit.

Agjërimi i muajit të Ramazanit është farz për çdo besimtar musliman, mashkull apo femër qoftë, që ka mbushur moshën e pubertetit dhe ka zhvillim mendor normal. Agjërimi është urdhër i prerë i Allahut. Fëmijët që nuk kanë mbushur moshën e pubertetit, nuk e kanë farz të agjërojnë, por është mirë të mësohen dalëngadalë me agjërimin, me kusht që agjërimi të mos u shkaktojë dëmtime fizike për moshën e re që kanë.

Femrat nuk agjërojnë dhe nuk falin namaz kur janë me të përmuajshme apo lehona. Pas përfundimit të këtyre periudhave, ato agjërojnë kaza ditët e paagjëruara, ndërsa namazet e pafalura nuk i bëjnë kaza.

VLERË E SYFYRIT DHE E IFTARIT

Ngritja për syfyр për të ngrënë para se të hyjë koha e agjërimit, është mustehab. Pejgamberi (s.a.s.) ynë ka thënë: *“Hani në syfyр, sepse në atë kohë ka bereqet.”*⁶⁵ Ushqimi në syfyр i jep forcë besimtarit që të durojë agjërimin gjatë ditës. Koha e syfyrit është njëra nga kohët kur dua ja pranohet nga Allahu. Personi që ngrihet në syfyр për të ngrënë, duhet që t'i lutet Allahut dhe të kërkojë që t'i falen gjynahet.

⁶⁵ Rijadus-salihin, vol. 2, fq. 495.



Besimtari që përmbush ibadetin e agjërimit dhe arrin kohën e iftarit, ndjen gëzim dhe lumturi të madhe në shpirt. Ditën e gjykimit, kur të dalë përpara Allahut për të marrë shpërblimin e agjërimit, ai ka për të shijuar aty gëzimin më të madh.

Pejgamberi (s.a.s.) ka thënë: *“Muslimani që agjëron ka dy gëzime: Njëri është kur agjëron, ndërsa tjetri kur takohet me Allahun.”*⁶⁶ Pejgamberi (s.a.s.) na ka treguar se duatë që bëhen në kohën e iftarit nuk kthehen mbrapsht, por pranohen nga Allahu.

Lutja e iftarit:

Këndimi i lutjes së mëposhtme në kohën e iftarit është sunnet:

“Allahumme leke sumtu ue bike amentu ue alejke teuekkeltu ue ala rizkike eftartu. Ue saumel gadi min shehri ramadhane neuejtu. Fagfir li ma kademtu ue ma ahartu.”

Kuptimi: *“Allahu im, për hirin Tënd agjërova, ty të besova, te Ti u mbështeta dhe agjërimin tim me riskun Tënd e hapa. Dhe bëra nijet të agjëroj edhe ditën e nesërme të Ramazanit. M'i fal gjynahet e kaluara dhe gjynahet në të ardhmen time!”*

KUR DHE SI BËHET NIJETI PËR AGJËRIM

Që agjërimi të jetë i vlefshëm, është kusht të shprehet nijeti për të agjëruar.

Agjërimi pa nijet nuk është i pranueshëm.

Për agjërimin e Ramazanit, koha e shprehjes së nijetit është nga akshami deri në kohën e paradites (duha) së ditës së nesërme.

Duhet pasur parasysh se:

Përgjithësisht, nijeti i agjërimit shprehet pasi hahet syfyri. Personi që nuk ngrihet në syfyr, por zgjohet pas kohës së imsakut, kur ka marrë fund koha për të ngrënë dhe pirë, mund të bëjë nijetin e agjërimit, edhe në qoftë se ka lindur dielli, deri në kohën e paradites (duha). Mjafton që gjatë kësaj kohe të mos bëjë ndonjë veprim që e prish agjërimin.

⁶⁶ Et-Tergib uet-Terhib, vol. 2, fq. 81.



Personi që nuk dëshiron të ngrihet në syfy, mund të bëjë nijet për të agjëruar të nesërmen, pas akshamit. Ky person nuk është i detyruar të ngrihet natën vetëm për të bërë nijetin. Personi që zgjohet në syfy, por harron të bëjë nijetin dhe e kujton këtë gjë në mëngjes, ka kohë të bëjë nijet deri në kohën e paradites (duha). Ata që e bëjnë nijetin deri në limitin e fundit të kohës, u pranohet agjërimi si ta kishin bërë nijetin në fillim të kohës së caktuar. Pasi kalon koha e paradites (duha) nuk bëhet më nijet. Kur bëhet kaza agjërimi që nuk është mbajtur në muajin e Ramazanit duke pasur arsye, nijeti bëhet në mbrëmje. Kjo vlen edhe për agjërimin e dëmshpërblimit (keffaret). Në të dy rastet e fundit të agjërimin, nijeti nuk bëhet pas imsakut.

Në thelb, nijeti bëhet me zemër. Njeriu që ia thotë zemra në mbrëmje se do të agjërojë të nesërmen, konsiderohet që e ka bërë nijetin. Njeriut që ngrihet në syfy për të ngrënë me mendimin që të agjërojë, mendimi i vlen si nijet. Nijeti me zemër për të agjëruar është i mjaftueshëm. Por është më mirë që nijeti i bërë me zemër të shprehet edhe me gojë. Prandaj, njeriu që ka për të agjëruar, krahas nijetit me zemër, është mirë të shprehet me gojë: *“Bëra nijet, për hir të Allahut, të agjëroj ditën e nesërme të Ramazanit”*.

LLOJET E AGJËRIMIT

Janë gjashtë lloje agjërimesh:

1. Agjërimet farz: Agjërimi i muajit të Ramazanit, agjërimi kaza i agjëtimeve të pakryera gjatë muajit të Ramazanit, si dhe të gjitha agjërimet si dëmshpërblim (keffaret).

2. Agjërimet vaxhib: Agjërimet e zotimit dhe kazaja e agjëtimeve nafile të prishura.

3. Agjërimet sunnet: Agjërimi i ditës së nëntë dhe të dhjetë, ose të dhjetë dhe të njëmbëdhjetë të muajit Muharrem.

4. Agjërimet mustehab: Agjërimi i ditës së trembëdhjetë, katërbëdhjetë dhe pesëmbëdhjetë të muajve hënorë (sipas kalendarit hixhri), i ditëve të hënë e të enjte të javës, si dhe agjërimi gjashtë ditë në muajin Sheuual, pas Ramazanit.

5. Agjërimet mekruh: Agjërimi vetëm i ditës së dhjetë të muajit Muharrem, agjërimi vetëm i ditës së premte, ose vetëm i ditës së shtunë.



6. Agjërimet haram: Agjërimi i ditës së parë të Bajramit të Ramazanit, si dhe i katër ditëve të Bajramit të Kurbanit. Ditët e bajrameve janë ditë gostie e gëzimi dhe jo ditë agjërimi. Besimtarit nuk i ka hije të refuzojë gostinë e Allahut.

ARSYET QË LEJOJNË TË MBAHET AGJËRIMI I RAMAZANIT NË NJË KOHË TJETËR

Mosmbajtja e agjërimin në Ramazan pa pasur arsye, është gjynah dhe ka edhe ndëshkimin e vet. Por, për arsyet që do të renditen më poshtë, njeriu quhet i justifikuar dhe mund të mos e agjërojë muajin e Ramazanit ose t'a prishë agjërimin që ka filluar para se të vijë iftari:

- Sëmundja: Po qe se një i sëmurë frikësohet që agjërimi ia rëndon ose ia zgjat sëmundjen, mund të mos agjërojë dhe ditët e paagjëruara i bën kaza pas shërimit.

- Udhëtimi: Personi që niset në një udhëtim të paktën 90 km larg vendbanimit të tij, mund të mos agjërojë. Ditën apo ditët e paagjëruara ai i bën kaza pas kthimit nga udhëtimi. Po qe se nuk ka ndonjë vështirësi për të agjëruar, është më mirë të agjërojë edhe gjatë udhëtimit.

- Rrezikshmëria: Personi mund t'a prishë agjërimin nëse kërcënohet për këtë gjë me vdekje ose me dëmtim fizik. Ditët e paagjëruara i agjëron kaza, kur të jetë larguar rreziku.

- Shtatzënia dhe gjidhënia: Gruaja shtatzënë ose me fëmijë në gji, mund ta prishë agjërimin, nëse ka frikë që mos agjërimi i sjell dëm asaj ose fëmijës. Ditët e paagjëruara i agjëron kaza, pas shtatzënisë ose heqjes së fëmijës nga gjiri.

- Uri dhe etje e madhe: Personi i agjëruar, që ka frikë se mos nga uria ose etja e madhe mund të pësojë tronditje mendore ose dëmtim trupor, mund ta prishë agjërimin, duke i bërë kaza ditët e paagjëruara në një kohë të përshtatshme më vonë.

- Pleqëria dhe dobësia e madhe: Personi që është në moshë shumë të thyer dhe tepër i dobët për ta përballuar agjërimin, mund ta prishë atë. Meqë edhe më pas nuk do të mundet të agjërojë, e shlyen agjërimin duke dhënë fidjen e çdo dite të paagjëruar.



FIDJA

Pleqtë në moshë të madhe, të dobët dhe të sëmurët që nuk kanë shpresë për shërim, japin fidje për çdo ditë të Ramazanit që nuk kanë agjëruar. Vlera e fidjes së një dite është sa vlera e fitrit. Kjo fidje mund të jepet në fillim, në mes ose në fund të Ramazanit.

Vlera e përgjithshme e fidjes mund t'i jepet një të varfëri të vetëm ose të shpërndahet te disa të varfër. Ata që nuk kanë mundësi materiale të japin fidje, i lutën Allahut t'i falë. Po qe se pleqtë e të dobët më pas rifitojnë një shëndet që mund t'i lejojë të agjërojnë, ose të sëmurët e pashpresë shërohen, ata i bëjnë kaza ditët e paagjëruara. Pas shërimit, fidja e dhënë u konsiderohet lëmshë.

GJYKIMI NË LIDHJE ME MOSAGJËRIMIN E RAMAZANIT PA ARSYE

Agjërimi i muajit të Ramazanit është urdhër i prerë i Allahut. Muslimanët e kanë detyrim ta kryejnë urdhrin e Allahut. Muslimani, i cili gjatë muajit të Ramazanit pa pasur arsye nuk agjëron dhe ha e pi, duhet të agjërojë ditët e paagjëruara një e nga një dhe nuk duhet të japë keffaret, sepse keffareti nuk është dënim për ditët e paagjëruara, por për ditët kur agjërimi priset para iftarit.

Ai musliman që nuk agjëron në muajin e Ramazanit pa pasur arsye, ka bërë gjynah dhe është përgjegjës për këtë gjynah përpara Allahut. Prandaj, ai duhet të pendohet, t'i përgjërohet Allahut që ta falë dhe ta bëjë kaza sa më parë të jetë e mundur ditën ose ditët që nuk ka agjëruar.

SITUATAT QË E PRISHIN AGJËRIMIN DHE QË KUSHTËZOJNË KAZANË DHE KEFFARETIN

- Të hash, të pish (qoftë ushqimi, qoftë pirja e ilaçeve).
- Kryerja e marrëdhënieve seksuale.
- Pirja e duhanit.

Kaza: Agjërimi një për një i ditëve të agjërit të prishur.

Keffaret: Agjërimi i dy muajve të njëpasnjëshëm ose i gjashtëdhjetë ditëve të njëpasnjëshme për një ditë agjërimi të prishur.

Veprimi i personit, i cili, pasi ka bërë nijetin dhe ka nisur agjërimin, e prish atë duke ngrënë, duke pirë, ose duke kryer marrëdhënie seksuale në mënyrë të pajustificueshme dhe të vetëdijshme. Prandaj,



përveç zëvendësimit të ditëve të prishura një për një, personi është i detyruar të agjërojë edhe ditët e dëmshpërblimit (keffaret).

Keffaret do të thotë të agjërosh për çdo ditë të prishur dy muaj të njëpasnjëshëm ose gjashtëdhjetë ditë të njëpasnjëshme.

Nëse agjërimi për keffaretin ndërpritet, ose lihet mangët për ndonjë arsye çfarëdo, rifillohet nga e para, pa llogaritur ditët e agjëruara, gjer në çastin e ndërprerjes ose të lënies pa mbaruar dhe agjërohen plot dy muaj ose gjashtëdhjetë ditë. Gjatë agjërimin të keffaretit, femrat e ndërpresin agjërimin në ditët me të përmuajshme dhe e vazhdojnë ku e patën lënë pas përfundimit të të përmuajshmeve, deri në plotësimin e dy muajve ose të gjashtëdhjetë ditëve.

SITUATAT KUR PRISHET AGJËRIMI DHE KUSHTËZON VETËM KAZANË

- Gëlltitja e gjërave të pangrënshme dhe të gjërave që nuk përdoren si ilaç (si p.sh., dheu, letra pambuku etj.)
- Thithja e ilaçit me hundë.
- Hedhja e ndonjë lëngu në vesh me qëllim mjekimi.
- Gëlltitja pa dashje e ujit gjatë marrjes abdest, kur pastrohet goja dhe hundët.
- Po qe se personi fut në gojë një pe të ngjyrosur, i cili e lëshon ngjyrën dhe gëlltit pështymën e ngjyrosur.
- Po qe se personit ia prishin agjërimin me forcë.
- Kur personit që është duke fjetur, dikush i hedh ujë në fyt.
- Vjellja me gojën plot (me dëshirën e vet).
- Prishja e agjërimin duke pandehur se ka ardhur koha e iftarit, megjithëse nuk ka ardhur ende.
- Vazhdimi i ngrënies ose i pirjes edhe pas kalimit të kohës së imsakut, duke pandehur se s'ka kaluar ende.

SITUATAT QË NUK E PRISHIN AGJËRIMIN

- Kur personi që agjëron, ha ose pi nga harresa (sapo kujtohet, shpëlan gojën dhe vazhdon agjërimin.) Por, po qe se pasi kujtohet, i kalon në fyt diçka, i prishet agjërimi.
- Hyrja e ujit në vesh,
- Hedhja e ilaçit në sy,



- Kur personi lahet në mëngjes, ndërkohë që duhet të lahej në darkë,
- Vjellja pa dashje,
- Ejakulimi në gjumë (krijimi i situatës së papastërtisë seksuale në gjumë),
- Dhënia gjak,
- Hyrja pa dashje në fyt e tymit ose e pluhurit,
- Gëlltitja e pështymës që ndodhet në gojë.

SITUATAT MEKRUH PËR AGJËRUESIN

• Shijimi i një ushqimi pa e gëlltitur. (Nuk është mekruh, në qoftë se gruaja që agjëron e kontrollon gjellën për kripë pa e gëlltitur, në rastin kur bashkëshorti i saj krijon probleme në lidhje me kripën e ushqimit).

• Mbledhja e pështymës në gojë dhe gëlltitja e saj. (Në qoftë se, pasi e ka mbledhur pështymën në gojë, e nxjerr jashtë dhe pastaj e fut sërish në gojë dhe e gëlltit, i prishet agjërimi).

• Dhënie gjaku në sasi që do të shkaktonte debulesë dhe kryerja e punëve të rënda.

SITUATAT QË NUK KONSIDEROHEN MEKRUH PËR AGJËRUESIN

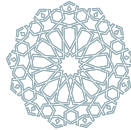
- Nuhatja e një arome të mirë apo parfumi,
- Larja e dhëmbëve me furçë,
- Mbushja e gojës me ujë dhe shpëlarja e saj,
- Tërheqja e ujit me hundë dhe nxjerrja jashtë,
- Larja e trupit.

**PYETJE:**

1. Çfarë është agjërimi?
2. Tregoni dobitë e agjërimin.
3. Kush e ka farz agjërimin?
4. Mësoni përmendësh duanë e iftarit.
5. Kur dhe si bëhet nijeti për agjërim?
6. Cilat janë llojet e agjërimin?
7. Cilat janë arsyet, të cilat lejojnë që agjërimi i muajit Ramazan të kryhet në një kohë tjetër?
8. Çfarë është fidja dhe kush e ka detyrim ta japë atë?
9. Ç'do të thotë kaza dhe keffaret?
10. Cilat janë situatat kur agjërimi që prishet duhet kompensuar edhe me kaza, edhe me keffaret?
11. Cilat janë situatat kur agjërimi i prishur kompensohet vetëm me agjërim kaza?
12. Cilat janë situatat kur agjërimi nuk quhet i prishur?
13. Cilat janë situatat mekruh dhe jo mekruh për agjëruesin?

MËSIMI VII

ZEKATI



- *Rëndësia dhe dobitë e zekatit*
- *Kush e jep zekatin*
- *Nisabi*
- *Kujt i jepet zekati*
- *Mallrat, për të cilat nuk jepet zekat*
- *Mallrat, për të cilat jepet zekat*
- *Sadakaja e fitrit*

RËNDËSIA DHE DOBITË E ZEKATIT

Zekati është kushti i katërt nga pesë kushtet e Islamit. Zekati u bë farz në vitin e dytë të hixhretit para farzit të agjërimit. Zekati është ibadet që kryhet me pasuri.

Zekati është dhënia nga muslimanët që quhen të pasur sipas kritereve fetare, e një të dyzetës së pasurisë së tyre një herë në vit. Në Kur'an, zekati përmendet së bashku me namazin në tridhjetë e shtatë vende. Kjo tregon rëndësinë e madhe të zekatit në fenë islame.

Zekati është një ibadet që e pastron zemrën nga koprracia dhe pasurinë nga pjesa që u takon të varfërve si e drejtë e tyre mbi të, që zhvillon te të pasurit ndjenjat e mëshirës dhe të dhembshurisë. Dhënia e zekatit afron shtresat shoqërore me njëra-tjetrën, zhvillon dhe forcon ndihmën reciproke dhe solidaritetin në shoqëri, si dhe ndjenjat e unitetit dhe të vëllazërisë.



Feja islame ka sjellë shumë parime, me të cilat kurohen problemet e shoqërisë dhe nevojat e saj. Zekati që e urdhëron Allahu, është një sistem solidariteti social. Zekati bën që pasuria të shtohet dhe të begatohet. Allahu e ruan nga falimentimi dhe nga dëmi i njerëzve të këqij, pasurinë nga e cila jepet zekati. Pejgamberi (s.a.s.) ka thënë: “Mbrotjeni pasurinë tuaj me anë të zekatit.”⁶⁷

Zekati është një kriter që tregon se sa të sinqertë jemi ne me fenë tonë. Ai që jep zekatin i tregon Allahut sa i sinqertë është në adhurimin e Tij, si dhe përmbush detyrën e tij të falënderimit ndaj Zotit që ia ka dhënë këtë pasuri. I pasuri që jep zekatin është një njeri i dobishëm dhe i dashur për shoqërinë, sepse ai ndihmon të varfërit dhe sjell buzëqeshjen në fytyrat e tyre.

KUSH E JEP ZEKATIN

Personi që përmbush kushtet e mëposhtme duhet të japë zekat:

- Të jetë musliman.
- Të jetë i shëndoshë mendërisht.
- Të ketë mbushur moshën e pubertetit.
- Të jetë i lirë.
- Të jetë i pasur fetarisht (të zotërojë shumën që quhet *nisab*, pasi të jenë përjashtuar nga llogaria paratë e duhura për nevojat bazë dhe borxhet që mund të ketë, pas një viti).
 - Pasuria gjendje apo vlera në para, për të cilën jepet zekati:
 - Duhet të ketë arritur masën e nisabit, që ka vlerën 80.18 gramë ar.
 - Kjo sasi duhet të ketë qenë nën zotërimin e pronarit të saj për një vit të plotë hënor.
 - Sasia duhet të jetë faktikisht dhe juridikisht rentabël.

NISABI

Nisabi është kriteri i të qenit i pasur sipas fesë islame. Personi që zotëron si nisab sasinë e parave, pasi të jenë hequr nga llogaria sasia që i duhet për të përmbushur nevojat themelore të jetesës dhe për të larë të gjitha detyrimet, sipas fesë islame, quhet i pasur.

⁶⁷ Et-Tergib uet-Terhib, vol. 1, fq. 520.



Kushti i sasisë së nisabit duhet edhe për atë që duhet të japë fitër apo të presë kurban, por për këto ibadete nuk është kusht që pronari ta ketë pasur nën zotërim sasinë nisab për një vit të plotë hënor dhe të jetë rentabël.

KUJT I JEPET ZEKATI

Zekati u jepet:

- Të varfërve: Persona që, sipas kriterëve fetare, quhen pa pasuri dhe nuk zotërojnë sasinë e nisabit.
- Të skamurve: Persona që nuk zotërojnë asgjë për të jetuar.
- Njerëzve që janë në borxh: Njerëzit që nuk mundën t'i mbulojnë borxhet e tyre me sasinë nisab që zotërojnë.
- Udhëtarëve: Ata që mbeten pa para kur janë duke udhëtuar larg vendit të vet ku kanë pasuri. (Këtyre personave mund t'u jepet zekat sa për t'u kthyer në shtëpi).
- Atyre që janë në rrugën e Allahut: Janë personat që kanë dalë në udhë për xhihad dhe haxh, ose ata që kanë lënë punët e tyre për t'u përkushtuar kërkimit dhe shkencës, por kanë mbetur pa para.

Radha që duhet ndjekur në dhënien e zekatit:

Në fillim vëllezërit, fëmijët e vëllezërve, xhaxhai dhe halla, daja dhe tezja; pastaj farefisi tjetër dhe fqinjët, të varfërit e lagjes, fshatit dhe qytetit. Zekati është më mirë t'u jepet të varfërve që do ta shpenzojnë zekatin për të plotësuar nevojat e tyre, sesa atyre personave që do ta shpenzojnë në rrugën e gjynahut, ose do ta shpërdorojnë më kot atë.

KUJT NUK I JEPET ZEKATI

Zekati nuk u jepet:

- Babait, nënës, gjyshërve e gjysheve,
- Djalit, fëmijëve të djalit, vajzës, fëmijëve të vajzës, si dhe fëmijëve të lindur prej tyre,
- Të pasurve,
- Jomuslimanëve,
- Zekatin nuk mund t'ia japin njëri-tjetrit bashkëshortja dhe bashkëshorti.



MALLRAT PËR TË CILAT NUK JEPET ZEKAT

Nuk jepet zekat për gjërat që janë të nevojshme për personin dhe njerëzit ndaj të cilëve ai është përgjegjës që të kujdeset. Këto quhen “nevojat bazë” dhe kryesoret e tyre janë:

Shtëpitë e banimit, pajisjet shtëpiake, veshmbathjet, mjetet e transportit, librat, mjetet e punës të artistëve, ushqimet dhe stolitë përveç arit e argjendit, si: perla, xhevahire, smeralde etj., që nuk janë për t'u shitur.

MALLRAT PËR TË CILAT JEPET ZEKATI DHE MASA E ZEKATIT

Këto janë nisabi i mallrave, për të cilat jepet zekati dhe sasia e zekatit që jepet prej tyre:

- Ar: Sasia minimale 80.18 gramë dhe për sasi më të madhe, një e dyzeta.
- Argjend: Sasia minimale 561 gramë dhe për sasi më të madhe, një e dyzeta.
- Para: Për sasinë minimale me vlerën e nisabit dhe për sasi më të madhe, një e dyzeta. (Nisabi i parasë, d.m.th., sasia e pasurisë, e cila merret për bazë në dhënien e zekatit të parasë është të zotërosh më e pakta para në ekuivalencë me 80.18 gramë flori.)
- Mallra tregtie: Për çdo lloj malli tregu në sasinë minimale sa vlera e parasë me nisab dhe për sasi më të madhe, një e dyzeta.
- Dele dhe dhi: Një dele për çdo dyzet dele ose një dhi në dyzet dhi.
- Gjedhë dhe kafshë të trasha: Një viç që ka mbushur moshën njëvjeçare për çdo tridhjetë gjedhë.
- Deve: Një deve për çdo pesë kokë deve.

Me shtimin e numrit të bagëtive shtohet edhe sasia e nisabit e tyre. Zekati i prodhimeve bujqësore është më ndryshe.

Zekati i mallrave të sipërpërmendur mund të jepet si në mall, ashtu edhe në vlerën e tij në para.

Nijeti është kusht për vlefshmërinë e zekatit. I pasuri që i jep zekat një të varfëri, duhet ta thotë nijetin me zemër dhe nuk e ka kusht ta shprehë atë me gojë.



SADAKAJA E FITRIT

Personi i pasur sipas kritereve fetare, pra që zotëron sasinë e nisabit pasi të ketë hequr shpenzimet për nevojat bazë dhe borxhet e tij, e ka vaxhib të japë sadakanë e fitrit. Nuk është kusht që nisabi të ketë qëndruar në dorë të pronarit për një vit hënor dhe të jetë rentabël.

Fitri është një sadaka që jepet në muajin e Ramazanit. Dhënia e saj para Bajramit është më e parapëlqyer. Fitri mund të jepet edhe ditën e Bajramit e më vonë. Personi i pasur sipas kritereve fetare, e ka vaxhib të japë sadaka fitër edhe për vete, edhe për gjithë fëmijët e tij që s'kanë mbushur moshën e pubertetit.

Sadakaja e fitrit jepet për katër ushqimet e mëposhtme, sipas llojeve të përcaktuara:

Lloji:	Sasia:
1- Grurë	1460 gr.
2- Thekër	2920 gr.
3- Rrush i thatë	2920 gr.
4- Hurma	2920 gr.

Si fitër jepen këto prodhime ose vlera e tyre në para. Jepet ajo që i shërben më tepër të varfërit. Fitri i jepet vetëm një të varfëri dhe nuk mund të ndahet mes dy të varfërve. Një i varfër mund të marrë më shumë se një fitër. Fitri jepet duke bërë nijet. Por nuk është e domosdoshme t'i thuhet personit që i jepet se ajo që po merr është fitër. Mjafton të bëhet nijeti me zemër.

Fitri u jepet të varfërve që marrin edhe zekat. Edhe ata që nuk agjërojnë në Ramazan për një arsye të caktuar, kanë për detyrim të japin fitrin, nëse janë të pasur fetarisht (kanë sasinë e nisabit).

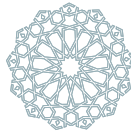
Fitri ndihmon që edhe të varfrit ta festojnë Bajramin. Pra, me anë të fitrit edhe paguhet borxhi, edhe fitohet sevapi. Dhënia e fitrit bëhet shkak që personit t'i pranohet agjërimi, t'i lehtësohet momenti i vdekjes dhe të shpëtojë nga dënimi i varrit.

*PYETJE:*

1. Tregoni shkurtimisht rreth dobive të zekatit.
2. Kush e ka detyrim dhënien e zekatit?
3. Kujt i jepet zekati?
4. Kujt nuk i jepet zekati?
5. Për cilat mallra nuk është e detyruar dhënia e zekatit?
6. Për cilat mallra dhe në çfarë sasive jepet zekati?
7. Çfarë është nisabi?
8. Çfarë është sadakaja e fitrit?

MËSIMI VIII

HAXHI



- *Rëndësia e haxhit dhe dobitë e tij*
- *Kush e ka farz haxhin, kur është farz haxhi*
- *Llojet e haxhit*
- *Ithrami, telbije, tavaf, saji dhe vakfe*
- *Mënyra e kryerjes së haxhit*
- *Umre*

RËNDËSIA E HAXHIT DHE VLERAT E TIJ

Haxhi është kushti i pestë i Islamit. Haxhi është vizita që u bëhet disa vendeve të caktuara në kohë të caktuar.

Haxhi u bë farz në vitin e nëntë të hixhretit. Haxhi është adhurim fizik dhe me pasuri. Muslimanët që plotësojnë disa kushte të caktuara, e kanë farz të shkojnë në haxh një herë në jetë. Ashtu si të gjithë urdhrat e Allahut, edhe urdhri për të shkuar në haxh, përmban shumë urtësi.

Grumbullimi dhe bashkimi i muslimanëve të ardhur nga vende të ndryshme, që janë raca të ndryshme dhe që flasin gjuhë të ndryshme në një vend dhe për një qëllim, si dhe drejtimi i tyre nga Allahu me lutje, falje dhe adhurim me një gjuhë të përbashkët, forcon vëllazërimin dhe unitetin islam. Ai mundëson njohjen e ndërsjellë mes muslimanëve dhe interesimin e tyre për hallet dhe problemet e njëri-tjetrit.



Veshja e muslimanëve me rrobën e quajtur ihram, cilido qoftë diferencimi financiar mes tyre, i pasur apo i varfër, ringjall në shpirtra idenë e barazisë dhe të qëndrimit në mahsher. Udhëtimi i haxhit rrit diturinë dhe mirësjelljen te njeriu, si dhe kalit shprehinë e bashkëpunimit kundër vështirësive. Zhvillon ndjenjën e mëshirës dhe të ndihmës ndaj të varfërve e të skamurve, duke ulur varësinë ndaj pasurisë.

Vizita e vendeve ku lindi dhe u rrit Hz. Muhammedi (s.a.s.) dhe nganisi të përhapë feja islame në botën mbarë, është burim emocionesh shpirtërore për zemrat dhe forcon ndjenjat fetare. Në vendet e shenjta njeriu e ndjen veten më afër Allahut dhe fiton shumëfish sevape për adhurimet e bëra. Atyre që kryejnë detyrën e haxhit për hir të Allahut dhe tregohen të kujdesshëm që të mos u bëjnë keq njerëzve, do t'u falen gjynahet. Në lidhje me këtë çështje, Pejgamberi (s.a.s.) ka thënë: *“Ai që bën haxhin për hir të Allahut, që distancohet nga fjalët dhe sjelljet e këqija, do të kthehet nga haxhi i pastruar nga gjynahet ashtu siç e ka lindur nëna.”*⁶⁸

KUSH E KA FARZ HAXHIN DHE KUR ËSHTË FARZ HAXHI?

Haxhi është farz për personin që plotëson këto kushte:

- Ka zhvillim mendor normal.
- Ka mbushur moshën e pubertetit.
- Është musliman.
- Është i lirë (nuk i është hequr liria).
- E di se haxhi është farz. (Ky kusht vlen edhe për ata që sapo e kanë pranuar fenë islame dhe jetojnë në një vend jomusliman. Për një vend musliman është e paimagjinueshme që muslimani mos ta dijë se haxhi është farz).
- Ka të ardhura financiare për të shkuar e për t'u kthyer nga haxhi, pasi ka siguruar mënjane nevojat bazë të jetesës për familjen dhe personat që ka nën përgjegjësi për të gjithë kohën, që nga nisja gjer në kthim.
- Ka të ardhurat e nevojshme për shpenzimet e udhëtimit të haxhit, vajtje-ardhje.

⁶⁸ Rijadus-salihin, vol. 2, fq. 521.



- Të mbërrijë në Qabe brenda afateve të përcaktuara fetarisht për kryerjen e haxhit.

Me përjashtim të këtyre kushteve që numëruam, janë të domosdoshme edhe plotësimi i këtyre kushteve, që quhen kushtet e haxhit, në mënyrë që haxhi të kryhet personalisht.

Kushtet kryesore që duhen plotësuar për të shkuar në haxh janë:

- Personi që do të shkojë në haxh, duhet të jetë i shëndoshë fizikisht. (Të mos jetë i verbër, i çalë, i gjymtuar, i sëmurë apo i dobët fizikisht, aq sa të mos jetë në gjendje ta përballojë udhëtimin e haxhit).

- Të mos ketë ndonjë pengesë për kryerjen e haxhit.

- Rruga të jetë e sigurt.

- Gruaja e martuar duhet të jetë e shoqëruar nga burri apo një mashkull i afërm, me të cilin është e ndaluar martesë fetarisht.

- Të ketë përfunduar periudha e iddetit (pritjes) për gruan që i ka vdekur bashkëshorti apo është e shkurorëzuar.

Personi që plotëson kushtet që numëruam më sipër, e ka farz të shkojë në haxh sa më parë të jetë e mundur.

FARZET E HAXHIT

Haxhi ka tri farze; një kusht dhe dy elemente përbërëse (rukun).

Ato janë:

1. Veshja e ihramit (kusht),
2. Qëndrimi në Arafat,
3. Tavafi rreth Qabesë.

LLOJET E HAXHIT

Nga aspekti i mënyrës se si përmbushet, ka tre lloj haxhi:

- Haxhi i vetëm (ifrad): Quhet haxhi që bëhet pa umre. Haxhiu, kur vesh ihramin, bën nijet vetëm për haxhin dhe kryen vetëm detyrat e haxhit. Personi që kryen haxhin ifrad, nuk e ka vaxhib të presë kurban.

- Haxhi i përbërë (temettu): Quhet haxhi ku umreja dhe haxhi kryhen me ihrame të veçanta. Haxhiu në fillim vesh ihramin për të kryer umrenë, e kryen atë dhe pastaj heq ihramin. Kur vjen dita, ai



vesh sërish ihramin dhe kryen haxhin. Në haxhin temettu prerja e kurbanit është vaxhib.

- Haxhi i njësuar (kiran): Kryerja e umresë dhe haxhit me një ihram. Haxhiu bën nijet, si për umrenë, ashtu edhe për haxhin kur vesh ihramin. Në fillim kryen umrenë, por nuk e heq ihramin dhe me të kryen haxhin. Në haxhin kiran është vaxhib prerja e kurbanit.

Personi që do të shkojë në haxh, zgjedh njërën prej këtyre tri llojeve të haxhit. Pavarësisht se cilin lloj zgjedh, muslimani e plotëson detyrimin e haxhit, po që se e kryen njërin nga llojet e zgjedhura sipas rregullave përkatëse që ka ai lloj.

- Sipas shafiitëve, një femër, cilado qoftë, mund të shkojë në haxh pa u shoqëruar me një mashkull, në qoftë se shkon në grup me të paktën dy femra të tjera.

Ihram, telbije, tavaf, saj dhe vakfe:

Ihram: Quhet konsiderimi haram për një kohë të caktuar, për personin që do të kryejë haxhin ose umrenë, i disa veprimeve dhe sjelljeve, që në kushte të zakonshme janë hallall. Hyrja në ihram bëhet duke bërë nijet për haxhin apo për umrenë dhe duke lexuar telbije.

Telbije: Quhet pohimi me zë të lartë, teksa je i veshur me ihram, i fjalëve: *Lebbejke Allahumme leke lebbejk. Lebbejke la sherike leke lebbejk. Inne'l hamde ue'n ni'mete leke ue'l mulk, la sherike lek.*

Femrat e thonë telbijen me zë të ulët.

Tavaf: Rrotullimi rreth Qabesë shtatë herë, sipas rregullave të caktuara.

Saj: Lëvizja mes kodrave Safa dhe Merva, që gjenden pranë Qabesë. Kjo vajtje-ardhje bëhet shtatë herë, duke shkuar nga Safa në drejtim të Mervas katër herë dhe nga Merva në drejtim të Safas tri herë.

Vakfe: Quhet qëndrimi për një periudhë të caktuar në vendet e quajtura Arafat dhe Muzdelife. Qëndrimi në Arafat është farz, ndërsa në Muzdelife është vaxhib.

MËNYRAT E KRYERJES SË HAXHIT

Personi që ka qëllim të shkojë në haxh për të kryer një detyrë të shenjtë, së pari siguron të ardhurat e fituara me rrugë hallall. Para se të nisët, shlyen borxhet dhe u kërkon njerëzve të tjerë që t'ia bëjnë



hallall. Pendohet tek Allahu, duke kërkuar që t'i falen gjynahet që mund të ketë bërë. Përpiqet të kryejë kaza të gjitha adhurimet që i kanë mbetur pa kryer në kohë. Ditën që do të nisët, para nisjes, fal dy rekate namaz në shtëpi. Takohet, kërkon që t'ia bëjnë hallall pjesëtarët e familjes dhe i përshëndet ata, miqtë, shokët e të afërmit. Gjatë udhëtimit për në haxh dhe kryerjes së tij, ai ruhet nga fjalët dhe veprimet që lëndojnë të tjerët.

Para arritjes në kufirin e fundit, i quajtur *Mikat*, ku duhet të vishet ihrami, priten thonjtë dhe bëhet pastrimi i trupit, duke bërë gusl, ose të paktën merret vetëm abdest. Meshkujt heqin të gjitha rrobat dhe veshin ihramin, që përbëhet nga dy rroba që quhen *izar* dhe *rida*. Gjatë kohës që është i veshur me ihram, i mban këmbët dhe kokën të pambuluara. Femrat e veshin ihramin pa i hequr rrobat.

Pastaj, në kufirin e fundit për veshjen e ihramit, pra në *Mikat*, falen dy rekate namaz si sunnet i ihramit, thuhet nijeti i haxhit dhe këndohet telbije. Në këtë mënyrë, haxhiu ka hyrë në ihram. Përderisa është me ihram, haxhiu distancohet nga veprimet e ndaluara për të.

Kur arrihet në Mekë, bëhet gusl ose merret abdest. Pastaj shkohet në Qabe dhe bëhet rreth saj tavafi i quajtur Kudum dhe pas tavafit falen dy rekate namaz tavafi dhe bëhet vajtje-ardhja (saj) mes kodrave Safa dhe Merva, sipas rregullave. Pastaj haxhiu qëndron në Mekë. Gjatë këtij qëndrimi, nëse ka mundësi, haxhiu i fal namazet në Qabe dhe bën tavaf nafile sa herë të mundet. Kështu fitohen edhe sevape.

Ngjitja në Arafat bëhet një ditë para Arefesë. Dita e Arefesë kalohet e gjitha në Arafat, deri në perëndim të diellit. Koha kalohet me dua dhe me ibadete. Namazet e drekës dhe të ikindisë bashkohen në kohën e namazit të drekës së bashku me xhemaat. Falja e dy namazeve në kohën e namazit të parë quhet xhem-i takdim. Pas drekës bëhet vakfe.

Pas perëndimit të diellit, para se të falet namazi i akshamit, shkohet në Muzdelife. Në Muzdelife falen së bashku, me xhemaat, namazi i akshamit me namazin e jacisë, në kohën e namazit të jacisë. Falja e dy namazeve në kohën e namazit të dytë quhet xhem-i tehir. Nata kalohet në Muzdelife, ku mblidhen gurë për të qëlluar shejtanin të nesërmen.

Ditën e Bajramit falet sa më herët namazi i agimit dhe rrihet në qëndrimin e Muzdelifes. Kur zbardh, bëhet nisja për në Mina.



Në ditën e parë të Bajramit, në Mina kryhen veprimet e mëposhtme, sipas radhës në vijim:

- Personi gjuan shtatë herë me gurë në Xhemrenë e Akabesë.
- Qeth flokët dhe heq rrobat e ihramit. (Ata që kryejnë haxhin ifrad, të cilët nuk e kanë vaxhib të presin kurban, qethin flokët dhe heqin rrobën e ihramit pasi të gjuajnë me gurë në Akabe. Ata që kryejnë haxhin temettu dhe kiran, gjuajnë shejtanin me gurë, presin kurban dhe pastaj heqin rrobën e ihramit).
- Po të ketë kohë dhe mundësi haxhiu, po këtë ditë shkon në Mekë dhe bën tavafin e vizitës së Qabesë, që është farz.

Në ditën e dytë të Bajramit kryhen me radhë këto veprime: Gjuhen nga shtatë gurë në tri vende, duke u nisur nga më i vogli, më pas i ndërmjetmi dhe në fund Akabeja. Ata që nuk kanë mundur ta kryejnë tavafin e vizitës së Qabesë në ditën e parë të Bajramit, e kryejnë atë tavaf në ditën e dytë.

Në ditën e tretë të Bajramit: Gjuhen nga shtatë gurë në tri vende, duke u nisur nga më i vogli, më pas i ndërmjetmi dhe në fund Akabeja. Pastaj, pas kthimit nga Minaja në Mekë, në të njëjtën ditë, kryhet tavafi i lamtumirës dhe përmbushet në këtë mënyrë detyra e haxhit.

Haxhi që shpjeguar më lart, është haxhi i llojit ifrad, që ndryshon në disa veprime nga haxhi temettu dhe kiran.

Haxhi temettu: Muslimani që ka vendosur të kryejë haxhin temettu, vesh ihramin në kufirin Mikat për të bërë umrenë. Pasi arrin në Mekë, ai kryen umrenë sipas rregullave të saj, qethet dhe heq ihramin. Pret kështu pa ihram deri në ditën para Arefesë (tervije). Ditën e tervijes vesh prapë ihramin për haxh dhe e kryen atë siç u përshkrua më lart. Në dallim nga haxhi ifrad, në haxhin temettu:

- Ditën e parë të Bajramit, pas gjuajtjes së shejtanit me gurë, haxhiu pret kurban, pastaj qethet dhe del nga ihrami.
- Pas tavafit të vizitës së Qabesë, bën vajtje-ardhjen (saj) mes kodrave Safa dhe Merva.



Haxhi kiran: Muslimani që bën haxhin kiran në mikat, bën nijet të kryejë edhe haxhin, edhe umrenë, pastaj vesh një ihram për të dyja. Pasi arrin në Mekë, në fillim kryen umrenë, pastaj bën tavafin kudum dhe pastaj vajtje-ardhjen (saj) mes kodrave Safa dhe Merva. Ai nuk e heq ihramin. I veshur me ihram, ai pret ditën e quajtur tervije, në të cilën ngjitet në Arafat, ku kryen veprimet e haxhit që janë sqaruar më sipër. Në ndryshim nga haxhi ifrad, haxhiu ditën e parë të Bajramit, pas gjuajtjes së shejtanit me gurë, pret kurban, pastaj qethet dhe heq ihramin.

UMREJA

Umreja përbëhet nga tavafi i Qabesë, ecja mes Safas dhe Mervas dhe qethja që kryen personi pasi ka veshur ihramin në Mikat. Umreja nuk ka afat kohor të përcaktuar dhe mund të kryhet në çdo kohë të vitit.

Umreja është sunnet. Ajo mund të kryhet në çdo kohë, me përjashtim të pesë ditëve, duke filluar nga Arefeja dhe deri në ditën e fundit të Bajramit të kurbanit.

Si bëhet umreja:

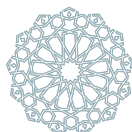
Muslimani që dëshiron të bëjë umre, bën pastrimin e duhur jashtë kufijve Mikat, bën nijetin e umresë, këndon telbijen dhe vesh ihramin. Kur arrin në Mekë, bën tavafin e umresë rreth Qabesë, sipas rregullave. Pasi kryen tavafin, fal dy rekate namaz sunnet të tavafit. Pastaj kryen ecjen mes kodrave Safa dhe Merva. Pastaj qethet dhe heq ihramin. Kështu përmbushet detyra e umres.

PYETJE:

1. Çfarë është haxhi?
2. Tregoni shkurtimisht dobitë e haxhit.
3. Kush e ka farz haxhin?
4. Tregoni llojet e haxhit.
5. Në cilin lloj haxhi nuk është vaxhib prerja e kurbanit?
6. Çfarë quhet ihram, telbije, tavaf, saj dhe vakfe?
7. Çfarë është umreja?

MËSIMI IX

KURBANI



- *Rëndësia e kurbanit dhe kush pret kurban*
- *Kur dhe si pritët kurbanit?*
- *Mishi dhe lëkura e kurbanit*
- *Kafshët që lejohen dhe ato që nuk lejohen të bëhen kurban*
- *Kurbani i zotimit (kushtimit)*
- *Llojet e betimit dhe dispozita fetare në lidhje me to*

RËNDËSIA E KURBANIT

Kurbani është therja e kafshëve, në një kohë të përcaktuar, me qëllim ibadeti.

Prerja e kurbanit është një ibadet që kryhet me pasuri dhe është vaxhib. Ai është urdhëruar në vitin e dytë të hixhretit. Kurbani është një sakrificë e bërë në rrugën e Allahut dhe shenjë falënderimi ndaj Tij për begatitë që na ka dhënë.

Kurbani i prerë nga të pasurit dhe i shpërndarë te të varfrit forcon mes muslimanëve ndjenjat e dashurisë dhe të vëllazërisë. Kështu edhe të varfrit gëzohen së bashku me të pasurit. Kjo hare që sjell akti i bërjes së kurbanit, rrit paqen dhe mirëkuptimin social mes njerëzve.

Pejgamberi ynë i dashur (s.a.s.) ka treguar qartë se prerja e kurbanit është një detyrë e rëndësishme për të pasurit, kur ka thënë: “*Ai që ka mundësi ekonomike dhe nuk pret kurban, më mirë të mos vijë në xhami.*”⁶⁹

⁶⁹ Et-tergib uet-terhib, vol. 2, fq. 155.



KUSH PRET KURBAN

Prerja e kurbanit është vaxhib për personat që:

- Janë muslimanë,
- Kanë zhvillim mendor normal,
- Kanë mbushur moshën e pubertetit,
- Janë të lirë,
- Janë vendës (nuk janë mysafirë në një vend tjetër),
- Zotërojnë sasinë nisab në para apo në pasuri. (Nuk është kusht që të ketë kaluar një vit për nisabin që të pritet kurban)

KUR DHE SI PRITET KURBANI

Kurbanit pritet gjatë ditëve të Bajramit të Kurbanit, duke filluar që nga dita e parë pas faljes së namazit të Bajramit dhe deri në akshamin e ditës së tretë. Pas akshamit të ditës së tretë të Bajramit nuk pritet më kurban.

Kafsha e caktuar për kurban duhet të trajtohet mirë, si gjatë dërgimit në vendin e therjes, ashtu dhe gjatë therjes. Thika duhet të jetë shumë e mprehur, në mënyrë që kafsha të vuajë sa më pak. Kafsha theret nga vetë ai që po e bën kurban, nëse mundet, por mund të theret edhe nga një person tjetër në emër të të zotit të kurbanit.

Kurbanit shtrihet në anë të majtë dhe me fytyrë nga kibla. Pastaj personi që do ta therë, thotë: “*Bismil’lah, Allahu Ekber*” dhe e kryen therjen, duke e prerë kafshën në fyt. Fetarisht është mekruh t’i këputet koka kafshës nga trupi dhe të rripet lëkura e saj para se kafsha të japë shpirt. Po qe se therja bëhet pa thënë me dashje “*Bismil’lah*”, mishi i kurbanit nuk hahet.

NDARJA E MISHIT DHE PËRDORIMI I LËKURËS

Personi që pret kurban, ashtu siç mund të hajë vetë nga mishi i kurbanit, mund ta ndajë edhe me të tjerët.

Mishi i kurbanit ndahet në tri pjesë: një pjesë u jepet të varfërve, një pjesë u jepet të afërmve dhe miqve, kurse pjesa tjetër mbahet nga personi për vete dhe për familjen e tij. Lejohet të falet edhe e gjithë sasia e mishit të kurbanit. Mishi dhe lëkura e kurbanit nuk mund të shiten apo të përdoren si pagesë për kasapin. Lëkura e kurbanit



mund të bëhet sixhade apo diçka tjetër për ta përdorur në shtëpi, ose mund t'i dhurohet një personi të varfër apo një institucioni bamirësie.

KAFSHËT E LEJUARA DHE ATO TË PALEJUARA PËR KURBAN

Për kurban lejohet të theren vetëm dashi, delja, dhia, lopa, kau dhe deveja. Delja dhe dhia duhet të kenë mbushur moshën një vjeçe, lopa apo kau moshën dy vjeçe, ndërsa deveja moshën pesë vjeçe. Po qe se delja gjashtë muajshe duket sikur të ketë mbushur moshën një vjeçe, mund të bëhet kurban, kurse për dhinë është kusht të ketë mbushur moshën një vjeçe.

Delja ose dhia konsiderohen kurban për një person. Lopa, kau apo deveja vlen si kurban për një deri në shtatë persona bashkë. Në qoftë se kafsha nuk ka brirë, i ka brirët pak të thyer, një pjesë të dhëmbëve të rënë dhe është e çalë, ajo nuk mund të bëhet kurban.

Kafsha që ka të paktën një nga të metat e mëposhtme nuk bëhet kurban:

- Ka të verbër njërin apo të dy sytë.
- Ka njërin apo të dy brirët të thyer në rrënjë.
- Ka veshin apo bishtin të këputur më shumë se gjysma.
- Çalon aq sa nuk mund të shkelë mbi këmbë.
- Ka lindur pa veshë ose pa bisht.
- Ka shumicën e dhëmbëve të rënë, aq sa nuk është në gjendje të ushqehet.

të ushqehet.

- Është e sëmurë.
- Është aq e dobët, sa i duken kockat e trupit.
- I ka majat e gjinjve të këputur.
- I ka gjinjtë e tharë: për delet, nëse është me një gji të tharë, për lopët nëse është me dy gjinj të tharë.

Nuk bëhet kurban pula, pata ose kafshë të tjera të egra që hahen.

KAFSHËT, MISHI I TË CILAVE HAHET

Në rast se janë prerë sipas rregullave të fesë, hahet mishi i deles, i dhisë, i lopës, i kaut, i pulës, i patës, i rosës, i gjirafës, i strucit, i fazanit, i pëllumbit, i shkurtës, i palloit, i dallëndyshes, i bufit, i



lepurit, i krillës, i harabelit dhe i gargullit. Përveç kësaj, ahahet çdo lloj peshku që jeton në ujë.

KAFSHËT, MISHI I TË CILAVE NUK HAHET

Nuk ahahet mishi i kafshëve të tilla si: ujku, ariu, luani, tigri, ketri, kunadhja, majmuni, derri, hiena, macja, qeni, elefanti, zhapiku, dhelpra dhe nuselala, të cilët e gjuajnë gjahun e tyre me dhëmbë dhe e shqyejnë atë.

Nuk ahahet mishi i kalit, i mushkës dhe i gomarit. Nuk ahahet mishi i zogjve të tillë si: shqiponja, qiftja, huti, lejleku, korbi, gjeraqina, skifteri, laraska dhe sorra, të cilët e gjuajnë gjahun e tyre me kthetra dhe ushqehen me kërma e fëlliqësira.

Nuk ahahet mishi i miut, akrepit, gjarprit, hardhucës, bretkosës, breshkës së detit dhe të tokës, urithit, iriqt, kërmillit, krimbave të tokës, krimbave, bletës, fluturës dhe të gjitha llojet e insekteve.

Kafshët e detit që nuk janë peshq, të tilla si gaforrja, midhja, stridhet dhe karavidhet, nuk ahahen.

KURBANI I ZOTIMIT (KUSHTIMIT)

Zotimi është detyrimi që njeriu i vë vetes së tij për të bërë kurban, pa qenë i detyruar fetarisht ta zbatojë atë gjë.

Zotimi ndahet në dy lloje:

1. Zotimi që bëhet pa u kushtëzuar:

Në qoftë se një person zotohet me fjalët: “Do të pres kurban për hir të Zotit”, ai e ka vaxhib prerjen e kurbanit, por nuk i caktotet afat në lidhje me përmbushjen e këtij zotimi.

2. Zotimi me kusht:

Për shembull, në qoftë se një person zotohet me fjalët: “Po qe se do të më shërohet i sëmuri, do të pres një kurban”, e ka vaxhib ta presë kurbanin, në rast se i sëmuri shërohet. Nuk është e drejtë që ai të presë kurban, përpara se të plotësohet kushti i zotimit.

Kafshët që bëhen kurban normalisht, vlejné edhe për kurbanin e zotimit.

Kafshët si pula, pata etj., nuk vlejné si kurban.



Nga mishi i kurbanit të zotimit nuk mund të hajë personi që e bën, familja e tij dhe të afërmit, si dhe personat e pasur fetarisht. Mishi i kurbanit të zotimit duhet ndarë krejtësisht mes të varfërve.

Kurbani në emër të të vdekurit:

Personi që kërkon të presë një kurban në emër të një të vdekuri, duhet ta presë në ditët e Bajramit të Kurbanit. Nga mishi i një kurbanit të tillë nuk mund të hajë as ai që e pret dhe as familja e tij.

Po qe se prerjen e kurbanit e ka lënë porosi vetë i vdekuri kur ishte gjallë, nga mishi i tij nuk mund të hajë askush tjetër përveç të varfërve.

LLOJET E BETIMIT DHE DISPOZITA FETARE NË LIDHJE ME TO

Me betim nënkuptohet përmendja e emrit të Allahut, në mënyrë që të rritet besueshmëria e fjalëve që thuhet.

Betimi është tri llojesh:

1. Betimi lagy: Quhet betimi që bëhet nga padituria, për shembull, të betohesh se nuk ke para me vete, megjithëse ke, por pandeh se nuk i ke. Në rast të këtij lloji betimi, nuk është i detyrueshëm keffareti (dëmshpërblimi).

2. Betimi gamus: Të bësh betim të gënjeshtërt, duke qenë i ndërgjegjshëm për atë që vepron. Për shembull, të betohesh se e ke parë diçka, megjithëse nuk e ke parë atë, ose të betohesh se e ke paguar borxhin që ke marrë, megjithëse e di mirë se nuk e ke paguar. Ky lloj betimi është gjynah i madh, prandaj personi që kryen një gjë të tillë duhet të pendohet dhe t'i kërkojë falje Allahut.

Në qoftë se, si rrjedhojë e këtij betimi, i është bërë padrejtësi dikujt, atëherë i duhet kthyer haku të zotit dhe t'i kërkojë atij që t'ia bëjë hallall personit në fjalë. Dhe për këtë lloj betimi nuk është i nevojshëm keffareti (dëmshpërblimi), sepse ai nuk është i mjaftueshëm që të shlyhet ky lloj gjynahu.

3. Betimi munakide: Të betohesh se do t'a kryesh apo nuk do t'a kryesh diçka në të ardhmen. Për shembull, të betohesh se do ta paguash borxhin të nesërmen. Në qoftë se personi që është betuar, vepron në përputhje me atë që betohet, ai nuk ka pse të paguajë



keffaret. Në qoftë se vepron në kundërshtim me atë që është betuar, atëherë duhet të paguajë keffaret.

Keffareti i betimit:

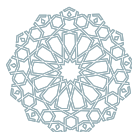
Personi që betohet se do të kryejë apo nuk do të kryejë diçka të caktuar në të ardhmen dhe e thyen këtë betim, duhet të paguajë keffaret ose të blejë veshje për dhjetë të varfër apo t'u dhurojë nga një fitër dhjetë të varfërve. Ai që nuk mund të përmbushë këtë kusht, duhet të agjërojë tri ditë, njëra pas tjetrës.

PYETJE:

1. Kush e ka vaxhib të presë kurban?
2. Kur pritët kurban?
3. Si vepron me mishin dhe lëkurën e kurbanit?
4. Cilat kafshë mund të priten kurban dhe cilat jo?
5. Ç'është kurban i zotimit, kur pritët ai dhe çfarë bëhet me mishin a lëkurën e këtij kurban?
6. Cilat janë kafshët që u hahet mishi dhe cilat janë kafshët që nuk u hahet mishi?
7. Çfarë quhet fetarisht betim dhe sa llojesh është ai?
8. Si bëhet keffareti (dëmshpërblimi) i betimit?

MËSIMI X

DITËT DHE NETËT E MIRA



- *Ditët e xhumasë dhe bajrameve*
- *Nata e mirë e Mevludit*
- *Netët e mira të Regaibit dhe të Miraxhit*
- *Netët e mira të Beraetit dhe të Kadrit*

DITA E XHUMA

Dita e xhuma është një ditë feste për muslimanët. Namazi i xhumasë falet me xhemaat. Për këtë arsye, edhe besimtarët mblidhen në xhami dhe gjejnë mundësinë të njihen me njëri-tjetrin dhe të diskutojnë. Ky takim javor i muslimanëve rrit miqësinë dhe forcon unitetin mes tyre.

Xhumaja është një ditë e bekuar dhe shumë ngjarje të rëndësishme kanë ndodhur pikërisht në këtë ditë. Pejgamberi (s.a.s.) ka thënë:

*“Dita e xhuma është dita më e hairit, në të cilën lind dielli. Ademi (a.s.) u krijua ditën e xhuma, hyri në xhennet atë ditë dhe e nxorën nga xhenneti po atë ditë.”*⁷⁰

*“Ditën e xhuma është një orë e caktuar, në të cilën, në qoftë se besimtari i lutet Allahut, do t'i pranohet menjëherë duaja.”*⁷¹

⁷⁰ Rijadus-salihin, vol. 2, fq. 439.

⁷¹ Ibid, vol. 2, fq. 444.



DITËT E BAJRAMEVE

Gjatë një viti janë dy bajrame:

- 1- Bajrami i Ramazanit
- 2- Bajrami i Kurbanit

Bajrami është dita e haresë. Muslimanët, të cilët falin së bashku namazet e bajrameve, përjetojnë gëzimin e papërs hkruar dhe harenë e përmbushjes së detyrave të tyre si muslimanë, pasi kanë agjëruar muajin e Ramazanit, duke përmbushur në këtë mënyrë urdhrin e Allahut apo pasi kanë prerë kurbanin në Bajramin e Kurbanit, si një shprehje e sakrificës në rrugën e Allahut.

Në të dy bajramet, muslimanëve të varfër u shtrihet dora e ndihmës gjatë Ramazanit me anë të zekatit dhe fitreve, ndërsa gjatë Kurbanit me anë të mishit të kurbanit. Në këtë mënyrë, ndërmjet të varfërve dhe të pasurve formohet një dashuri dhe respekt i vërtetë.

Gjatë bajrameve u bëhen vizita prindërve dhe farefisit, pajtohen ata që kanë mëri me njëri-tjetrin dhe këmbehen dhurata me të afërmit dhe miqtë, duke forcuar kështu miqësitë. Kjo hare e përbashkët që përjetohet në shoqëri, i forcon edhe më shumë ndjenjat shoqërore dhe fetare. Me anë të paqes dhe harmonisë që falin bajramet, muslimanët harrojnë mërzinë.

Gjatë bajrameve, besimtarët bëjnë bajram me njëri-tjetrin dhe ia fitojnë zemrat njëri-tjetrit, duke u dërguar shkresa urimi atyre që gjenden larg. Vizitohen varret dhe bëhen dua për të vdekurit. Gëzohen shpirtrat e tyre duke lexuar Kur'an për ta dhe duke dhënë sadaka.

Bajramet janë ditë e festës së Allahut për besimtarët, prandaj këto ditë duhen vlerësuar duke bërë gjëra në përputhje me pëlqimin e Zotit.

MEVLUDI

Pejgamberi ynë, Muhammedi (s.a.s.), i fundit dhe më i madhi i dërguar për shpëtimin e njerëzimit, ka lindur natën e datës 12 Rebiulevvel të vitit hënor 571. Nata kur lindi Pejgamberi (s.a.s.) quhet edhe nata e Mevludit.

Në kohën që lindi Pejgamber Muhammedi (s.a.s.), botën e kishte mbuluar në çdo drejtim injoranca, dhuna dhe imoraliteti. Besimi tek Allahu ishte harruar, njerëzimi ishte zhytur në frikë dhe në errësirë, aq sa jeta në botë ishte bërë e padurueshme.



Me lindjen e Pejgamberit tonë të dashur bota u ndriçua dhe besimi tek Allahu i vetëm ndriçoi zemrat e njerëzve. Erdhi barazia, drejtësia dhe vëllazërimi mes njerëzve. Popujt që besuan te Pejgamberi (s.a.s.) shijuan prehjen dhe lumturinë e vërtetë. Natën që lindi Pejgamberi (s.a.s.) nisi një shpresë dhe pati një fillim të mbarë e të bekuar për shpëtimin e njerëzimit.

Prej shekujsh me radhë, kjo natë festohet me gëzim të madh ndërmjet muslimanëve, ndërsa data e lindjes së Pejgamberit (s.a.s.) përkujtohet me respekt të thellë. Teksti i mevludit që këndohet tradicionalisht nga muslimanët në këtë ditë, është shkruar nga dijetari i njohur Sulejman Çelebi dhe titullohet *Vesiletu'n-Nexhat*. Në këtë tekst, shprehen nëpërmjet një gjuhe të ngritur letrare lindja e Pejgamberit (s.a.s.), pozita e tij sipërore mbi pejgamberët e tjerë dhe disa nga mrekullitë që atij i janë dhënë nga Allahu.

Dëgjimi me respekt i mevludit, që këndohet në datën kur lindi Pejgamberi, si dhe këndimi i salavateve për shpirtin e tij të bekuar, është një shprehje e dashurisë së thellë që muslimanët kanë për Pejgamberin e tyre.

Megjithatë, nuk duhet harruar se detyra jonë më e rëndësishme është të mësojmë jetën e Pejgamberit (s.a.s.), një jetë e mbushur fund e krye me virtyte dhe moral, si dhe të përpiqemi që jetën tonë ta formësojmë në varësi të asaj që mësojmë nga jeta e Pejgamberit. Vetëm në qoftë se veprojmë në këtë mënyrë, meritojmë dashurinë e Pejgamberit (s.a.s.) në jetën tjetër.

NATA E REGAIBIT

Muajt Rexheb, Shaban dhe Ramazan, fetarisht konsiderohen si muajt më të mirë dhe më të bekuar për formimin shpirtëror të njerëzve. Kur vinte muaji i Rexhebit, Pejgamberi (s.a.s.) lutej duke thënë:

*“Allahu im, na beko gjatë muajve Rexheb dhe Shaban dhe na mundëso të arrijmë muajin e Ramazanit.”*⁷²

Nata e parë e xhumasë në muajin Rexheb është nata e Regaibit. Kjo natë është një natë e bekuar, ku hapen dyert e mëshirës dhe të faljes së Allahut. Po ashtu, pranohen edhe lutjet e sinqerta të njerëzve.

⁷² Xhamius-sagir, vol. 5, fq. 131.



Pejgamberi (s.a.s.) ka thënë:

“Pesë janë netët kur lutja nuk kthehet mbrapsht nga Allahu. Ato janë:

- *Nata e xhumasë së parë të muajit Rexheb,*
- *Nata e pesëmbëdhjetë e muajit Shaban (nata e Beraetit),*
- *Netët e xhuma,*
- *Nata e Bajramit të Ramazanit,*
- *Nata e Bajramit të Kurbanit.”*⁷³

NATA E MIRAXHIT

Me ftesën e Allahut, Pejgamberi ynë (s.a.s.) brenda një nate shkoi nga Qabeja në Mekë, deri në Mesxhidin Aksa të Jeruzalemit dhe prej aty ai u ngjiti i shoqëruar me melekun Xhebrail (a.s.), duke kaluar të gjithë qiejt, deri në Sidretul-Munteha. Pas kësaj pike, Xhebraili që ndalur dhe Pejgamberi (s.a.s.) pati shkuar vetëm, për t’u takuar me Allahun.

Pjesa e këtij udhëtimit të shenjtë prej Mekës deri në Jeruzalem, quhet Isra, ndërsa udhëtimit nga Jeruzalemi deri te takimi me Allahun, quhet Miraxh. Pejgamberi (s.a.s.) i solli ummetit të tij si dhuratë e Miraxhit, pesë vaktet e namazeve.

Ngjarja e Miraxhit është muxhizeja (mrekullia) më e madhe e Pejgamberit (s.a.s.). Ajo ndodhi një vit e gjysmë përpara hixhretit dhe natën e njëzeteshtatë të muajit Rexheb.

NATA E BERAETIT

Nata e Beraetit quhet nata e pesëmbëdhjetë e muajit Shaban. Beraet në gjuhën arabe do të thotë të shfajësohesh nga një dënim apo një ndëshkim, ndërsa në kuptimin fetar beraet do të thotë të shpëtosh nga gjynahet.

Kjo është nata kur Allahu u fal gjynahet atyre besimtarëve që i drejtohen atij për t’i kërkuar falje për gjynahet e kaluara. Pejgamberi (s.a.s.) ka kërkuar prej muslimanëve që këtë natë ta kalojnë zgjuar, duke iu lutur dhe përgjëruar Allahut dhe me këtë rast ka thënë:

“Kur të vijë nata e pesëmbëdhjetë e muajit Shaban, natën kalojeni duke kryer ibadete, ndërsa ditën duke agjëruar, sepse atë natë Allahu do të kaplojë me mëshirën e Tij të gjithë botën, deri sa të lindë dita e re. Gjatë natës Allahu pyet:

⁷³ Ibid, vol. 3, fq. 454.



- A nuk kërkon kush në këtë botë që ta mëshiroj?
- A nuk kërkon kush në këtë botë që t'ia shtoj riskun?
- A nuk kërkon kush në këtë botë që ta shpëtoj nga sëmundjet dhe fatkeqësitë që e kanë kapluar?
- Kërkoni çfarë të dëshironi, që Unë t'ua dhuroj.”

Prandaj ne duhe t'ia vëmë veshin sihariqit të Allahut dhe të përfitojmë nga kjo mundësi që Ai na ofron.

NATA E KADRIT

Nata e Kadrit quhet nata e njëzeteshtatë e muajit të Ramazanit. Libri i shenjtë i fesë islame, Kur'ani, që u mëson njerëzve rrugën e lumturisë në këtë jetë dhe në jetën tjetër, filloi t'i shpallej Pejgamberit Muhammed (s.a.s.) natën e Kadrit, gjatë muajit Ramazan. Në këtë natë, Muhammedit (s.a.s.) iu dha detyra e profetësisë. Kështu, në këtë natë lindi edhe dielli i fesë islame.

Pikërisht këto ngjarje të rëndësishme i dhanë natës së Kadrit vlerën dhe supremacinë e saj ndaj gjithë netëve të tjera.

Në Kur'an thuhet qartë se nata e Kadrit është më me vlerë se një mijë muaj bashkë. Në lidhje me vlerat e kësaj nate, Pejgamberi (s.a.s.) ka thënë:

“Besimtarit që e kalon me adhurim natën e Kadrit, duke besuar në vlerën e kësaj nate dhe në shpërblimin e Allahut për këtë natë, kanë për t'iu falur gjynahet e kaluara.”⁷⁴

Nata e Kadrit është një butësi e madhe dhe shprehje e një mëshire të pafund të Allahut për besimtarët e Tij. Këtë natë duhet ta vlerësojmë sa më mirë, duke falur namaz, duke lexuar Kur'an dhe duke iu lutur Allahut.⁷⁵

Një ditë, Aisheja e pyeti Pejgamberin (s.a.s.):

- O i dërguari i Allahut! Çfarë duaje të bëj në natën e Kadrit?
- Thuaj: O Zot! Ti fal shumë gjynahe dhe dëshiron të falësh sa më shumë njerëz. Më fal mua!⁷⁶

⁷⁴ Et-Tergib uet-Terhib, vol. 2, fq. 119.

⁷⁵ Rijadus-salihin, vol. 2, fq. 464.

⁷⁶ Rijadus-salihin, vol. 2, fq. 467.



Le ta përsërisim sa më shumë këtë dua që na ka mësuar Pejgamberi (s.a.s.), gjatë natës së Kadrit.

Ne duhet t'i kalojmë netët e mira duke falur namaze, duke lexuar Kur'an, duke kënduar salavate për pejgamberin Muhammed (s.a.s.), duke iu lutur Allahut të na i falë gjynahet tona, të shprehim duatë tona për këtë jetë dhe për jetën tjetër, si dhe duke ua gëzuar zemrat të varfërve me anë të sadakave, dhe të gjitha këto duhet t'i bëjmë për hir të Allahut.

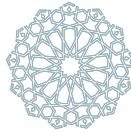
PYETJE:

1. Flisni në lidhje me vlerën e ditës së xhuma.
2. Sa festa fetare ka në vit dhe cila është rëndësia e tyre?
3. Flisni në lidhje me festën e Mevludit.
4. Çfarë është nata e Regaibit?
5. Flisni për natën e Miraxhit.
6. Kur është nata e Beraetit? Flisni rreth vlerave të kësaj nate.
7. Flisni rreth vlerave të natës së Kadrit.
8. Çfarë duhet të bëjnë muslimanët gjatë netëve të mira?

KAPITULLI III
MORALI

MËSIMI I

FEJA ISLAME DHE MORALI



- *Përkufizimi i moralit*
- *Morali në fenë islame*
- *Roli i fesë dhe i adhurimeve fetare për një moral të mirë*
- *Pejgamberi Muhammed (s.a.s.), si shembulli më i mirë*
- *Rëndësia e moralit për individët*
- *Puna dhe morali*
- *A ndryshon morali me kalimin e kohës?*
- *Vlerësimi që i ka dhënë feja islame intelektit dhe shkencës*

PËRKUFIZIMI I MORALIT

Morali përbëhet nga shprehite që njeriu mëson me kalimin e kohës gjatë jetës së tij shpirtërore. Këto shprehi shprehen me veprime dhe sjellje në mënyrë të vetvetishme, duke e lënë mendimin në plan të dytë.

Llojet e shprehive që mësohen dhe zënë vend në shpirtin tonë janë dy:

- Shprehite (zakonet) e mira,
- Shprehite (zakonet) e këqija.

Lëvizjet e gjymtyrëve të trupit drejtohen nga shpirti ynë. Në qoftë se në shpirtin tonë kanë zënë vend shprehi (zakone) të mira, edhe gjymtyrët veprojnë sjellje të mira. Tërësia e këtyre veprimeve dhe shprehive (zakoneve) të mira, quhet moral i mirë. Në qoftë se në shpirtin tonë kanë zënë vend shprehi (zakone) të këqija, edhe



veprimet dhe sjelljet tona do të jenë të këqija. Tërësia e tyre quhet moral i keq. Ne duhet ta pastrojmë shpirtin tonë nga sjelljet e këqija dhe të vendosim në to sjellje të mira, në mënyrë që të kemi një moral të mirë dhe sjellje të mira.

Toka na jep prodhim në varësi të llojit të farës që mbjellim. Kur mbjellim grurë, do të korrим grurë dhe, kur mbjellim elb, do të korrим elb. Pra, siç kuptohet edhe nga shembulli që dhamë, toka e nxjerr bimën sipas llojit të farës që lëshojmë në të. Po kështu, në qoftë se ne mbjellim farat e moralit të mirë në thellësitë e shpirtit tonë, këto fara do të shpërthejnë në jetën tonë si veprimet e moralit të mirë. Në qoftë se ne mbjellim në shpirtin tonë farat e moralit të keq, këto fara do të shndërrohen në veprime të këqija.

MORALI NË FENË ISLAME

Në fenë islame, morali ka një rëndësi dhe vlerë të madhe. Qëllimi i fesë islame është të formojë njerëzit, duke i edukuar ata me moralin e mirë. Feja islame do të thotë moral i bukur. Pejgamberi (s.a.s.) ka thënë:

*“Unë jam dërguar që të plotësoj moralin e bukur.”*⁷⁷ Vlera e një muslimani matet me masën e hijeshisë së moralit që ai ka. Këtë të vërtetë e ka shprehur edhe Pejgamberi (s.a.s.) kur ka thënë: *“Personi më i dashur dhe më i afërt me mua në ditën e kiametit do të jetë ai që ka pasur moral të mirë në këtë botë.”*⁷⁸

Kur e kanë pyetur Pejgamberin tonë:

- Kush janë robërit që Allahu do më shumë?

Pejgamberi (s.a.s.) u përgjigj: *“Njerëzit me moral të mirë.”*⁷⁹ Njësoj si adhurimet, edhe përmeshja e detyrave morale janë të urdhëruara nga feja jonë. Një tjetër qëllim i adhurimeve fetare në fenë islame, është distancimi i njerëzve nga veprat e këqija dhe veshja e tyre me moral të mirë.

⁷⁷ Keshful-hafa, vol. 1, f. 211.

⁷⁸ Rijadus-salihin, vol. 2, f. 54.

⁷⁹ Hadithet e përzgjedhura, f. 32.



ROLI I FESË DHE I ADHURIMEVE PËR NJË MORAL TË MIRË

Njeriu që zotëron një besim të vërtetë, beson thellë në shpirt se Allahu i sheh të gjitha veprimet që ai kryen dhe se ato veprime regjistrohen nga melekët e ngarkuar me këtë detyrë. Ai e di se ka për të dhënë llogari në ditën e kiametit, për çdo veprim dhe sjellje të tijën në këtë botë.

Allahu thotë në Kur'an:

“Njeriu do të shpërblehet edhe për mirësitë që ka bërë dhe që janë sa një thërrime dhe do të ndëshkohet edhe për veprat e këqija që ka bërë dhe që janë sa një thërrime.”⁸⁰

Besimi islam e largon njeriun nga veprat e këqija dhe e drejton atë drejt punëve të mira. Personi, i cili nuk e ka në zemër këtë ndjenjë besimi dhe përgjegjësie, nuk bën asnjë punë të mirë, në qoftë se nuk ka ndonjë përfitim për veten e tij, madje bën keq sa herë t'i vijë rasti.

Në të vërtetë, besimtari që ka në zemër besimin e shëndoshë, tregohet shumë i kujdesshëm gjatë gjithë veprimeve që kryen. Ai nuk i bën keq askujt. Me aq sa mundet, përpiqet të bëjë vetëm mirë. Adhurimet edhe e forcojnë besimin që kemi në zemër, edhe bëjnë të mundur të ruajmë moralin.

Pesë kohët e namazeve na përkujtojnë përherë Allahun dhe na mbajnë larg nga çdo lloj sjelljeje dhe veprimi të turpshëm. Agjërimi zhvillon ndjenjat tona të mëshirës dhe të dhembshurisë dhe na ruan duart dhe gjuhën tonë nga gënjeshtria. Zekati na shpëton nga koprancia, zhvillon ndjenjat tona të mirësisë dhe të ndihmës ndaj të tjerëve dhe na shndërron në një njeri të vlefshëm për shoqërinë.

Kështu, besimi që ushqehet me adhurime, bën që njeriu të punojë vetëm punë të mira me gjymtyrët e tij, duke fituar kështu vlerën e vërtetë. Njeriu pa moral të mirë është si pema që nuk çel lule dhe nuk bën fruta.

MUHAMMEDI (S.A.S.) SI SHEMBULLI I MORALIT TË PËRSOSUR

Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) është pejgamberi me moralin më të përsosur, i edukuar nën kujdesin e Allahut. Ai qe edukuar sipas mësimëve të Kur'anit, duke u pajisur kështu me çdo lloj mirësie.

⁸⁰ Zelzele, 99/7-8.



Kur e pyetën Aishen në lidhje me moralin e Pejgamberit (s.a.s.), ajo u përgjigj:

*“Kur’ani ishte morali i tij.”*⁸¹

Pejgamberi (s.a.s.) edhe ua mësonte të tjerëve detyrat e tyre etike, edhe vepronte në përputhje me ato që thoshte. Ai nuk qe ndarë kurrë nga drejtësia dhe mirësia. Me moralin dhe sjelljet e tij të mira ai u bë shembull për njerëzit e tjerë. Allahu kërkon prej nesh që ta marrim si shembull mënyrën e jetesës së Pejgamberit (s.a.s.) kur urdhëron e thotë në Kur’an: “Ju keni shembullin më të përsosur tek i dërguari i Allahut.”⁸² Detyra që na takon ne është të mësojmë mirë në lidhje me jetën e virtytshme dhe të pasur morale të Pejgamberit (s.a.s.), si dhe të jetojmë duke marrë shembull sjelljet e tij të moralshme.

RËNDËSIA E MORALIT PËR INDIVIDËT

Bashkësia e madhe e njerëzve, të cilën ne e quajmë komb, formohet nga bashkimi i familjeve të veçanta. Familja përbëhet nga individët. Prandaj, që një komb të jetë i fuqishëm dhe të jetojë i lumtur, duhet që, familjet, prej të cilave formohet ai, të kenë strukturë të shëndoshë. Që një familje të jetë e shëndoshë dhe e lumtur, duhet që individët, të cilët e përbëjnë atë, të përmbushin detyrat e tyre morale që u takojnë.

Për këtë arsye, ka një rëndësi të madhe fakti që individët, të cilët formojnë një shoqëri, të jenë të pajisur me një moral të mirë. Ashtu siç nuk mund të ndërtohet një anije të fortë me dërrasa të kalbura, po kështu nuk mund të formohet një shoqëri e shëndoshë dhe e fortë nga individët që nuk kanë moral të mirë dhe janë të papërgjegjshëm.

PUNA DHE MORALI

Feja jonë na urdhëron të punojmë. Muslimani është i detyruar të sigurojë jetesën e tij dhe të mos ia ketë nevojën kujt tjetër për nevojat e përditshme. Punët që bëjnë njerëzit janë të shumta, ashtu sikurse janë të shumta edhe rrugët e fitimit të parasë. Ajo që duhet të kemi parasysh kur punojmë që të fitojmë para, duhet të jetë përherë: Fitimi i parave me rrugë hallall dhe mospërzierja e riskut tonë me haram.

⁸¹ Sherhu’sh-Shifa, Aliju’l-kari, vol. 1, f. 222.

⁸² Ahzab, 33/21.



Pejgamberi (s.a.s.) na ka mësuar:

*“Njeriu do të japë llogari në ditën e kiametit për faktin se ku e ka fituar pasurinë e tij dhe ku e ka shpenzuar”*⁸³ dhe i ka paralajmëruar me këto fjalë ata muslimanë që përziejnë fitimin e tyre me haram:

*“Ai që mashtron një musliman, që e dëmton atë apo i bën hile atij, nuk është musliman.”*⁸⁴

Pejgamberi (s.a.s.) ka dhënë këtë lajm të mirë për personat që punojnë dhe fitojnë në rrugë të drejtë:

*“Ata që tregohen të drejtë në tregti, do të jenë së bashku me mua në ditën e kiametit.”*⁸⁵ Drejtësia është një rregull shumë i rëndësishëm në fenë islame.

Muslimanit i ka hije të sillet me drejtësi në punë, të distancohet nga mashtrimi, tregu i zi, kontrabanda dhe të fitojë vetëm me rrugë hallall e legjitime.

Prodhuesi e ka për detyrë të prodhojë mall të cilësisë së mirë dhe pa hile. Punëtorët dhe nëpunësit e kanë për detyrë të përmbushin me përpikëri punët që u janë caktuar. Në qoftë se një person e kryen keq punën e tij, duke menduar që nuk po e sheh dikush se çfarë po bën, ai në të vërtetë nuk është duke vepruar dhe duke fituar në mënyrë të drejtë. Feja jonë i ndalon në mënyrë kategorike këto dy veprime. Të vjedhësh të drejtën e tjetrit, do të thotë të keqpërdorësh detyrën që ke. Ata që veprojnë në këtë mënyrë, bëhen shkak që të shkojë dëm e gjithë puna që bëhet. Nga kjo gjë dëmtohet shteti e kombi, si dhe humbet besimi i ndërsjellë mes njerëzve. Një musliman me zemër të pastër dhe me moral të mirë distancohet nga këto lloj sjelljesh.

Njeriu i moralshëm e kryen punën e tij me saktësi, nuk mashtron kënd dhe nuk përzihet me punë të dyshimta. Ai i jep hakun punës që merr përsipër dhe është i vlefshëm për veten dhe për rrethin e tij.

⁸³ et-Tergib vet-Terhib, vol. 1, f. 125.

⁸⁴ 250 hadithe, f. 159.

⁸⁵ 250 hadithe, f. 62.



A NDRYSHON MORALI ME KALIMIN E KOHËS?

Foshnja në këtë jetë lind e pastër nga çdo lloj ligësie. Në qoftë se edukohet mirë nga prindërit e vet dhe stoliset me shprehi të mira, do të rritet me një moral të shëndoshë. Në qoftë se nuk edukohet siç duhet dhe huqet e këqija ia mbulojnë shpirtin si njolla të zeza, nuk pritet që të ketë një moral të mirë dhe të bëjë vepra të mira.

Ashtu sikurse trupi shërohet me ilaçe nga sëmundjet që e shqetësojnë, edhe shpirti ynë kurohet duke zhdukur huqet e shëmtuara dhe të dëmshme dhe duke i zëvendësuar ato me zakone e huqe të mira.

Pejgamberi (s.a.s.) ynë na ka mësuar se morali i shëmtuar mund të përmirësohet, kur na ka urdhëruar: *“Zbukurojeni moralin tuaj!”*⁸⁶

Personi që qëndron pranë dikujt, i cili ka sëmundje ngjitëse, mund të sëmuret nga e njëjta sëmundje. Ata që bëhen shokë me njerëzit me sjellje të këqija, ndikohen nga sjelljet e tyre dhe fitojnë moral të keq dhe, me kalimin e kohës, humbasin shprehitë e mira që kanë. Për këtë arsye, të kesh moral të mirë dhe të mos zhvishesh prej tij, është e nevojshme jo vetëm që të kesh marrë një edukim të mirë, por edhe të shoqërohesh me njerëz të ditur dhe me moral të mirë, si dhe të qëndrosh larg njerëzve të këqinj.

Pejgamberi (s.a.s.) ynë i dashur ka thënë:

-Të shoqërohesh me njerëz të mirë, ngjason me qëndrimin në një dyqan ku shiten erëra të mira. Edhe në qoftë se nuk të dhurojnë ndonjë parfum, do të përfitosh nga aromat e mira që mban dyqani.

*-Të shoqërohesh me njerëz të këqinj, ngjason me qëndrimin në një dyqan hekurpunuesish. Kur qëndron në një dyqan të tillë ose mund të të djegë ndonjë shkëndijë zjarri, ose do të të zërë era e rëndë e punishtes.*⁸⁷

Pikërisht, shoqërimi me njerëzit e mirë bën që të ndikohemi nga morali i mirë i tyre, duke bërë që edhe ne të fitojmë shprehi të mira. Shoqërimi me njerëzit e këqinj bën që të ndikohemi nga sjelljet e tyre të këqija, duke humbur cilësitë tona të mira dhe duke fituar shprehi të këqija.

Detyra që na takon ne është të tregohemi të kujdesshëm me shokët

⁸⁶ A. Hamdi Akseki, Ahlak Dersleri, s. 19.

⁸⁷ Xhamius-sagir.



që zgjedhim, të miqësohemi me persona të ditur dhe të mirë, të përfitojmë nga fjalët dhe kuvendimet e tyre dhe të distancohemi nga njerëzit e këqinj. Ne mund të mbajmë marrëdhënie të mira me njerëzit, në mënyrë që t'i ndihmojmë ata të shpëtojnë nga sjelljet e këqija dhe të shndërrohen në njerëz me moral të mirë.

VLERA QË I JEP FEJA ISLAME INTELEKTIT DHE SHKENCËS

Intelekti është një begati e madhe që Allahu u ka dhuruar njerëzve. Njeriu me intelektin e tij e ndan të mirën nga e keqja. Intelekti është një karakteristikë e mrekullueshme, që e dallon njeriun nga krijesat e tjera.

Mendja e shëndoshë është kusht që njeriu të konsiderohet përgjegjës (mukel'lef) në fenë islame. Mendja e shëndoshë është kushti i parë që kërkohet për besimin dhe adhurimet. Fakti se personat që nuk janë të shëndoshë mendërisht, nuk janë edhe përgjegjës për kryerjen e urdhëresave dhe ndalesave të fesë, tregon rëndësinë që ka mendja në fenë islame. Vetëm se, që mendja dhe intelektin të gjejnë vlerën e vet të vërtetë dhe të jenë të vlefshme për njeriun, duhet të përdoren për mirë. Ata që nuk e përdorin intelektin e tyre për mirë, kritikohen ashpër në Kur'an. Intelekti është një ndër mjetet më të rëndësishme të diturisë.

Feja islame i jep vlerë të lartë jo vetëm intelektit, por edhe diturisë, duke na urdhëruar përherë të lexojmë dhe të mësojmë. Fakti që ajeti i parë i Kur'anit, i cili iu shpall Pejgamberit (s.a.s.), fillon me urdhrin "Lexo!", na tregon haptazi rëndësinë që ka leximi. Allahu urdhëron dhe thotë kështu, në lidhje me vlerën që i jep diturisë dhe të diturve: "Thuaj: 'A janë të barabartë ata që dinë me ata që nuk dinë?'"⁸⁸ Pejgamberi (s.a.s.) ka urdhëruar dhe ka thënë kështu, duke dashur të na mësojë se dituria është një detyrë e rëndësishme për muslimanët:

*"Mësimi i diturisë është obligim për çdo musliman, mashkull apo femër qoftë."*⁸⁹

⁸⁸ Zumer, 39/9.

⁸⁹ Mishkatul-mesabih, vol. 1, f. 233.



Në përputhje me këto urdhra të fesë islame, të parët tanë i kanë dhënë shumë rëndësi diturisë dhe i kanë respektuar shumë dijetarët.

Sulltani i famshëm, Selimi I, ndërsa kthehej nga fushata e Egjiptit, po kalonte së bashku me dijetarin e shquar Ibn Kemalin, nëpër një vend me baltë. Pa dashje, rrobat e sulltanit u ndotën prej baltës së ngritur nga përplasja e këmbëve të kalit të Ibn Kemalit, gjë që e mërzi shumë këtë të fundit.

Kur sulltan Selimi vuri re se kjo e mërzi shumë dijetarin e njohur, tregoi respektin e tij të lartë ndaj dijetarëve, duke iu drejtuar me këto fjalë Ibn Kemalit:

- Mos u mërzi! Balta që ngrihet nga përplasja e këmbëve të kalit të dijetarit, është stoli për mua.

Pastaj ai la testament:

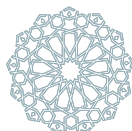
- Të ruhet kjo rrobë e bërë me baltë dhe të vendoset mbi tabutin tim kur të vdes.”

PYETJE:

1. Çfarë quajmë moral? Shpjegojeni ç'është morali.
2. Tregoni rreth rëndësisë që i jep feja islame moralit.
3. Sqaroni rolin e besimit dhe të adhurimit mbi moralin e mirë.
4. Si ka qenë morali i Pejgamberit (s.a.s.)?
5. Shpjegoni rëndësinë e moralit për individin.
6. Shpjegoni ndikimin e moralit në jetën e punës.
7. Shpjegojeni a ndryshon morali dhe, nëse po, si ndryshon ai?
8. Tregoni vlerën që i jep intelektit dhe diturisë feja islame.

MËSIMI II

DETYRAT TONA MORALE



- *Detyrat morale në fenë islame*
- *Detyrat tona ndaj Allahut, Pejgamberit (s.a.s.) dhe Kur'anit*
- *Detyrat ndaj vetes sonë*
- *Detyrat ndaj trupit tonë*
- *Detyrat ndaj shpirtit tonë*
- *Etika gjatë ushqimit*
- *Edukimi i gjuhës dhe përmirësimi i saj*
- *Edukimi dhe përmirësimi i sjelljeve të gjymtyrëve tona*

DETYRAT TONA MORALE

Detyrat morale në fenë islame ndahen në pesë grupe kryesore:

- *Detyrat tona ndaj Allahut, Pejgamberit (s.a.s.) dhe Kur'anit,*
- *Detyrat ndaj vetvetes,*
- *Detyrat ndaj familjes,*
- *Detyrat ndaj atdheut dhe kombit,*
- *Detyrat ndaj mbarë njerëzimit.*

1- DETYRAT TONA NDAJ ALLAHUT, PEJGAMBERIT (S.A.S.) DHE KUR'ANIT

A- *Detyrat tona ndaj Allahut*

Allahu na ka krijuar prej hiçit, na ka pajisur me organet e nevojshme dhe ka krijuar në rruzullin tokësor çdo gjë që është e nevojshme për ne. Këto veçori superiore që i janë njohur njeriut, nuk i janë dhënë asnjërës prej krijesave të tjera. Ne kemi detyra për të përmbushur kundrejt këtyre mirësive.



Këto detyra janë:

- a- Të besosh në ekzistencën dhe në njëjësinë e Allahut.
- b- Të kryesh me përpikëri adhurimet fetare.
- c- Të veprësh në përputhje me urdhrat e Zotit dhe të ruhesh nga ato gjëra dhe veprime që Allahu i ka ndaluar.
- d- Të duash Allahun më shumë se çdo gjë tjetër në botë.
- e- Të kujtosh me respekt emrin e Zotit.
- f- Ta falënderosh Allahun për begatitë që na ka dhuruar.

B- Detyrat tona ndaj Pejgamberit (s.a.s.):

Allahu ia ka dhënë Pejgamberit tonë, Muhammedit (s.a.s.), detyrën e kumtimit të fesë islame kundrejt njerëzve të tjerë. Pejgamberi ynë i dashur (s.a.s.) është lodhur shumë për shpëtimin e njerëzimit. Ka vuajtur shumë në këtë drejtim. Ai e ka ndriçuar botën me dritën e fesë islame. U ka treguar njerëzve rrugët për të qenë të lumtur.

Për këtë arsye, detyrat tona ndaj Pejgamberit (s.a.s.) janë:

- a- Të besojmë se ai është Pejgamberi (s.a.s.) më i rëndësishëm ndërmjet pejgamberëve dhe i fundit prej tyre.
- b- Ta duam atë dhe të këndojmë salavat sa herë që përmendet emri i tij.
- c- Të ecim në rrugën e tij.
- d- Të jetojmë nën shembullin e moralit të tij të bukur.

C- Detyrat tona ndaj Kur'anit:

a- Të besojmë se Kur'ani është libri i fundit që iu dërgua njerëzimit nga ana e Allahut me anë të Pejgamberit Muhammed (s.a.s.).

- b- Ta lexojmë me kujdes sipas rregullave të leximit të Kur'anit.
- c- Të përpiqemi të kuptojmë atë që lexojmë nga Kur'ani.
- d- Të sillemi me respekt ndaj Kur'anit, kur e lexojmë vetë atë apo e dëgjojmë të lexohet nga dikush tjetër.
- e- Të zbatojmë atë që na urdhëron Kur'ani dhe të distancohemi nga ato gjëra që i ndalon ai.

2- DETYRAT NDAJ VETVETES

Njeriu është një krijesë, që përbëhet nga trupi dhe shpirti. Prandaj edhe detyrat ndaj vetes sonë ndahen në dy pjesë:

- Detyrat ndaj trupit.
- Detyrat ndaj shpirtit.



A- Detyrat tona ndaj trupit:

- Ushqimi me masë: Ne duhet të ushqehemi me masë, duke pasur kujdes se çfarë hamë dhe çfarë pimë, sepse nga kjo varet edhe fakti se sa trup të shëndetshëm dhe të fuqishëm do të kemi. Në Kur'an urdhërohet: "O njerëz! Ushqehuni me ushqime të pastra dhe me gjëra hallall që gjeni në tokë."⁹⁰

Pejgamberi (s.a.s.) ka kërkuar që muslimani të jetë i fuqishëm fizikisht dhe i fortë, duke na thënë: "Besimtari i fuqishëm në trup, është më i dobishëm dhe më i dashur tek Allahu sesa besimtari i dobët fizikisht."⁹¹

Të ruajmë shëndetin: Detyra jonë është jo vetëm të ruajmë trupin tonë nga sëmundjet dhe të marrim masa për këtë gjë, por edhe të kurohemi në rast se na kap sëmundja. Pejgamberi ynë i dashur (s.a.s.) ka thënë kështu në lidhje me këtë çështje:

*"O robërit e Allahut! Kurohuni, sepse Allahu kur ka dërguar një sëmundje, ka krijuar edhe ilaçin e shërimit nga ajo sëmundje."*⁹²

Feja islame e ka ndaluar përdorimin e pijeve alkoolike dhe lëndët narkotike, të cilat janë të dëmshme për fizikun e njeriut dhe na ka urdhëruar të ruhemi nga çdo lloj sjelljeje që mund ta rrezikojë shëndetin tonë.

Shëndeti i mirë është begatia më e rëndësishme që Allahu i ka dhuruar njeriut. Njeriu është i detyruar ta ruajë gjatë gjithë jetës së tij këtë begati. Njeriu që nuk gëzon shëndet të mirë, jo vetëm që nuk mund të jetojë një jetë të lumtur, por edhe nuk mund të përmbushë siç duhet detyrat e tij fetare. Prandaj, edhe të parët tanë kanë thënë: "Shëndeti i mirë është kreu i çdo pune."

Besimtari duhet t'ia dijë vlerën shëndetit të tij, për sa kohë që gëzon shëndet të mirë dhe duhet të marrë masa ta ruajë atë kundër sëmundjeve, sepse njeriu, të shumtën e herëve, nuk ia di vlerën begatisë që gëzon. Në lidhje me këtë çështje, Pejgamberi ynë (s.a.s.) ka thënë:

"Ka dy begati, të cilave njerëzit nuk ua dinë vlerën sa duhet. Njëra është shëndeti i mirë, ndërsa tjetra është koha e lirë."

⁹⁰ Bakara, 2/168.

⁹¹ Mesharikul-Enuar, vol 2, f. 112.

⁹² Xhamius-Sagir.



Nga shëndeti i mirë varet lumturia jonë si në këtë jetë, ashtu edhe në jetën tjetër. Për këtë arsye, feja islame i ka dhënë rëndësi të madhe shëndetit të mirë dhe ka kërkuar nga besimtarët të marrin masa mbrojtëse ndaj sëmundjeve. Feja islame na ka urdhëruar të kurohemi kur sëmuremi.

Trupi duhet zhvilluar dhe forcuar nëpërmjet të ushqyerit me masë, duke u kujdesur për pastërtinë e ushqimit, si dhe për sjelljet apo veprimet që kryejmë dhe nuk duhet ta harrojmë fjalën e Pejgamberit (s.a.s.), i cili thotë: *“Besimtari i fuqishëm është më i dashur tek Allahu dhe më i vlefshëm sesa besimtari i dobët.”*

Besimtari duhet të ruhet nga gjërat e dëmshme për shëndetin, siç janë lodhja e madhe, pagjumësia, mungesa e ajrit të pastër, jetesa në mjedise të pista, konsumimi i ushqimeve dhe i ujit me mikrobe, si dhe të qëndrojmë larg vendeve nga ku mund të merren sëmundje ngjitëse. Përveç kësaj, duhet t’u bëjmë në kohë vaksinën fëmijëve.

Pejgamberi ynë (s.a.s.) na ka urdhëruar të qëndrojmë larg njerëzve me sëmundje ngjitëse: *“Qëndroni larg lebrozit, ashtu sikurse qëndroni larg luanit.”*⁹³

Në një hadith tjetër, ai kërkon prej besimtarëve të tregohen të kujdesshëm ndaj sëmundjeve ngjitëse: *“Mos hyni në një qytet, në rast se keni mësuar që aty ka rënë sëmundja e kolerës.”*⁹⁴

Fjalët e Pejgamberit (s.a.s.), sipas të cilave *“Allahu ka krijuar ilaçin për çdo sëmundje, prandaj mjekohuni”*, tregojnë se feja jonë na urdhëron që, në rast se sëmuremi, duhet të përpiqemi të mjekohemi, duke përdorur të gjitha mundësitë që kemi.

Vetë Pejgamberi (s.a.s.) është kuruar dhe ka këshilluar të përdoren disa lëndë mjekësore me qëllim kurimi, në varësi të mjekësisë së asaj kohe.

Rëndësia që feja islame i ka dhënë kurimit dhe mjekësisë, ka bërë që në botën islame të dalin shumë mjekë, siç është Ibn Sina dhe Ebu Bekir Razi, veprat e të cilëve janë lexuar dhe studiuar për shekuj me radhë në Europë.

⁹³ Buhari, Tib.

⁹⁴ Keshful-hafa, vol. 1, f. 104.



Kurimi nuk bie ndesh me besimin e teuekkulit (nënshtrimit), përkundrazi, e përforcon atë. Teuekkul do të thotë që besimtari duhet të presë shërimin e tij vetëm nga Allahu, pasi të ketë provuar të gjitha kurimet e nevojshme për shërimin e sëmundjes që ka. Nuk është e drejtë të thuhet vetëm “Mbështetem tek Allahu!” pa përmbushur njëkohësisht edhe mjekimin e duhur, madje ky është një keqinterpretim i teuekkulit në besimin islam. Ky veprim është i ngjashëm me pretendimin që, nga toka ku nuk është mbjellë fara, të mbijë diçka dhe nuk ka të bëjë aspak me teuekkulin.

Çdo gjë në botë ka një shkak. Para së gjithash, ne do të kapemi pas shkaqeve dhe më pas do të presim rezultatin. Gjetja e ilaçit dhe përdorimi i tij do të thotë të gjesh shkakun, ndërsa zhdukja e sëmundjes është rezultati i këtij veprimi. Të mbjellësh farën në arë në kohën e vet, është shkak, ndërsa ta korrësh atë kur piqet, është rezultat.

Të ruajmë pastërtinë: Njëra nga detyrat që duhet të kryejmë ndaj trupit tonë, është edhe higjiena dhe pastërtia. Muslimani duhet ta ketë të pastër trupin, rrobën dhe mjedisin e tij. Pastërtia ka rol të rëndësishëm në ruajtjen e shëndetit. Pejgamberi (s.a.s.) e ka bërë të qartë rëndësinë që i ka dhënë feja jonë pastërtisë, duke thënë: “Pastërtia është gjysma e besimit.”⁹⁵

Pejgamberi (s.a.s.) i ka dhënë rëndësi edhe pastërtisë së dhëmbëve dhe na ka këshilluar të kemi dhëmbë të pastër:

“Çfarë arsyeje keni që vini me dhëmbë të zverdhur dhe nuk përdorni misvakun për t’i pastruar ato?”⁹⁶

B- Detyrat ndaj shpirtit tonë:

Detyrat ndaj shpirtit tonë janë:

- Ta pastrojmë shpirtin tonë nga besimet e gabuara dhe të pabaza.

⁹⁵ Mesharikul-Enuar, vol 2, f. 107.

⁹⁶ Bejhaki: Misvaku është një furçë dhëmbësh, që përgatitej me degët e një peme që rritet në Arabinë Saudite dhe që quhet erak. Furçat e dhëmbëve, që prodhohen me materiale të lejuara në fenë islame, zëvendësojnë misvakun. Qëllimi i përdorimit të misvakut është pastërtia e dhëmbëve.



- Të vendosim në shpirtin tonë besimin e shëndoshë dhe të saktë.

- Ta pajisim atë me njohuri të vërteta dhe të vlefshme.
- Ta pastrojmë atë nga mendimet e këqija dhe nga huqet e turpshme.
- Ta stolisim me mendime të mira dhe shprehi të bukura.

Ne duhet ta purifikojmë shpirtin tonë nga këto huqe të këqija:

Armiqësia, urrejtja, zilia, gënjeshtria, mosmbajtja e premtimeve, dyfytirësia, paturpësia, mungesa e respektit, mungesa e edukatës, mungesa e dhembshurisë, frika, përtacia, kopracia, prepotenca, padrejtësia, padurimi, sjelljet e këqija e të rënda dhe zemërngushtësia.

Ne duhet ta stolisim shpirtin tonë me këto shprehi të mira:

Miqësia, mëshira, drejtësia, bujaria, guximi, puna, durimi, turpi, respektimi i të mëdhenjve, dashuria për tjetrin, mbajtja e fjalës, butësia, fisnikëria, edukata dhe etika, falja e gabimeve të të tjerëve, modestia, vetëpërmbytja në zemërim, fjala e mirë, dhembshuria ndaj të gjithë njerëzve dhe krijesave të tjera.

ETIKA NË USHQIM

- Ushqimi dhe pija duhet të jenë hallall.
- Duart lahen para buke dhe pas saj.
- Të thuhet Bismil'lah kur fillojmë të ushqehemi dhe Elhamdulillah kur mbarojmë së ngrëni.
- Të hash atë që ke përpara në pjatë dhe të përdorësh dorën e djathtë.
- Të shtiesh në gojë kafshata të vogla dhe të gëlltitësh ushqimin pasi të jesh përtypur mirë.
- Të mos flasësh me gojën plot.
- Të mos shtiesh në gojë kafshatë tjetër pa gëlltitur më parë kafshatën që ke në gojë.
- Të mos i frysh ushqimit me qëllim që ta ftohësh atë.
- Të mos i frysh gotës kur je duke pirë ujë.
- Të mos thuash fjalë apo të mos kryesh veprime, nga të cilat neveriten të tjerët.
- Të mos shpërdorosh ushqimin, të mbushësh pjatën me



aq ushqim sa na duhet që të ngopemi dhe ta mbarojmë së ngrëni ushqimin që kemi në pjatë.

- Të mos ngrihesh nga sofrë para se të kenë mbaruar edhe të tjerët, në rast se je duke ngrënë me të tjerë.
- Të presësh që të fillojnë të moshuarit më parë.
- Të mos hash në rrugë.

EDUKIMI I GJUHËS DHE PËRMIRËSIMI I SAJ

Njëra nga detyrat ndaj vetvetes është edhe edukimi i gjuhës. Njësoj siç duhet të tregojmë kujdes për gjërat që fusim në gojë kur ushqehemi, ashtu duhet të tregohemi të kujdesshëm edhe për fjalët që dalin nga goja jonë. Feja islame na ka mësuar edukatën dhe etikën e të folurit dhe të bashkëbisedimit.

Rregullat etike që duhet të zbatojmë teksa bashkëbisedojmë, janë shkurtimisht këto:

- Të flasim duke menduar se çfarë kuptimi kanë për bashkëbiseduesin ato që themi.
- Të mos flasim gjëra të pavlefshme për këtë jetë dhe për jetën tjetër.
- Të mos ia thyejmë kujt zemrën me fjalët që themi dhe të mos ia presim fjalën atij që flet.
- Të flasim sipas pozitës dhe personalitetit që ka bashkëbiseduesi.
- Të mos e kalojmë kufirin, teksa lavdërojmë një person.
- Të mos flasim me zë të lartë përpara më të rriturve.
- Të mos flasim gjëra të kota dhe të bëjmë thashetheme.
- Të mos shtrembërojmë buzët kur flasim, të mos flasim me fjalë të mëdha dhe të mos kërkujmë të gjejmë gabime në fjalët e të tjerëve.
- Të mos themi fjalë të këqija, të mos gënjejmë, të mos betohemi në gënjeshtëri, të mos flasim kundër të tjerëve, të mos japim fjalën për gjëra të rrejshme.
- Të mos tallemi me të tjerët dhe të mos etiketojmë kënd me nofka të pahijshme.
- Të mos u rrëfejme të tjerëve sekretet e një të treti.



Kur e kanë pyetur Pejgamberin tonë se cila është rruga e shpëtimit, ai qe përgjigjur: “*Ki kujdes për atë çka flet.*”⁹⁷

Njëri prej sahabeve e pyeti Pejgamberin (s.a.s.): “*Cili është organi që duhet t’ia kem më shumë frikën?*” Pejgamberi (s.a.s.) kishte treguar me gisht gjuhën dhe kishte shtuar këto fjalë: “*Ja, kjo është.*”⁹⁸

Në një hadith Pejgamberi (s.a.s.) pati thënë: “*Ai që beson Allahun dhe ditën e kiametit, ose të flasë fjalë të mbara, ose më mirë të heshtë.*”⁹⁹

Shihet se përmbajtja e gjuhës dhe kujdesi rreth fjalëve që themi, është një rregull i rëndësishëm moral dhe etik.

EDUKIMI DHE PËRMIRËSIMI I SJELLJEVE TONA

Nga detyrat që duhet të përmbushim ndaj vetes sonë, janë edhe përmirësimi i sjelljeve tona, duke edukuar organet e trupit dhe përdorimi i tyre në përputhje me rregullat e moralit. Këto detyra shkurtimisht janë si më poshtë:

- Të mbajmë larg duart dhe këmbët nga harami dhe nga veprimet që u sjellin dëm të tjerëve.
- Të mos shohim me zili atë që kanë të tjerët dhe nuk e kemi ne, të mos përpiqemi të shohim të metat e të tjerëve dhe të mos shqetësojmë të tjerët me shikimin tonë.
- Të mos dëgjojmë me veshët tanë përgojime dhe fjalë pa vlerë për këtë jetë dhe për jetën tjetër.
- Të mos dhunojmë askënd në pasuri, në jetë dhe në moral.

PJESË LEXIMI:

Feja jonë e ka ndaluar shpërdorimin

Feja jonë, që na urdhëron të fitojmë në rrugë hallall dhe ligjore, gjithashtu na urdhëron që, atë që fitojmë nga puna jonë, të mos e shpenzojmë në vende të panevojshme dhe të mos e shpërdorojmë atë. Në Kur’an thuhet:

“*Hani dhe pini, por mos shpërdoroni, sepse Allahu nuk i do ata që shpërdorojnë.*”¹⁰⁰

⁹⁷ Rijadus-salihin, vol 3, f. 107.

⁹⁸ Ibid, vol 3, f. 106.

⁹⁹ Ibid, vol 3, f. 103.

¹⁰⁰ Araf, 7/31.



Fjalët Allahu nuk i do ata që shpërdorjnë, të cilat gjenden në fund të këtij ajeti, i cili na mëson haptazi se shpërdorimi është haram, janë një paralajmërim i rëndësishëm për muslimanët. Nuk ka dyshim se asnjë musliman nuk dëshiron të numërohet në grupin e njerëzve që Allahu nuk i do.

Feja jonë kërkon prej nesh të ruhem nga kopracia dhe të sillemi përherë me masë, duke na urdhëruar që në jetën tonë të ndjekim një rrugë të mesme dhe sa më logjike.

Në Kur'an tregohet se robërit e mirë, të cilët kanë merituar mëshirën e Allahut, janë ata që ndjekin këtë model jetese:

“Ata që nuk shpërdorjnë kur shpenzojnë nga pasuria e tyre dhe që nuk tregohen kopracë, por mbajnë një rrugë të ndërmjetme mes këtyre dy qëndrimeve.”¹⁰¹

Shihet se feja jonë na ka mësuar jo vetëm mënyrën se si duhet ta fitojmë, por edhe mënyrën se si duhet ta shpenzojmë atë që fitojmë. Detyra që na takon neve është që, në përputhje me urdhrat e Zotit dhe me këshillat e Pejgamberit (s.a.s.), të kemi një jetë të ekuilibruar e të matur, pa anuar drejt teprimit.

Njeriu që shpenzon pa kriter atë që fiton, që nuk vë një ekuilibër mes të ardhurave dhe shpenzimeve, që shpenzon më shumë sesa fiton, nuk arrin kurrë të kapë nivelin e jetës që dëshiron dhe, kështu, nuk formon kurrë një familje të lumtur. Ne duhet ta shpenzojmë pasurinë tonë në dobi të nevojave tona dhe të shoqërisë.

Kjo e vërtetë vlen jo vetëm për një familje, por edhe për një popull mbarë. Shpërdorimi pengon zhvillimin e kombit, shtyn individët dhe shoqërinë drejt skamjes dhe çon dëm të gjithë punën e kryer.

Përmasa e shpërdorimit të bukës, që është njëra nga lëndët bazë ushqimore, duke e hedhur në plehra atë, duhet të na shtyjë të mendojmë shumë rreth këtij fenomeni. Në fakt, nuk është vetëm buka që hidhet në plehra, por edhe djersa e ballit e bujqve, puna e të gjithë atyre që përbëjnë hallkat e prodhimit të bukës dhe paraja e atij që e blen atë.

Pejgamberi (s.a.s.) na ka urdhëruar të tregojmë respekt ndaj bukës.

Duke hedhur bukën në plehra, ne jo vetëm që nuk tregojmë respekt për bukën, por edhe nuk i vëmë veshin njëres prej këshillave të Pejgamberit (s.a.s.).

¹⁰¹ Furkan, 25/67.



Të vësh në pjatë ushqim më shumë se sasia që do të konsumosh dhe të hedhësh poshtë atë që mbetet, të mbash ndezur dritat më shumë se sa është e nevojshme, të shpenzosh ujë më kot duke lënë hapur rubinetet e ujit, të gjitha këto veprime quhen shpërdorime. Askush nuk ka të drejtë t'i shpenzojë ato, duke i përdorur në mënyrë të pamatur.

Edhe shpenzimi kot i kohës është shpërdorim. Të hedhësh poshtë orenditë e shtëpisë, që të blesh më të shtrenjta, duke dashur të jetosh jetë luksi, njësoj siç jetojnë ata që janë më të pasur, si dhe të hysh në borxh me dëshirë që të kesh gjërat më të fundit të modës, konsiderohet shpenzim. Të gjitha këto janë sjellje dhe veprime që bien ndesh me parimet e vendosura nga feja jonë për një jetë të rregullt, duke kthyer përmbysh ekuilibrat shoqërorë dhe duke shkatërruar ekonominë.

Kombet e zhvilluara janë kombet që punojnë pa pushim, që dinë të shpenzojnë me vend atë që fitojnë dhe nuk shpërdorojnë.

Ne duhet të përdorim me masë mundësitë, kohën, fitimin, si dhe pasuritë tona nëntokësore e mbitokësore, duhet të dimë vlerën e begatave që zotërojmë dhe duhet të ruhem nga shpërdorimet dhe shpenzimet pa kriter. Në qoftë se veprojmë në këtë mënyrë, mund të radhitemi në mesin e vendeve të zhvilluara.

Pejgamberi (s.a.s.) na ka mësuar një parim shumë të rëndësishëm, që duhet të ndjekim në jetë, kur ka thënë se *“Personi i matur me shpenzime nuk varfërohet kurrë.”*¹⁰² Nuk duhet të harrojmë se dëmi që shkakton shpërdorimi nuk konsiston vetëm në këtë jetë.

Ata që nuk e vlerësojnë siç duhet jetën dhe pasurinë kanë për të dhënë llogari rreth tyre në ditën e kiametit.

Pejgamberi (s.a.s.) ka thënë: *“Njeriu nuk do të largohet nga audiencia e Allahut ditën e kiametit, pa dhënë më parë llogari për këto katër gjëra:*

1. *Ku e ka kaluar jetën?*
2. *Si e ka përdorur trupin dhe fuqinë e tij fizike?*
3. *Nga e ka fituar pasurinë dhe ku e ka shpenzuar atë?*
4. *Sa ka punuar me diturinë që ka pasur?”*¹⁰³

¹⁰² Keshful-hafa, vol 2, f. 189.

¹⁰³ Et-Tergib uet-Terhib, vol 1, f. 125.

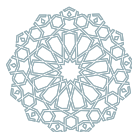


PYETJE:

1. Në sa pjesë ndahen detyrat morale?
2. Cilat janë detyrat tona ndaj Allahut, Pejgamberit (s.a.s.) dhe Kur'anit?
3. Në sa grupe ndahen detyrat ndaj vetvetes?
4. Cilat janë detyrat tona ndaj trupit?
5. Cilat janë detyrat tona ndaj shpirtit?
6. Çfarë janë huqet e këqija? Tregoni disa prej tyre.
7. Tregoni rregullat e etikës së ushqimit.
8. Cilat janë rregullat morale që duhen zbatuar gjatë bashkëbisedimit?
9. Si mund të përmirësojmë shprehitë që kryejmë me organet e trupit?

MËSIMI III

DETYRAT NDAJ FAMILJES



- Rëndësia e familjes në Islam
- Detyrat e anëtarëve të familjes ndaj njëri-tjetrit
- Detyrat e ndërsjella mes bashkëshortëve
- Detyrat e prindërve ndaj fëmijëve
- Detyrat e fëmijëve ndaj prindërve
- Mundësia e humbjes së besimit të të riut, që nuk i është bindur nënës së tij (Pjesë leximi)
- Detyrat e vëllezërve dhe motrave ndaj njëri-tjetrit
- Detyrat tona ndaj farefisit
- Detyrat tona ndaj fqinjëve
- Muslimani mendon për fqinjin e tij (Pjesë leximi)

RËNDËSIA E FAMILJES NË ISLAM

Familje quhet bashkësia e vogël e njerëzve, që përbëhet nga bashkëshortët, prindërit dhe fëmijët.

Tërësia e familjeve formon kombin. Familja është shumë e rëndësishme për kombin, sepse ajo është themeli bazë i tij. Kur familjet janë të lumtura dhe të qeta, edhe kombi është i fortë.

Familja është shkolla ku mësohen vlerat morale dhe shpirtërore, traditat dhe zakonet që i falin një kombi identitetin e tij. Këtu mësohen edhe detyrat tona ndaj Allahut, atdheut dhe kombit tonë. Të vegjlit shohin sjelljet e të rriturve dhe i imitojnë ata. Sjelljet që ata kryejnë



vazhdimisht, kthehen në shprehitë e tyre morale. Në këtë mënyrë, formohet edhe struktura etike dhe personaliteti i fëmijës.

Në mënyrë që në shpirtin e pastër të një fëmije, që i regjistron sjelljet e të rriturve si të ishte një makinë fotografike, të ketë vetëm foto të pastra, anëtarët e rritur të familjes duhet të sillen përherë sa më mirë. Për këtë arsye, ka rëndësi të madhe përmbushja e detyrave morale dhe e përgjegjësive që kanë anëtarët e familjes për njëri-tjetrin. Nga kjo varet edhe lumturia familjare dhe e ardhmja e kombit.

DETYRAT E ANËTARËVE TË FAMILJES NDAJ NJËRI-TJETRIT

Burri dhe gruaja janë themeli i familjes. Këta të dy formojnë bërthamën e saj.

Pejgamberi ynë (s.a.s.) ka thënë:

“Tregoni kujdes, sepse ju keni të drejta ndaj grave tuaja, ashtu sikurse kanë të drejta gratë tuaja ndaj jush...”¹⁰⁴

A- Detyrat e bashkëshortëve ndaj njëri-tjetrit:

- Mes dy bashkëshortëve duhet të ekzistojë, para së gjithash, dashuria e ndërsjellë.

- Burri duhet të punojë që të fitojë me rrugë hallall, në mënyrë që të sigurojë ushqimin, veshmbathjen dhe nevojat e tjera të familjes.

- Burri duhet të ndihmojë anëtarët e tjerë të familjes, në mënyrë që ata të përmbushin detyrat e tyre fetare dhe morale, si dhe duhet t’u mësojë atyre ato që nuk i dinë në lidhje me këto detyra.

- Burri duhet të sillet me butësi dhe me fisnikëri ndaj gruas së tij dhe të mos përdorë fjalë të rënda dhe fyese ndaj saj.

Pejgamberi ynë i dashur (s.a.s.) ka thënë:

“Besimtari më i përsosur sa i përket besimit, është ai me moralin më të bukur. Njeriu më i mirë në mesin tuaj është ai që sillet mirë me gruan e tij.”¹⁰⁵

- Gruaja duhet ta dojë dhe ta respektojë burrin e saj. Ajo duhet ta ndihmojë atë në lidhje me administrimin e shtëpisë dhe edukimin e fëmijëve.

¹⁰⁴ Rijadus-Salihin, vol 1, f. 318.

¹⁰⁵ Rijadus-Salihin, vol 1, f. 320.



- Gruaja duhet të sillet me maturi, nuk duhet të shpërdorjë paratë që fiton i shoqi dhe duhet t'i dalë zot shtëpisë së saj.

- Gruaja duhet të jetë e lidhur me shtëpinë dhe vatrën e saj dhe të ruajë me kujdes personalitetin dhe nderin e saj.

Pejgamberi ynë (s.a.s.) ka thënë:

“Në qoftë se gruaja fal pesë vakte namaz në ditë, agjëron muajin e Ramazanit, ruan nderin e saj dhe i bindet burrit të saj, ditën e kiametit do t'i thuhet: ‘Zgjidhe vetë derën nga e cila dëshiron të hysh në xhennet.’”¹⁰⁶

“Në qoftë se gruaja vdes dhe bashkëshorti i saj ka mbetur i lumtur prej saj në këtë botë, ajo ka për të hyrë në xhennet.”

B- Detyrat e prindërve ndaj fëmijëve:

Fëmija, burimi i lumturisë dhe stolia e vatrës familjare, është amaneti që Allahu u ka dhënë prindërve të tij. Prindërit janë përgjegjës edhe ndaj Allahut, edhe ndaj shoqërisë në lidhje me edukimin e fëmijëve të tyre. Detyrat kryesore të prindërve ndaj fëmijëve janë si më poshtë:

- Të rrisin fëmijë të shëndetshëm, duke u siguruar atyre ushqimin dhe të kujdesen për shëndetin fizik e shpirtëror të tyre.

- Të mos i ushqejnë fëmijët e tyre me haram.

Pejgamberi (s.a.s.) ka thënë: *“Paratë që kanë sevapin më të madh nga pasuria e shpenzuar në rrugën e Allahut, janë ato që shpenzohen për individët e familjes.”*¹⁰⁷

Ai na ka paralajmëruar: *“Njeriut do t'i shkruhet për gjynah, në qoftë se lë pas dore anëtarët e familjes së tij, për të cilët është i detyruar të kujdeset.”*¹⁰⁸

- T'i vërë emër të bukur fëmijës së tij.

- Ta edukojë fëmijën e tij dhe të bëhet shembull i mirë për të nga aspekti moral.

Pejgamberi ynë (s.a.s.) e ka treguar qartë rëndësinë e edukimit të fëmijës, duke thënë: *“Asnjë baba nuk mund t'i bëjë dhuratë më të vyer fëmijës së tij sesa edukata e mirë që do t'i mësonte atij.”*

¹⁰⁶ 250 hadithe, f. 186.

¹⁰⁷ Rijadus-Salihin, vol. 1, f. 329.

¹⁰⁸ Rijadus-Salihin, vol. 1, f. 331.



- T'i mësojë fëmijës së tij faljen e namazit, si dhe detyrat fetare e morale.

- Të shkollojë fëmijën e tij dhe t'i japë atij një edukim apo profesion, nëpërmjet të cilit ai të sigurojë jetesën.

Aliu (r.a.) ka thënë: “Edukojini fëmijët tuaj për një periudhë të ndryshme nga koha kur jetoni ju, sepse ata janë krijuar për një periudhë të ndryshme nga periudha ku jetoni ju.”

- T'i duash fëmijët dhe të interesohesh për ta, sepse fëmijët kanë nevojë për dashuri, po aq sa për ushqim dhe veshmbathje.

Pejgamberi (s.a.s.) i donte shumë fëmijët dhe interesohet shumë për ta.

- Të mos bëjnë dallim mes fëmijëve, kur shfaqin dashurinë e tyre për ta apo kur u ndajnë dhurata, duke u sjellë me barazi dhe me drejtësi ndaj tyre.

- Të martojnë fëmijët e tyre, kur të mbushin moshën për t'u martuar.

C- Detyrat e fëmijëve ndaj prindërve:

- Të sillen mirë me prindërit e tyre.
- Të sigurojnë jetesën e tyre, në rast se ata kanë probleme të tilla.
- Të mos ua thyejnë zemrën prindërve me fjalë apo me sjellje, madje as “Uf!” të mos u thuhet.

- T'u buzëqeshim prindërve tanë, t'u themi fjalë të ëmbla dhe të mos i shohim me nerva dhe me shikime të rënda.

- T'u përgjigjemi menjëherë kur na thërrasin.

- Të dëgjojmë dhe të përmbushim urdhrat e prindërve, në rast se ato nuk bien ndesh me urdhrat e Allahut.

- T'i bëjmë të ndihen të lumtur.

- Të mos flasim me zë të lartë para tyre.

- T'u shërbejnë atyre, në rast se kanë nevojë për shërbim dhe ta përmbushim këtë me dëshirë.

- Të mos kalojmë para tyre kur ecim në rrugë.

- Të mos shkojmë askund pa marrë leje prej tyre.

- T'i kujtojmë me rahmet pasi kanë vdekur, të bëjmë dua për ta, të bëjmë vepra të mira për shpirt të tyre, të përmbushim dëshirat e tyre të fundit, t'u bëjmë mirë miqve të prindërve.

Në lidhje me prindërit, Pejgamberi (s.a.s.) ka thënë:



“Veprat që Allahu do më shumë, janë falja e namazit në kohë dhe mirësia ndaj prindërve.”¹⁰⁹

“Njëri prej njerëzve, të cilët Allahu nuk do t'i shohë në fytyrë në ditën e kiametit, është njeriu që nuk është sjellë mirë me prindërit e tij.”¹¹⁰

“Allahu e vonon deri në ditën e kiametit dënimin e të gjitha gjynaheve, kur e dëshiron këtë gjë, me përjashtim të sjelljes së shëmtuar ndaj prindërve, për të cilën Allahu e dënon personin para se ai të vdesë.”¹¹¹

PJESË LEXIMI

Përballja e djaloshit që kundërshtonte nënën e tij me rrezikun e humbjes së imanit në frymën e fundit të kësaj jete

Rrëfen Abdullah b. Ebu Eufa:

Ndërsa qëndronim bashkë me Pejgamberin, një ditë, tek i dërguari i Allahut erdhi një person dhe i tha:

- O i dërguari i Allahut. Një djaloshi po i afron çasti i vdekjes dhe, sado që të pranishmit ia kujtojnë fjalën e shehadetit, ai nuk arrin dot ta thotë atë.

Pejgamberi (s.a.s.) e pyeti:

- A falte namaz rregullisht?

- Po,- iu përgjigj personi.

Pejgamberi (s.a.s.) u çua dhe u nis për tek i riu. Bashkë me të edhe ne.

Pejgamberi (s.a.s.) erdhi tek i riu dhe i tha:

- Thuaj La ilahe il'lallah.

- Nuk arrij ta them dot,- ia ktheu i riu.

- Pse vallë?- pyeti Pejgamberi.

- Ai nuk i bindej së ëmës,- iu përgjigj personi.

- A jeton nëna e tij?- pyeti Pejgamberi.

- Po,- iu përgjigjën të pranishmit.

- Thirreni të vijë këtu,- tha Pejgamberi.

I çuan fjalë gruas të vinte dhe ajo erdhi. Pejgamberi (s.a.s.) e pyeti gruan:

- Biri yt është ky?

- Po,- iu përgjigj e ëma. Pejgamberi (s.a.s.) i tha gruas:

¹⁰⁹ Rijadus-Salihin, vol 1, f. 347.

¹¹⁰ Et-Tergib uet-Terhib, vol. 3, f. 327.

¹¹¹ Hadithe të zgjedhura, f. 58.



- Në qoftë se këtu do të ndiznim një zjarr dhe do të të kërkonim të bëje ndërmjetësim për djalin tënd, përndryshe do ta digjnim atë, ti si do të veproje?

- Do të bëja ndërmjetësim,- u përgjigj gruaja.

- Atëherë cakto Allahun dhe mua si dëshmitarë, se je e kënaqur me birin tënd (duke ia falur mosbindjen që të ka treguar më parë).

- Allahu im! Unë të caktoj Ty dhe Pejgamberin tënd si dëshmitarë se jam e kënaqur me birin tim (dhe ia kam bërë hallall mosbindjen që më ka treguar).

Atëherë Pejgamberi (s.a.s.) i tha djalit:

- Thuaj Eshhedu en la ilahe il'lallah ue eshhedu enne Muhammeden abduhu ue resuluhu.

I sëmuri i përsëriti ato fjalë.

- Lavdëruar qoftë Allahu,- tha Pejgamberi,- që e shpëtoi këtë djalosh nga zjarri i xhennemit me ndërmjetësimin tim.¹¹²

NËNA

Nënë o nënë!

O e ëmbël nënë!

E gjithë zemra ime të përket ty, nënë...

Thesar është zemra ime nënë,

E mbushur plot me dashuri...

Ty të përket kjo dashuri

Je ti ajo që ke mundësuar të vij në jetë,

Je ti ajo që nga dhembshuria jote,

Më sheh mua ëmbël si melek,

Që më mbajte gjithmonë në krah në vegjëli,

E pastaj në tundëse e djep,

Ti je ajo që më edukove mua,

Ti je që më dhe dijen e parë,

Kur mërzitem, fytyra jote e qeshur,

Kur prekem, fjala jote e ëmbël,

Më jep mua hare e gëzim.

E shkrin hidhërimin tek unë.

¹¹² Hadithe të zgjedhura, f. 161.



Po, nënë, ti je e imja,
Patjetër nënë, unë jam i yti!...

E. Ali Sipahi

BABAI IM I DASHUR

Je shtylla e shtëpisë sonë!
Je e bardha e syve tanë!
Sa i ëmbël je, e sa i mirë,
O i dashuri babai im.

Kur ti në mbrëmje në shtëpi vjen,
Të gjithëve hareja na kaplon,
Dita natë bëhet për ne,
O i dashuri babai im.

Po qeshe ti, qeshim dhe ne,
Po hëngre ti, me kënaqësi hamë edhe ne,
Çdo gjë që thua ti e dëgjojmë,
O i dashuri babai im!

Rakim Çalapala

D- Detyrat e ndërsjella mes vëllezërve dhe motrave:

- Mes vëllezërve dhe motrave duhet të sundojë dashuria e sinqertë dhe uniteti.
- Vëllezërit janë si pjesët e një të tërë, që plotësojnë njëra-tjetrën. Asnjë gjë nuk duhet ta prishë këtë bashkim dhe nuk duhet t'i ndajë vëllezërit nga njëri-tjetri.
- Vëllezërit nuk duhet të prishen me njëri-tjetrin apo të mos flasin për shkak trashëgimie, pasurie apo interesa të ndryshme.
- Të mëdhenjtë janë si prindër për më të vegjlit. Të vegjlit duhet të respektojnë më të mëdhenjtë dhe nuk duhet të tregohen të pabindur ndaj tyre, të mos sillen apo të thonë fjalë të rënda ndaj tyre. Të mëdhenjtë duhet të ruajnë të vegjlit, t'i mëshirojnë dhe t'i duan.
- Vëllezërit duhet t'i bëjnë mirë njëri-tjetrit dhe të kujdesen për interesin e vëllait sikur të ishte interesi i tij personal.



E- Detyrat tona ndaj farefisit:

Farefisi është familja jonë e madhe, prandaj kemi detyra morale ndaj tyre:

Këto detyra janë:

- Të duam dhe të respektojmë të afërmit tanë,
- Të ndihmojnë ata që janë nevojtarë,
- Të mos i harrojmë, t'i vizitojmë herë pas here dhe t'u falim dhurata,
- Të mbajmë lidhjet me ata që janë larg nesh, duke u telefonuar apo duke mbajtur letërkëmbime me ta, duke forcuar kështu marrëdhëniet tona farefisnore,

Tezet, hallat, dajallarët dhe xhaxhallarët janë si prindërit tanë, prandaj duhet t'i duam dhe t'i respektojmë ashtu siç duam dhe respektojmë prindërit tanë.

Pejgamberi (s.a.s.) ka treguar rëndësinë e interesimit për farefisin, kur ka thënë: *“Ai që pret marrëdhëniet me farefisin e tij, nuk do të hyjë në xhennet.”*¹¹³

Abdullah b. Ebu Eufa tregon:

Ishim së bashku me Pejgamberin (s.a.s.). Ai tha:

“Kush ka prerë marrëdhëniet e tij me farefisin të ngrihet dhe të largohet prej këtij tubimi.” Një djalosh, i cili ishte zemëruar dhe nuk fliste me tezen e tij, u ngrit dhe shkoi tek ajo. Foli me të dhe u pajtuan. Pastaj erdhi në tubimin tonë. Pejgamberi (s.a.s.) tha:

*“Mëshira nuk e kaplon tubimin, në të cilin gjenden njerëz që kanë prerë marrëdhëniet me farefisin e tyre.”*¹¹⁴

F- Detyrat tona ndaj fqinjëve:

Fqinjët janë njerëzit më të afërt me ne pas familjes dhe farefisit tonë. Feja jonë muslimane na urdhëron të sillemi mirë me fqinjët tanë.

Allahu na urdhëron në Kur'an të sillemi mirë me fqinjët dhe Pejgamberi (s.a.s.) ka thënë:

¹¹³ Rijadus-salihin, vol. 1, fq. 370.

¹¹⁴ Hadithe të zgjedhura, fq. 208.



“Ai që beson Allahun dhe ditën e gjykimit, të sillet mirë me fqinjin e tij.”¹¹⁵

“Ai që beson Allahun dhe ditën e gjykimit, të mos i shqetësojë fqinjët e tij.”¹¹⁶

Në një hadith tjetër, Pejgamberi (s.a.s.) na ka mësuar se ai që shqetëson fqinjin e tij, nuk është besimtar i vërtetë dhe nuk do të hyjë në xhennet.

Detyrat tona ndaj fqinjëve janë:

a- Të respektojmë fqinjët dhe të mos i lëndojmë me fjalët a me sjelljet tona.

b- Të jemi buzagaz me ta, t'u themi fjalë të ëmbla dhe të ndajmë së bashku gëzimet dhe problemet.

c- Të përpiqemi t'u zgjidhim hallet dhe brengat e tyre, t'i ndihmojmë kur kanë nevojë për ne, t'u japim borxh kur na kërkojnë dhe t'u bëjmë dhurata.

d- Të mos i shqetësojmë me zhurmën që mund të bëjmë.

e- Të vizitojmë të sëmurët, të marrim pjesë në xhenazën e të vdekurve dhe t'i ngushëllojmë të afërmit që kanë lënë pas.

Shkurtimisht: Të duam për ta të njëjtën gjë që duam për veten tonë dhe të mos bëjmë ato gjëra që nuk dëshirojmë që të tjerët të na i bëjnë neve.

Edhe kur fqinji ynë nuk është musliman, është detyra jonë të sillemi mirë me të, të mos e mendojmë dhe t'i bëjmë të mira në qoftë se kemi mundësi.

Kështu na urdhëron feja jonë. Gjatë gjithë historisë, muslimanët janë sjellë mirë me fqinjët e tyre jomuslimanë, duke zbatuar në këtë mënyrë urdhrin e fesë së tyre.

Abdullahu, biri i Ibn Omerit, e pati urdhëruar një ditë shërbëtorin e tij të therte një dele dhe ta shpërndante mishin e saj te fqinjët, duke filluar më parë te fqinjët jomuslimanë. Këto fjalë ia kishte përsëritur tri herë.¹¹⁷

¹¹⁵ Rijadus-Salihin, vol. 1, fq. 343.

¹¹⁶ Rijadus-Salihin, vol. 1, fq. 342.

¹¹⁷ Alijju'l-Kari, Sherhu Ajnu'l-ilm, vol. 1, fq. 291.



PJESË LEXIMI:

Ja se si mendon muslimani për fqinjin e tij...

Një ditë, sulltan Mehmed Fatihu II, ndërroi veshjen e tij dhe doli në treg, me qëllim që të kontrollonte cilësinë dhe çmimet e ushqimeve që shiteshin në pazar. Hyri në një dyqan dhe, duke dhënë selam, i tha shitësit:

- Më jep nga një gjysmë kile gjalpë, mjaltë dhe djathë.

Shitësi peshoi një gjysmë kile gjalpë dhe pasi llogariti çmimin e saj, i tha sulltanit të maskuar:

- Merre gjalpin prej meje, kurse dy produktet e tjera prej fqinjit tim. Ai i ka më të mira se unë dhe, për më tepër, nuk ka bërë ende sefte.

Sulltani hyri në dyqanin e dytë dhe kërkoi të blinte mjaltë dhe djathë, por shitësi i dha vetëm gjysmë kile mjaltë, duke i thënë:

- Tani që bletë gjysmë kile mjaltë prej meje, unë bëra sefte për sot dhe fitova paratë e duhura për bukën e fëmijëve, prandaj djathin blije te fqinji im, se ai ende nuk ka bërë sefte.

Atëherë sulltani i maskuar tha:

- Për sa kohë që ka këtë nivel morali, ky popull do të sundojë botën mbarë.

Allahu i shkatërroftë ata që prishin moralin e pastër të popullit.¹¹⁸

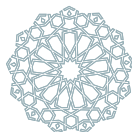
PYETJE:

1. Tregoni rreth rëndësisë së familjes në fenë islame.
2. Cilat janë detyrat e ndërsjella mes prindërve?
3. Cilat janë detyrat e prindërve ndaj fëmijëve?
4. Cilat janë detyrat e fëmijëve ndaj prindërve të tyre?
5. Cilat janë detyrat e ndërsjella mes vëllezërve?
6. Cilat janë detyrat tona ndaj farefisit?
7. Cilat janë detyrat tona ndaj fqinjëve?

¹¹⁸ Tahsin Ünal, Përpyjekjet për virtytshmëri tek Osmanët.

MËSIMI IV

DETYRAT TONA NDAJ ATDHEUT DHE KOMBIT



- *Ne duhet të jemi përherë të fortë*

NE DUHET TË JEMI PËRHERË TË FORTË

Armiqtë e popullit tonë, të cilët i kemi thyer ndër shekuj dhe nuk guxojnë të përballen në luftë me ne, nuk kanë hequr dorë nga mendimet e mbrapshta që mund të ushqejnë kundër kombit tonë. Ata mund të përpiqen ta gjuhëzojnë kombin tonë duke mbjellë brenda tij farat e ngatërresës dhe të urrejtjes. Prandaj ne duhet të tregohemi shumë të kujdesshëm dhe të zgjuar në këto raste.

Buka nuk hahet ashtu siç është e tëra, por ndahet në copa, që të gëlltitet më mirë. Armiku nuk mund ta asgjësojë një popull të fuqishëm, pjesëtarët e të cilit janë si një trup i vetëm. Prandaj ata e ndajnë në copa atë, në mënyrë që ta gëlltisin më lehtë. Gjithmonë kështu ka ndodhur, përgjatë gjithë historisë, dhe sidomos muslimanët janë dëmtuar shumë nga kjo gjë.

Lëvizjet intrigante dhe përçarëse kundër muslimanëve, në mënyrë që t'i përçajjnë dhe t'i dobësojnë ata, kanë nisur që në vitet e para të historisë islame për të ardhur deri në ditët e sotme në formë sëmundjeje ngjitëse, por duke marrë forma të shumëllojshme. Ata që iu bindën thirrjes së fesë islame për bashkim, kanë shpëtuar nga kurthi i intrigës që kanë ngritur armiqtë e tyre, ndërsa muslimanët, që nuk i janë bindur urdhrit të Zotit në formën mos u ndani në grupe se



dobësoheni,¹¹⁹ kanë humbur fuqinë e tyre dhe kanë përjetuar trajtimin më çnjerëzor që u bënë armiqtë e tyre.

Mos të na mashtrojë assesi kurthi i armikut, që kërkon të na tërheqë drejt disfatës, si në këtë botë, ashtu edhe në botën tjetër. Le t'ia vëmë veshin thirrjes së fesë islame për bashkim. Le të nxjerrim mësim nga fatkeqësitë që ndodhën në të kaluarën dhe vazhdojnë të përsëriten sot aty-këtu në disa vende të botës.

Feja islame, që lindi si një diell i lumturisë, ka bashkuar rreth një besimi të përbashkët njerëzit që flasin gjuhë të ndryshme dhe u përkasin racave të ndryshme, si dhe solli paqen e qetësinë e vërtetë, duke zhdukur smirën dhe armiqësinë në mes njerëzve. Në të vërtetë, një nga kuptimet e fjalës Islam është fjala paqe. Prandaj, musliman do të thotë njeri që jeton në qetësi dhe paqe me të tjerët. Paqja dhe stabiliteti i vendit arrihet vetëm duke forcuar unitetin dhe bashkimin mes nesh.

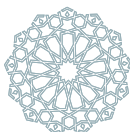
Allahu në Kur'an u bën thirrje muslimanëve për bashkim, ashtu sikurse thotë edhe Pejgamberi (s.a.s.): "*Bashkimi sjell mëshirën, ndarja sjell dënimin*"¹²⁰, duke treguar me këto fjalë se sa rëndësi ka bashkimi për një popull. Si është e mundur që muslimanët të mos jenë të bashkuar me njëri- tjetrin, me gjithë urdhrin e prerë të Allahut për unitet dhe këshillave të qarta të Pejgamberit (s.a.s.) në lidhje me këtë çështje? Si mund të themi fjalë dhe të kryejmë veprime që dëmtojnë unitetin tonë kombëtar?

¹¹⁹ Al-i Imran, 3/103.

¹²⁰ Keshful-hafa, vol. 1, fq. 333.

MËSIMI V

DETYRAT TONA NDAJ NJERËZIMIT



- *Detyrat tona morale ndaj njerëzimit*
- *Detyrat tona ndaj kafshëve*
- *Një tablo që të bën të derdhësh lot. (Pjesë leximi)*
- *Karakteristikat e muslimanit që jeton në përputhje me moralin islam*
- *Gjërat e ndaluara sipas besimit islam*
- *Pijet alkoolike dhe narkotike: rreziqet më të mëdha që kërcënojnë njerëzimin. (Pjesë leximi)*

DETYRAT TONA NDAJ NJERËZIMIT

- Mos dëmto askënd

Feja jonë e ndalon cenimin e jetës, pasurisë, banesës, lirisë, nderit dhe personalitetit të njerëzve. Këto janë të drejtat e paprekshme të njerëzve. Muslimani është i detyruar që të respektojë të drejtat e të tjerëve dhe të ruhet nga çdo lloj veprimi dhe sjelljeje që dëmton njerëzit e tjerë. Ky është njëri nga kushtet për t'u konsideruar musliman i vërtetë. Pejgamberi (s.a.s.) ka thënë:

*“Musliman është personi, nga dora dhe gjuha e të cilit nuk dëmtohen muslimanët e tjerë.”*¹²¹

- Të ndihmosh njerëzit e tjerë

¹²¹ Rijadus-salihin, vol. 3, fq. 148.



T'u flasësh njerëzve me ëmbëlsi dhe të sillesh buzagaz me ta, të ndihmosh të varfrit, të përmbushësh nevojat e të skamurve, të mbrosh të pambrojturit, të ngresh më këmbë atë që bie nga hallet e jetës dhe t'u tregosh rrugën atyre që e kanë humbur atë, është urdhri i Zotit dhe kusht i moralit të hijshëm.

- Të respektosh më të rriturit dhe të mëshirosh më të vegjlit

Respektimi i prindërve, i vëllezërve më të mëdhenj dhe i motrave më të mëdha, i mësuesve dhe atyre që janë më të moshuar se ne, si dhe të mëshirosh dhe të ndihmosh më të vegjlit, ata që nuk kanë përkrahje, të dobëtit dhe jetimët, është një rregull i rëndësishëm i moralit. Në lidhje me rëndësinë e kësaj çështjeje, Pejgamberi (a.s.) ka thënë:

*“Nuk është musliman ai që nuk respekton më të mëdhenjtë dhe nuk mëshiron më të vegjlit.”*¹²²

- Përsëndetja me selam

Muslimanët i japin selam njëri-tjetrit kur takohen. Të japësh selam është sunnet, ndërsa t'i përgjigjesh selamit me selam është farz. Selam i jep i riu më të moshuarit, ai që ecën më këmbë atij që është ulur. Përsëndetja me selam forcon lidhjet e dashurisë dhe të miqësisë mes muslimanëve.

- Mosmbajtja mëri

Në qoftë se dy muslimanë mbajnë mëri me njëri-tjetrin për çfarëdolloj arsyeje, duhet që ata të pajtohen sa më shpejt.

Pejgamberi (s.a.s.) na ka mësuar se mbajtja mëri është një sjellje e keqe: *“Muslimani nuk e ka të lejuar të mos i flasë muslimanit më shumë se tri ditë.”*¹²³ Në një rast tjetër, duke dashur të tregojë se personi që mban mëri për një kohë të gjatë ka bërë gjynah, ka thënë:

*“Në qoftë se një musliman i mban mëri një muslimani tjetër një vit të tërë, ai do të konsiderohet sikur ka kryer gjynahun e vrasjes.”*¹²⁴

- Pajtimi i dy muslimanëve që mbajnë mëri me njëri-tjetrin

¹²² Hadithe të zgjedhura, fq. 218.

¹²³ Rijadus-salihin, vol. 3, fq. 168.

¹²⁴ Rijadus-salihin, vol. 3, fq. 170.



Një musliman është i ngarkuar me detyrën e pajtimit të dy muslimanëve që i mbajnë mëri njëri-tjetrit, duke gjetur rrugën e duhur për këtë gjë. Në lidhje me këtë çështje, në Kur'an thuhet:

“Muslimanët janë vëllezër. Pajtojini vëllezërit tuaj.”¹²⁵

Pejgamberi (s.a.s.) na ka mësuar se pajtimi i dy muslimanëve që mbajnë mëri me njëri-tjetrin, është një vepër e mirë dhe në lidhje me këtë gjë ka thënë: “*Sadakaja më e mirë është pajtimi i dy muslimanëve që mbajnë mëri me njëri-tjetrin.*”

- Vizita e miqve

Muslimanët duhet të vizitojnë herë pas here të afërmit e tyre, më të moshuarit dhe miqtë e baballarëve të tyre.

Gjatë vizitës duhen pasur parasysh këto pika:

- Të gjendet koha e duhur për vizitë,
- Vizitat të mos kryhen shumë shpesh, aq sa të bëhen të mërzitshme,
- Të njoftohet më parë personi, tek i cili do të shkohet për vizitë,
- Të vishemi me rroba të pastra dhe të rregullta,
- Të mos hyjmë në shtëpinë apo dhomën e dikujt tjetër pa marrë leje më parë prej tij.

- Mikpritja e mysafirëve

Mikpritja e mysafirëve është një nga sjelljet e mira, të cilën na e këshillon feja jonë. Mikpritja e mysafirit ka një vend të rëndësishëm në mesin e traditave tona kombëtare.

Detyrat tona kryesore ndaj mysafirëve janë:

- Ta mirëpresësh mysafirin buzagaz dhe me fjalë të ëmbla,
- Ta qerasësh sa më mirë atë,
- Të mos qortosh shërbëtorin apo fëmijët në sy të mysafirit dhe të mos rrish me fytyrë të varur,
- Ta përcjellësh deri te porta, kur ai largohet.
- Të shkosh aty ku të ftojne

¹²⁵ Huxhurat, 49/10.



Muslimani duhet t'i përgjigjet me pjesëmarrje ftesës që i bëhet, në rast se nuk ka arsye fetare për të mos e bërë këtë. Kjo sjellje rrit dashurinë mes muslimanëve. Në lidhje me këtë çështje, Pejgamberi (s.a.s.) ka thënë:

*“Kur të të ftojë vëllai yt në një gosti dasme apo në raste të tjera të ngjashme, përgjigju ftesës së tij me pjesëmarrje.”*¹²⁶

Pejgamberi ynë i dashur (s.a.s.) nuk ka bërë dallim mes të pasurve dhe të varfërve dhe i është përgjigjur me pjesëmarrje edhe ftesës që i bënte një shërbëtor.

- Të puthësh dorën e të moshuarve

Muslimani mund t'ua puthë dorën në shenjë respekti njerëzve më të moshuar apo më të ditur.

- Të mos merresh me të metat e të tjerëve

Një musliman nuk merret me jetën private të vëllait të tij në fe. Nuk përhap të metat që sheh te një musliman. Nuk flet keq për një musliman. Përpiqet që, me fjalët e duhura, pa e lënduar dhe pa e ofenduar, ta këshillojë atë që të përmirësojë sjelljet e gabuara.

- Të falësh ata që të bëjnë keq

Një musliman i moralshëm ia fal një personi tjetër të këqijat që i ka bërë. Madje, nuk mjaftohet me kaq, por ia kthen të keqen që i ka bërë me një të mirë. Kjo është sjellja që duhet të tregojnë muslimanët e pjekur moralisht.

Pejgamberi ynë i dashur (s.a.s.) ka thënë: “Atë që ka këto tri karakteristika, Allahu do ta vendosë me mëshirën e Tij në xhennet.”

- Cilat janë këto tri karakteristika? - e pyetën të pranishmit.

Pejgamberi (s.a.s.) u përgjigj:

1. *T'i japësh atij që nuk të ka dhënë, kur i ke kërkuar diçka,*
2. *Të shkosh tek ai që nuk vjen te ti,*
3. *Të falësh atë që të ka bërë padrejtësi.*¹²⁷

- Vizita ndaj të sëmurëve

¹²⁶ Xhamius-sagir.

¹²⁷ Hadithe të zgjedhura, fq. 211.



Muslimani duhet ta vizitojë vëllain e tij të sëmurë, duhet të lutet që ai të shërohet dhe të tregohet i kujdesshëm që të mos thotë apo të bëjë sjellje, me të cilat e lëndon të sëmurin.

- Pjesëmarrja në xhenaze

Pjesëmarrja në namazin e xhenazes së muslimanit të vdekur, shoqërimi i xhenazes së tij deri në varreza dhe lutja që Allahu ta mëshirojë, janë detyra të rëndësishme që muslimanët duhet të përmbushin ndaj vëllezërve të tyre të fesë, të cilët ndahen nga kjo jetë dhe shkojnë në jetën tjetër.

- Të duash më të mirën për vëllanë e fesë

Muslimani duhet të mendojë më të mirën për vëllanë e tij të fesë, duhet të dëshirojë për të atë që dëshiron për veten e tij dhe të mos dëshirojë për të atë që nuk ia dëshiron vetvetes.

Ky është kriteri për të qenë një musliman me moral të shëndoshë fetar.

DETYRAT TONË NDAJ KAFSHËVE

Feja jonë na urdhëron të sillemi mirë me kafshët. Të mos torturosh kafshët, të kujdesesh për to dhe t'i mëshirosh ato, janë detyra morale.

Pejgamberi (s.a.s.) ka thënë këto gjëra për një grua që sillej mizorisht me macen e saj:

- *“Një grua e kishte mbyllur në një dhomë macen e saj. Ajo nuk i jepte as për të ngrënë dhe as e linte të dilte jashtë dhomës që të gjente ndonjë gjë për të ngrënë. Kështu që macja e gjoë kishte ngordhur nga uria pas disa kohësh. Gruaja u dënua për këtë gjë dhe hyri në xhehennem.”¹²⁸*

Në lidhje me një person që kishte treguar dhembshuri për një qen, Pejgamberi (s.a.s.) ka thënë:

- *Një person kishte kohë që ecte, prandaj edhe e kishte kapur një etje e madhe. Më në fund, gjeti një pus. Hyri brenda pusit, piu ujë dhe doli jashtë. Kur doli, pa një qen të etur, i cili kishte nxjerrë gjuhën jashtë dhe lëpinte tokën e njomur. Personi mendoi me vete: ‘Kështu si ky qen isha tharë edhe unë nga etja para se të gjeja këtë pus.’ Hyri sërish në pus, mbushi këpucën*

¹²⁸ Rijadus-salihin, vol. 3, fq. 174.



e tij me ujë dhe doli jashtë. Ia zgjati këpucën e mbushur me ujë qenit dhe ai piu. Allahu u kënaq me veprimin e tij dhe ia fali gjynahet.

Sahabet e pyetën Pejgamberin (s.a.s.):

- O i dërguari i Allahut. A fitojmë sevape për shkak të sjelljes sonë të mirë me kafshët?

- Sevapet fitohen për hir të çdo gjallese,¹²⁹ - u përgjigj Pejgamberi.

PJESË LEXIMI

Një ndodhi që të bën të derdhësh lot...

Hudhejfetu'l-Adevi, i cili mori pjesë në betejën e Jermukut të zhvilluar ndërmjet muslimanëve dhe bizantinëve, rrëfen si më poshtë:

Pasi pati përfunduar lufta, unë nisa të kërkoja djalin e xhaxhait në fushën e betejës. E gjeta të shtrirë dhe me plagë të shumta. Thashë me vete t'i jepja pak ujë. Ndërsa po i zgjasja ujin, u dëgjua rënkimi i një të plagosuri pranë meje, që kërkonte të pinte edhe ai. Djali i xhaxhait nuk e piu ujin dhe bëri me shenjë t'ia çoja të plagosurit tjetër. Edhe unë ia çova ujin atij. Pashë që i plagosuri tjetër që kërkonte ujë ishte Hisham ibn As. Sapo mora t'ia jepja, u dëgjua rënkimi i fortë i një të plagosuri që kërkonte të pinte edhe ai, i cili gjendej pak më tutje. Hishami nuk e piu ujin, por më bëri shenjë t'i jepja për të pirë të plagosurit që rënkonte. Kur iu afrova të plagosurit, pashë se ai kishte vdekur. Atëherë renda te Hishami, por edhe ai kishte vdekur. Nxitova drejt djalit të xhaxhait, por tashmë edhe ai e kishte dorëzuar shpirtin e tij. Kështu nuk arrita t'i jepja për të pirë ujë asnjërit prej tyre.

Sa ndjenjë sublime dhe sjellje fisnike. Një moral i lartë, që i mëson personit që digjet nga etja dhe është duke dhënë frymën e fundit, të mendojë më shumë për vëllanë e tij të plagosur sesa për veten.¹³⁰

¹²⁹ Rijadus-salihin, vol. 1, fq. 161.

¹³⁰ A. Hamdi Akseki, Vepër me tematikë fetare për ushtarin, fq. 269.



KARAKTERISTIKAT E MUSLIMANIT QË JETON NË PËRPUTHJE ME MORALIN ISLAM

Një musliman i mirë:

- Beson bazat e besimit pa pasur dyshime rreth tyre dhe e shpreh me fjalë besimin e tij,
- Kryen ibadetet e tij ashtu sikurse e ka urdhëruar Allahu dhe ia ka mësuar Pejgamberi (s.a.s),
- Distancohet nga pija alkoolike, kumari, vjedhja dhe mashtrimi, të cilat feja i ka ndaluar,
- Nuk gënjen, nuk dëshmon në gënjeshtëri, nuk betohet për gjëra të pavërteta dhe nuk flet kundër një personi tjetër,
- Nuk lëndon kënd me dorën dhe me gjuhën e tij,
- Mban fjalën e dhënë dhe nuk e tradhton amanetin,
- Përpiqet të kryejë sa me më përpikëri detyrat që ka marrë përsipër,
- Distancohet nga çdo lloj fjale dhe sjelljeje, me të cilat fut grindjen mes njerëzve dhe i pajton ata që nuk flasin me njëri-tjetrin,
- Ruhet nga dyfytirësia dhe është vetvetja,
- Shoqërohet me njerëz të mirë e të moralshëm dhe distancohet nga njerëzit e këqinj,
- Respekton prindërit dhe tregon kujdes të mos thotë fjalë apo të kryejë veprime, me të cilat do t'i mërzhiste ata,
- Do më të vegjlit dhe respekton më të mëdhenjtë,
- Nuk lëndon fqinjët dhe u bën mirë atyre me sa ka mundësi,
- Kërkon falje kur i bën padrejtësi dikujt tjetër dhe ia kthen të drejtën atij që i takon. I lutet Allahut ta falë, nëse ka bërë gabim.
- Nuk hakmerret ndaj atij që i ka bërë keq dhe e fal atë që i ka bërë padrejtësi,
- Punon për këtë botë me rrugë hallall, sikur nuk ka për të vdekur kurrë, përgatitet me vepra të mira për botën tjetër, sikur e di se do të vdesë të nesërmen,
- Përpiqet për të mirën e gjithkujt dhe ndihmon në mënyrë të veçantë të varfrit, të pambrojturit dhe të skamurit,
- Nuk heq dorë nga asnjë lloj sakrifice për hir të Allahut, atdheut dhe kombit të tij,



- Nuk tallet me kënd, nuk nënvleftëson kënd, sillet mirë me të gjithë dhe tregohet njeri modest,
- I konsideron të gjithë muslimanët vëllezër,
- Nuk e kaplon pesimizmi përpara vështirësive, me të cilat ndeshet dhe di të bëjë durim.

LUTJE

O Zoti ynë i madh, bëji rrugë që dalin te Ti,
 Këto rrugë të errëta!
 Bëji krahë që përqafojnë njëri-tjetrin,
 Krahët që janë bllokuar nga smira!

Dashuria ndaj Teje qoftë shpejtësi në zemrën tonë,
 Vepra jonë qoftë shenjë që arrin te Zoti,
 U rrafshofshin greminat para nesh,
 Bëji trëndafila, gjembat në rrugën tonë!

Mos e lër njeriun të devijojë,
 Që të mos jetë kafsha më e frikshme e rruzullit tokësor;
 Na bëj të mos harrojmë drejtësinë e ndërgjegjen,
 Na bëj rob të denjë për Ty!
Orhan Seyfi Orhon

VEPRIMET E NDALUARA NË FENË ISLAME

Në fenë islame veprimet që janë të ndaluara quhen harame.

Ashtu sikurse në urdhrat e Allahut ekzistojnë shumë urtësi dhe dobi për ne, ashtu edhe gjërat e ndaluara janë të dëmshme për jetën tonë në këtë botë. Allahu i ka ndaluar këto gjëra të dëmshme, sepse i dhimbsemi dhe na ka kërkuar të rrimë larg harameve. Ata që kryejnë një haram, janë treguar të pabindur ndaj Allahut dhe nuk e kanë respektuar urdhrin e Tij. Ata që bëjnë harame kanë për t'u dënuar për atë që bëjnë.

Mësimi i gjërave të ndaluara nga feja jonë dhe distancimi prej tyre kanë rëndësi të madhe, në mënyrë që të shpëtojmë nga dëmet e harameve dhe të mos dënohemi në botën tjetër.



Gjërat e ndaluara dhe të konsideruara haram:

- Të bëjmë shirk, duke vepruar kështu në kundërshtim të plotë me teuhidin.
- Të mos u bindemi prindërve dhe t'i kundërshtojmë ata.
- Të vrasim dikë pa të drejtë.
- Të cenojmë pasurinë dhe nderin e tjetrit, si dhe të kryejmë marrëdhënie seksuale jashtëmartesore.
- Përdorimi i pijeve alkoolike dhe i lëndëve narkotike, si heroina, hashashi etj.
- Të luajmë kumar, si dhe të japim e të marrim para me fajde.
- Vjedhja, mashtrimi dhe dredhia në tregti.
- Të hash mishin e kafshëve të ngordhura, mishin e derrit dhe të kafshëve që nuk janë të lejuara fetarisht.
- Të gënjesh, të betohesh për diçka të paqenë, të flasësh kundër të tjerëve, të shpifësh, të dalësh dëshmitar në diçka jo të vërtetë, të tallesh me të tjerët, t'u vësh nofka të këqija të tjerëve dhe të mos mbash fjalën e dhënë.
- Të kesh zili dhe smirë të tjerët dhe të mbash mëri.
- Të arratisesh nga ushtria dhe të tradhtosh atdheun.
- Të mbjellësh farën e përçarjes mes njerëzve dhe të fusësh njerëzit në armiqësi duke përfolur ato që ke dëgjuar.
- Të tregohesh dyfytirësh, të nënvleftësosh të tjerët duke t'u dukur vetja njeri i rëndësishëm.
- Të gjykosh në lidhje me një çështje që nuk e njeh mirë.
- Të shoqërohesh me njerëz të këqinj.
- Të bësh magji dhe t'u besosh atyre që të thonë magjistarët.
- Të shpërdorosh pasurinë apo të tregohesh koprac.
- Të cenosh shtëpinë e tjetrit, të hysh pa leje në shtëpinë apo dhomën e dikujt tjetër.
- Të kryesh ibadetet sa për sy e faqe dhe jo për hir të Allahut.
- Të mos merresh me të metat e të tjerëve.
- Të ndihmosh në vepra të këqija dhe në padrejtësi.
- Të tradhtosh amanetin.



PJESË LEXIMI

Pijet alkoolike dhe lëndët narkotike, rreziqet e mëdha që kërcënojnë njerëzimin.

Feja islame i jep rëndësi të madhe shëndetit të njeriut, duke shpallur haram dhe duke ndaluar kategorikisht pirjen, përdorimin apo përfitimën me çfarëdo rruge qoftë të lëndëve që dëmtojnë shëndetin fizik dhe mendor të njeriut.

Për këtë arsye, në rast se në vendin tonë shtohet përdorimi i lëndëve narkotike, pra shtohet numri i atyre që përdorin këto lëndë helmuese për shëndetin fizik dhe mendor të njeriut, kjo situatë duhet të na shtyjë të mendojmë thellë dhe me seriozitet rreth kësaj gjendjeje. Fjalët paralajmëruese të Pejgamberit (s.a.s.): “*Alkooli është nëna e gjitha të këqijave.*”¹³¹ dhe “*Mos përdorni alkoolin, sepse ai është çelësi i gjithë mbrapshtive.*”¹³² shprehin në mënyrë të qartë se sa të dëmshme janë pijet alkoolike dhe ato narkotike, që feja islame i ka ndaluar kategorikisht.

Pijet alkoolike dhe lëndët narkotike ndikojnë negativisht trurin e njeriut, që është qendra e drejtimit të trupit, frenojnë aktivitetin e tij intelektual dhe e bëjnë njeriun të bjerë në mënyrë ta pavullnetshme disa herë në situata qesharake dhe disa herë në situata për të ardhur keq. Ato hapin rrugën për sëmundje të ndryshme duke e shkatërruar trupin.

Sa i dhimbshëm është fakti që njeriu e dëmton veten e tij me duart e veta dhe shkakton ndalimin e funksionimit të rregullt të mendjes, që është aparati i tij i të menduarit, në saje të të cilit ai dallohet nga kafshët e tjera dhe ka një pozicion më të veçantë. Ka pasur raste kur alkooli ka bërë që miqtë e ulur në një tavolinë, të nxjerrin armët kundër njëri-tjetrit dhe njëri të përfundojë në varr, ndërsa tjetri në burg. A nuk janë pijet alkoolike shkaktari i sa e sa aksidenteve automobilistike, duke shkaktuar madje edhe vdekjen e papritur të sa e sa njerëzve?

Allahu e ka ndaluar pijen dhe kumarin, duke thënë: “Qëndroni larg pijes dhe kumarit, që të shpëtoni.”¹³³ Në këtë mënyrë, Ai na

¹³¹ Keshful-hafa, vol. 1, fq. 382.

¹³² Xhamius-sagir.

¹³³ Maide, 5/90.



mëson se shpëtimi vjen nga distancimi prej tyre. Pejgamberi (s.a.s.) ka kërkuar që muslimanët të shpëtojnë nga këto zakone të mbrapshta, duke thënë: “Çdo pije që të deh është haram.”¹³⁴ dhe se “Pija që të deh kur e konsumon në sasi të mëdha, është e ndaluar të konsumohet edhe në sasi të pakta.”¹³⁵

Duhet të ndalemi veçanërisht dhe pikërisht mbi lëndët narkotike, të cilat e shpien njeriun drejt vdekjes së pashmangshme, duke prishur ekuilibrin e tij mendor dhe sistemin nervor, si dhe duke e shkatërruar fizikisht atë. Duhet t’ua mësojmë njohuritë e shëndosha të gjithë njerëzve dhe veçanërisht të rinjve tanë në lidhje me këtë helm, që feja islame e ka ndaluar të përdoret, të blihet dhe të shitet. Të gjithë duhet të bëjnë atë që u takon, në mënyrë që të rinjtë të mos bien në kurthin e tregtarëve të narkotikës apo të shokëve të tyre të këqij.

Ata që e kanë nisur përdorimin e lëndëve narkotike me mendimin se një herë e vetme nuk të bën gjë, e kanë pasur shumë të vështirë të shpëtojnë më pas prej përdorimit të saj. Të përdorësh lëndë narkotike është si të provosh helmin. Helmin mund ta provosh vetëm një herë dhe nuk ka një herë të dytë, sepse helmi të shpie drejt vdekjes. Edhe përdorimi i lëndëve narkotike ngjason me të, sepse nuk mbetesh vetëm me provën e saj, por hyn në një rrugë shumë të rrezikshme, që nuk ka kthim pas. Në fund të kësaj rruge të pret vdekja e dhimbshme.

Prandaj, duhet t’u dalim për zot fëmijëve tanë. Duhet të interesohemi se me kë shoqërohen ata dhe ku shkojnë e shëtisin. Ne duhet t’i shpëtojmë se s’bën fëmijët tanë nga kjo fatkeqësi, e cila mund të na kushtojë në këtë jetë edhe humbjen e fëmijës.

Të mos mendojmë se fëmija im nuk bën gjëra të tilla. Fëmija ynë është shumë i mirë dhe tek ai mund të kemi shumë besim, por mund të mos kemi dijeni në lidhje me kurthet që i ngrenë të tjerët atij. Si mund të jemi të sigurt se fëmija ynë nuk do të ndikohet nga kurthet tradhtarë dhe dinake të vatrave të sherrit? Meqenëse nuk mund të jemi të sigurt, atëherë duhet të jemi shumë të ndjeshëm dhe të marrim masa parandaluese.

¹³⁴ Buhari, Eshribe.

¹³⁵ Xhamius-sagir.



Për ne, si komb, është jetike marrja e masave parandaluese permanente ndaj kurtheve tradhtare të pamëshirshme dhe dinake, me anë të të cilave armiqtë tanë përpiqen të arrijnë qëllimet e tyre të pështira ndaj të rinjve, duke e mpirë dhe duke e vënë në gjumë atë, që kërkojnë të shkatërrojnë atdheun tonë duke na prishur rininë, duke synuar nëpërmjet lëndëve narkotike që kombi shqiptar të privohet nga fuqia njerëzore në moshë të re, nga mendjet që prodhojnë ide të reja, nga mendjet rinore që bëjnë zbulime të reja.

Ne, si komb, duhet të tregohemi vigjilentë ndaj lojërave të armiqve tanë që kërkojnë të nxijnë të ardhmen tonë, duke krijuar një brez të sëmurë fizikisht dhe shpirtërisht, duke na helmuar me lëndë narkotike bijtë tanë, si dhe duhet të marrim masa rrënjësore kundër kurtheve që ngrihen kundër rinisë sonë.

Në qoftë se nuk merren masa të menjëhershme dhe efektive, kombi dhe veçanërisht rinia jonë, mund të ballafaqohet me këtë kërcënim dredharak dhe të frikshëm. Shkëndija duhet shuar përpara se zjarri të zmadhohet apo të jetë në përmasa që vështirë se mund të merret nën kontroll shuarja e tij.

Përdorimi i lëndëve narkotike do të thotë të hidhesh me këmbët e tua në humnerë, pra ta vrasësh veten me duart tua. Njeriu që bie në kurthin e përdorimit të lëndëve narkotike e ka shumë të vështirë të shpëtojë prej tyre, madje të shumtën e rasteve kjo është e pamundur.

Ne besojmë në rininë tonë, që është garancia e së ardhmes sonë. Ne besojmë se ata janë besimtarë dhe kanë një vullnet të shëndoshë, që do t'i pengojë të bien në këto kurthe.

Por kur shohim përpëlitjet e atyre pak personave që bien në kurthin e kësaj gracke, zemra na bëhet copë.

Prandaj duhet të themi edhe njëherë se si popull duhet të tregohemi vigjilent ndaj rrezikut të përhapjes së lëndëve narkotike.

Masa më e mirë është të mos afrohem fare pranë këtij kurthi të frikshëm dhe të mos biem në kthetrat e këtyre përbindëshave të pamëshirshëm. Ilaçi i vetëm dhe absolut ndaj kësaj belaje është mospërdorimi i kësaj lënde narkotike. Mos ta harrojmë kurrë këtë gjë.

Ju bëjmë thirrje të rinjve tanë, që janë pasuria jonë më e madhe: Të rinjtë tanë të dashur!

Mendoni për të mirën tuaj. Mendoni për të ardhmen tuaj.



Përpara keni një të ardhme të bukur. Mos e çoni dëm pranverën e jetës suaj.

Mendoni për familjen tuaj, që bën çdo sakrificë për të përmbushur nevojat që keni.

Mendoni atdheun tuaj, që pret shërbime të mëdha prej jush. Mendoni jetën e botës tjetër, që nuk do të sosë kurrë.

Mos e shndërroni jetën e kësaj bote dhe të botës tjetër në xhehennem për ju.

Mos e mërzisni atdheun tuaj, që pret shumë gjëra prej jush. Vëruani veshin këtyre fjalëve.

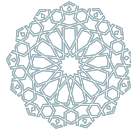
Të gjithë njëzëri të brohorasim:

Stop lëndëve narkotike, kurthit që na ka ngritur vdekja.

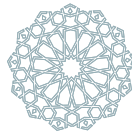
PYETJE

1. Numëroni detyrat që kemi ne ndaj njerëzimit.
2. Cilat janë detyrat tona ndaj mysafirëve?
3. Çfarë duhet të kemi parasysh para se të vizitojmë miqtë tanë?
4. Tregoni rreth rëndësisë së dhembshurisë ndaj kafshëve.
5. Cilat janë karakteristikat e një muslimani, që jeton në përputhje me moralin islam?
6. Tregoni gjërat që janë haram në fenë islame.

KAPITULLI IV
SIJER
Jeta e Pejgamberit (s.a.s.)



MËSIMI I
DATËLINDJA DHE FËMIJËRIA
E PEJGAMBERIT MUHAMMED (S.A.S.)



- *Situata në Arabi para ardhjes së fesë islame*
- *Origjina e Pejgamberit Muhammed (s.a.s.)*
- *Datëlindja e Pejgamberit Muhammed (s.a.s.)*
- *Fëmijëria e Pejgamberit Muhammed (s.a.s.)*
- *Allahu shpëton Qabenë (Pjesë leximi)*

SITUATA E ARABISË PARA ARDHJES SË FESË ISLAME

Para ardhjes së fesë islame, arabët jetonin në një injorancë të thellë. Njerëzit që dinin shkrim e këndim numëroheshin me gishtat e duarve. Askush nuk respektonte të drejtat e tjetrit. Të fortët shtypnin të dobët. Femra, e cila nuk gëzonte shumicën e të drejtave njerëzore, shitej dhe blihej si plaçkë. Vrasja e vajzave foshnja duke u groposur të gjalla, që shndërruar në zakon dhe askush nuk i thoshte ndal këtij krimi makabër.

Njerëzit kishin harruar adhurimin e një Zoti të vetëm dhe u luteshin idhujve, që i bënë me duart e tyre. Brenda Qabesë gjendeshin më shumë se 360 idhuj. Ndërkohë kur Qabeja ishte ndërtuar prej Pejgamberit Ibrahim (a.s.), së bashku me birin e tij Ismail (a.s.) me qëllim kryerjen e adhurimit ndaj Allahut. Madje, çdo shtëpi kishte idhullin e saj, të cilit i luteshin pjesëtarët e familjes. Shoqëria vuante



nga pija alkoolike, kumari dhe imoralitete të ndryshme. Nga zemrat e njerëzve ishin fshirë ndjenjat e mëshirës dhe humanizmit. Situata e njerëzve që jetonin në vendet e tjera të botës ishte edhe më e keqe.

Gjithë bota priste ardhjen e një Pejgamberi (s.a.s.), i cili do ta shpëtonte njerëzimin e zhytur brenda errësirës nga kjo gjendje e frikshme dhe do t'u tregonte njerëzve rrugën e lumturisë në këtë jetë dhe në jetën tjetër.

PREJARDHJA E PEJGAMBERIT MUHAMMED (S.A.S.)

Babai i Pejgamberit Muhammed (s.a.s.) quhej Abdullah. Gjyshi i Pejgamberit (s.a.s.), Abdulmuttalibi, vinte nga dega e Hashimive të fisit Kurejsh dhe ishte njëri ndër personalitetet më të njohura të Mekës. Nëna e Pejgamberit (s.a.s.) quhej Emine. Ajo që bija e Vehbit dhe rridhte nga dega Zuhra e fisit Kurejsh.

Prejardhja e Pejgamberit Muhammed (s.a.s.), që rridhte nga një familje e respektuar dhe fisnike, qoftë nga nëna, ashtu edhe nga babai, shkonte pas deri te Pejgamberi Ibrahim (a.s.).

DATËLINDJA E PEJGAMBERIT MUHAMMED (S.A.S.)

Pejgamberi ynë, Muhammedi (s.a.s.), lindi në Mekë, në agimin e ditës së hënë, më 12 të muajit Rebiulevvel, e cila përkon me datën 20 prill 571.

Nata më tërheqëse e më e ndriçuar e gjithësisë!
Në këtë natë do të lindë më i larti i të lindurve!

Malet, gurët, pemët... Të gjitha u bënë gati për t'i dhënë selam
Qëndruan me ankth në pritje për të sjellë salat e selam!

Ai që pritej në tokë e qiell, që nuk kishte shok të lindur,
Në këtë natë lindi, dielli i vetëm i krijuesit!

M. Asim Köksal

Mëngjesin që lindi Pejgamberi Muhammed (s.a.s.), bota u mbush me dritë. Babai i tij, Abdullahu, kishte vdekur muaj më parë, kështu që ai nuk pati fatin të shihte djalin e vetëm.



Kur Emineja lindi djalin e vet, vjehri i saj dhe gjyshi i tij, Abdulmuttalibi, shtroi një gosti madhështore në Mekë dhe me këtë rast e quajti nipin e tij Muhammed.

Kur e pyetën Abdulmuttalibin:

- *Si ia ke vënë emrin nipit tënd?*

- *Muhammed, - u përgjigj ai.*

- *Askush nga të parët e tij nuk e ka pasur këtë emër. - i thanë.*

- *Përse ia ke vënë këtë emër?*

- *Shpresoj, - u përgjigj Abdulmuttalibi, - se do t'i përmendet emri në qiell prej Zotit, ndërsa në tokë prej njerëzve.*

Natën që lindi Pejgamberi Muhammed (s.a.s.), në botë ndodhën ngjarje të jashtëzakonshme. Atë natë, katërmbëdhjetë shtyllat e sarajit të Kisras në Iran u shembën, liqeni Sava u tha, u shuan në të njëjtën kohë zjarret që adhuronin zoroastriët (mexhusitët, adhuresit e zjarrit) dhe që kishin 1000 vjet që ishin ndezur. Këto ngjarje paralajmëronin shkatërrimin e perandorisë së Iranit, përmbyshjen e perandorisë bizantine dhe asgjësimin e idhujtarisë. Kështu ndodhi me të vërtetë.

FËMIJËRIA E PEJGAMBERIT MUHAMMED (S.A.S.)

Paria e Mekës kishte një zakon të vetin. Foshnja që lindte i dorëzohej një nëne të gjirit, që jetonte në fiset përreth Mekës, e cila do të kujdesej për të. Këtë e bënin për shkak se ajri dhe atmosfera e Mekës ishte e rëndë dhe duke qenë shumë nxehtë, nuk u bënte mirë fëmijëve të porsalindur.

Pejgamberi ynë (s.a.s.) piu tri ditë nga gjiri i nënës së tij, Eminesë, dhe dy ditë nga gruaja e quajtur Suvejbe. Më pas pejgamberin Muhammed (s.a.s.), ia dorëzuan një nëne gjiri, që quhej Halime dhe ishte nga fisi Sad. Halimeja e donte foshnjën e gjirit që i kishin lënë nën kujdes, më shumë se vetë fëmijët e saj. Shejma, vajza e vogël e Halimes dhe motra e gjirit e Pejgamberit Muhammed (s.a.s.), e donte shumë atë dhe luante vetëm me të. Foshnja e gjirit kishte sjellë fatmirësi në këtë shtëpi të varfër. Burri i Halimes i tha një ditë asaj:

“Ky fëmijë ka qenë shumë i mbarë për shtëpinë tonë. Që ditën që e sollë në shtëpi, bagëtia jep më shumë qumësht dhe qumështi është më i mirë sesa ai që jepnin më parë. Shtëpinë e kanë mbuluar begatitë. Tani kemi



më shumë të mira. Kjo foshnje ka qenë ndryshe nga ata që ke marrë ti më parë për t'u dhënë gjë."

Pasi jetoi pesë vjet në këtë shtëpi, Muhammedin e vogël e mori familja e tij.

Nëna e Pejgamberit Muhammed (s.a.s.), Emineja, kishte farefisnin e saj në Medine. Emineja mori me vete të birin, Muhammedin dhe që të dy bashkë shkuan në Medine që të vizitonin varrin e burrit të saj dhe të babait të tij, por edhe për të vizituar të afërmit që kishte në Medine. Ata qëndruan në Medine një muaj. Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) vizitoi varrin e babait të tij. Emineja, e shoqëruar me të birin dhe me shërbëtoren e saj, Ummu Ejmenen, u nisën udhës për t'u kthyer në Mekë. Në darkë mbërritën në fshatin Ebua dhe aty kaluan edhe darkën.

Këtu Emineja u sëmur. Nuk ndalte së puthuri djalin e saj të vetëm që kishte pranë dhe e rrokte me zjarr në krahët e saj. Emineja e ndiente se do të vdiste dhe do të ndahej nga djali i saj i vetëm, prandaj duke e parë në sy djalin e saj i tha këto fjalë:

"Çdo gjë e re vjetërsohet dhe çdo gjë shkatërrohet. Unë do të vdes. Kjo nuk më brengos, sepse kam lindur një fëmijë të mbarë dhe botës po i lë një krijesë të rëndësishme."

Pasi tha këto fjalë, Emineja mbylli sytë përgjithmonë. Në atë çast, Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) ishte gjashtë vjeç. Ummu Ejmene mori me vete djalin dhe së bashku me të u kthyen në Mekë.

Muhammedin e vogël, që mbeti jetim pa nënë dhe pa baba, e mori pranë vetes gjyshi i tij, Abdulmuttalibi. Pejgamberi (s.a.s.) qëndroi dy vjet pranë tij. Kur Abdulmuttalibit po i afrohej vdekja, ai ia dorëzoi Muhammedin djalit të tij dhe xhaxhait të fëmijës, Ebu Talibit, që të kujdesej për të dhe para se të vdiste e këshilloi të kujdesej mirë. Pejgamberi (s.a.s.) ishte tetë vjeç kur i vdiq gjyshi i tij. Ebu Talibi dhe gruaja e tij Fatime, u kujdesën mirë për fëmijën. Ata e donin atë aq sa donin edhe fëmijët e tyre.

PJESË LEXIMI:

Allahu shpëton Qabenë...

Qabeja është faltarja e parë e ndërtuar mbi rruzullin e tokës, me qëllim adhurimin e Zotit të vërtetë. Atë e ndërtuan pejgamberët



Ibrahim dhe Ismail, me urdhrin e Allahut. Qabeja gjendet në qytetin Mekë të Arabisë Saudite. Ajo e pati ruajtur shenjtërinë e saj ndër shekuj, duke tërhequr kështu interesimin e njerëzve për të.

Para ardhjes së fesë islame, Qabeja që mbushur me idhuj nga ana e idhujtarëve që adhuronin idhujt e tyre dhe kështu që përdorej në kundërshtim me arsyen për të cilën që ndërtuar. Kur Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) çliroi Mekën në vitin 630, ai e pastroi Qabenë nga idhujt.

Para ardhjes së fesë islame, Meka që edhe qendra e tregtisë për arabët dhe çdo vit në Mekë vinin shumë njerëz, me qëllim që të vizitonin Qabenë.

Sundimtari i Etiopisë në Jemen, Ebrehaja, pati ndërtuar në qytetin Sana të Jemenit një faltore të madhe, me qëllim që, njerëzit që shkonin grupe-grupe në Mekë, të mos shkonin më aty, por te faltorja që kishte ndërtuar ai. Por njerëzit nuk e braktisën vizitën e tyre në Mekë për hir të faltores së Ebrehasë. Prandaj Ebrehaja vendosi ta shkatërronte nga themelet Qabenë dhe u nis drejt Mekës në krye të një ushtrie të madhe, ku kishte edhe elefantë.

Mekasit nuk kishin fuqi t'i dilnin kundër ushtrisë së Ebrehasë. Ushtarët e Ebrehasë, që kishin qenë në pararojë, kishin grabitur pasuritë dhe kafshët që u takonin arabëve dhe ia kishin sjellë ato Ebrehasë. Mes pasurive të grabitura gjendeshin edhe 100 deve, që i takonin gjyshit të Pejgamberit Muhammed (s.a.s.), Abdulmuttalibit. Një grup përfaqësuesish nga Meka shkuan te Ebrehaja që t'i kërkonin atij t'u kthente pasuritë dhe kafshët e tyre të grabitura nga ushtarët e tyre. Në këtë grup merrte pjesë edhe Abdulmuttalibi. Kur Ebrehaja i pyeti se përse kishin ardhur, Abdulmuttalibi u përgjigj se kishin shkuar të kërkonin që t'u ktheheshin pasuritë e grabitura nga ushtarët e tij. Kur dëgjoji këtë gjë, Ebrehaja tha:

“Unë mendova se keni ardhur që të luteni të mos jua prish Qabenë, kurse ju keni hallin e deveve që u kanë grabitur ushtarët.”

Abdulmuttalibi i dha këtë përgjigje Ebrehasë:

“Unë jam i zoti i deveve të mia, prandaj i kërkoj ato prej jush. Edhe Qabeja ka Zotin e saj, i cili do ta ruajë atë.”

Ebreheja ia dha devetë Abdulmuttalibit dhe pastaj urdhëroi ushtarët e tij të shkatërronin Qabenë. Në krye të ushtrisë ecte një elefant



shumë i madh. Kur iu afruan Qabesë, elefanti nuk pranonte të hidhte asnjë hap më para. Kur e kthenin pas ecte, por kur e drejtonin drejt Qabesë, ai nuk ecte as edhe një hap dhe ulej. Pavarësisht përpjekjeve të ushtarëve të Ebrehasë për ta bërë elefantin të shkonte drejt Qabesë, nuk ia arritën kësaj gjëje.

Pikërisht në këtë moment ndodhi një ngjarje e papritur. Qiellin e mbuluan tufa zogjsh që vinin grupe-grupe dhe nisën të fluturonin në drejtim të ushtrisë së elefantit. Këta zogj mbanin në gojë dhe në kthetra copa gurësh, të cilët ua lëshonin ushtarëve a thua se i gjuanin me plumba. Trupat e ushtarëve u bënë copë e thërrime nga breshëria e gurëve që lëshonin zogjtë dhe kështu ushtria e Ebrehasë u asgjësua në një kohë të shkurtër. Qabeja shpëtoi. Ebrehaja shpëtoi me vështirësi dhe u kthye në vendin e tij, ku vdiq pas disa kohësh. Ashtu sikurse tha edhe Abdulmuttalibi, Allahu, Zoti i Qabesë, e shpëtoi atë.

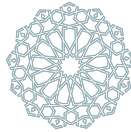
Allahu i lartësuar dënoi në këtë mënyrë ata që dëshironin të vazhdonin besimin e tyre të gabuar dhe të shkatërronin Qabenë, mbrojtjen e së cilës njerëzit e kishin lënë në dorë të fatit. Allahu nuk i lejoi ata të shkatërronin Qabenë, sepse së afërmi, do të vinte në jetë edhe robi i dashur i Allahut, Pejgamberi Muhammed (s.a.s.). Kjo ngjarje ndodhi në vitin 571 dhe 50 ditë pas kësaj ngjarjeje lindi Pejgamberi Muhammed (s.a.s.).

PYETJE:

1. Si ka qenë gjendja e Arabisë para ardhjes së fesë islame?
2. Si quheshin prindërit e Pejgamberit Muhammed (s.a.s.)?
3. Kur dhe ku lindi Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) dhe si quhej nëna e tij e qumështit?
4. Cilat ngjarje ndodhën natën kur lindi Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) dhe çfarë tregonin ato?
5. Kush ia vuri emrin Pejgamberit Muhammed (s.a.s.) dhe përse i vuri këtë emër?
6. Kur vdiqën prindërit e Pejgamberit Muhammed (s.a.s.)?
7. Ku jetoi dhe u rrit Pejgamberi Muhammed (s.a.s.), pasi i vdiqën prindërit?

MËSIMI II

RINIA DHE MARTESA E PEJGAMBERIT MUHAMMED (S.A.S.)



- *Udhëtimet e Pejgamberit Muhammed (s.a.s.)*
- *Jeta tregtare e Pejgamberit Muhammed (s.a.s.)*
- *Martesa e Pejgamberit Muhammed (s.a.s.) me Hatixhenë dhe fëmijët e tyre*
- *Gjykimi i Muhammedit (s.a.s.) gjatë riparimit të Qabesë*

UDHËTIMET E PEJGAMBERIT MUHAMMED (S.A.S.)

Khaxhai i pejgamberit Muhammed (s.a.s.), Ebu Talibi, merrej me tregti. Një herë, ai e mori me vete Pejgamberin Muhammed (s.a.s.). Gjatë rrugës ata ndaluan në qytetin Basra në afërsi të Damaskut. Aty gjendej edhe një prift i quajtur Bahira.

Bahira, i cili kishte lexuar emrin dhe cilësitë e Pejgamberit të fundit në Tevrat dhe në Ungjill, pa se i riu Muhammed (s.a.s.) i kishte këto cilësi. Me këtë rast, ai i tha Ebu Talibit që të riun ta kthente prapa në Mekë, sepse hebrenjtë mund t'i bënin keq atij, po ta shihnin. Ebu Talibi i dëgjoi fjalët e Bahirasë dhe hoqi dorë që të shkonte në Damask. Pasi bëri tregti në Basra, u kthye në Mekë.

Kur Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) ishte 17 vjeç, shkoi së bashku me xhaxhanë e tij, Zubejrin, në Jemen.

JETA TREGTARE E PEJGAMBERIT MUHAMMED (S.A.S.)

Hatixheja, një grua e ve dhe e pasur, që vinte nga paria e Kurejshëve, kishte pasuri të madhe dhe duke bërë ortakëri me njerëz të ndryshëm,



merrej me tregti. Hatixheja i pati dhënë një sasi pasurie të caktuar Pejgamberit Muhammed (s.a.s.) dhe e dërgoi atë në Siri që të bënte tregti në emrin e saj, së bashku me një karvan tregtar.

Në sajë të drejtësisë dhe saktësisë që tregonte në tregti, Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) arriti të ketë sukses në këtë sipërmarrje tregtare. Për këtë arsye, ai kthehej me më shumë fitim sesa fitohej normalisht. Hatixheja mbeti shumë e kënaqur nga marrëveshja në tregti që bënte së bashku me Pejgamberin Muhammed (s.a.s.).

MARTESA E PEJGAMBERIT MUHAMMED (S.A.S.) ME HATIXHENË DHE FËMIJËT E TYRE

Pasi u kthye nga Damasku, Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) u martua me Hatixhenë, këtë grua të pasur dhe fisnike të fisit Kurejsh. Kur u martuan, Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) ishte njëzet e pesë vjeç, ndërsa Hatixheja ishte dyzet vjeçe. Ata formuan një vatër familjare të lumtur.

Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) pati shtatë fëmijë, prej të cilëve katër vajza dhe tre djem. Gjashtë prej tyre me Hatixhenë dhe njërin me Marien. Meshkujt qenë Kasemi, Abdullahu dhe Ibrahimimi, ndërsa vajzat quheshin Zejnebe, Rukije, Ummukulthum dhe Fatime. Kasemi dhe Abdullahu vdiqën në Mekë kur ishin të vegjël, përpara se të shpallej profetësia. Ibrahimimi lindi në Medine pas hixhretit dhe vdiq në moshë të vogël. Të gjithë fëmijët vajza u rritën dhe u martuan. Me përjashtim të Fatimesë, tri vajzat e tjera të Pejgamberit (s.a.s.), vdiqën kur ai ishte gjallë. Pasardhësit e Pejgamberit Muhammed (s.a.s.) vazhduan me fëmijët që lindën nga martesë mes Aliut dhe Fatimesë.

GJYKIMI I PEJGAMBERIT MUHAMMED (S.A.S.) GJATË RIPARIMIT TË QABESË

Mekasit nisën të rindërtonin Qabenë, një pjesë e së cilës ishte shkatërruar nga një përmbytje që pati ndodhur. Pasi u ngritën muret dhe erdhi çasti të vihej në vendin që i takonte guri i zi i shenjtë, që quhej *Haxheru'l-esued*, secili prej fiseve shfaqti dëshirën që ta vinte në vend gurin në fjalë, me synimin që t'i mbetej atij nderi i këtij veprimi. Por kjo kërkesë u bë shkak përplasjeje mes tyre dhe nisi të shndërrohej në debat e zënkë. Në fund, vendosën që gjykimin mes



tyre ta bënte Pejgamberi Muhammed (s.a.s.), për të cilin besonin me të vërtetë se ishte njeri i sigurt dhe i drejtë dhe do të pranonin çdo vendim që do të jepte ai.

Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) e vuri *Haxheru'l-esuedin* mbi një shtrojë. Pastaj urdhëroi kryetarët e fiseve të kapnin nga një cep të shtrojës. Ata e ngritën kështu të gjithë bashkë këtë shtrojë me gurin që ishte brenda saj. Kur të gjithë së bashku e shpunë gurin te vendi i tij, Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) e vendosi me duart e tij gurin e zi aty. Ky qëndrim pajtues i Pejgamberit Muhammed (s.a.s.), i la të kënaqur të gjithë të pranishmit. Në këtë mënyrë, ai shmangu një mosmarrëveshje të madhe. Kur ndodhi kjo ngjarje, Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) ishte tridhjetë e pesë vjeç.

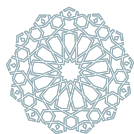
Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) kishte një personalitet të drejtë edhe para se t'i vinte profetësia. Për këtë arsye, ai njihej në mesin e njerëzve me cilësinë *Muhammed el-emin*, që do të thotë *Muhammed Besniku*. Ai kishte fituar dashurinë dhe respektin e të gjithëve. Ndrinte si yll brenda kësaj shoqërie me mënyrën e dëlirë dhe shembullore të tij të jetës. Allahu e kishte edukuar atë në mënyrën më të mirë. E kishte pajisur atë me moral dhe virtyte, sepse Ai do ta dërgonte atë si Pejgamber për shpëtimin e njerëzimit.

PYETJE:

1. Ku udhëtoi Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) gjatë fëmijërisë dhe rinisë së tij?
2. Me kë dhe kur u martua Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) për herë të parë?
3. Sa fëmijë pati Pejgamberi Muhammed (s.a.s.)?
4. Tregoni gjykimin e Pejgamberit Muhammed (s.a.s.) gjatë rindërtimit të Qabesë.
5. Përse Pejgamberin Muhammed (s.a.s.) e thërrisnin njerëzit Muhammed el-emin?

MËSIMI III

ARDHJA E PROFETËSISË PËR MUHAMMEDIN (S.A.S.)



- *Shpallja e parë*
- *Periudha e ndërprerjes së shpalljes hyjnore*
- *Fillimi i kumtimit të fesë islame*
- *Muslimanët e parë*
- *Dy emigrimet e muslimanëve drejt Etiopisë*
- *Qëndrimi i mbretit të Etiopisë, Nexhashiut, ndaj muslimanëve*

SHPALLJA E PARË (VITI 610)

Kur kishte mbushur moshën 40-vjeçare, Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) nisi të përjetonte disa ndryshime në jetën e tij. Ai merrte ushqim me vete dhe shkonte e qëndronte në vetmi në shpellën e malit Hira, që gjendej pranë Mekës. Aty qëndronte me ditë të tëra dhe mendonte rreth madhësisë së Allahut, Krijuesit të universit. Ato që shihte në ëndërr natën, realizoheshin të nesërmen gjatë ditës. Ai nisi të shihte qartazi shumë të vërteta, që nuk i shihnin dhe nuk i dinin dot njerëzit e tjerë. Kjo periudhë zgjati rreth gjashtë muaj. Allahu në këtë mënyrë po e përgatiste atë për detyrën e profetësisë.



Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) gjendej në shpellën e malit Hira të hënën në mbrëmje, në muajin Ramazan të vitit 610 dhe aty i ishte përkushtuar me gjithë qenien e tij Allahut. Në atë çast u shfaq meleku Xhebrail dhe i tha:

- *Lexo!*

- *Unë nuk di të lexoj.*- u përgjigj Pejgamberi Muhammed (s.a.s.).

Xhebraili e urdhëroi për të dytën herë që ai të lexonte dhe mori të njëjtën përgjigje.

Kur Xhebraili i tha për të tretën herë të lexonte, Pejgamberi Muhammed (s.a.s.), e pyeti: “*Më thuaj se çfarë të lexoj.*” Atëherë Xhebraili (a.s.), i mësoi ajetet e para që gjenden në suren Alak të Kur’anit Fisnik, të cilat kanë këtë kuptim:

“Lexo me emrin e Zotit tënd, i cili krijoi (çdo gjë),

Krijoi njeriun prej një gjaku të ngjizur (në mitrën e nënës)! Lexo!
Se Zoti yt është më bujari!

Ai që e mësoi (njeriun) të shkruajë me pendë. I mësoi njeriut atë që nuk e dinte.”

Në këtë mënyrë i erdhi Pejgamberit Muhammed (s.a.s.) shpallja e parë, pra nisën t’i shpalleshin ajetet Kur’anore. Pasi tha këto fjalë, meleku u largua. Pejgamberi (s.a.s.) nisi t’i përsëriste me vete këto ajete ashtu sikur i ishin gdhendur në zemrën e tij.

Ai u kthye në shtëpi nën efektin e peshës së vahjit të parë, madhësisë së detyrës që mori mbi vete dhe të ndjenjës së përgjegjësisë. I tregoi Hatixhesë se çfarë kishte ndodhur. Hatixheja e ngushëlloi me këto fjalë:

“*Lum për ty! Tregohu i vendosur. Beto hem tek Allahu, në duart e të cilit është jeta ime, se ti do të bëhesh Pejgamberi i këtij ummeti dhe se Allahu nuk ka për të të braktisur kurrë. Ti respekton të drejtat e farefisit, thua vetëm të vërtetën, përballon vështirësitë, mirëpret mysafirin dhe nxiton të ndihmohet ata që kanë pësuar fatkeqësi. Allahu nuk e braktis robin e Tij kur ai i ka këto cilësi.*”

PERIUDHA E NDËRPRERJES SË SHPALLJES

Pasi u shpallën pesë ajetet e para të sures Alak, vahji u ndërpre për një periudhë kohe. Xhebraili (a.s.) nuk erdhi më. Kjo periudhë



ndërprerjeje e shpalljes që e nevojshme për Pejgamberin Muhammed (s.a.s.), në mënyrë që ai të përgatitej shpirtërisht për shpalljen e herës së dytë. Si rrjedhojë, Pejgamberi (s.a.s.) dëshironte me gjithë shpirt të vinte shpallja hyjnore për herë të dytë dhe që parapërgatitur për këtë gjë.

Pas kësaj Xhebraili (a.s.) u shfaq për të dytën herë dhe i solli ajetet e para të sures Mudeth-thir, kuptimi i të cilave është:

“O ti i mbuluar!

Ngrihu dhe tërhiq vërejtjen (duke i thirrur). Dhe madhëroje Zotin tënd!

Dhe rrobat e tua pastroji!

Dhe largohu nga ndyrësia (adhurimi i idhujve)!”

Pas kësaj ngjarjeje, vahji nisi të vinte vazhdimisht dhe Kur’ani u shpall brenda një periudhe 23-vjeçare.

Ashtu sikurse u tha edhe më lart, periudha mes shpalljes së parë të vahjit dhe shpalljes së dytë, u quajt *Periudha e Ndërprerjes së Vahjit*.

FILLIMI I FTESËS NË FENË ISLAME

Pejgamberi Muhammed (s.a.s.), i cili u ngarkua me detyrën e profetësisë pas ardhjes së vahjit, nisi t’ua tregonte profetësinë e tij njerëzve, të cilët kishte besim dhe t’i ftonte ata në fenë islame. Muslimanët e parë e adhuronin Allahun fshehurazi. Kjo situatë vazhdoi për tre vjet. Numri i atyre që pranuan fenë islame gjatë këtyre viteve ishte pak më i madh se tridhjetë.

MUSLIMANËT E PARË

E para që besoi te profetësia e Muhammedit që bashkëshortja e tij besnike, Hatixheja. I pari nga të rinjtë që pranoi Islamin që Aliu. Zejd bin Harithi që skllavi i parë që i besoi dhe kështu fitoi lirinë, ndërsa mashkulli i parë i rritur që Ebu Bekri.

DY EMIGRIMET DREJT ETIOPISË

Dhuna dhe torturat që mushrikët e Mekës kryenin kundër muslimanëve, sa vinin e shtoheshin. Muslimanët nuk mund të kryenin adhurimet e tyre lirisht dhe nuk mund ta lexonin Kur’anin publikisht.



Për këtë arsye, Pejgamberi (s.a.s.) i këshilloi të emigronin në Etiopi, që ishte një vend më i sigurt për ta.

Grupi i parë, që përbëhej nga njëmbëdhjetë meshkuj dhe katër gra, shkuan në Etiopi në vitin e pestë të profetësisë, duke dalë fshehurazi nga Meka dhe duke ndjekur rrugën e Detit të Kuq. Në mesin e tyre gjendej edhe Osmani dhe bashkëshortja e tij, bija e Pejgamberit Muhammed (s.a.s.), Rukija. Muslimanët u mirëpritën në Etiopi dhe nisën të jetonin të qetë e të sigurt.

Nga muslimanët, të cilët dëgjuan se grupi i parë u prit mirë në Etiopi, një vit më pas u nis një grup i dytë, që përbëhej prej 80 personash. Në krye të tyre ishte vëllai i Aliut, Xhafer Tajjari.

QËNDRIMI I MBRETIT TË ETIOPISË, NEXHASHIUT, NDAJ MUSLIMANËVE
Mushrikët e Mekës u shqetësuan nga fakti që muslimanët gjetën prehje në Etiopi. Ata dërguan te Nexhashiu, mbreti i Etiopisë, dy përfaqësues të tyre, së bashku me shumë dhurata. Të dërguarit e Mekës kërkuan nga Nexhashiu t'ua dorëzonte atyre muslimanët, në mënyrë që t'i kthenin pas në Mekë. Nexhashiu, i cili ishte i krishterë, i thirri muslimanët dhe i urdhëroi t'i tregonin për fenë e tyre. Pasi i dëgjoji të dyja palët, ai u dha të drejtë muslimanëve dhe të dërguarit e mushrikëve u kthyen pas në Mekë, duarbosh.

Pas kësaj, Nexhashiu nisi t'i ruante muslimanët më shumë sesa i kishte ruajtur më parë. Muslimanët dhe vendësit e Etiopisë shkonin shumë mirë me njëri-tjetrin.

PYETJE:

1. Në cilën moshë i erdhi shpallja Pejgamberit Muhammed (s.a.s.), kur dhe ku?
2. Çfarë është Periudha e Ndërprerjes së Shpalljes?
3. Si nisi thirrja e parë në fenë islame?
4. Kush qenë muslimanët e parë?
5. Përse emigruan muslimanët drejt Etiopisë?
6. Si u pritën muslimanët në Etiopi?

MËSIMI IV

KUMTIMI I FESË ISLAME



- *Kumtimi publikisht i fesë islame*
- *Dhuna që u shkaktuan mushrikët muslimanëve*
- *Armiqtë kryesorë të Pejgamberit Muhammed (s.a.s.)*
- *Shkaqet përse kurejshët ishin armiqësorë me fenë islame*
- *Kërkesa e mushrikëve drejtuar Ebu Talibit dhe përgjigjja e Pejgamberit*
- *Hamzai dhe Omeri bëhen muslimanë*

KUMTIMI PUBLIKISHT I FESË ISLAME

Për tre vjet me radhë, Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) e realizoi fshehurazi thirrjen në Islam. Pas tre vjetësh u shpallën ajetet e mëposhtme të Kur'anit dhe ai nisi t'i ftonte ata haptazi në fenë islame:

“Paralajmëroje farefisnin tënd më të afërm dhe bëhu i butë me besimtarët që të pranojnë ty! E, nëse nuk të dëgjojnë, thuaju: ‘Unë nuk jam përgjegjës për ato që bëni ju.’”¹³⁶

“Ti prediko haptazi atë që të është urdhëruar dhe largohu nga idhujtarët.”¹³⁷

Pas këtyre ajeteve, Pejgamberi Muhammed (s.a.s.), në fillim ftoi dhe mblodhi në shtëpinë e tij të afërmit dhe u shtroi atyre një gosti. U kumtoi urdhrat e Allahut dhe i ftoi ata në fenë islame. Xhaxhai i tij, Ebu Lehebi i doli kundër dhe i shpërndau të pranishmit.

¹³⁶ Shuara, 26/214-216.

¹³⁷ Hixhr, 15/94.



Pas disa kohësh, Pejgamberi (s.a.s.) doli në majë të kodrës Safa, me qëllim që të zgjeronte edhe më shumë ftesën e tij. Nga kodra, ai i bëri zë gjithë popullit të Mekës. Ata që dëgjuan zërin e tij iu afruan përreth.

Pejgamberi (s.a.s.) i pyeti ata që ishin të pranishëm:

- *A më besoni, në qoftë se ju them se pas kësaj kodre gjendet një ushtri armike?*

- *Po, të besojmë,- u përgjigjën ata me një zë.- Sepse ne nuk të kemi dëgjuar ndonjëherë të thuash gënjeshtër.*

Pas kësaj përgjigjeje, Pejgamberi (s.a.s.) u tha atyre:

- *Atëherë dini se Allahu më ka zgjedhur mua si Pejgamber. Ai më ka komunikuar fjalët e Tij nëpërmjet melekut. Më ka urdhëruar t'i ftoj njerëzit në fenë islame, që është e vetmja fe e vërtetë. Allahu është një. Nuk ka Zot tjetër përveç Tij. Unë jam i dërguari i Zotit për ju dhe për mbarë njerëzimin.”*

Ebu Lehebi, që gjendej aty, u ngrit më këmbë dhe e ofendoi pejgamberin me fjalë të rënda. Ata që ishin aty u shpërndanë pas kësaj që ndodhi. Kështu që edhe prej këtij tubimi nuk u arrit gjë.

DHUNA QË MUSHRIKËT U SHKAKTUAN MUSLIMANËVE

Mushrikët i shtypnin muslimanët, kryenin tortura dhe të këqija të tjera të rënda ndaj tyre, me qëllim që t'i detyronin të hiqnin dorë nga feja islame dhe kështu ta shuanin dritën e kësaj feje.

Umejje bin Halef, njëri ndër armiqtë më të mëdhenj të fesë islame, e shtrinte skllavin Bilal në rërën përvëluese, vinte një gur të rëndë mbi gjoksin e tij dhe e linte ashtu për orë të tëra nën diell dhe pastaj i thoshte:

- *Në qoftë se nuk heq dorë nga feja islame, kam për të ta marrë shpirtin në këtë mënyrë.*

Meqë kjo metodë nuk pati sukses, ai nisi t'i lidhte një litar në fyt Bilalit dhe në atë mënyrë e tërhiqte zvarrë nga njëra anë në anën tjetër të Mekës. Megjithëse torturohej në këtë mënyrë barbare, Bilali thërriste me zë të lartë: “Allahu është një, Allahu është një.” Pas kësaj Ebu Bekri e bleu Bilalin dhe pastaj i fali lirinë, duke e shpëtuar kështu nga dora mizore e Umejjes.

Ammar bin Jasirin, njërin nga muslimanët e parë, e patën shtrirë në rërën e nxehtë dhe e patën rrahur deri sa humbte ndjenjat. Nëna e



tij Sumejja qe shtrirë për tokë nga goditja me shtizë që i kishte dhënë Ebu Xhehli dhe ashtu siç ishte, e shtrirë në tokë dhe e mbytur në gjak, u vra. Ndërsa babai i Ammarit, Jasiri, kishte ndërruar jetë nën torturat e mushrikëve. Jasiri dhe Sumejja janë dëshmorët e parë të fesë islame.

Po kështu, Habbab bin Eretin e kishin shtrirë mbi thëngjinj të skuqur dhe Ebu Fukajha tërhiqej zvarrë me një litar të lidhur për këmbë nëpër rërën e nxehtë, duke përjetuar në këtë mënyrë tortura të papërballueshme për shkak të besimit. Përveç tyre, edhe shumë muslimanë qenë dhunuar nga mushrikët. Megjithëkëtë, besimtarët e vërtetë nuk hoqën dorë nga feja islame, pavarësisht torturave të mëdha.

Një nga shërbimet e mëdha që kreu Ebu Bekri ndaj fesë islame, qe blerja e shumë skllavëve dhe skllaveve që torturoheshin për shkak se kishin pranuar fenë islame. Pasi i blinte, ai u falte atyre lirinë.

ARMIQTË KRYESORË TË PEJGAMBERIT MUHAMMED (S.A.S.)

Mushrikët nuk hiqnin dorë nga torturat ndaj Pejgamberit Muhammed (s.a.s.) dhe të muslimanëve.

Ata që u sollën më armiqësisht me Pejgamberin qenë:

1- Ebu Lehebi: Megjithëse ishte xhaxhai i Pejgamberit Muhammed (s.a.s.), ai qe armiku më i madh i fesë islame. Ai i pati dalë kundër Pejgamberit (s.a.s.) që ditën e parë të thirrjes islame. Gruaja e tij shtronte gjemba rrugës nga do të kalonte Pejgamberi. Në lidhje me këta të dy qe shpallur sureja Tebbet. Ebu Lehebi vdiq nga marazi, kur mësoi se muslimanët patën fituar betejën e Bedrit.

Utejbe, djali i Ebu Lehebit, e pati sulmuar një herë Pejgamberin dhe e kishte kapur për jake duke ia shqyer rrobën. Ky veprim e kishte mërzitur shumë Pejgamberin dhe ai qe lutur kështu: “O Zot! Lësho mbi Utejbën njërën prej egërsirave tua!” Allahu e pranoi lutjen e Pejgamberit të Tij të dashur. Kur Utejbe po shkonte për në Damask, i kishte dalë përpara një luan dhe e pati shqyer atë. Kështu ai meritoi dënimin për atë që i kishte bërë Pejgamberit.

2- Ebu Xhehli: Ai renditet në krye të armiqve të Pejgamberit. Ai pati ushtruar shumë dhunë mbi muslimanët, madje pati vrrarë nënën



e Ammar bin Jasirit, për shkak të besimit të saj. Ai u vra në Bedër dhe kështu mori edhe dënimin që meritonte.

3- As b. Vail: Ky njeri që tallur me Pejgamberin (s.a.s.), kur atij i kishte vdekur djali i vogël, Kasemi, dhe kishte përhapur fjalët se Muhammedi nuk do të ketë kurrë pasardhës, duke lënduar thellë në shpirt Pejgamberin, të cilit i digjte zemra nga humbja e të birit.

Me këtë rast pati zbritur ajeti i sures Keuther: “Atij që ushqen mëri ndaj teje, do t’i shuhet fara”. As b. Vail, ndërsa kalonte në një shpat mali, kafsha mbi të cilën kishte hipur e rrëzoi atë dhe i kafshoi kofshën. Ai vdiq nga kjo plagë.

Përveç këtyre, edhe emrat e mëposhtëm ishin ndër personat kryesorë, të cilët treguan armiqësi ndaj Pejgamberit:

4- Velid b. Mugire 5; Umejje b. Halef 6; Utbe b. Rebia.

SHKAQET E ARMIQËSISË SË KUREJSHËVE NDAJ FESË ISLAME

1- Feja islame zhdukte dallimet mes klasave të ndryshme të shoqërisë dhe shpallte se njerëzit janë të barabartë, ashtu siç janë të njëjtë dhëmbët e krëhërit dhe bënte të qartë se zotëria dhe rob i tij janë njësoj përpara Allahut. Paria e kurejshëve nuk e pranonin këtë barazi dhe u bënë armiq të fesë islame, duke pasur frikë se do të humbnin pozitat e tyre në shoqëri.

2- Meka ishte qendra e tregtisë së arabëve. Brenda Qabesë, që gjendej në Mekë, kishte 360 idhuj. Ata pandehnin se njerëzit vinin në Mekë për shkak të idhujve dhe, kur feja islame t’i zhdukte të gjithë ata idhuj, askush nuk do të vinte më aty, kështu që ekonomia e tyre, e cila sigurohej nëpërmjet tregtisë, do të prishej.

3- Adhurimi i idhujve kishte shekuj që pati lëshuar rrënjë në Arabi. Popujt primitivë, të cilët e kishin të vështirë të dallonin mes së mirës dhe së keqes, nuk e kishin të lehtë të hiqnin dorë nga traditat e ardhura nga të parët dhe ishin armiq të gjërave të reja. Pikërisht feja islame zhdukte adhurimin e idhujve, me të cilët qenë mësuar prej kohësh arabët dhe në vend të tyre sillte besimin te një Zot i vetëm.

4- Arabët nuk kërkonin virtytin, aftësinë dhe meritën, në mënyrë që dikush të shpallej i pari i një fisi. Ata kishin vetëm dy kushte. Njëri ishte pasuria dhe tjetri, numri i madh i fëmijëve.



Hzi Muhammedi nuk i plotësonte këto kritere, prandaj ata nuk e pranorin atë si udhëheqësin e tyre. Përveç kësaj, mes hashimive dhe emevive ekzistonte një konkurrencë e vjetër për kryesi fisi. Shumica e armiqve të Pejgamberit Muhammed (s.a.s.), që rridhte nga dega Hashimi e fisit Kurejsh, ishin Emevi.

KËRKESAT E MUSHRIKËVE NDAJ EBU TALIBIT

Xhaxhai i Pejgamberit, Ebu Talibi, e donte shumë atë. E ndihmonte nipin e tij gjithmonë gjatë periudhës së përhapjes së fesë islame dhe e mbronte atë. Paria e mushrikëve shkuan tek Ebu Talibi dhe e patën kërcënuar me këto fjalë: *“Ose bëje nipin të heqë dorë nga ftesa e tij në fenë islame, ose mos e mbro më atë.”*

Kur Ebu Talibi ia tregoi këto fjalë të parisë së Mekës nipit të tij, Pejgamberit Muhammed (s.a.s.), ai u përgjigj me këto fjalë: *“Unë jam ngarkuar me detyrën e kumtimit të fesë islame nga ana e Allahut. Unë nuk bëj asgjë duke u nisur nga vendimet personale. Unë jam i dërguari i Allahut. O xhaxhai im i dashur! Edhe po të më japin diellin në dorën time të djathtë dhe hënën në dorën time të majtë, me kusht që të heq dorë nga kjo fe, unë nuk heq dorë nga kjo detyrë.”*

Pasi mori këtë përgjigje, Ebu Talibi e garantoi Pejgamberin tonë se do të vazhdonte ta mbronte, duke i thënë këto fjalë: *“Vazhdo rrugën tënde, biri im. Për sa kohë të jem gjallë unë, nuk ka për të të bërë kush heq ty.”*

HAMZAI BËHET MUSLIMAN

Pavarësisht vështirësive, Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) vazhdonte detyrën e tij dhe numri i muslimanëve rritej nga dita në ditë.

Ishte viti i gjashtë i profetësisë. Një ditë, kur Pejgamberi (s.a.s.) po qëndronte në kodrën e Safas, kaloi aty Ebu Xhehli, i cili e shau rëndë atë. Pejgamberi (s.a.s.) nuk iu përgjigj sjelljes së paedukatë të Ebu Xhehlit. Një grua që pa se ç'ndodhi, shkoi dhe ia rrëfeu xhaxhait të Pejgamberit, Hamzait. Hamzai nuk ishte bërë ende musliman. Ai u nxeh shumë me atë që i kishin bërë nipit të tij. Shkoi menjëherë aty ku mblidheshin mushrikët e Kurejshit dhe iu drejtua Ebu Xhehli me



këto fjalë: “Ti je ai që ke sharë dhe ke fyer djalin e vëllait tim?” Më pas e gjuajti në kokë Ebu Xhehlin me harkun e tij.

Pas kësaj ngjarjeje Hamzai pranoi fenë islame dhe u bashkua me muslimanët.

OMERI BËHET MUSLIMAN

Kur Hamzai pranoi fenë islame dhe muslimanët nisën të forcoheshin dita-ditës, mushrikët e fisit Kurejsh nisën të shqetësoheshin edhe më shumë.

Për t'i dhënë një zgjidhje kësaj situatë, ata u mbledhën në vendin e quajtur *Daru'n-Nedve*. Pasi diskutuan rreth situatës së krijuar, vendosën, pas propozimit të Ebu Xhehlit, që ta vrisnin Muhammedin (s.a.s.). Ata ia dhanë këtë detyrë Omerit, që njihej si njeriu më guximtar dhe trim në mesin e tyre. Omeri ishte 33 vjeç. Ngjeshi shpatën dhe u nis rrugës, që të vriste Pejgamberin Muhammed (s.a.s.).

Muslimanët ishin mbledhur në shtëpinë e Erkamit. Aty gjendej edhe Pejgamberi. Gjatë rrugës Omeri u takua me Nuajmin. Kur Nuajmi e pyeti se për ku po shkonte kështu, Omeri u përgjigj:

- *Po shkoj t'a zhduk nga faqja e dheut Muhammedin, i cili e ka futur në armiqtësi popullin e tij.*

- *Punë të vështirë paske marrë përsipër,- i tha Nuajmi Omerit.*

- *Edhe ti je në anën e Muhammedit?- iu hakërrye Omeri.*

- *O Omer,- i tha Nuajmi.- Sa merresh me mua shko dhe merru me familjen tënde, pasi motra jote, Fatma, dhe dhëndri yt, Saidi, janë bërë muslimanë.*

- *Atëherë më parë do të merrem me ta,- tha Omeri.*

Ndërroi rrugën dhe shkoi te shtëpia e së motrës. Motra e tij dhe dhëndri po këndonin ajetet e sures Taha, sure e cila sapo ishte shpallur. Kur panë Omerin të armatosur, u frikësuan dhe i fshehën fletët e Kur'anit.

Kur Omeri hyri brenda, i pyeti ata se çfarë ishin duke lexuar. Kur ata iu përgjigjën se nuk ishin duke lexuar ndonjë gjë, Omeri u nxeh dhe u tha:

- *Domethënë fjalët që janë përhapur për ju janë të vërteta.*

Pastaj e kapi dhëndrin për jake, e përplasi për tokë dhe nisi ta rrihte. Kur e motra e tij Fatimeja hyri në mes që ta qetësonte dhe ta



shpëtonte nga duart e tij të shoqin, Omeri e goditi në fytyrë. Aq e fortë ishte goditja, saqë ajo ra në tokë dhe i doli gjak nga goja dhe hundët. Me guximin që i jepte Fatimes besimi, ajo iu drejtua në sy Omerit dhe i tha:

- Kije frikë Allahun. Shih se çfarë i bën një femre. Unë dhe burri jemi bërë muslimanë. Nuk do ta braktisim këtë fe edhe në qoftë se do të na e presësh kokën.

Omeri tha:

- Më sillni ato që lexonit.

Motra e Omerit nxori fletët e Kur'anit dhe ia dha atij. Omeri nisi të lexonte me kujdes dhe sa më shumë që lexonte, aq më shumë i zbutej zemra. Harmonia e rrallë e Kur'anit, madhështia e kuptimit të tij, bukuria dhe ëmbëlsia që të falte leximi i tij, e pushtuan zemrën e Omerit. Zemra e Omerit tashmë ishte e hapur për fenë islame. Shkoi te Pejgamberi (s.a.s.). U gjuhëzua para tij dhe pasi tha shehadetin, u bë musliman. Ata që ishin aty u gëzuan shumë. Të gjithë së bashku thanë shehadetin.

Hyrja e Omerit në fenë islame e forcoi më shumë bashkësinë islame.

Omeri pyeti:

- Sa veta ke me vete?

- Dyzet veta së bashku me ty, - i thanë atij.

Me kërkesë të Omerit të gjithë muslimanët u nisën drejt Qabesë, me Pejgamberin në krye. Aty u falën së bashku dhe publikisht para të gjithë njerëzve. Kur mushrikët mësuan se Omeri, të cilin e kishin dërguar të vriste Pejgamberin Muhammed (s.a.s.), kishte pranuar Islamin, e humbën fare toruan.

Zemra e pamëshirshme dhe e fortë si gur e Omerit, i cili ishte nisur të vriste Pejgamberin, qe zbutur nga ajetet e Kur'anit dhe shpirti i tij qe mbushur me dritë. Ndjenjat e tij kundër Pejgamberit (s.a.s.) qenë shndërruar në miqësi për të.

PYETJE:

1. Në cilën mënyrë i ftoi Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) njerëzit haptazi në fenë islame?



2. Tregoni rreth torturave që mushrikët ushtruan ndaj muslimanëve dhe çfarë bënë muslimanët përballë këtyre torturave.

3. Kush qenë armiqtë më të mëdhenj të Pejgamberit Muhammed (s.a.s.)?

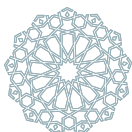
4. Cilat janë shkaqet që kurejshët u bënë armiqtë e Pejgamberit Muhammed (s.a.s.)?

5. Kush është Ebu Talibi? Si e mbrojti ai Pejgamberin Muhammed (s.a.s.)?

6. Si u bënë musliman Hamzai dhe Omeri?

MËSIMI V

BOJKOTI DHE VITET E PIKËLLIMIT



- *Bojkoti i mushrikëve ndaj muslimanëve*
- *Vdekja e Ebu Talibit dhe Hatixhesë*
- *Udhëtimi në Taif*
- *Besëlidhja e Akabesë*
- *Mrekullia e Miraxhit*
- *Dhurata e Miraxhit, namazi*

BOJKOTI I MUSHRIKËVE NDAJ MUSLIMANËVE

Fakti që Hamzai dhe Omeri pranuan fenë islame, po ashtu edhe fakti që kjo fe po përhapej dita-ditës, nisi t'i frikësonte shumë mushrikët. Për këtë arsye, ata u mbledhën dhe vendosën të bojkotonin kundër muslimanëve:

“Që sot e tutje do të presim çdo lloj lidhjeje me muslimanët, me ata që i mbrojnë ata dhe me fisin e hashimive, që janë farefisi i Muhammedit. Askush nuk do t’u flasë atyre, nuk do të bëjë tregti me ta dhe nuk do të marrin e as do t’u japin vajza atyre.”

Mansur bin Ikrimë e hartoi këtë tekst dhe e vari në murin e Qabesë.

Bojkoti ndaj muslimanëve zgjati tre vjet. Gjatë këtyre viteve muslimanët vuajtën shumë. Mushrikët bënë të pamundurën që në lagjen ku jetonin muslimanët të mos hynte asnjë lloj ushqimi apo pije. Muslimanët përballuan urinë dhe etjen për hir të fesë islame. Ata u detyruan të mbijetonin duke ngrënë gjethet e pemëve. Klithmat e foshnjave që kishin uri ua përvëltonin zemrat.



Megjithë këto sjellje shtazarake, mushrikët nuk patën rezultat dhe nuk arritën të pengonin përhapjen e dritës së fesë islame. Ndërkohë, një krimb hëngri tekstin e urdhrin të bojkotit që ishte varur në murin e Qabesë dhe zhduku gjithçka nga teksti, me përjashtim të fjalës Allah. Mansur bin Ikrimes, i cili kishte shkruar tekstin, iu paralizua dora dhe mbeti cung gjithë jetën. Në atë kohë, në vend të fjalës *Bismil'lah* përdorej shprehja *Bismike Allahumme*.

Në fund, disa nga mushrikët i thirrën mendjes, hoqën nga muri urdhrin e bojkotit dhe e shqyen atë. Kështu bojkoti mori fund dhe muslimanët shpëtuan nga kjo vuajtje e madhe. Bojkoti ndaj muslimanëve zgjati tre vjet: nga viti i shtatë i profetësisë deri në vitin e dhjetë të saj.

VDEKJA E EBU TALIBIT DHE E HATIXHESË

Me përfundimin e bojkotit, Pejgamberi (s.a.s.) dhe muslimanët e morën pak veten, por pa kaluar shumë kohë vdiq xhaxhai i Pejgamberit, Ebu Talibi dhe pas disa ditësh, gruaja e Pejgamberit, Hatixheja.

Ebu Talibi e kishte dashur Pejgamberin si fëmijën e vet dhe e kishte mbrojtur gjithmonë. Hatixheja kishte qenë bashkëshortja e Pejgamberit, e cila kishte besuar e para në profetësinë e tij, e kishte ngushëlluar në periudhat më të vështira, ishte treguar besnike ndaj tij. Pejgamberi (s.a.s.) u pikëllua pa masë kur humbi këta dy persona të vyer, të cilët e kishin mbështetur përherë atë. Për këtë arsye, ky vit u quajt *Viti i Pikëllimit*.

Pas vdekjes së Ebu Talibit dhe Hatixhesë, mushrikët i shtuan edhe më shumë torturat ndaj muslimanëve. Një ditë, njëri prej tyre, një mushrik i ulët, e pati goditur me dhe Pejgamberin dhe ai qe detyruar të shkonte në atë mënyrë në shtëpi. Fatimeja qe brengosur pa masë kur e pa të atin në atë gjendje dhe teksa e pastronte, nga sytë i pikonin lot. Pejgamberi (s.a.s.) e pati shprehur me këto fjalën besimin e tij tek Allahu: “*Mos qaj, bija ime. Allahu do ta mbrojë babain tënd.*”

UDHËTIMI DREJT TAIFIT

Pas vdekjes së Ebu Talibit dhe Hatixhesë, mushrikët nisën ta torturonin më shumë pejgamberin, prandaj ai vendosi të shkonte te populli i Taifit dhe t'i ftonte ata në fenë islame. Për këtë qëllim, mori me vete



Zejd ibn Harithin, njërin nga muslimanët e parë dhe së bashku shkuan në Taif. Banorët e Taifit, jo vetëm që nuk e pranuan fenë islame, por i kërkuan të largohej menjëherë prej qytetit të tyre. Ata nuk u mjaftuan me këtë gjë, por nisën edhe ta gjuanin me gurë Pejgamberin, duke ia bërë këmbët gjak prej plagëve që i shkaktuan. Mezi ecte prej plagëve që kishte marrë. Zejdi mundohej të mbronte Pejgamberin, duke i dalë përpara që ta mbulonte me trupin e tij.

Pejgamberi (s.a.s.) u strehua në një vreshtë që gjendej anës rrugës dhe pasi pushoi pak, u kthye në Mekë i pikëlluar. Gjatë këtij udhëtimit kishte përjetuar një nga torturat më të rënda të jetës së tij. Por të gjitha këto nuk ia shuanin shpresat. Ai nuk u dorëzua kurrë dhe vazhdoi detyrën e tij.

BESËLIDHJA E AKABESË

Pejgamberi (s.a.s.) e pati ftuar prej vitesh popullin e Mekës në fenë islame, por ishte përballur me vështirësi të mëdha, për shkak të qëndrimit kokëfortë të mekasve. Padyshim se qëndrimi i tyre nuk do ta bënte Pejgamberin të hiqte dorë nga detyra e tij. Drita e Islamit do të vazhdonte të ndriçonte njerëzimin. Për këtë arsye, Allahu do të hapte një horizont të ri. Kishte bërë gati një vend më të përshtatshëm për përhapjen e fesë islame. Ai ishte qyteti i Medines.

Në vitin e njëmbëdhjetë të profetësisë, gjatë muajit të Haxhit, Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) doli jashtë Mekës. U takua me një grup prej gjashtë vetash që vinin nga Medina. U tha atyre se ai ishte Pejgamber. U lexoi Kur'anin. U tregoi rreth urdhëresave të Allahut. Në fund fare, i ftoi të bëheshin muslimanë.

Medinasit pranuan të bëheshin muslimanë, duke u bindur se fjalët e Pejgamberit (s.a.s.) ishin logjike dhe të sakta. Kur u kthyen në Medine, ata u përpoqën të përhapin fenë islame.

- Besëlidhja e parë e Akabesë (viti i dymbëdhjetë i profetësisë)

Një grup prej 12 medinasish, që erdhën vitin tjetër në Mekë, u takuan me pejgamberin në vendin e quajtur Akabe, që gjendej pranë Mekës. Kryetari i tyre ishte Esad bin Zurare. Në mesin e tyre gjendeshin edhe pesë medinasit që ishin bërë muslimanë vitin e kaluar.



Ata u zotuan para Pejgamberit (s.a.s.), *që të mos i bënë shirk Allahut, të mos vidhnin, të mos bënë zina, të mos gënjenin, të mos shpifnin dhe të mos kundërshtonin Pejgamberin*. Kjo ngjarje njihet si besëlidhja e parë e Akabesë.

Medinasit kërkuan një person, i cili do t'u mësonte atyre fenë islame. Pejgamberi (s.a.s.) dërgoi me këtë qëllim në Medine Mus'abin. Mus'abi i shërbeu shumë përhapjes së fesë islame në Medine.

- Besëlidhja e dytë e Akabesë (viti i trembëdhjetë i profetësisë)

Këtë vit, nga Medina erdhi një grup i përbërë prej shtatëdhjetë personash. Dy prej tyre qenë gra. Pasi u takuan në vendin e quajtur Akabe, aty lidhën edhe besëlidhjen e dytë të Akabesë, sipas së cilës, medinasit u zotuan se do të ruanin Pejgamberin ashtu sikurse ruanin gratë dhe bijat e tyre. Të gjithë zgjatën duart drejt Pejgamberit (s.a.s.) dhe i dhanë besën atij.

Pas kësaj, Pejgamberi (s.a.s.) kërkoj nga ata që të zgjidhnin 12 përfaqësues nga mesi i tyre. Ata vepruan siç i urdhëroi Pejgamberi. Të gjithë i dhanë fjalën se *si në kohë të mira, ashtu edhe në kohë të vështira, në çdo gjendje dhe situatë që të ndodheshin, do t'i bindeshin atij, do t'i tregonin vetëm të vërtetën dhe nuk do t'i frikësonte asgjë që do t'u dilte kundër në rrugën e Allahut*.

Besëlidhjet e Akabesë qenë momente kthimi për përhapjen e fesë islame.

MREKULLIA E MIRAXHIT

Fjala *miraxh* do të thotë të ngjitesh lart, ndërsa isra do të thotë të udhëtosh natën. Një vit e gjysmë përpara hixhretit, natën e datës 27 rexheb, Pejgamberi (s.a.s.) shkoi nga Mesxhidi Haram në Mekë, në Mesxhidin Aksa të Jeruzalemit dhe prej aty u ngrit lart në qiell, ku pa botën tjetër.

Mushrikët nuk i besuan ngjarjes së *miraxhit*, vepër e fuqisë së pakufi të Allahut dhe njëres prej muxhizeve më të mëdha të Pejgamberit (s.a.s.). Nuk arrinin të kuptonin madhështinë e Allahut dhe pafundësinë e fuqisë së Tij. Meqenëse zotëronin një besim të pabazë dhe nuk arsyetonin, mushrikët nuk ishin në nivelin që të konceptonin mrekullinë e *miraxhit*.

Besimtarët besuan te ngjarja e *miraxhit* pa pasur as më të voglin



dyshim. Kur i treguan Ebu Bekrit në lidhje me ngjarjen e *miraxhit*, ai u përgjigj: “*Në qoftë se këtë e thotë Muhammedi, kjo është e vërtetë.*” Pas këtyre fjalëve, Ebu Bekri mori nofkën Siddik, që do të thotë Besnik.

NAMAZI, DHURATA E MIRAXHIT

Ashtu si personi që, kur kthehet nga udhëtimi u sjell të afërme dhurata të ndryshme, edhe Pejgamberi (s.a.s.) u kthye nga udhëtimi i miraxhit me sihariqe dhe me dhurata të rëndësishme.

Natën e miraxhit, Pejgamberi (s.a.s.) u takua me Allahun në audiencën e tij të lartë dhe bashkëbisedoi me Të pa pasur asnjë ndërmjetës. Në këtë audiencë ai mori tri gjëra:

1- Dy ajetet e fundit të sures Bakara (Amene'r resulu...)

2- Sihariqin se muslimani që nuk i bën shirk Allahut, do të hyjë në xhennet.

3- Pesë kohët e namazit si dhuratë e miraxhit.

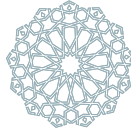
Namazi është një nga pesë kushtet e Islamit dhe shtylla e fesë. Namazi u bë farz natën e miraxhit.

PYETJE:

1. Cili ishte bojkoti që ndërmorën mushrikët kundër muslimanëve?
2. Sa vite zgjati bojkoti?
3. Kur vdiqën Ebu Talibi dhe Hatixheja? Si quhet ky vit?
4. Flisni rreth udhëtimit të Pejgamberit (s.a.s.) në Taif.
5. Flisni rreth besëlidhjeve të Akabesë.
6. Kur ndodhi ngjarja e *Miraxhit*?
7. Cilat qenë dhuratat e *Miraxhit*?

MËSIMI VI

HIXHRETI DHE VITET E PARA NË MEDINE



- *Hixhreti i Pejgamberit (s.a.s.) nga Meka në Medine*
- *Pritja e Pejgamberit (s.a.s.) në Medine*
- *Ndërtimi i xhamisë së Pejgamberit (s.a.s.)*
- *Vëllazërimi i ensarëve me muhaxhirët*
- *Shkolla e Pejgamberit (s.a.s.) dhe As'habi suffe*

HIXHRETI I PEJGAMBERIT TONË (S.A.S.), NGA MEKA NË MEDINE (VITI 622)

Në historinë islame *hixhret* quhet emigrimi i Pejgamberit (s.a.s.) nga Meka për në Medine.

Me vazhdimin e dhunës dhe të torturave të mushrikëve, Pejgamberi (s.a.s.) i këshilloi muslimanët të emigronin nga Meka drejt Medines. Muslimanët filluan të emigronin në grupe të ndryshme drejt Medines. Për hir të fesë, ata braktisën vendlindjen, pronat dhe pasuritë e tyre. Vrapuan drejt dritës së shpresës që u ndez në Medine.

Në Mekë nuk mbeti musliman tjetër me përjashtim të disa muslimanëve, mes të cilëve edhe Pejgamberi Muhammed (s.a.s.), Ebu Bekri dhe Aliu. Pejgamberi (s.a.s.) e kishte kryer detyrën e tij me gjithë vështirësitë që kishte pasur dhe po mbushte trembëdhjetë vjet të profetësisë në Mekë.



Mushrikët i frikësonte ideja se Medina do të bëhej një qytet musliman dhe me emigrimin edhe të muslimanëve të Mekës në Medine, aty do të formohej një bashkësi e madhe muslimane. U mbloodhën fshehurazi në vendin e quajtur Daru'n-Nedve, ku diskutuan se si ta zhduknin njëherë e mirë fenë islame. Pas propozimit të Ebu Xhehlit, ata vendosën të vrisnin Pejgamberin. Me qëllim që të zbatonin këtë vendim të tmerrshëm, zgjodhën nga një djalosh për fis. Këta të rinj të armatosur rrethuan shtëpinë e Pejgamberit (s.a.s.) dhe nisën të prisnin që ai të dilte jashtë.

Vendimi sekret për vrasjen e Pejgamberit (s.a.s.) iu bë e ditur atij nga ana e Allahut nëpërmjet melekut Xhebrail dhe iu dha leja të emigronte. Pejgamberi (s.a.s.) i tha Aliut të flinte në shtratin e tij dhe doli nga shtëpia duke kaluar përmes mushrikëve, të cilët nuk e shihnin. Shkoi te shtëpia e Ebu Bekrit. Allahu e ruajti Pejgamberin e tij. Mushrikët e armatosur nuk arritën ta shihnin, megjithëse u kaloi para syve.

Pasi u bënë gati për udhëtim, Pejgamberi (s.a.s.) shkoi së bashku me Ebu Bekrin në malin Thevr, që gjendet një orë e gjysmë larg Mekës dhe u fshehën në shpellë. Kur zbardhi drita, mushrikët kuptuan se Pejgamberi (s.a.s.) kishte ikur. Filluan të kërkonin ngado. Shpallën se do t'i jepnin njëqind deve si shpërblim personit që do të gjente Muhammedin.

Ata që kërkonin Pejgamberin ndoqën gjurmët dhe erdhën deri te shpella ku ai gjendej. Kur iu afruan hyrjes së shpellës, panë se aty një merimangë kishte thurur rrjetën e saj. Megjithëse u shkoi ndërmend që të hynin brenda të kërkonin, njëri prej tyre tha se *po të kishte hyrë njeri brenda në shpellë, do të ishte prishur rrjeta e merimangës dhe pëllumbat nuk do të kishin fole*. Pas këtyre fjalëve, vendosën të ktheheshin.

Kur mushrikët erdhën përpara shpellës, Ebu Bekri u shqetësua dhe tha:

- *Do të na shohin, o i dërguari i Allahut!*

- *Mos u mërzit, Allahu është me ne, - u përgjigj Pejgamberi.*

Thurja e rrjetës së merimangës në hyrje të shpellës dhe vezët e pëllumbeshës në një fole te degët e një peme, ishin që të dyja mrekulli.



Allahu i lartësuar e mbrojti Pejgamberin e tij të dashur me anë të këtyre mrekullive dhe një fuqi e mbinatyrshme i kishte larguar prej aty armiqtë e Pejgamberit (s.a.s.), që ia kishin gjetur gjurmët deri te shpella.

Pasi qëndruan tri ditë në shpellë, Pejgamberi (s.a.s.) dhe Ebu Bekri u nisën për të shkuar në Medine. Një kalorës me famë, që quhej Suraka, u ishte vënë pas gjurmëve të tyre. Kur i pikasi, ai e ngau kalin me gjithë fuqinë që kishte. Kur u qe shumë afër tyre, këmbët e kalit u zhytën në rërë dhe ai ra përmbys në tokë. E mblodhi veten, i hipi kalit dhe u vu prapa Pejgamberit. Këtë herë kali u zhyt në rërë deri në gjunjë dhe mbeti aty pa lëvizur. Një fuqi e fshehtë e pengonte kalin. Suraka e kuptoi këtë gjë dhe e zuri frika. U pendua që ishte vënë në kërkim të Pejgamberit. I kërkoi falje Pejgamberit (s.a.s.) dhe u kthye pas. Personat që takonte rrugës i khente pas, duke thënë: *“Këndej kërkova unë dhe nuk ka gjë.”* Më vonë, Suraka u bë musliman.

Pasi përmbushi udhëtimin e tij, që zgjati një javë, Pejgamberi (s.a.s.) mbërriti ditën e hënë në fshatin e Kubas, që gjendej pranë Medines. Këtu ai u prit me hare të madhe nga medinasit.

Pejgamberi (s.a.s.) qëndroi në Kuba më shumë se dhjetë ditë. Aty ndërtoi xhaminë e Kubasë. Gjatë ndërtimit të xhamisë, ai transportonte gurë me duart e tij. Punonte si të ishte një punëtor. Kjo qe xhamia e parë e ndërtuar në historinë islame. Tri ditë më pas, këtu erdhi edhe Aliu që kishte mbetur pas në Mekë.

PRITJA E PEJGAMBERIT (S.A.S.) NË MEDINE

Pejgamberi (s.a.s.), i shoqëruar edhe me muslimanët e tjerë, u nis një ditë të xhuma nga Kuba për të shkuar në Medine. Kur mbërritën te vendi i Benu Salimëve kishte hyrë koha e drekës. Pejgamberi (s.a.s.) u bëri të ditur muslimanëve se namazi i xhumasë qe bërë farz për ta. Aty u fal namazi i parë i xhumasë. Pasi falën namazin, Pejgamberi (s.a.s.) vazhdoi rrugën e tij drejt Medines.

Medinasit ishin rreshtuar në të dy krahët e rrugës, me qëllim që të prisnin këtë mysafir të rrallë dhe të gjithë Medinen e kishte kapluar hareja e një feste. Teksa Pejgamberi (s.a.s.) ecte mes tyre, të gjithë i drejtoheshin: *“Urdhëro, i dërguari i Allahut”*, ndërsa fëmijët e vegjël lëshonin thirrje hareje: *“Erdhi i dërguari i Allahut.”*



Pejgamberi (s.a.s.), i cili u prit me ngazëllim të madh në Medine, qëndroi shtatë muaj si mysafir në shtëpinë e Halid bin Zejdit, të njohur në historinë islame si Ebu Ejub Ensariu.

NDËRTIMI I XHAMISË SË PEJGAMBERIT (S.A.S.)

Pranë shtëpisë së Ebu Ejub Ensariut gjendej një truall i lirë. Pejgamberi (s.a.s.) e bleu këtë truall dhe aty ndërtoi xhaminë e tij, ndërsa përreth saj ndërtoi dhoma për të jetuar ai me familjen e tij. Pasi mbaruan punimet kaloi nga shtëpia ku jetonte si mysafir, në shtëpinë e tij të re.

Kjo është edhe xhamia e Pejgamberit (s.a.s.), mesxhidi nebevi, të cilën e vizitojnë muslimanët nga vendet e ndryshme. Ndërsa ndërtohej xhamia, Pejgamberi (s.a.s.) punoi vetë personalisht duke transportuar qerpiç në shpinë.

VËLLAZËRIMI I ENSARËVE ME MUHAXHIRËT

Muslimanët që u vendosën në Medine pasi emigruan nga Meka, u quajtën muhaxhirë, ndërsa populli vendës i Medines u quajt ensar, për shkak të ndihmës që u dhanë muhaxhirëve.

Medinasit i ndihmuan sa mundën muhaxhirët, të cilët kishin lënë pasuritë e tyre dhe kishin emigruar në Medine për hir të fesë. Ensarët i mbajtën afër muhaxhirët, i vendosën në shtëpitë e tyre dhe ndanë bashkë ushqimin.

Në historinë e botës nuk mund të gjendet asnjë shoqëri tjetër, anëtarët e së cilës e donin kaq shumë njëri-tjetrin dhe ishin kaq të lidhur. Kjo ngjarje, që përbën shembull për botën mbarë, qe fryti më i rrallë i vëllazërisë islame.

Pejgamberi (s.a.s.) ynë pati bërë vëlla ne fe një ensar me një muhaxhir.

Kjo vëllazëri është më e fortë se vëllazëria e gjakut.

Ensarët dhe muhaxhirët, të cilët përmenden gjithmonë me respekt në historinë islame, i kanë bërë shërbime të mëdha fesë islame.

SHKOLLA E PEJGAMBERIT (S.A.S.) DHE SAHABI SUFFE

Suffa quhet vendi i mbyllur që ndodhet në një anë të xhamisë së Pejgamberit, ndërsa *Sahabi Suffa* quheshin personat që jetonin aty.

Këtu qëndronin muslimanët e varfër dhe pa përkrahje, të cilët



nuk kishin shtëpi. Kur gjenin punë, punonin të siguronin jetesën e tyre. Kur nuk gjenin, përballoheshin me shpenzimet e Pejgamberit (s.a.s.) dhe të muslimanëve të pasur. Ata që martoheshin, ndërtonin një vatër të re dhe transferoheshin në një shtëpi.

Ata që gjendeshin këtu, e kalonin kohën së bashku me Pejgamberin dhe përfitonin nga dituria e tij. I kalonin ditët me adhurim dhe duke nxënë dituri. Shkolla e Suffasë është institucioni i parë mësimdhënës në Islam, ndërsa Pejgamberi (s.a.s.) është mësuesi i parë, nga i cili mësonin sahabet. Në këtë shkollë u edukua edhe Ebu Hurejre, i cili është sahabi që ka raportuar më shumë hadithe nga Pejgamberi.

Në mesin e të edukuarve në shkollën e Suffas gjenden edhe shumë dijetarë të mëdhenj, të cilët u sqaruan brezave të tjerë fenë islame, Kur'anin dhe hadithet. Sahabet e ngarkuar me detyrën e shpjegimit të fesë islame në vendet e tjera, përzgjidheshin nga radhët e sahabeve të Suffas.

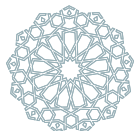
Për këtë arsye, ky vend, që mban emrin Suffa, ka qenë shkolla e parë e themeluar në historinë islame. Ata që u edukuan në këtë shkollë, luajtën rol të rëndësishëm në përhapjen e fesë dhe mësimin e saj.

PYETJE:

1. Çfarë do të thotë *hixhret*?
2. Cilat qenë shkaqet që Pejgamberi (s.a.s.) dhe muslimanët emigruan?
3. Tregoni mrekullitë e Pejgamberit (s.a.s.), që ndodhën me fillimin e *hixhretit* dhe gjatë tij.
4. Cila është *xhamia* e parë e ndërtuar në historinë islame?
5. Si e pritën Pejgamberin në Medine dhe e kujt ishte shtëpia ku ai qëndroi?
6. Çfarë është *Mesxhidi Nebevi* dhe ku është ndërtuar?
7. Kush quhet *ensar* dhe *muhaxhir*?
8. Kush quhet sahabet e Suffas dhe si i patën shërbyer ata fesë islame?

MËSIMI VI

LUFTËRAT E PEJGAMBERIT (S.A.S.) (I)



- *Shkaqet e Luftës së Bedrit*
- *Lufta e Bedrit dhe pasojat e saj*
- *Shkaqet e Luftës së Uhudit*
- *Lufta e Uhudit dhe pasojat e saj*
- *Shkaqet e Luftës së Hendekut*
- *Lufta e Hendekut dhe pasojat e saj*
- *Marrëveshja e Hudejbijes*
- *Pasojat e marrëveshjes së Hudejbijes*
- *Letrat e ftesës në Islam që Pejgamberi (s.a.s.) u dërgoi mbretërve*
- *Çlirimi i Hajberit*
- *Vizita e Qabesë (Umreja kaza)*

SHKAQET E LUFTËS SË BEDRIT

Edhe pasi Pejgamberi (s.a.s.) dhe muhaxhirët u vendosën në Medine, mushrikët e Mekës nuk hoqën dorë nga armiqësia e tyre ndaj muslimanëve. Ata vinin në afërsi të Medines dhe grabisnin devetë e muslimanëve, që ishin duke kullotur. Mushrikët i çuan fjalë Abdullah ibn Ubejit dhe i kërkuan atij ta vriste Muhammedin ose ta nxirrte jashtë qytetit. Në të kundërt, ata do të sulmonin Medinen. Nga ana tjetër, dërguan në Damask një karvan të madh me mallra, që me fitimet e tij të përgatiteshin për luftën kundër muslimanëve.



Muslimanët duhej të tregoheshin syçelur kundër këtij rreziku dhe të merrnin masat e duhura në lidhje me të. Pejgamberi (s.a.s.) u nis rrugës me një ushtri prej 305 personash në muajin Ramazan të vitit të dytë të hixhretit, me qëllim që të parandalonte lëvizjen e këtij karvani. Kur e morën vesh këtë gjë, mushrikët e Mekës u nisën drejt Medines me një ushtri prej 1000 personash. Kur mbërritën në vendin e quajtur Bedër, ndaluan dhe morën nën kontrollin e tyre burimet e ujit.

Muslimanët nuk kishin dalë nga Medina për luftë, por për të ndaluar karvanin tregtar të mushrikëve.

Erdhi lajmi se një ushtri e madhe e mushrikëve po vinte nga Meka. Pas këtij lajmi, Pejgamberi (s.a.s.) u këshillua me sahabet dhe vendosën të përballëshin me armikun.

Ushtria muslimane që erdhi në Bedër, që e detyruar të ngrinte çadrat e saj në një fushë me rërë, ku nuk gjendej ujë. Mushrikët, të cilët patën ardhur më parë aty, kishin zaptuar burimet e ujit të Bedrit. Ndihma e Allahut mbërriti dhe atë natë ra një shi i furishëm. Kështu, muslimanët nuk vuajtën më për ujë.

Pejgamberi (s.a.s.) që munduar ta përhapte fenë islame me fjalë të buta dhe me rrugën e udhëzimit, duke mos detyruar askënd me forcë të hynte në fenë e tij, por Allahu ua kishte lejuar muslimanëve luftën, që të mbroheshin nga sulmet e mushrikëve.

LUFTA E BEDRIT DHE PASOJAT E SAJ (H.2/M.624)

Mushrikët ishin superiorë ndaj muslimanëve për nga numri i ushtarëve dhe i armëve. Për këtë arsye, ata ishin të bindur se do ta fitonin luftën dhe as që e përfillnin fuqinë shpirtërore të muslimanëve. Këtu do të luftonin me njëra-tjetrën e vërteta me gënjeshtërën, besimi me mosbesimin. E ardhmja e bashkësisë islame varej nga përfundimi i kësaj lufte.

Mëngjesin e ditës së nesërme filloi lufta mes dy ushtrive. Pikërisht në këtë moment, Pejgamberi (s.a.s.) ngriti duart nga qielli dhe u lut:

“O Zoti im! Më jep ndihmën Tënde, të cilën ma ke premtuar!”

Pastaj ra në sexhde dhe iu lut Allahut me këto fjalë:

“Zoti im! Në qoftë se do të shkatërrohet ky grusht njerëzish sot, nuk do të mbetet njeri që do të të adhurojë ty mbi rruzullin e tokës.”



Allahu ia pranoi duanë Pejgamberit.

Muslimanët u përleshën trimërisht me fuqinë që u jepte besimi dhe arritën të dërrmonin me anë të ndihmës së Allahut një ushtri armike, që ishte disafish më e madhe se ushtria muslimane. Armiqtë lanë 70 vetë të vrarë në fushën e betejës, si dhe 70 robër luftime në duart e muslimanëve. Në mesin e të vrarëve ishte edhe Ebu Xhehli, armiku më i madh i muslimanëve. Kështu, lufta përfundoi me fitoren e plotë të muslimanëve. Në këtë luftë, nga mesi i muslimanëve ranë 14 dëshmorë.

Ushtria muslimane u kthye në Medine me gëzimin e fitores. Pejgamberi (s.a.s.) i urdhëroi muslimanët të sillen mirë me robërit e luftës. Një pjesë e robërve të luftës u lanë të lirë kundrejt fidjës (dëmshpërblimit).

Ata robër luftime që nuk gjenin para për të fituar lirinë e tyre, por dinin shkrim dhe këndim, u lanë të lirë, me kusht që t'u mësonin shkrim dhe këndim dhjetë muslimanëve. Kjo sjellje e Pejgamberit (s.a.s.) tregon se sa rëndësi i kushton feja islame leximit dhe diturisë.

SHKAQET E LUFTËS SË UHUDIT

Disfata e rëndë e mushrikëve në Luftën e Bedrit krijoi një dhimbje të madhe në Mekë dhe të gjithë mushrikët filluan të mbanin zi për këtë ngjarje. Ebu Lehebi, njëri ndër armiqtë më të mëdhenj të Pejgamberit, vdiq nga pikëllimi i rëndë i disfatës.

Mushrikët përgatitën një ushtri të madhe prej 3000 vetësh, që të hakmerreshin për humbjen e Bedrit. Në këtë ushtri morën pjesë edhe shumë gra mushrike, të cilave u ishin vrarë të afërmit në betejën e Bedrit. Ushtria mekase, e komanduar nga Ebu Sufjani, lëvizi nga Meka në heshtje dhe ngriti çadrat në malin e Uhudit, që gjendej afër Medines.

Abbasi, xhaxhai i Pejgamberit, nuk ishte bërë ende musliman në këtë kohë dhe gjendej në Mekë. Ai e lajmëroi me një letër sekrete Pejgamberin se mekasit ishin nisur në marshim për luftë kundër muslimanëve. (Abbasi, i cili e donte shumë Pejgamberin, u bë më vonë musliman)



LUFTA E UHUDIT DHE PASOJAT E SAJ (H.3/M.625)

Letra e Abbasit e njoftonte Pejgamberin se ushtria armike e mushrikëve kishte ardhur deri në malin e Uhudit dhe aty kishte ngritur çadrat. Pas kësaj, Pejgamberi (s.a.s.) u këshillua me sahabet e tij rreth situatës së krijuar dhe u vendos që muslimanët të niseshin drejt malit Uhud me një ushtri prej 1000 vetësh. Kur një grup prej 300 munafikësh (dyftytyrësish) u kthyen pas, ushtria muslimane që marshonte drejt Uhudit ra në 700 vetë.

Pasi muslimanët mbërritën aty, e rreshtuan ushtrinë e tyre për luftë, duke u pozicionuar rrëzë malit të Uhudit, me qëllim që t'i shmangeshin ndonjë sulmi nga pas, ndërsa në të majtë kishin një luginë. Pejgamberi (s.a.s.) vendosi një njësi prej pesëdhjetë harkëtarësh këtu, me qëllim që të parandalonin ndonjë sulm të mundshëm të armikut nga lugina. Ai i urdhëroi harkëtarët kështu: *“Edhe sikur të thyhet armiku, edhe sikur të fitojë, ju nuk do ta lëshoni këtë vend në asnjë mënyrë pa ju urdhëruar unë. Në rast se sulmon kavaleria e armikut, ju gjuajini ata me shigjeta.”*

Nga përleshja trimërore e muslimanëve, ushtria armike u thye keqas. Madje edhe gratë që kishin marrë pjesë në luftë, filluan të arratiseshin drejt maleve. Lufta ende nuk kishte përfunduar. Ushtria muslimane duhej ta ndiqte ushtrinë mekase dhe kështu lufta të merrte fund.

Muslimanët pandehën se e kishin fituar luftën dhe filluan të mblidhnin plaçkat e luftës që mushrikët i kishin lënë në fushën e luftës.

Njësia e harkëtarëve muslimanë, kur panë se muslimanët kishin filluar të mblidhnin plaçkat e luftës, lëshuan pozicionet duke mos iu bindur urdhrit të komandantit të tyre. Pejgamberi (s.a.s.) i kishte paralajmëruar ata që të mos braktisnin pozicionet e tyre pa i urdhëruar ai.

Largimi i harkëtarëve nga pozicionet e tyre vëu shumë për ushtrinë mushrike. Ata u bashkuan dhe i sulmuan muslimanët nga lugina që kishin braktisur muslimanët. Ky sulm i la muslimanët në pozicion të vështirë. Ky gabim i harkëtarëve muslimanë u kushtoi muslimanëve humbjen e betejës, që ata kishin filluar ta fitonin, si dhe rënien dëshmorë të shumë heronjve muslimanë, në mesin e të cilëve ishte edhe xhaxhai i Pejgamberit (s.a.s.) Muhammed, Hamzai. Në këtë



betejë, Pejgamberit (s.a.s.) iu thyen dhëmbët dhe u plagos në fytyrë. Edhe në çastet më të vështira të luftës, Pejgamberi (s.a.s.) bënte këtë dua, teksa fshinte gjakun që i mbulonte fytyrën: *“O Zot, fale popullin tim... Ata nuk dinë se çfarë bëjnë.”*

Kjo ishte dashuria dhe mëshira që ushqente në zemër Pejgamberi (s.a.s.) për popullin e tij...

Në betejën e Uhudit muslimanët humbën 70 shehidë. Numri i të vrarëve të mushrikëve ishte 22. Gjatë luftës, gratë që ishin në ushtrinë muslimane treguan sakrifica të mëdha, duke shpërndarë ujë për luftëtarët dhe duke ua lidhur atyre plagët.

Edhe pas shumë vitesh, Pejgamberi (s.a.s.) kur kalonte nga vendi ku ishte zhvilluar lufta e Uhudit, kujtonte atë ditë të dhimbshme dhe u thoshte atyre që kishin pranë: *“Muslimanë! Unë e di se ju nuk mund të adhuronit më idhujt. Nuk kam asnjë dyshim në këtë çështje. Ajo që më fut frikën për ju, është fakti se ju do të adhuronit të mirat e kësaj bote.”*

Megjithëse mushrikët dolën fitimtarë nga kjo betejë, ata u tërhoqën nga Uhudi pa realizuar qëllimin e tyre. Muslimanët u rigrupuan sërish dhe u vunë në ndjekje të tyre. Mushrikët nuk guxuan të ndeshen sërish me ta. Ata vazhduan rrugën e tyre drejt Mekës. Muslimanët u kthyen drejt Medines.

MËSIMET QË DUHEN NXJERRË NGA LUFTA E UHUDIT

Përse e humbën betejën muslimanët, të cilët ishin duke e fituar atë në fillim?

Muslimanët kishin mësimet të rëndësishme për të marrë nga kjo që ndodhi.

Kundërshtimi i fjalës së më të mëdhenjve, mosbindja ndaj komandantëve, braktisja e një detyre shumë të rëndësishme dhe shkuarja pas interesave personale shkaktuan humbjen e betejës për ushtrinë, duke u dëmtuar jo vetëm ata personalisht, por gjithë bashkësia muslimane.

Kjo ndodhi në Luftën e Uhudit. Ushtria muslimane pësoi disfatë dhe u bë shkak që muslimanët të përjetonin një fatkeqësi të madhe, për shkak të njësisë së harkëtarëve të vendosur në luginë, të cilët nuk iu bindën urdhrin të Pejgamberit (s.a.s.) dhe lanë vendin e tyre të detyrës për të mbledhur plaçkat e luftës.

Kjo ngjarje historike është një paralajmërim për muslimanët.



SHKAQET E LUFTËS SË HENDEKUT

Pasi emigroi në Medine, Pejgamberi (s.a.s.) pati lidhur marrëveshje me hebrenjtë që jetonin aty. Pas disfatës së Uhudit, hebrenjtë e fisit Benu Nadir, që jetonin pranë Kubasë, nisën t'i shqetësonin muslimanët dhe të mos i respektonin marrëveshjet që kishin bërë me ta. Nuk u mjaftuan me kaq, por përgatitën edhe një atentat që të vrisnin Pejgamberin Muhammed. Pas kësaj ngjarjeje, hebrenjtë u shpërngulën nga vendet e tyre dhe u syrgjynosën.

Paria e hebrenjve shkuan në Mekë dhe duke përdorur këtë pretekst bënë marrëveshje me mushrikët. Dy vite pas luftës së Uhudit, mushrikët, nën komandën e Ebu Sufjanit, formuan një ushtri prej dhjetë mijë personash për të marshuar drejt Medines. Sapo e mori vesh këtë gjë, Pejgamberi (s.a.s.) vlerësoi situatën së bashku me shokët e tij, ashtu siç vepronte gjithmonë dhe vendosën të mbronin Medinen, duke zbatuar një taktikë të ndryshme kundër armikut.

LUFTA E HENDEKUT DHE REZULTATET E SAJ (H.5/M.626)

Pasi mori vesh se mushrikët po marshonin me një ushtri të madhe kundër Medines, Pejgamberi (s.a.s.) u këshillua me sahabet e tij. Ata vendosën të hapnin hendeqe të mëdha përreth Medines, me qëllim mbrojtjen e saj dhe për të penguar armiqtë të hynin brenda në qytet. Si rezultat i një pune të madhe të muslimanëve, të cilët i kryesonte vetë Pejgamberi (s.a.s.) gjatë punës, hendequ u hap për gjashtë ditë.

Kur erdhi përpara Medines, ushtria armike u habit me atë që shihte. Kërkuan vend nga të kalonin, por nuk gjetën. Muslimanët ruanin ditë e natë dhe sprapsnin sulmet e mushrikëve. Vetë Pejgamberi (s.a.s.) personalisht ruante natën deri në mëngjes.

Sa më shumë zgjaste rrethimi i ushtrisë armike, aq më shumë vuanin banorët e Medines nga zija e bukës dhe varfëria. Muslimanët po përjetonin vështirësi të mëdha. Meqë ishte stina e dimrit, ata u lodhën shumë nga të ftohtët dhe uria.

Kishin kaluar njëzet e shtatë ditë që kur kishte filluar rrethimi. Ditën e fundit të rrethimit, Pejgamberi (s.a.s.) iu përgjërua me këto fjalë Allahut:

“O Allahu im, Zoti që dërgoi Kur’anin... Zoti im, që i dënon shpejt armiqtë e fesë! Dërrmoje këtë ushtri armike... Jepu atyre disfatën... Shkunde vullnetin e tyre, o Allahu im...”



Sapo përfundoi duanë Pejgamberi (s.a.s.), në fytyrën e tij u shfaqën shenjat e gëzimit. Allahu ia kishte pranuar duanë.

Ai u dha lajmin e gëzuar muslimanëve se Allahu do t'i ndihmonte.

Në mbrëmje, kampin e armikut e përfshiu një erë e fortë, që u kthye brenda pak kohësh në një stuhi të madhe, që shkuli çadrat e ushtrisë armike, ushtarët e së cilës i mbuloi dheu dhe rëra. Kazanët e ushqimeve u përmbysën dhe u shuan zjarret. Natyra po luftonte me armikun e muslimanëve. Kjo situatë u kalli frikën armiqve. Ata nuk duruan më. Ushtria me dhjetë mijë ushtarë pësoi disfatë. Atë darkë ata lanë fushën e luftës të frikësuar, duke lënë pas shumë ushqime dhe mallra.

Kur erdhi mëngjesi, stuhia ndaloi. Në Medine dhe rreth saj nuk kishte mbetur këmbë armiku. Muslimanët lavdëruan Allahun që i kishte shpëtuar. Mushrikët e Mekës, të cilët nuk arritën asgjë nga betejat e Bedrit, Uhudit dhe Hendekut, e kuptuan se nuk arrinin ta shuanin dritën e fesë islame dhe nuk i sulmuan më muslimanët.

MARRËVESHJA E HUDEJBIJES (H.6/M.628)

Muslimanët që kishin shkuar në Medine duke emigruar nga Meka, ishin të përmalluar për vatrat e tyre, ku kishin lindur dhe ishin rritur. Ata dëshironin të vizitonin Qabenë e shenjtë që gjendej në Mekë. Në vitin e gjashtë të hixhretit Pejgamberi (s.a.s.) u nis me një grup prej 1400 personash drejt Mekës, që të vizitonte Qabenë. Kur e morën vesh këtë gjë, mekasit vendosën të mos i linin muslimanët të hynin në Mekë.

Atëherë muslimanët ndalën rrugëtimin e tyre në vendin e quajtur Hudejbije. Pejgamberi (s.a.s.) e dërgoi Osmanin si përfaqësuesin e tij në Mekë dhe u bëri të ditur atyre se dëshironin të vizitonin Qabenë. Mekasit nuk i lejuan muslimanët të vizitonin Qabenë dhe kërkuan prej tyre që vizitën e Qabesë ta linin për vitin tjetër.

Pas bashkëbisedimeve të gjata, muslimanët dhe mushrikët lidhën një marrëveshje mes tyre.

Kushtet e kësaj marrëveshjeje u përcaktuan si më poshtë:

1- Muslimanët do të ktheheshin në Medine këtë vit pa e vizituar Qabenë.



2- Ata do të vinin vitin tjetër në Mekë, por nuk do të qëndronin më shumë se tri ditë.

3- Muslimanët do të hynin të paarmatosur në Mekë.

4- Muslimanët nuk do të merrnin me vete asnjë musliman të Mekës për në Medine. Në qoftë se ndonjë medinas dëshironte të rrinte në Mekë, do të lejohej.

5- Në qoftë se një musliman apo mushrik i Mekës do të shkonte në Medine, do të kthehej pas, ndërsa, në rast se ndonjë musliman do të kalonte në anën e kurejshëve, ata nuk do ta dorëzonin.

6- Fiset arabe mund të bashkoheshin me cilën palë që të dëshironin.

Pas marrëveshjes, Pejgamberi (s.a.s.) dhe ata që ishin me të, atë vit u kthyen në Medine pa e vizituar Qabenë.

REZULTATET E MARRËVESHJES SË HUDEJBIJES

Në pamje të parë, kushtet e marrëveshjes dukeshin shumë të rënda për muslimanët. Megjithatë, Pejgamberi (s.a.s.) i pranoi këto kushte, sepse e dinte që kjo do të ishte në favor të muslimanëve në të ardhmen. Ashtu ndodhi në të vërtetë. Gjatë kthimit në Medine, u shpall sureja Fetih. Në këtë sure Allahu u jepte sihariq muslimanëve për një fitore dhe triumf të madh. Me anë të kësaj marrëveshjeje që nënshkruan, mushrikët mekas pranuan për herë të parë ekzistencën e muslimanëve.

Pa kaluar shumë kohë, disa mekas u bënë muslimanë dhe erdhën në Medine. Në përputhje me marrëveshjen, mushrikët kërkuan t'ua dorëzonin ata. Pas kësaj, ata që bëheshin muslimanë dhe arratiseshin nga Meka, nisën të mblidheshin në një vend mes Mekës dhe Medines, meqenëse nuk mund të shkonin të vendoseshin në Medine. Ky vend ishte shumë i rëndësishëm, sepse aty kalonin edhe karvanët e tregtisë së mekasve.

Me kalimin e kohës, muslimanët formuan këtu një bashkësi të fuqishme. Përballë kësaj situatë, mekasit nisën të frikësoheshin sepse rrugët e tyre të tregtisë do të binin në rrezik. Mekasit dërguan një përfaqësues të vetin te Pejgamberi (s.a.s.) dhe i thanë se mekasit që bëheshin muslimanë mund të shkonin të vendoseshin në Medine, duke kërkuar prej Pejgamberit (s.a.s.) ndryshimin e çështjes që lidhej me këtë pikë në marrëveshjen e Hudejbijes. Pejgamberi (s.a.s.)



e pranoi kërkesën e tyre. Kështu, me vetë kërkesën e mushrikëve u ndryshua pjesa që ishte e dëmshme për muslimanët.

Me marrëveshjen e Hudejbijes u pakësua doza e tensionit mes muslimanëve dhe mushrikëve. Po ashtu, u zvogëluar rreziku që mund të vinte prej mushrikëve. Muslimanët nisën të merrnin frymë më lirisht dhe jehona e fesë islame nisi të dëgjohej në gjithë gadishullin arabik. Persona me rëndësi në Mekë, erdhën në Medine dhe u bënë muslimanë. Kjo marrëveshje shkaktoi rritjen e numrit të muslimanëve dhe forcimin e tyre. U arrit që feja islame të përhapej në çdo anë.

LETRAT QË PEJGAMBERI (S.A.S.) U DËRGOI KRYETARËVE TË SHTETEVE PËR T'I FTUAR NË ISLAM

Muhammedi (s.a.s.) u dërgua peygamber për mbarë njerëzimin. Për këtë arsye, pas marrëveshjes së Hudejbijes ai nisi detyrën e kumtimit të fesë islame nëpër botë. Dërgoi përfaqësuesit e tij te perandori i Bizantit, mbreti i Iranit, Egjiptit, Etiopisë, Ummanit dhe Bahrejnit. Ai u dërgoi atyre letra për t'i ftuar në fenë islame. Peygamberi (s.a.s.) pati gdhendur një unazë prej argjendi, me të cilën vuloste me fjalët *Muhammedun Resulullah*.

Mbreti i Etiopisë pranoi fenë islame, kur i mbërriti shkresa e ftesës. Perandori bizantin dhe mbreti i Egjiptit i pritën mirë përfaqësuesit, por nuk e pranuan fenë islame. Mbreti i Iranit, kur i lexuan përmbajtjen e letrës së Peygamberit (s.a.s.) u soll ashpër. E mori letrën e Peygamberit (s.a.s.) dhe, si i xhindosur, e grisi. Nuk kaloi shumë kohë dhe ky mbret u vra nga i biri, duke u ndëshkuar në këtë mënyrë për atë që i bëri letrës së Peygamberit.

PUSHTIMI I HAJBERIT (H.6/M.628)

Hajberi ndodhej në rrugën që shkonte drejt Damaskut dhe aty banonin hebrenjtë. Ky qytet kishte shtatë kala. Një pjesë e hebrenjve të përzënë nga Medina, kishin ardhur dhe ishin vendosur aty. Hebrenjtë e Hajberit kishin përgatitur një plan që të sulmonin Medinen. Peygamberi (s.a.s.) dërgoi një përfaqësues të tij te hebrenjtë e Hajberit, duke u propozuar të bënë marrëveshje. Hebrenjtë nuk e pranuan propozimin e Peygamberit. Ata u morën vesh me fisin arab Gatafan, me qëllim që të sulmonin muslimanët. Muslimanët u treguan më



të shpejtë, duke formuar një ushtri prej 1600 personash përpara se hebrenjtë të sulmonin. Ata shkuan në Hajber brenda tri ditësh. Kur panë ushtrinë muslimane të vinte, hebrenjtë u mbyllën brenda kalave të tyre.

Këtu Pejgamberi (s.a.s.) bëri këtë dua:

“O Zot! Ne kërkojmë prej Teje më të mirën për këtë vend, për banorët e këtij vendi dhe për çdo gjë që i takon këtij vendi. Mbroje popullin e Hajberit dhe çdo gjë brenda saj prej dëmit dhe së keqes.”

Në fillim Pejgamberi (s.a.s.) u ofroi marrëveshje, por hebrenjtë e refuzuan atë. Atëherë filloi lufta. Të gjitha kalatë u morën njëra pas tjetrës pas 10 ditë luftimesh të ashpra. Në këtë luftë Aliu tregoi trimëri të rrallë. Pati një moment kur i shpëtoi nga dora mburoja dhe ra në tokë, por vazhdoi të luftonte duke përdorur si mburojë një derë që ju gjend aty pranë. Në këtë luftë ranë 10 shehidë nga muslimanët, ndërsa nga hebrenjtë u vranë 93 persona.

Më në fund, hebrenjtë kërkuan paqe. Ata propozuan si marrëveshje që të mos largoheshin nga pronat e tyre, të merreshin me bujqësi dhe t'u jepnin muslimanëve gjysmën e prodhimit bujqësor. Pejgamberi (s.a.s.) i pranoi kërkesat e tyre dhe u soll mirë me ta. Megjithatë, hebrenjtë shtruan një gosti dhe aty u përpoqën ta helmonin Pejgamberin. Allahu e njoftoi Pejgamberin se ushqimi ishte i helmosur dhe kështu ai nxorri kafshatën që kishte futur në gojë dhe shpëtoi nga helmimi.

VIZITA E QABESË (UMREJA KAZA) (H.7/M.629)

Në përputhje me marrëveshjen e Hudejbijes, të lidhur një vit më parë, në vitin 629, muslimanët do të vizitonin Qabenë. Pejgamberi (s.a.s.), së bashku me 2000 muslimanë, u nisën nga Medina për në Mekë. Kur e panë Qabenë, të gjithë thirrën tekbiere me një zë. E vizituan Qabenë sipas rregullave dhe pastaj dolën nga ihrami. Ditën tjetër, Pejgamberi (s.a.s.) hyri në Qabe. Kur erdhi koha e drekës, Bilali thirri ezanin me zërin e tij të fuqishëm dhe melodioz. Dymijë muslimanë falën së bashku namazin e drekës.

Muslimanët qëndruan tri ditë në Mekë dhe pastaj u kthyen në Medine. Gjatë kësaj vizite, mekasit i ndiqnin me vëmendje muslimanët. Pastërtia trupore dhe hijeshia morale e muslimanëve u bëri shumë përshtypje dhe në zemrat e tyre nisi të zgjohej dashuria për fenë



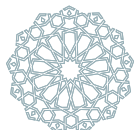
islame. Dy nga paria e Mekës, Halid bin Velid dhe Amr bin As shkuan në Medine dhe u bënë muslimanë.

PYETJE:

1. Kur u zhvillua Lufta e Bedrit?
2. Cilat qenë shkaqet e Luftës së Bedrit? Cili qe përfundimi i saj?
3. Kur dhe ku u zhvillua Lufta e Uhudit?
4. Cilat qenë shkaqet e Luftës së Uhudit? Si përfundoi kjo luftë?
5. Çfarë mësimi duhet të nxjerrin muslimanët nga kjo luftë?
6. Kur u zhvillua Lufta e Hendekut, cila qe arsyeja dhe si përfundoi ajo?
7. Kur u bë marrëveshja e Hudejbijes, mes cilave palë u lidh ajo dhe cilat qenë pasojat e saj?
8. Kush qenë mbretërit, të cilëve Pejgamberi (s.a.s.) u dërgoi letra për t'i ftuar në fenë islame?
9. Kur dhe si u mor Hajberi nga muslimanët?
10. Kur u krye vizita e Qabesë?

MËSIMI VIII

LUFTËRAT E PEJGAMBERIT (S.A.S.) (II)



- Çlirimi i Mekës
- Beteja e Hunejnit
- Lufta e Eutasit dhe rrethimi i Taifit
- Beteja e Tebukut
- Shkatërrimi i Mesxhid-i Dirarit (Pjesë leximi)
- Karakteristikat e luftërave të Pejgamberit (s.a.s.)
- Drejtimi i haxhit nga ana e Ebu Bekrit
- Haxhi i lamtumirës
- Hutbeja e lamtumirës
- Pjesë nga hutbeja historike e lamtumirës së Pejgamberit (s.a.s.) (Pjesë leximi)
- Sëmundja dhe vdekja e Pejgamberit (s.a.s.)
- Ngjarjet që ndodhën pas vdekjes së Pejgamberit (s.a.s.)
- Fëmijët e Pejgamberit (s.a.s.)
- Ashere-i mubashere (Dhjetë sahabet e përgëzuar me xhennet)
- Sahabet e Pejgamberit (s.a.s.)
- Morali i lartë i Pejgamberit (s.a.s.) që ndriti njerëzimin

ÇLIRIMI I MEKËS (H.8/M.630)

Mekasit e prishën marrëveshjen e Hudejbijes. Pejgamberi (s.a.s.) u dërgoi atyre fjalë që t'u përmbaheshin kushteve të marrëveshjes, por mekasit këmbëngulnin të mos e respektonin marrëveshjen. Kur



diskutimet e ndërsjella nuk patën fryt, atëherë Pejgamberi (s.a.s.) vendosi të çlironte Mekën dhe pasi përgatiti një ushtri prej dhjetë mijë ushtarësh, u nis drejt Mekës në muajin Ramazan të vitit të tetë të hixhretit.

Mekasit nuk kishin fuqi të dilnin kundër muslimanëve. Ushtria muslimane hyri në Mekë nga katër drejtime. Pejgamberi (s.a.s.) dëshironte ta merrte Mekën pa derdhur asnjë pikë gjak. Për këtë arsye, ai u tha ushtarëve të tij:

“Kurrresi mos derdhni gjak dhe mos përdorni armët!”

U bë ashtu siç tha ai. Meka u çlirua pa derdhur gjak. Pejgamberi (s.a.s.) hyri në Harem, e pastroi Qabenë nga idhujt dhe mbajti një hutbe të rëndësishme për të pranishmit në Qabe. Në këtë hutbe, pasi u sqaroi muslimanëve njëjësini e Allahut, barazinë mes njerëzve, zhdukjen e gjakmarrjes, Pejgamberi (s.a.s.) lexoi këtë ajet të Kur’anit:

“O njerëz! Në të vërtetë, Ne ju krijuam ju prej një mashkulli dhe një femre dhe ju bëmë popuj e fise, për ta njohur njëri-tjetrin. Më i nderuari prej jush tek Allahu është ai që i frikësohet më shumë Atij. Vërtet, Allahu është i Gjithëdijshëm dhe për Atë asgjë nuk është e fshehtë.”¹³⁸

Mekasit që dëgjonin këto fjalë, ishin përpjekur dikur ta vrisnin Pejgamberin dhe i kishin torturuar rëndë muslimanët. Ata kishin bërë ç’të mundnin, në mënyrë që të shuhej drita e fesë islame, ndërsa tani rrinin kokulur dhe prisnin vendimin që do të jepej për ta.

Pejgamberi (s.a.s.) i pyeti ata:

- O kurejshë! Çfarë mendoni se do të bëj me ju?

- Ti je njeri fisnik dhe vëllai ynë i respektuar,- iu përgjigjën ata. Edhe në këtë rast, Pejgamberi (s.a.s.) tregoi madhështinë e tij:

- Sot nuk do t’ju fajësoj për asgjë, prandaj jeni të lirë.

Ai ua fali të gjithëve gabimet dhe gjynahet e mëparshme.

Pejgamberi (s.a.s.), i cili e kishte çliruar Mekën, kishte ngadhënjyer edhe mbi zemrat e njerëzve me mëshirën e tij të madhe dhe faljen bujare që kishte treguar. Ai i dha njerëzimit mësimin më të mirë të moralit dhe të virtytit. Bilali hipi në tarracën e Qabesë ditën që u çlirua Meka dhe prej aty këndoi ezanin e namazit të drekës. Pasi u fal namazi,

¹³⁸ Huxhurat, 49/13.



Pejgamberi (s.a.s.) hipi në kodrën Safa. Aty u grumbulluan edhe ata që sapo ishin bërë muslimanë. Në fillim u zotuan para Pejgamberit (s.a.s.) meshkujt dhe pas tyre gratë.

LUFTA E HUNEJNIT (H.8/M.630)

Me marrjen e Mekës, Qabeja u pastrua nga idhujt dhe shumica e mekasve u bënë muslimanë. Drita e fesë islame po përhapej me shpejtësi nëpër botë.

Në afërsi të Mekës banonte fisi Havazin, një fis i madh ky, që adhuronte idhujt. Duke menduar se pas thyerjes së putave në Mekë, do t'u vinte radha idhujve të tyre, ata vendosën që të luftonin me muslimanët. Grumbulluan një ushtri prej njëzet mijë personash në vendin e quajtur Hunejn, që gjendet mes Mekës dhe Taifit.

Pejgamberi nuk ishte kthyer ende nga Meka në Medine. Sapo mori lajmin e kësaj përgatitjeje të ushtrisë armike, ai mblodhi një ushtri prej 12 mijë ushtarësh dhe u nis drejt Hunejnit.

Armiku kishte zënë pusi në një luginë të ngushtë. Muslimanët i nënvlerësuan armiqtë e tyre, duke u mbështetur në numrin e madh dhe nuk morën masat e duhura për luftë. Dita sapo kishte nisur të zbardhte, por ishte ende pak errësirë. Ndërsa ushtria muslimane po kalonte luginën, armiku që priste në pusi nisi një sulm të rreptë. Ushtria muslimane u shpërbë dhe nisi të shpërndahej. Kjo situatë ishte shumë e rrezikshme për të ardhmen e fesë islame.

Kishte mbetur vetëm një trim që po u kundërvihej me guxim sulmeve të rrepta të ushtrisë armike dhe qëndronte ende më këmbë pa u lëkundur. Ai ishte Pejgamberi Muhammed (s.a.s.).

Pejgamberi (s.a.s.) i thirri muslimanët që po shpërndareshin, në mënyrë që të mblidheshin përreth tij. Thirrja e tij pati efekt dhe ushtria muslimane u rigrumbullua. Ata iu sulën armikut. Ushtria armike u shtang përpara këtij kundërsulmi të furishëm të muslimanëve. Ata nisën të shpërndareshin dhe të arratiseshin. Muslimanët e fituan betejën, edhe pse fillimisht patën pësuar disfatë dhe kjo i gëzoi pa masë. Armiqtë lanë në fushën e betejës shumë skllëvër, mijëra deve, dele dhe objekte të shumta argjendi.

Kjo betejë u fitua në saje të trimërisë, vendosmërisë dhe guximit të Pejgamberit Muhammed (s.a.s.).



LUFTA E EUTASIT DHE RRETHIMI I TAIKIT (H.8/ M.630)

Muslimanët e ndoqën ushtrinë armike deri në vendin e quajtur Eutas. Ushtria armike u riorganizua, por muslimanët arritën t'i shpartallojnë dhe ta fitojnë betejën. Pas kësaj humbjeje, ushtria armike nuk e mori më veten. Në këtë betejë, nga muslimanët ranë 4 shehidë. Ushtria armike humbi 70 vetë.

Rrethimi i Taikit

Malik bin Auf, komandanti i ushtrisë armike në betejën e Hunejnit, u arratis dhe shkoi në kalanë e Taikit. Për këtë arsye, edhe ushtria muslimane rrethoi kalanë e Taikit. Banorët e Taikit u mbyllën brenda kalasë së tyre dhe mbroheshin nga sulmet e muslimanëve. Rrethimi zgjati një muaj, por kalaja nuk u pushtua dot, sepse ishte shumë e fortifikuar. Muslimanët hoqën dorë nga rrethimi dhe u kthyen pas. Më vonë, banorët e Taikit hoqën dorë nga adhurimi i idhujve dhe pranuan fenë islame.

Pejgamberi (s.a.s.) la në Taif Muadh bin Xhebelin, që t'u mësonte atyre që sapo kishin pranuar fenë islame Kur'anin dhe mësimet e fesë, ndërsa ai vetë, së bashku me sahabet e tjera, u kthyen në Medine.

LUFTA E TEBUKUT (H.9/M.630)

Tebuku është një vend mes Medines dhe Damaskut. Pasi u çlirua Meka, feja islame filloi të përhapej me shpejtësi.

Perandoria bizantine nisi të përgatitej për luftë me muslimanët, në mënyrë që të parandalonte përhapjen e fesë islame. Së bashku me ta u bashkuan edhe arabët e krishterë.

Sapo morën vesh këtë gjë, muslimanët nisën të grumbullonin ushtarë vullnetarë. Ebu Bekri dhe Osmani kontribuan me shuma të mëdha për pajisjen e ushtrisë. Gratë kontribuan duke dhuruar sendet e tyre prej ari për ushtrinë. Pejgamberi (s.a.s.) doli së bashku me një ushtri prej 30 mijë vetësh nga Medina, me qëllim që të luftonte me ushtrinë armike. Ata erdhën deri në Tebuk, duke kaluar nën vapën e verës me qindra kilometra. Armiku nuk guxoi t'u dilte përballë dhe u mbyll brenda kalave. Meqë ushtria armike nuk guxoi t'i dilte përpara ushtrisë muslimane, kjo e fundit nuk e pa të nevojshme të luftonte dhe u kthye pas. Në këtë mënyrë, armikut iu kall frika dhe fushata arriti qëllimin e saj.



PJESË LEXIMI:

Shkatërrimi i xhamisë së sherrit (Mesxhidu'd Dirar)...

Munafikët ndërtuan një xhami pranë qytetit të Medines, me qëllim që të ndanin në grupe xhemaatin e xhamisë Kuba, të dobësonin në këtë mënyrë muslimanët dhe të krijonin terren për armikun e fesë islame, që quhej Ebu Amir.

Ebu Amiri kishte marrë pjesë në betejat e Uhudit dhe të Hunejnit kundër ushtrisë muslimane dhe kur nuk kishte arritur rezultat në këto beteja, ishte arratisur në Damask. Nga Damasku ai u kishte çuar fjalë munafikëve dhe u kishte thënë: “Armatosuni sa më shumë që të mundeni, bëhuni gati për luftë dhe ndërtoni një xhami për mua. Unë po shkoj te perandori i Bizantit dhe do të vij së bashku me një ushtri të madhe për të nxjerrë jashtë Medines Muhammedin dhe përkrahësit e tij.”

Munafikët ndërtuan xhaminë e sherrit, të nxitur nga ky njeri. Ata dëshironin të tuboheshin në këtë xhami dhe të mos shkonin te xhamia e Pejgamberit (s.a.s.), duke nxjerrë pretekst se ishin të moshuar apo të sëmurë. Kjo ndërtesë, që në pamjen e jashtme ishte një xhami, në të vërtetë ishte një vatër intrigantësh. që kërkonin të përcanin dhe copëtonin muslimanët.

Munafikët e ftuan Pejgamberin Muhammed (s.a.s.) dhe kërkuan prej tij të inauguronte xhaminë që kishin ndërtuar. Allahu dërgoi melekun Xhebrail dhe i tregoi Pejgamberit Muhammed (s.a.s.) se xhamia ishte ndërtuar me qëllimin e mbrapshtë që të përcante muslimanët. Kur u kthye nga beteja e Tebukut, Pejgamberi (s.a.s.) urdhëroi që kjo xhami të prishej. Kështu, munafikët nuk ia arritën të përmbushnin qëllimet e tyre. Ndërsa Ebu Amiri vdiq në Damask në gjendje të mjeruar.

KARAKTERISTIKAT E LUFTËRAVE TË PEJGAMBERIT (S.A.S.)

Pejgamberi (s.a.s.) i ftonte njerëzit në fenë islame, duke u thënë fjalë të bukura dhe nuk është sjellë me qëndrime apo fjalë të pahijshme me askënd. Ndërsa mushrikët kanë bërë çdo gjë të keqe kundër Pejgamberit (s.a.s.) dhe shokëve të tij. Ata kanë torturuar shumë muslimanë, deri aty ku nuk durohet më, vetëm për shkak të besimit të tyre. Madje, disa prej tyre edhe i patën vrrarë barbarisht.



Muslimanët duruan plot trembëdhjetë vjet ndaj këtyre sjelljeve barbare, që mushrikët bënë kundër tyre. Në fund fare, ata lanë vatrat e tyre familjare ku kishin lindur dhe ishin rritur dhe u detyruan të emigronin drejt Medines, por mushrikët edhe aty nuk i lanë të qetë. Përpara kësaj situate, muslimanëve nuk u mbetej zgjidhje tjetër, veçse të luftonin që të mbronin veten dhe familjet e tyre. Në vitin e dytë të hixhretit, u shpallën ajetet që lejonin luftën. Kuptimi i këtyre ajeteve është:

“Atyre që janë sulmuar, u lejohet (që të mbrohen), sepse u është bërë padrejtësi dhe, në të vërtetë, Allahu ka fuqi që t'i ndihmojë.”¹³⁹

“Luftoni në rrugën e Allahut ndaj atyre që luftojnë kundër jush, por mos e kaloni kufirin, se Allahu nuk i do ata që e kalojnë kufirin.”¹⁴⁰

Qoftë duke u bazuar te këto ajete, qoftë duke analizuar luftërat që ka bërë Pejgamberi Muhammed (s.a.s.), ne dallojmë këto karakteristika:

1- Luftërat e Pejgamberit (s.a.s.) nuk bëheshin me qëllim sulmimin e një pale të caktuar, sepse feja islame është feja e paqes.

2- Luftërat e muslimanëve bëheshin nga pozita mbrojtjeje për të parandaluar sulmet e armiqve, për të ngritur lart emrin e Allahut dhe për të mbrojtur fenë, jetën dhe pasuritë e tyre. Njerëzit që dhunohen dhe nëpërkëmben kanë të drejtë që të mbrohen.

DREJTIMI I HAXHIT NGA ANA E EBU BEKRIT (H.9 /M.631)

Në stinën e haxhit, të vitit të nëntë hixhri, Pejgamberi (s.a.s.) dërgoi një grup prej 300 personash që ishin mbledhur të shkonin për haxh në Mekë, duke vendosur në krye të tyre Ebu Bekrin. Pas tij dërgoi edhe Aliun.

Aliu u sqaroi se si duhej kryer haxhi dhe u komunikoi edhe këtë urdhër:

“Që sot e tutje është e ndaluar për idhujtarët të bëjnë haxh dhe ndalohet riti i mëparshëm i mekasve që e vizitonin Qabën lakuriq.”

Këtë vit, për herë të parë në historinë islame, u krye detyra e haxhit në përputhje me bazat e fesë islame.

¹³⁹ Haxh, 22/39.

¹⁴⁰ Bakara, 2/190.



HAXHI I LAMTUMIRËS (H.10/M.632)

Pas çlirimit të Mekës, feja islame u përhap me shpejtësi. Besimi i teuhidit u rrënjos në zemra. Duke parë se shpëtimi është te feja islame, njerëzit nisën të bëheshin vetvetiu dhe në grupe, muslimanë. Pejgamberi (s.a.s.) shkoi së bashku me më shumë se njëqind mijë muslimanë në haxh në vitin e dhjetë të hixhretit dhe aty pa fundin e mbarë të luftës së tij të nderuar, që kishte zgjatur 23 vjet.

Në Arafat, Pejgamberi (s.a.s.) mbajti hutben e tij të njohur përpara afërsisht 124 mijë muslimanëve. Kjo hutbe quhet edhe *Hutbeja e Lamtumirës*. Pas kësaj hutbeje, u shpall ky ajet i Kur'anit:

“Sot jua përsosa fenë tuaj, e plotësova dhuntinë Time ndaj jush dhe zgjodha që Islami të jetë feja juaj.”¹⁴¹

Pejgamberi (s.a.s.) kishte kuptuar se që afruar momenti i udhëtimit drejt ahiretit dhe nuk do të vinte vitin tjetër të bënte haxhin, prandaj edhe u përshëndet me të gjithë muslimanët gjatë këtij haxhi nëpërmjet hutbesë që u mbajti atyre. Prandaj edhe hutbeja e këtij haxhi quhet *Hutbeja e Lamtumirës*.

Pasi kreu detyrën e haxhit, Pejgamberi (s.a.s.) u kthye së bashku me të pranishmit për në Medine.

HUTBEJA E LAMTUMIRËS

Në këtë hutbe u bënë të ditura parimet e barazisë, si dhe u hodhën themelet e lumturisë dhe të qetësisë së vërtetë. Në atë kohë, nuk ekzistonte ndonjë mjet siç është altoparlanti, që e transmeton zërin në distancë të largët, prandaj çdo fjali që thoshte Pejgamberi (s.a.s.), përsëritej gojë më gojë me zë të lartë që ta dëgjonin të gjithë të pranishmit dhe e gjithë bashkësia muslimane e mori vesh atë që u tha aty. Kjo hutbe përmban gjykime shumë të rëndësishme, që mbrojnë të drejtat e njeriut shumë më përpara se të nënshkruhej deklarata universale e të drejtave të njeriut.

¹⁴¹ Maide, 5/3.



Disa prej gjykimeve të shpallura gjatë hutbesë së lamtumirës janë si më poshtë:

1- Të gjitha traditat e periudhës së injorancës (xhahilijetit), para ardhjes së fesë islame, janë shfuqizuar.

2- Të gjithë njerëzit janë të barabartë. Epërsia e një personi ndaj një personi tjetër është në varësi të nivelit të respektit ndaj Allahut.

3- Jeta, pasuria dhe nderi janë të shenjta dhe të pacenueshme.

4- Amaneti i takon të zotit dhe duhet t'i jepet atij.

5- Çdo lloj kamate është e ndaluar.

6- Gjakmarrja është e ndaluar.

7- Meshkujt do të mbrojnë të drejtat e grave dhe gratë do të përmbushin të drejtat e burrave të tyre. Zinaja është e ndaluar si për meshkujt, ashtu edhe për femrat.

8- Të gjithë muslimanët janë vëllezër. Cenimi i të drejtave të muslimanit është haram.

9- Shërbëtorët dhe sklllevërit trajtojeni mirë.

PJESË LEXIMI:

Pjesë nga hutbeja historike e lamtumirës së Pejgamberit:

O NJERËZ!

Më dëgjoni me kujdes, sepse nuk e di nëse do të takohemi sërish një herë të dytë në këtë vend.

NJERËZ! Ashtu sikurse janë të shenjta këto ditë, këta muaj dhe ky vend i bekuar (Qabeja), ashtu janë të shenjta dhe të paprekshme edhe jeta, pasuria dhe nderi juaj.

SAHABET E MI! Do të vijë dita që të takoheni me Zotin tuaj dhe do të jepni llogari për të gjitha veprimet që keni kryer. Bëni kujdes se mos u ktheheni sërish zakoneve të mbrapshta të xhahilijetit, pasi të vdes unë, kur vriteshit me njëri-tjetrin. Ata që janë të pranishëm këtu, t'ua përcjellin këto fjalë atyre që nuk gjenden këtu. Mund të ndodhë që, ata të cilët nuk janë të pranishëm, t'i kuptojnë më mirë fjalët e mia sesa ata që ua përcjellin atyre këto fjalë.

SAHABET E MI! Ai që ruan amanetin t'ia kthejë atë mbrapsht të zotit. Çdo lloj i kamatës është shfuqizuar dhe gjendet nën këmbët e mia. Borxhet shlyejani njëri-tjetrit. Mos bëni padrejtësi dhe mos lejoni që t'iu bëhet



padrejtësi. Allahu jua ka ndaluar rreptësisht kamatën. Çdo lloj i kësaj tradite të shëmtuar të xhahilijetit është nën këmbët e mia.

SAHABET E MI! Gjakmarrja, që cytej në kohën e xhahilijetit, është tërësisht e ndaluar.

O NJERËZ! Sot shejtani e ka humbur përgjithmonë forcën e tij që t'ju sundojë dhe t'ju kontrollojë në këto toka. Por, duhet ta dini se do t'ia bëni qejfin atij, nëse kryeni gjynahe të vogla, pavarësisht se ruheni nga gjynahet e mëdha që u thashë më sipër. Tregohuni të kujdesshëm edhe me gjynahet e vogla, në mënyrë që ta ruani fenë tuaj.

O NJERËZ! Ju këshilloj të mbroni të drejtat e grave dhe t'ia kini frikën Allahut në këtë çështje. Allahu jua ka lënë amanet gratë tuaja dhe ato u bënë hallall për ju, sepse dhatë fjalën në emër të Allahut se do të ruani nderin dhe dinjitetin e tyre. Ju keni të drejta mbi gratë tuaja, ashtu sikurse ato kanë të drejta mbi ju. E drejta juaj mbi gratë është që ato të mos lejojnë askënd, që ju nuk e dëshironi, të shkelë në vatrën tuaj.

BESIMTARË! Po ju lë pas një amanet, që të mos e humbni rrugën e vërtetë për sa kohë që të kapeni pas tij. Amaneti është libri i Allahut, Kur'ani.

BESIMTARË! Dëgjojini mirë fjalët e mia dhe mbajini mend. Muslimanët janë vëllezër për njëri-tjetrin. Askush nuk lejohet të cenojë të drejtën që ka vëllai i tij në fe. Në qoftë se atë të drejtë ua japin vetë me dëshirën e tyre, kjo është tjetër gjë.

SAHABET E MI! Mos i bëni padrejtësi vetes suaj, sepse ju keni të drejta edhe mbi veten tuaj.

NJERËZ! Allahu ia ka dhënë atë që i takon secilit, duke ia bërë të qartë në Kur'an. Trashëgimtari nuk ka përse të ketë testament, që të gëzojë të drejtën e tij.

NJERËZ! Zoti juaj është një. Babai juaj është një, sepse të gjithë jeni bijtë e Ademit. Ademi u krijua nga dheu. Njeriu më me vlerë tek Allahu është ai që e respekton më shumë Atë. Arabi nuk ka ndonjë epërsi mbi atë që s'është arab, përveç shkallës së respektit ndaj Allahut. Njerëz, do të vijë dita kur të pyeteni në lidhje me mua. Si do të përgjigjeni?

“Ti e përmbushe detyrën e Pejgamberit, na këshillove dhe na tregove rrugën e drejtë.” (Atëherë, Pejgamberi (s.a.s.) ngriti dorën nga qielli dhe duke e drejtuar pastaj në drejtim të njerëzve që e rrethonin, tha tri herë: “Dëshmo o Zot!”, “Dëshmo o Zot!”, “Dëshmo o Zot!”)



SËMUNDJA DHE VDEKJA E PEJGAMBERIT (S.A.S.) (H.10/M.632)

Pejgamberi (s.a.s.) bëri haxhin e lamtumirës dhe u kthye në Medine, ku u sëmur pas disa kohësh. Ai e kishte kuptuar se e kishte përmbushur misionin e tij dhe kishte ardhur koha të largohej nga kjo jetë. Sëmundja e tij keqësohej nga dita në ditë. Megjithëse i sëmurë, ai shkante në xhami dhe falte namazet kur thirrej ezani. Tri ditët e fundit të jetës së tij, sëmundja u keqësua edhe më shumë, aq sa nuk arrinte të dilte në xhami. Ai urdhëroi Ebu Bekrin të printe në xhami si imam dhe t'i drejtonte namazin xhemaatit.

E bija e Pejgamberit, Fatimeja (r.a.), e vizitonte çdo ditë të atin e saj. Pejgamberi (s.a.s.) e porositi me këto fjalë të bijën, ndonëse gjendej i sëmurë në shtrat:

“Fatime, bija e Pejgamberit. Kryej punë të mira që do të shpëtojnë nga përgjegjësia në ditën e gjykimit. Fakti që je bija e Pejgamberit (s.a.s.), nuktë vlen aspakatë ditë. Asunë nuk mundem të të shpëtoj nga tmerri i asaj dite.”

Në njërën prej ditëve që sëmundja ishte rënduar shumë, Pejgamberi (s.a.s.) u tha sahabeve: *“Ne do të takohemi prapë bashkë. Vendi ku do të takohemi do të jetë burimi i Keutherit. Kush dëshiron të takohet me mua në këtë vend, të ruajë dorën dhe gjuhën e tij nga punët dhe fjalët e panevojshme. Erdhi koha që unë të largohem nga kjo botë. Jam i gëzuar se do të takohem me Allahun. Jam i pikëlluar se po ndahem nga ju. Lajmi për t’u takuar me Allahun më ka ardhur.”*

Dy ditë para se të vdiste, ai arriti të dilte në xhami, i ndihmuar nga disa sahabe. U ngjit në minber dalëngadalë. U kthye me fytyrë nga xhemaati, të cilit i tha:

- O muslimanë! Në qoftë se i kam bërë keq dikujt, jam gati t’ia shpaguaj.
- Nëse e kam gjuajtur kënd, le të vijë dhe të ma marrë hakun.
- Nëse i kam borxh kujt ndonjë gjë, ja ku është pasuria ime dhe të vijë ta marrë borxhin e tij.

Pejgamberi (s.a.s.) shkoi sërish në xhami mëngjesin e ditës së hënë, më datë 8 qershor, kur u përmirësua nga sëmundja që kishte. Ai fali namaz së bashku me xhemaatin, duke qenë Ebu Bekri imam. Kur u kthye në shtëpi, gjendja shëndetësore iu përkeqësua. Paraditen e asaj dite ai i bëri këtë dua Allahut: *“O Zot! Ma lehtëso çastin e vdekjes. Ma merr shpirtin qetësisht.”* Pranë tij ishte një enë me ujë të ftohtë.



Pejgamberi (s.a.s.) zgjati dorën dhe e zhyti në enën me ujë dhe me dorë të lagur freskoi fytyrën e tij të bekuar.

Në drekë ngriti dorën me gishtin tregues të shehadetit të ngritur lart dhe tha: “*Te miku i shtrenjtë, në refiki ala.*” Këto ishin fjalët e fundit të Pejgamberit.

I dërguari i Allahut ia dorëzoi shpirtin Zotit në moshën 63-vjeçare, më datë 8 qershor 632 (12 Rebiulevvel 10 hixhri, ditë e hënë)

Pejgamberi (s.a.s.) u varros aty ku vdiq. Varri i tij në Medine quhet Rauza-i Mutahhare. Nga 23 vjet të profetësisë, Pejgamberi Muhammed (s.a.s.) i kaloi 13 vjet në Mekë dhe 10 vjet në Medine. Ai u përpoq në çdo çast për lumturinë e njerëzimit. E përmbushi me përpikëri detyrën e tij të profetësisë dhe u nda nga kjo jetë.

Ç'të ketë bota, janë gjithë ç'ka dhënë ai;
Shoqëria dhe individi i janë borxhlinj atij!
Atij të pafajshmit gjithë bota i ka detyrim...
O Zot, na bashko ditën e ringjalljes me këtë besim!
Mehmet Akif Ersoy

NGJARJET QË NDODHËN PAS VDEKJES SË PEJGAMBERIT (S.A.S.)

Vdekja e Pejgamberit (s.a.s.) shkaktoi një hidhërim të thellë në mesin e muslimanëve. Medinen e kaploi zia. Disa sahabe nuk dëshironin të pranonin se Pejgamberi (s.a.s.) kishte vdekur. Në këtë kohë, erdhi Ebu Bekri. Ai ngriti copën që mbulonte fytyrë e Pejgamberit, e puthi dhe qau. Pastaj bëri një bisedë me sahabet duke i qetësuar ata.

Pas diskutimeve të gjata që u bënë atë ditë, Ebu Bekri (r.a.) u zgjodh kalif. Ditën e martë muslimanët u mbledhën në xhami dhe i dhanë besën Ebu Bekrit (r.a.).

Pejgamberi (s.a.s.) u varros një ditë pasi kishte vdekur, ditën e martë, aty ku kishte vdekur.

Kur u sëmur, Pejgamberi (s.a.s.) kishte shtatë derhemë mënjane. Këto para kishte urdhëruar t'u shpërndaheshin të varfërve si sadaka. Kur vdiq, ai nuk kishte lënë asnjë kacidhe pasuri si trashëgim për pasardhësit e tij.

Trashëgimia më e madhe që la, ishte drita e fesë islame, që nxori njerëzimin nga errësira në dritë dhe ndriçoi botën mbarë, si dhe



parimet morale të virtytit, që do t'u falin njerëzve qetësinë shpirtërore dhe lumturinë e vërtetë.

Lum ata që shkojnë udhës me dritë që tregon Kur'ani dhe ndoqi Pejgamberi...

FËMIJËT E PEJGAMBERIT (S.A.S.)

Pejgamberit (s.a.s.) i lindën shtatë fëmijë, tre djem dhe katër vajza.

Djemtë ishin: Kasemi, Abdullahu dhe Ibrahimimi.

Vajzat ishin: Zejnebe, Rukije, Ummukulthum dhe Fatime. Gjashtë i lindi me Hatixhenë, ndërsa Ibrahimimin e pati me Marijen.

Kasemi dhe Abdullahu vdiqën para se Muhammedit (s.a.s.) t'i vinte shpallja. Pejgamberi (s.a.s.) u pikëllua shumë për humbjen e fëmijëve të tij. Një epitete i Pejgamberit (s.a.s.) që Ebul-Kasem, që do të thotë babai i Kasemit. Pejgamberi (s.a.s.) pëlqente që ta thërrisnin me këtë epitete, sepse ngushëllohej që përmendej emri i djalit, të cilin e humbi në moshë të vogël.

Djali tjetër, Ibrahimimi, lindi në Medine pas hixhretit. Edhe ai vdiq në moshë të vogël. Kur i vdiq djali, Pejgamberi (s.a.s.) derdhi lot dhe me këtë rast tha:

“Sytë lotojnë, zemra është e pikëlluar. Nuk guxoj të them fjalë tjetër, përveç fjalëve që Allahu i lejon. O Ibrahim, jam i pikëlluar nga humbja jote.”

Ditën që vdiq Ibrahimimi, ndodhi edhe eklipsi i diellit. Disa njerëz thanë se eklipsi ndodhi për shkak të vdekjes së Ibrahimimit. Pejgamberi (s.a.s.) tregoi se ky pretendim ishte i gabuar:

“Dielli dhe hëna janë dy shenja të Allahut, që nuk eklipsohen për shkak të lindjes apo vdekjes së dikujt.”

Të gjitha vajzat e Pejgamberit (s.a.s.) jetuan, u rritën dhe u martuan. Me përjashtim të Fatimesë, tri vajzat e Pejgamberit (s.a.s.) vdiqën kur ai ishte gjallë. Vajza e vogël e Pejgamberit, Fatimeja, u martua me Aliun. Pasardhësit e Pejgamberit (s.a.s.) vazhduan nëpërmjet kësaj martese.

DHJETË SAHABET E PËRGËZUAR ME XHENNET (ASHERE-I MUBESH-SHERE)

Që kur ishte në këtë botë, Pejgamberi (s.a.s.) pati përgëzuar dhjetë sahabe të tij, si banorë të xhennetit në botën tjetër. Ata quhen Ashere-i



Mubesh-shere, që do të thotë të përgëzuar me xhennet, pra për të cilët Pejgamberi ka lajmëruar se do të hynë në xhennet. Kur ai ishte në jetë.

Ata janë:

1- Ebu Bekri, 2- Omeri, 3- Osmani, 4- Aliu, 5- Talha, 6- Zubejri, 7- Abdurrahman b. Auf, 8- Sad b. Ebu Uakkas, 9- Said b. Zejd dhe 10- Ebu Ubejde b. Xherrah.

SAHABET E PEJGAMBERIT (S.A.S.)

Sahabe quhet personi, i cili ka parë personalisht Pejgamberin dhe ka vdekur duke qenë musliman.

Sahabet ndahen në dy grupe:

- Muhaxhirë: Quhen muslimanët që emigruan nga Meka në Medine, për të shpëtuar nga torturat e mushrikëve dhe për të kryer pa frikë detyrat e tyre fetare.
- Ensar: Quhen banorët e Medines, të cilët ndihmuan me gjithë mundësitë e tyre muslimanët që erdhën nga Meka.

Ensar do të thotë ndihmëtar dhe këtë emër e morën për arsyen që u tha më sipër.

MORALI I LARTË I MUHAMMEDIT (S.A.S.), I CILI NDRIÇOI NJERËZIMIN

Muhammedi (s.a.s.), robi më i dashur i Allahut, i fundit i pejgamberëve dhe Pejgamberi (s.a.s.) më i rëndësishëm, lindi si dielli i lumturisë për botën. Allahu e gjallëroi botën me ardhjen e Pejgamberit, ashtu sikurse i fal jetë uji tokës së thatë.

Në saje të dritës së besimit që ai vendosi në zemrat e njerëzve, u fshinë besimet e gabuara dhe injoranca u zëvendësua me dituri, padrejtësia me drejtësi, armiqësia dhe smira me dashurinë për njeriun. U krijua vëllazëria e vërtetë islame. Femra fitoi vendin që meritonte në familje dhe në shoqëri.

Pejgamberi (s.a.s.) u tregoi njerëzve rrugën e lumturisë në këtë jetë dhe në jetën tjetër. Ai qe shembulli më i përsosur, duke zbatuar personalisht më parë parimet morale që u mësonte të tjerëve.

Zemra e Pejgamberit (s.a.s.) qe e mbushur me dashurinë për njerëzit. Ai ishte aq i mëshirshëm, sa ndodhte që për vete rrinte i uritur, sepse atë që kishte për të ngrënë vetë ua falte të varfërve.



Tregohej i mëshirshëm dhe zemërbutë jo vetëm me njerëzit, por edhe me kafshët. Ai kishte shuar me dorën e tij etjen e maces, duke i dhënë për të pirë ujë dhe urdhëroi sahabet të sillëshin mirë me kafshët.

Pejgamberi (s.a.s.) i donte shumë fëmijët. I mbante ata në prehër dhe u përkëdhelte kokën.

Kur një person e pa Pejgamberin duke puthur në ballë fëmijët e vegjël, u habit dhe i tha Pejgamberit: “Unë kam dhjetë fëmijë dhe nuk kam puthur asnjërin prej tyre deri më sot.”

Pejgamberi (s.a.s.) iu përgjigj: “*Kush nuk mëshiron, nuk do të mëshirohet.*”

Madje edhe kur ishte duke u falur, nipat e tij, Hasani dhe Hyseni, i patën hipur mbi shpinë dhe ai nuk qe ngritur nga sexhdja derisa ata u larguan vetë, sepse nuk donte t’u prishte lojën.

Pejgamberi (s.a.s.) ishte shumë modest. Nuk bënte dallim mes të pasurve dhe të varfërve dhe shkonte edhe në ftesën për gosti që i bënte shërbëtori. Ai rrinte bashkë me njerëzit e varfër dhe të skamur, si dhe hante bashkë me ta. Shkonte në shtëpitë e njerëzve të varfër dhe interesojë për hallet e tyre.

Ai vizitonte të sëmurët dhe lutej që ata të shëroheshin. Kur shkonte në një tubim, ulej aty ku gjendej vend i lirë dhe nuk i zgjaste këmbët në drejtim të një personi tjetër.

Një person erdhi të vizitonte Pejgamberin dhe, kur doli para tij, nisi të dridhej nga emocionet. Kur e vuri re këtë gjë, Pejgamberi (s.a.s.) i tha: “*Mos u dridh, vëllai im! Unë nuk jam mbret. Unë jam djali i një gruaje kurejshe, që ngopej duke ngrënë bukë thatë.*”

Pejgamberi (s.a.s.) rregullonte me duart e tij këpucët, shkonte vetë në treg të bënte pazar dhe nuk i bëhej kujt barrë.

Pejgamberi (s.a.s.) ishte një kryetar shembullor për familjen e tij. Sillej me shumë xhentilesë me gratë e tij dhe i ndihmonte ato për të bërë punët e shtëpisë. Ai ka thënë:

“*Më i hajrit në mesin tuaj është ai që ndihmon gruan e tij.*”

Pejgamberi (s.a.s.) i donte shumë mysafirët dhe u shërbente vetë atyre. Ai sillej në të njëjtën mënyrë edhe me jomuslimanët që vinin t’i bënin vizitë.

Nuk thoshte fjalë të keqe, nuk fyente kënd me veprimet e tij dhe nuk ka qortuar kënd gjatë gjithë jetës së tij.



Enesi, i cili i ka shërbyer dhjetë vjet Pejgamberit (s.a.s.), ka thënë: “Pejgamberi (s.a.s.) nuk ka bërë një herë të vetme “of”. Nuk më ka qortuar një herë të vetme për punët që bëja.” Ai ishte përherë buzagaz dhe fjalëmbël. Dëgjonte të tjerët kur ata flisnin dhe nuk ua priste fjalën në mes. Nuk ia përplaste kujt në fytyrë të metat që vinte re.

Jeta e Pejgamberit (s.a.s.) qe e thjeshtë. Ai i mbante përherë rrobat të pastra dhe kujdesej që ato të mos bëheshin pis. Përdorte misvak, që dhëmbët t’i kishte të pastër. Nuk e duronte aspak papastërtinë. I këshillonte sahabet e tij të pastroheshin përpara se të vinin në xhami.

Një herë i këshilloi me këto fjalë personat që vinin të papastër në xhami: “*Nuk do të ishte më mirë sikur të laheshit më parë dhe pastaj të vinit në xhami?*”

Pejgamberi (s.a.s.) thoshte vetëm të vërtetën. Nuk e shkelte kurrë fjalën e dhënë dhe nuk i donte aspak gënjeshtarët. Për shkak të personalitetit të drejtë dhe besnik, e quanin *Muhammed el-Emin*.

Ai ishte njeriu më bujar. Nuk kthente duarbosh askënd që kërkonte diçka prej tij dhe shtonte: “*Unë jam vetëm shpërndarës, sepse dhuruesi i vërtetë është Allahu.*” Megjithatë, nuk e mbështeste aspak lypjen dhe u tregonte lypsarëve rrugën sesi ata mund të punonin dhe të fitonin, në vend që të lypnin prej të tjerëve.

Ai nuk hakmerrej dhe parapëlqente t’ua falte gabimet të tjerëve. Madje sillej mirë edhe me personat që i kanë bërë keq. Nuk harronte kurrë të mirën që i bënin dhe i kujtonte me fjalë të mira ata që i kishin bërë mirë në të kaluarën. Respektonte të moshuarit. Mëshironte dhe i dhimbeshin më të vegjlit. Ngrihej më këmbë kur shihte ndonjë nga vëllezërit e tij të qumështit, shtronte pelerinën e tij në tokë dhe e ulte atë mbi pelerinë.

Pejgamberi (s.a.s.) nuk e donte aspak përtacinë dhe kalimin e kohës kot. Ai pati transportuar gurë gjatë ndërtimit të xhamisë dhe pati punuar si gjithë punëtorët e tjerë. Megjithëse sahabet i kishin kërkuar disa herë të bënte pushim gjatë punës, ai vazhdonte të punonte.

Gjatë një udhëtimi që Pejgamberi (s.a.s.) kishte bërë me sahabet e tij, kishin vendosur të ndalonin në një vend për pushim dhe kishin ndarë punët mes tyre.

Pejgamberi (s.a.s.) kishte thënë: “*Unë po mbledh dru për zjarrin*”, duke mos dashur të rrinte bosh ndërsa shokët e tij punonin.



Pejgamberi (s.a.s.) ka jetuar një jetë të thjeshtë edhe atëherë kur zotëronte mundësi financiare të bollshme, duke ua shpërndarë të varfërve ato që kishte si pasuri. Në këtë mënyrë, ai tregoi jo vetëm me fjalë, por edhe me vepra se çfarë është drejtësia sociale në shoqëri, duke u bërë shembull për njerëzimin.

Lum ata që ndjekin rrugën e Pejgamberit!

PYETJE:

1. Kur u çlirua Meka? Si u soll Pejgamberi (s.a.s.) me mushrikët?
2. Ku u zhvillua lufta e Hunejnit? Cila qe arsyeja dhe rezultati i kësaj lufte?
3. Cilat ishin rezultatet e luftës Eutas dhe të rrethimit të Taifit?
4. Kur u kthye Pejgamberi (s.a.s.) nga Meka për në Medine?
5. Cilat janë karakteristikat e luftërave të Pejgamberit?
6. Çfarë është Drejtimi i Haxhit nga ana e Ebu Bekrit?
7. Kur u zhvillua haxhi i lamtumirës?
8. Cilat qenë parimet që shpalli hutbeja e lamtumirës?
9. Kur dhe ku vdiq Pejgamberi (s.a.s.)?
10. Ku u varros Pejgamberi (s.a.s.) dhe si quhet varri i tij?
11. Sa fëmijë kishte Pejgamberi (s.a.s.) dhe si quheshin ata?
12. Kush janë sahabet që quhen Ashere-i Mubesh'shere dhe përse quhen kështu?
13. Kush quhet sahabe?
14. Tregoni rreth moralit të lartë të Pejgamberit?

LUTJET E ABDESTIT



1. Kur fillohet të merret abdest, pas *Eudhu-Besmele*, këndohet kjo lutje:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ الْمَاءَ طَهُورًا وَجَعَلَ الْإِسْلَامَ نُورًا

Shqiptimi: Elhamdulil'lahil ledhi xhealel'mae tahuren ue xheale'l islame nura.

Kuptimi: *Falënderimi i përket Allahut, që e ka bërë ujin pastrues dhe Islamin dritë!*

2. Duke mbushur gojën me ujë:

اللَّهُمَّ اسْقِنِي مِنْ حَوْضِ نَبِيِّكَ كَأْسًا لَا أَظْمَأُ بَعْدَهُ

Shqiptimi: Allahumme'skini min haudi nebijjike ke'san la edhmeu ba'dehu ebeda.

Kuptimi: *Allahu im, më bëj të pi ujë nga hauzi i Pejgamberit, një ujë të tillë që të mos kem kurrë më etje!*

3. Duke marrë ujë me hundë:

اللَّهُمَّ بَيِّضْ وَجْهِي بِنُورِكَ يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهُ وَتَسْوَدُّ وُجُوهُ

Shqiptimi: Allahumme la tahrimni rajihate naimike ue xhennatike.

Kuptimi: *Allahu im, mos më privo aromën e dhuntive dhe të të mirave të xhennetit!*



4. Duke larë fytyrën:

اللَّهُمَّ بَيِّضْ وَجْهِي بِنُورِكَ يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهُ وَتَسْوَدُّ وُجُوهُ

Shqiptimi: Allahumme bejjid uexh'hi binurike jeume tebjeddu vuxhuhun ue tesueddu vuxhuh.

Kuptimi: *Allahu im, ma zbardh fytyrën ditën kur disa fytyra do të zbardhen dhe disa do të nxihen!*

5. Duke larë krahun e djathtë:

اللَّهُمَّ أَعْطِنِي كِتَابِي بِيَمِينِي وَحَاسِبْنِي حِسَابًا يَسِيرًا

Shqiptimi: Allahumme a'tini kitabi bijemini ue hasibni hisaben jesira.

Kuptimi: *Allahu im, jepma librin tim nga ana e djathtë dhe ma bëj të lehtë llogarinë!*

6. Duke larë krahun e majtë:

اللَّهُمَّ لَا تُعْطِ كِتَابِي بِشِمَالِي وَلَا مِنْ وَّرَاءِ ظَهْرِي وَلَا تُحَاسِبْنِي حِسَابًا شَدِيدًا

Shqiptimi: Allahumme la tu'ti kitabi bishimali ue la min uerai dhahri ue la tuhasibni hisaben shedidan.

Kuptimi: *Allahu im, mos ma jep librin nga e majta dhe nga prapa; mos më vër para një llogarie të vështirë!*

7. Duke i bërë mes'h kokës:

اللَّهُمَّ غَشِّنِي بِرَحْمَتِكَ وَ أَنْزِلْ عَلَيَّ مِنْ بَرَكَاتِكَ

Shqiptimi: Allahumme gash-shini birahmetike ue enzil alejje min berekatike.

Kuptimi: *Allahu im, më mbulo me mëshirën Tënde dhe zbrit mbi mua begatitë e Tua!*



8. Duke u bërë mes'h veshëve:

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ

Shqiptimi: Allahume ixh'alni minel ledhine jestemiunel kaule fejete-biune ahsenehu.

Kuptimi: *Allahu im, më bëj të dëgjoj fjalën e vërtetë dhe më bëj të ndjeshëm ndaj fjalës së bukur!*

9. Duke i bërë mes'h qafës:

اللَّهُمَّ أَعْتِقْ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ

Shqiptimi: Allahumme a'tik rekabeti minen nar.

Kuptimi: *Allahu im, ma mbaj qafën larg prej zjarrit!*

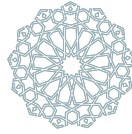
10. Duke larë këmbët:

اللَّهُمَّ ثَبِّتْ قَدَمَيَّ عَلَى الصِّرَاطِ يَوْمَ تَزُلُّ فِيهِ الْأَقْدَامُ

Shqiptimi: Allahumme thebbit kademejje alas-sirati jeume tezil-lu fihil'akdam.

Kuptimi: *Allahu im, atë ditë kur këmbët do të rrëshqasin, m'i mbaj fort mbi Sirat!*

LUTJET QË KËNDOHEN NË NAMAZ



Subhaneke:

Këndohet në namaz duke qëndruar më këmbë (kijam).

Subhaneke këndohet:

1. Në rekatin e parë të çdo namazi, pas tekbirit fillestar.
2. Në sunnetin e namazit të ikindisë, pas ngritjes për në rekatin e tretë, para Fatihasë.
3. Në sunnetin e parë të namazit të jacisë, pas ngritjes për në rekatin e tretë, para Fatihasë.
4. Në namazin e teravisë, që falet me nga katër rekate, pas ngritjes për në rekatin e tretë, para Fatihasë.
5. Në namazin e xhenazes, pas tekbirit të parë.

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَجَلَّ ثَنَّاؤُكَ
وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ

Shqiptimi: Subhaneke Allahumme ue bi hamdike ve tebarekesmuke ue teala xhedduke (ue xhel'le thenauke) ue la ilahe gajruke.

Kuptimi: *I madh je, Allahu ynë, dhe i lavdëruar! Emri Yt është i bekuar, qenia Jote është mbi gjithçka, nuk ka Zot tjetër përveç Teje!*

Shënim. Pjesa në kllapa në formën “ue xhel'le thenauke” këndohet në namazin e xhenazes.



Ettehijjatu:

Këndohet në të gjitha qëndrimet ulur në namaz.

التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ
اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ
إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

Shqiptimi: Ettehijjatu lil'lahi ue salauatu ue't tajibatu. Esselamu alejke ejuhen nebijju ue rahmetullahi ue berekatuhu, esselamu alejna ue ala ibadil'lahis'salihin. Esh'hedu en la ilahe il'lallah ue eshhedu enne Muhammeden abduhu ue resuluhu.

Kuptimi: Të gjitha adhurimet i takojnë Allahut! Mëshira, paqja, bekimi dhe shpëtimi qofshin mbi ty dhe mbi të gjithë robërit e mirë, o i Dërguari i Allahut! Dëshmoj se s'ka Zot tjetër përveç Allahut dhe se Muhammedi është robi dhe i dërguari i Tij!

Salavatet: Këndohen:

- Në të gjitha uljet e fundit të namazeve, pas Ettehijjatit.
- Në qëndrimin e parë ulur të sunnetit të ikindisë dhe të sunetit të jacisë, pas Ettehijjatit.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ
وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ.

Shqiptimi: Allahumme sal'li ala Muhammedin ue ala ali Muhammed. Kema sal'lejte ala Ibrahimie ue ala ali Ibrahim, inneke hamidun mexhid.

Kuptimi: Allahu ynë, mëshiroje Muhammedin dhe familjen e tij, siç e mëshirove Ibrahimin dhe familjen e tij! Pa dyshim, Ti je i madh dhe i denjë për lavdërim!

اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ
وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ



Shqiptimi: Allahumme barik ala Muhammedin ue ala ali Muhammed. Kema berakte ala Ibrahim ue ala ali Ibrahim, inneke hamidun mexhid.

Kuptimi: *Allahu ynë, bekoje Muhammedin dhe familjen e tij, siç e bekove Ibrahimin dhe familjen e tij! Pa dyshim, Ti je i madh dhe i denjë për lavdërim!*

Rabbena atina dhe Rabbenagfiri: Këndohen:

- Në qëndrimin e fundit ulur të namazeve, pas *Allahumme sal li* dhe *Allahumme barik*.
- Në namazin e vitrit, i këndon ai që nuk e di duanë e Kunutit.
- Në namazin e xhenazes, pas tekbirit të tretë, i këndon ai që nuk e di duanë e xhenazes.

رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ
بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

Shqiptimi: Rabbena atina fid dunja haseneten ue fil ahireti haseneten ue kina adhaben nar. Bi rahmetike ja erhamerr-rahimin.

Kuptimi: *Zoti ynë, na jep të mira në këtë botë dhe në botën tjetër dhe na ruaj prej ndëshkimit të zjarrit! Me mëshirën Tënde, O Mëshiruesi i mëshiruesve!*

رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ

Shqiptimi: Rabbenagfiri ue li ualidejje ue lil mu'minine jeume jekumu'l hisab.

Kuptimi: *Zoti ynë, më fal mua, prindërit e mi dhe të gjithë besimtarët ditën kur do të japim llogari!*

Duaja e Kunutit:

Në namazin e vitrit, në rekatin e tretë, pasi këndohet Fatihaja dhe një sure, ngrihen duart, thuhet tekbiri, lidhen përsëri duart dhe këndohet duaja e Kunutit:



اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْتَغْفِرُكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ
وَنُتُوبُ إِلَيْكَ وَنُتُوبُ إِلَيْكَ وَنُتُوبُ إِلَيْكَ وَنُتُوبُ إِلَيْكَ وَنُتُوبُ إِلَيْكَ
نَشْكُرُكَ وَلَا نَكْفُرُكَ وَنَخْلَعُ وَنَتْرُكُ مَنْ يَفْجُرُكَ

اللَّهُمَّ أَيَّاكَ نَعْبُدُ وَلَكَ نُصَلِّي وَنَسْجُدُ وَإِلَيْكَ نَسْعَى وَنَحْفِدُ
نَرْجُو رَحْمَتَكَ وَنَخْشَى عَذَابَكَ إِنَّ عَذَابَكَ بِالْكَفَّارِ مُلْحِقٌ

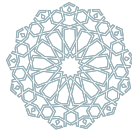
Shqiptimi: Allahumme inna nesteinuke ue nestagfiruke ue nestehdike. Ue nu'minu bike ue netubu ilejke ue neteuekkelu alejke ue nuthni alejkel hajra kul'lehu, neshkuruke ue la nekfuruke ue nahleu ue netruku men jefxhuruke.

Allahumme ijake na'budu ue leke nusal'li ue nesxhudu ue ilejke nes'a ue nahfidu nerxhu rahmeteke ue nahsha adhabeke inne adhabeke bi'l kuffari mulhik.

Kuptimi: Allahu ynë, prej Teje kërkojmë ndihmë, prej Teje kërkojmë të na falësh dhe prej Teje kërkojmë të na udhëzosh! Ty të besojmë dhe Ty të shfaqim pendimin tonë! Te Ti mbështetemi dhe Ty të lavdërojmë për të mirat që na ke falur! Ne nuk i mohojmë të mirat e Tua dhe heqim dorë prej atij që të kundërshton a të mohon Ty!

Allahu ynë, vetëm Ty të adhurojmë, namazin vetëm për Ty e falim dhe vetëm para teje biem në sexhde! Vetëm te Ti vrapojmë dhe vetëm Ty të adhurojmë! I frikësohemi ndëshkimit Tënd dhe shpresojmë në mëshirën tënde! Pa dyshim, ndëshkimi yt do t'i kapë mosbesimtarët!

DISA SURE QË KËNDOHEN NË NAMAZ





Sureja Fatiha:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٢﴾ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿٣﴾ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ ﴿٤﴾
 إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴿٥﴾ إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿٦﴾
 صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ﴿٧﴾

Shqiptimi: Bismil’lahi rrahmani rrahim. Elhamdu li’lahi rabbi’l alemin. Er’rahmani’rrahim. Maliki jeumiddin. Ijjake na’budu ue ijake neste’in. Ihdina’s siratal’mustakim. Siratal’ledhine en’amte alejhim. Gajril’magdubi alejhim uele’d’dal’lin.

Kuptimi: Me emrin e Allahut Mëshirues e Bamirës! Lavdi Allahut, Zotit të botëve, Mëshiruesit dhe Bamirësit, të zotit të ditës së fesë! Vetëm Ty të falemi dhe ndihmën vetëm prej Teje e kërkojmë! Na shtyj në udhë të drejtë! Në udhën e atyre që u ke dhënë të mira! Jo në të atyre që i ke ndëshkuar e në të atyre që janë humbur!

Sureja Fil:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْم تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ ﴿١﴾ أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ ﴿٢﴾ وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ ﴿٣﴾ تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ ﴿٤﴾ فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ ﴿٥﴾

Shqiptimi: Elem tera kejfe fe’ale rabbuke bi as’habi’l fil. Elem jexh’al kejdehum fi tadril. Ue ersele alejhim tajran ebabil. Termihim bihixharetin min sixh’xhil. Fexhe’alehum ke’asfin me’kul.



Kuptimi: Ti nuk e ke parë se ç'bëri Zoti yt me të zotët e elefantëve!
A nuk bëri që të dështojë planet e tyre? Lëshoi mbi ta zogj tufa-tufa, që i qëllonin me gurë prej balte të thatë. Dhe i bëri ata si gjeth i bluar!

Sureja Kurejsh:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَا يَلَافُ قُرَيْشٌ ﴿١﴾ أَيَلَفِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ ﴿٢﴾ فَلْيَعْبُدُوا
رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ ﴿٣﴾ الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَأَمَنَّهُمْ مِنْ خَوْفٍ ﴿٤﴾

Shqiptimi: Li'ilafi Kurejshin. Ilafihim rihletesh'shita'i ue's sajf.
Fel-ja'budu rabbehadhe'l bejt. El'ledhi et'amehum min xhu'in ue
amenehum min hauf.

Kuptimi: Për hir të lirisë që gëzojnë kurejshët, të garancisë së udhëtimit
në dimër e në verë, le ta adhurojnë ata të Zotin e kësaj shtëpie, i cili i ushqeu
pas urisë dhe i siguroi prej çdo frike!

Sureja Maun:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالذِّينِ ﴿١﴾ فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ ﴿٢﴾ وَلَا
يَحْضُ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ ﴿٣﴾ فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ ﴿٤﴾ الَّذِينَ هُمْ عَنْ
صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ﴿٥﴾ الَّذِينَ هُمْ يُرَآؤُنَ ﴿٦﴾ وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ ﴿٧﴾

Shqiptimi: Era'etjel'ledhi jukedh'dhibu bi'd din. Fedhalike'l ledhi
jedu'u'l jetim ue la jehuddu ala ta'ami'l miskin. Feuejlun lil musal'lin.
El- ledhinehum an salatihim sahun. El-ledhine hum juraune. Ue
jemne'une'l ma'un.

Kuptimi: A e njeh atë që përgënjeshton jetën tjetër? Ja, pra, është ai
që sillet vrazhdë me jetimin, që nuk nxit për të ushqyer të varfrin; sa keq
për ata që falen, por që nuk janë seriozë ndaj namazit të tyre, që shtiren
dhe që nuk japin a huazojnë as sendin më të vogël!



Sureja Keuther:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ ﴿١﴾ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ ﴿٢﴾ إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ
الْأَبْتَرُ ﴿٣﴾

Shqiptimi: Inna eatajna ke'l-keuther. Fessal'li li rabbike uenhar. Inne shanieke hue'l-ebter.

Kuptimi: *Padyshim, ne ty të kemi begatuar! Prandaj, ti falju Zotit dhe flijo për Të! Padyshim, kush të urren ty, është farëshuar!*

Sureja Kafirun:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ ﴿١﴾ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٢﴾ وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ
مَا أَعْبُدُ ﴿٣﴾ وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَا عَبَدْتُمْ ﴿٤﴾ وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ
﴿٥﴾ لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ ﴿٦﴾

Shqiptimi: Kul ja ejjuhe'l kafirun. La a'budu ma ta'budun. Ue la entum abidune ma a'bud. Ue la ene abidun ma abedtun. Ue la entum abidune ma a'bud. Lekum dinukum uelije din.

Kuptimi: *Thuaj: "O ju, mohues! Unë nuk adhuroj atë që adhuroni ju. As ju nuk adhuroni Atë që adhuroj unë. Kurrë nuk do të adhuroj atë që adhuroni ju! Po edhe ju nuk do të adhuroni Atë që adhuroj unë! Feja juaj ju përket juve e feja ime mua!"*



Sureja Nasr:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ﴿١﴾ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا ﴿٢﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ﴿٣﴾

Shqiptimi: Idha xhae nasrullahi ue'l fet'h. Ue ra'ejten nase jed'hulune fi dini'l-lahi efuaxha. Fe sebbih bihamdi rabbike uestagfirh. Innehu kane teuuaba.

Kuptimi: *Ja tek erdhi ndihma e Allahut bashkë me fitoren dhe i sheh njerëzit tek hyjnë turma-turma në fenë e Allahut! Përmende, pra, Allahun duke e lavdëruar dhe pendohu! Pa dyshim, Ai është falës i madh!*

Sureja Tebbet:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ﴿١﴾ مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ ﴿٢﴾ سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ﴿٣﴾ وَامْرَأَتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ ﴿٤﴾ فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ ﴿٥﴾

Shqiptimi: Tebbet jeda ebi lehebin ue tebb. Ma agna anhu maluhu ue ma keseb. Se jesla naren dhate leheb. Uemra etuhu hammelete'l hatab. Fi xhidiha hablun min mesed.

Kuptimi: *Iu thafshin të dyja duart Ebu Lehebit! Dhe i janë tharë! Nuk i sollën dobi pasuria dhe fitimet. Ai do të bjerë në një zjarr të flakëruar. Ashtu edhe gruaja e tij drubartëse, me një litar të përdredhur në qafë!*



Sureja Ihlas:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ﴿١﴾ اللَّهُ الصَّمَدُ ﴿٢﴾ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ﴿٣﴾ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ﴿٤﴾

Shqiptimi: Kul huallahu ehad. Allahu's-samed. Lem jelig ue lem juled. Ue lem jekun lehu kufuuen ehad.

Kuptimi: Thuaj: “Ai, Allahu është një i vetëm! Allahu është i vetëmjaftueshëm e i përplotësuar. Nuk ka lindur kënd, as nuk është i lindur. Dhe asgjë e Tij s’është e njëjta!”

Sureja Felek:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ﴿١﴾ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ﴿٢﴾ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ﴿٣﴾ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ﴿٤﴾ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ﴿٥﴾

Shqiptimi: Kul eudhu birabbi'l-felek. Min sherri ma halak. Ue min sherri gasikin idha uekab. Ue min sherri'n-neffathati fi'l-ukad. Ue min sherri hasidin idha hased.

Kuptimi: Thuaj: “Strehothem te Zoti i agimit prej të keqes së krijesave të Tij, prej të keqes së natës kur bie errësira, prej të keqes së atyre që bëjnë magji dhe prej të keqes së ziliqarit kur bën zili!”



Sureja Nas:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ﴿١﴾ مَلِكِ النَّاسِ ﴿٢﴾ إِلَهِ النَّاسِ ﴿٣﴾ مِنْ شَرِّ
الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ﴿٤﴾ الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ﴿٥﴾ مِنْ
الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ﴿٦﴾

Shqiptimi: Kul eudhu bi rabinnas. Melikinnas. Ilahinnas. Min sherril uesuasil han nas. Eledhi juuesuisu fi sudurinnas. Minel xhinneti uen nas.

Kuptimi: Thuaj: “Strehohem te Zoti i njerëzve, te sunduesi i njerëzve, tek i adhuruari i njerëzve prej të keqes së atij që nxit dyshime ndër zemrat e njerëzve, cilido qoftë ai, prej xhindëve apo prej njerëzve!”

MARRJA E ABDESTIT ME ILUSTRIME

1. Përvishen krahët deri në bërryla, pastaj bëhet nijeti i marrjes abdest me fjalët: *Bëra nijet, për hir të Allahut, të marr abdest. Pataj thuhet: Eudhu bil'lahi minesh'shejtani raxhim, bismil'lahi rrahmani rrahim.*

(Foto 1>



2. Lahen tri herë duart deri në kyçe. Tregohet kujdes që të lahen mirë hapësirat ndërmjet gishtave. Nëse mbahet unazë, ajo duhet lëvizur nga vendi, që të lahet mirë gishti.

(Foto 2>





3. Me pëllëmbën e djathtë mbushet tri herë goja me ujë. Çdo herë shpëlahet mirë e mirë dhe uji derdhet jashtë.

(Foto 3>



4. Nga pëllëmba e djathtë tërhiqet tri herë ujë me hundë.

< Foto 4)

5. Pastrohen hundët duke i shfryrë me dorën e majtë.

(Foto 5 >





6. Lahet fytyra tri herë, që nga pjesa ku mbarojnë flokët përmbi ballë, deri në bulëzat e veshëve dhe në pjesën poshtë nofullave.

(Foto 6>



7. Lahet tri herë krahu i djathtë bashkë me bërrylin. Gjatë larjes së krahut dhe bërrylit, tregohet kujdes që të mos lihet asnjë pjesë pa larë.

<Foto 7)

8. Lahet tri herë krahu i majtë bashkë me bërrylin. Gjatë larjes së krahut dhe bërrylit tregohet kujdes që të mos lihet asnjë pjesë pa larë.

(Foto 8>





9. Lagen duart. Me pëllëmbën e dorës së djathtë dhe me gishtat e kësaj dore i bëhet njëherë mes' h gjithë kokës.

< Foto 9)

10. Lagen duart. Me gishtin tregues të dorës së djathtë fërkohej pjesa e brendshme e veshit të djathtë, me gishtin e madh, pjesa e jashtme, me gishtin tregues të dorës së majtë, pjesa e brendshme e veshit të majtë, kurse me gishtin e madh, pjesa e jashtme.

(Foto 10 >



11. Me pjesën e jashtme të gishtave të mbetur të të dyja duarve i bëhet mes' h qafës.

< Foto 11)



12. Lahet këmba e djathtë tri herë, së bashku me thembrën. Larja e këmbës fillohet nga majat e gishtave, duke pastruar me kujdes hapësirat mes tyre.

(Foto 12 >

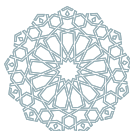


13. Lahet këmba e majtë tri herë, së bashku me thembrën. Larja e këmbës fillohet nga majat e gishtave, duke pastruar me kujdes hapësirat mes tyre. Kur mbaron abdesti, thuhet Shehadeti më këmbë dhe i kthyer nga kibla.

(Foto 13 >



MËNYRA E FALJES SË NAMAZIT ME ILUSTRIME



Si shembull është treguar me ilustrime mënyra e faljes së farzit të dy rekateve të sabahut, duke treguar dallimet mes lëvizjeve në namaz të mashkullit dhe të femrës. Meqenëse veprimet që kryhen në dy rekatet e namazit nuk kanë dallim me veprimet që kryhen në namazet e tjera, nuk është nevoja që ato të tregohen me ilustrime.

Forma e faljes së farzit të namazit të sabahut: Rekati i parë:

1. Qëndrojmë drejt dhe të drejtuar nga kibla. Gishtat e këmbëve duhet të jenë të drejtuar po ashtu nga kibla dhe këmbët të jenë të hapura në një distancë prej katër gishtash.
2. Këndohet ikameti. (Vetëm meshkujt) Nijeti:
3. Bëhet nijeti: Bëra nijet, për hir të Allahut, që të fal farzin e namazit të sabahut.



Tekbiri fillestar.

4. Bëhet tekbiri fillestar: *Allahu Ekber!* Teksa bëjnë tekbirin, meshkujt i ngrenë duart me pëllëmbët e hapura në drejtim të kibles dhe gishtat të hapur normalisht. Gishtat e mëdhenj mbështeten në bulëzat e veshëve.



(Foto 2)

Teksa bëjnë tekbirin, femrat i ngrenë duart me pëllëmbët e hapura në drejtim të kibles dhe majat e gishtave në lartësinë e supeve

Qëndrimi më këmbë (kijam)

5. Pas tekbirin, lidhen duart. Ndërsa jemi më këmbë, vështrimi mbahet mbi vendin ku balli do të bjerë në sexhde.

6. Duke qëndruar më këmbë këndohen me radhë:

- a) *Subhaneke*,
- b) *Eudhu-Besmele*,
- c) *Fatiha*,
- d) Një sure nga Kur'ani.



(Foto 3)



(Foto 4)

Meshkujt i lidhin duart nën kërthizë me pëllëmbën e djathtë mbi dorën e majtë dhe me gishtin e madh dhe të vogël të dorës së djathtë mbërthyer mbi nyjën e dorës së majtë.

Femrat i vendosin duart mbi gjoks me pëllëmbën e djathtë mbi dorën e majtë, pa e mbërthyer me gishta në nyjë, ashtu si meshkujt.



Ruku

7. Duke thënë *Allahu Ekber*, kalohet në ruku, ku thuhet tri herë *Subhane Rabbije'l adhim*. Në ruku, vështrohet pjesa e sipërme e këmbëve.



(Foto 5)

Në ruku, meshkujt i mbajnë shpinën, gjunjët dhe bërrylat të pathyer, drejt, duke formuar një kënd të drejtë, kurse me duart të hapura mbërthejnë gjunjët.

Në ruku, femrat përkulen lehtë, shpinën e harkojnë, gjunjët i përthejnë pak dhe duart me gishtat të pahapur i vendosin mbi gjunjë.



(Foto 6)



Drejtimi nga rukuja

8. Duke thënë *Semiallahu limen hamideh*, drejtojmë trupin dhe themi *Rabbena leke'l hamd*.

Drejtimi i trupit nga rukuja në qëndrimin drejt te meshkujt.



(Foto 7)

Drejtimi i trupit nga rukuja në qëndrimin drejt te femrat.



(Foto 8)



Sexhde

9. Duke thënë *Allahu Ekber*, bihet në sexhde. Duke rënë në sexhde, vendosen në tokë me radhë gjunjët, duart, balli dhe hunda. Në sexhde, koka qëndron mes dy duarve. Shikimi përqendrohet në dyja anët e hundës. Në sexhde thuhet tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.

Në sexhde, meshkujt i mbajnë krahët larg trupit dhe bërrylat të ngritur. Këmbët qëndrojnë vertikalisht mbi gishtat e kthyer nga kibla.



(Foto 9)

Në sexhde, femrat i mbajnë krahët ngjitur me trupin, dhe këmbët në pozicion vertikal mbi gishtat të kthyer nga kibla.



(Foto 10)



Qëndrimi ulur mes dy sexhdeve

10. Duke thënë *Allahu Ekber*, ngrihemi nga sexhdja në qëndrimin ndenjmur mbi gjunjë. Pëllëmbët vendosen mbi kofshët me gishtat në nivelin e gjunjëve. Shikimi mbahet mbi prehër. Në këtë qëndrim rrihet aq kohë sa ç'duhet për të thënë "*Subhanallah*".



(Foto 11)

Në qëndrimin ndenjmur, meshkujt ulen mbi këmbën e majtë shtrirë në tokë, kurse këmbën e djathtë e mbajnë vertikalisht me gishtërinjtë të kthyer në drejtim të kiblës.

Në qëndrimin ndenjmur, femrat ulen në tokë me të dyja këmbët të shtrira e të nxjerra djathtas.



(Foto 12)



11. Duke thënë *Allahu Ekber*, personi shkon në sexhde për herë të dytë, ku thuhet tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.

12. Duke thënë *Allahu Ekber*, personi ngrihet nga sexhdja (për në rekatën e dytë) dhe në qëndrimin drejt, lidhen duart.

(Foto 3-4)

Kur ngrihet nga sexhdja, ngrihen me radhë koka dhe duart, të cilat vihen mbi gjunjë dhe duke u mbështetur mbi gjunjët ngrihemi më këmbë.

Të gjitha veprimet që kryhen deri këtu, që nga tekbiiri fillestar, formojnë një rekat.

Rekati i dytë:

1) Gjatë qëndrimit më këmbë këndohen me radhë:

a) *Besmele*,

b) *Fatiha*

c) Një sure nga Kur'ani.

2) Ashtu si në rekatën e parë, personi bie në ruku duke thënë *Allahu ekber* dhe aty thotë tri herë *Subhane rabbijel-adhim*. (Foto 5-6)

3) Duke thënë *Semiallahu limen hamideh*, ngrihet nga rukuja në qëndrimin drejt, ku thuhet *Rabbena leke'l hamd*.

(Foto 7-8)

4) Duke thënë *Allahu Ekber*, personi bie në sexhde, ku thotë tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.

(Foto 9-10)

5) Duke thënë *Allahu Ekber*, ngrihet nga sexhdja e parë në qëndrimin ndenjor, ku rrin pak, aq kohë sa duhet për të thënë "*Subhanallah*".

(Foto 11-12)

6) Duke thënë *Allahu Ekber*, personi bie në sexhden e dytë, ku thotë tri herë *Subhane Rabbije'l ala*.



(Foto 13)

Qëndrimi ulur i fundit

7) Duke thënë *Allahu Ekber*, personi drejtohet nga sexhdja për në qëndrimin ndenjgur.

Gjatë qëndrimit ndenjgur, duart vihen mbi kofshë në atë mënyrë që të mbërrijnë deri te gjunjët. Shikimi hidhet mbi prehër.

8) Në qëndrimin ndenjgur këndohen me radhë:

a) *Ettehijjatu*,

b) *Allahumme sal'li*,

c) *Allahumme barik*,

d) *Rabbenaatina*.

(Foto 14)



Meshkujt shtrijnë këmbën e majtë dhe ulen mbi të, gishtërinjtë e këmbës së djathtë i mbajnë drejt dhe të drejtuar nga kibla.

(Foto 15)



Gratë i mbajnë këmbët shtrirë nga ana e djathtë dhe rrinë ulur.



Selami në krahun e djathtë

9. Jepet selam, duke kthyer në fillim kokën djathtas dhe duke thënë *Es- selamu alejkum ue rahmetullah*. Shikohen supet.



(Foto 16)
Meshkujt duke
dhënë selam djathtas.



(Foto 17)
Femrat duke
dhënë selam djathtas.



Selami në krahun e majtë

10. Pastaj, duke rrotulluar kokën majtas, jepet selam duke thënë *Es-selamu alejkum ue rahmetullah*. Në këtë mënyrë plotësohen dy rekate namaz.



(Foto 18)
Meshkujt duke
dhënë selam majtas.



(Foto 19)
Femrat duke
dhënë selam majtas.



Lutja

Gjatë lutjes, duart ngrihen në lartësinë e gjoksit, hapen pëllëmbët e duarve nga qielli dhe kthehen pak, që të shohin nga fytyra. Duart mbahen larg njëra-tjetrës.

Meshkujt duke bërë lutje.



(Foto 20)

Femrat duke bërë lutje.



(Foto 21)

